

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

ABD’NİN DOĞU ASYA’DAKİ “GÜVENLİK MİMARİSİ”NİN
YAYGINLAŞTIRILMIŞ CAYDIRICILIK
KAVRAMSALLAŞTIRMASI ÇERÇEVESİNDE ANALİZİ: ABD-
JAPONYA-KUZEY KORE ÜÇGENİNDE “BİR MÜKEMMEL
CAYDIRICILIK OYUNU”

Yeliz YAZAN KOÇ

2502140273

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. BURAK S. GÜLBOY

İSTANBUL-2021

ÖZ

ABD’NİN DOĞU ASYA’DAKİ “GÜVENLİK MİMARİSİ”NİN YAYGINLAŞTIRILMIŞ CAYDIRICILIK KAVRAMSALLAŞTIRMASI ÇERÇEVESİNDE ANALİZİ: ABD-JAPONYA-KUZHEY KORE ÜÇGENİNDE “BİR MÜKEMMEL CAYDIRICILIK OYUNU”

YELİZ YAZAN KOÇ

Bu çalışma, Doğu Asya’da ABD-Japonya-Kuzey Kore üçgeninde yaygınlaştırılmış caydırıcılığın sürdürülebilirliğini ve başarısını analiz etmeyi amaçlamaktadır. Mükemmel caydırıcılık teorisinin temel varsayımları çerçevesinde yapılan çalışmada, korunan aktörün rolünün aktif kabul edildiği üç taraflı caydırıcılık modeli uygulanmıştır. Çalışmanın sonucunda elde edilen bulgular, ABD-Japonya-Kuzey Kore üçgeninde yaygınlaştırılmış genel caydırıcılığın anlık caydırıcılığa adım adım evrildiği ancak anlık caydırıcılığın başarıyla işlediğidir. Korunan aktör olarak Japonya’nın ittifakta deneyimlediği bırakılma korkuları onu daha fazla sorumluluk almaya ve daha aktif rol oynamaya zorlamış ve bu aktif rol, Japonya’yı doğrudan Kuzey Kore’nin hedefi haline getirmiştir. Japonya’nın ittifakta artan rolü, Amerikan caydırıcılığının en güçlü yanını oluşturmuş ve inanılrlığını arttırmıştır. Bu çalışma, korunan aktör olarak Japonya’nın silahlanma tercihinin caydırıcılığın başarısı ve sürdürülebilirliği ile yakından ilişkili olduğunu göstermiştir. Dolayısıyla çalışma, genel caydırıcılığın başarısızlığının da anlık caydırıcılığın başarıyla sürdürülmesinin de gerekçesinin Japonya’nın ittifakta aktifleşen rolü olduğunu savunmaktadır. Japonya, Amerikan eylemlerinin pasif bir objesi veya bir müşteri devleti olmaktan çok daha fazlasıdır.

Anahtar Kelimeler: Mükemmel Caydırıcılık, İnanılrlılık, Üç Taraflı Yaygınlaştırılmış Caydırıcılık, ABD-Japon İttifakı, Doğu Asya

ABSTRACT
ANALYSIS OF THE US’S SECURITY ARCHITECTURE IN EAST ASIA ON
THE CONCEPT OF EXTENDED DETERRENCE: A “PERFECT
DETERRENCE GAME IN THE US- JAPAN- NORTH KOREA TRIANGLE

YELİZ YAZAN KOÇ

The study aims to analyze the success and sustainability of extended deterrence in the US-Japan-North Korea triangle. In the study conducted within the framework of the basic assumptions of the perfect deterrence theory, a tripartite deterrence model in which the role of protege is taken to account was applied. The outcome of the study is that extended general deterrence in the triangle of US-Japan-North Korea has gradually evolved into extended immediate deterrence, but immediate deterrence works successfully. The abandonment fears that Japan has experienced in the alliance as a protege have forced her to take more responsibility and play a more active role, and this active role has made Japan directly a target of North Korea. Japan’s expanding role in the alliance has been the strongest side of American deterrence and increased its credibility. This study showed that the possibility of Japan’s nuclearization as a protege is closely related to the success and sustainability of deterrence. Therefore, the study argues that the main reason for both the failure of general deterrence and the success of immediate deterrence is the active role of Japan in the alliance. Japan is much more than a passive object of American actions or a client state.

Key words: Perfect Deterrence, Credibility, Three-Party Extended Deterrence, The US-Japan Alliance, East Asia

ÖNSÖZ

Dünya tarihinde nükleer silahlardan acı çeken tek ulus olan Japonya'nın Hiroşima kentindeki Barış Anıtı'nda yer alan "bu hata tekrarlanmayacak" sözü, akıllarda nükleer silahların var olduğu bir dünyada "peki ama nasıl?" sorusunu uyandırmaktadır. Bu soruya stratejik düşüncenin cevabı, barış ve "barış olmayan barışın" sürdürülebilirliğinin anahtarı olan caydırıcılıktır. Tarih, devletlerin varoluşundan itibaren sahip olunan yeteneklerle rakibi eylem yapma niyetinden vazgeçirmeye ve mevcut statükonun devam ettirilmesine dayanan doğrudan ve yaygınlaştırılmış caydırıcılık ilişkilerine sahne olmuştur. Bu tezde, caydırıcılık çalışmalarında dikkat çeken korunan aktörün rolünün görmezden gelinmesi sorunsallaştırılmakta ve bu durumun yaygınlaştırılmış caydırıcılığın başarısını ve sürdürülebilirliğini analiz etmeyi zorlaştırdığı savunulmaktadır. Bu noktadan hareketle tez, korunan aktör olarak Japonya'nın ABD ile ittifakında artan rolünün ve güçlenen caydırıcılık duruşunun ittifakın inanılabilirliğini artırırken aynı zamanda kendisini Kuzey Kore'nin doğrudan hedefi haline getirdiğini; dahası, ABD-Japonya-Kuzey Kore üçgenindeki yaygınlaştırılmış genel caydırıcılığın anlık caydırıcılığa kaymasını tetiklediğini iddia etmektedir. Caydırıcılık çalışmalarının kayıtsız kaldığı korunan aktörün, incelediği üçgende başat role sahip olduğunu iddia etmesi ve bunu yeni bir teoriyle yapması bakımından bu tezin özgün olduğuna inanıyor ve alana katkı sağlayacağını umuyorum.

Bu tez, zihinsel ve ruhsal olarak uzun ve zorlu bir doktora sürecinin ürünüdür. Kuşkusuz bu çalışmanın yazımı en keyifli bölümü, destekleriyle deneyimlediğim bu zorlu sürecin parçası olan ve kimi zaman karamsarlığa kapılıp kaybettiğim inancımı ve özgüvenimi bana yeniden kazandıran herkese kuru biz sözle de olsa teşekkür etmemi sağlayan bu satırlardır.

Bu noktada, öncelikle tez danışmanım değerli hocam Prof. Dr. Burak Samih Gülboy'a bana olan inancı, desteği ve değerli katkıları için çok teşekkür ederim. Akademik çalışma hayatımda karşı karşıya kaldığım zorlukların, akademik odağımı kaybettirmeden üstesinden gelmemi sağlayan ve tez izleme komitemde yer almayı

kabul ederek yükünü arttıran kıymetli hocam Prof. Dr. Haluk Alkan’a ne kadar teşekkür etsem az.

Tez izleme komitesinde üye olarak yer almasına rağmen bir tez danışmanı gibi çalışmamla ilgilenen, iyi niyetiyle her zaman yapıcı davranan ve dikkat çektiği noktalar ve sorduğu sorularla beni yeniden düşünmeye sevk eden kıymetli hocam Prof. Dr. Vişne Korkmaz’a teşekkürü bir borç bilirim. Yazdığım her satırı büyük bir titizlikle okuyarak her yönümü kaybettiğimde geri bildirimleriyle yönümü bulmamı sağlamasaydı muhtemelen bu tez olmazdı. Kendisine müteşekkirim.

Tez savunma komitemde yer alarak beni onurlandıran değerli hocam Prof. Dr. Ahmet Öztürk’e ve son olarak da lisans döneminden itibaren desteğini ve gölgesini hep üzerimde hissettiğim çok kıymetli hocam Prof. Dr. Harun Arıkan’a teşekkür ederim.

Tez araştırmasının ve yazım sürecinin bir bölümünü, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) 2214-A Yurtdışı Doktora Sırası Araştırma Bursu kapsamında misafir araştırmacı olarak ABD’nin New York eyaletinde bulunan Columbia Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü’nde alanın duayen isimlerinden biri olan Prof. Dr. Robert Jervis’in danışmanlığında gerçekleştirdim. Önerdiği kitaplarla ve düzenli olarak belirli aralıklarla yaptığımız ikili görüşmelerde bana ışık tutan yorumlarıyla bu tezin oluşmasında büyük katkıları olan Prof. Jervis’e, ABD’de bulunduğum altı ay boyunca bana danışmanlık yaptığı için minnettarım. Üniversiteye, bilimsel çalışmaya ve “hoca” kelimesinin derinliğine ilişkin Prof. Jervis’i gözlemleyerek edindiğim ve bundan sonraki akademik hayatımı da şekillendirecek olan kazanımlar ve yepyeni bakış açısı için kendimi oldukça şanslı hissediyorum.

Kendi akademik yolculuklarının zorluklarını deneyimlemelerine rağmen benden desteklerini esirgemeyen Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü’ndeki araştırma görevlisi arkadaşlarıma ve özellikle de yıllardır aynı ofisi paylaşmaktan mutluluk duyduğum arkadaşım Vildan Meydan’a teşekkür ederim. Doktora sürecim

boyunca karamsarlığa kapıldığım zamanlarda özgüvenimi bana yeniden kazandıran ve desteğini benden esirgemeyen Dr. Bülent Akkuş’a minnettarım.

Hayatımın her evresinde olduğu gibi doktora sürecimde de her zaman yanımda olan, bana inanan, koşulsuz ve sınırsız sevgileriyle her vazgeçtiğimde kendimde yeniden başlama gücünü bulmama vesile olan sevgili aileme hissettiğim minnettarlığı kelimelerle ifade edemem. İyi ki varlar. Ve son olarak, akademik kariyer hedefiyle yüksek lisansa başladığım günden bugüne dek süren bu uzun yolculuğun parçası olarak her zaman yanımda yerini alan, anlayışıyla, sonsuz sevgisi ve desteğiyle enerji ve motivasyon kaynağım olan değerli eşim, yol arkadaşım, Cihan Koç’a teşekkürlerimi sunarım.

Yeliz YAZAN KOÇ
İstanbul, 2021

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	ii
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM ÇALIŞMANIN ZİHİNSEL ARKA PLANI: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Kavramsal Çerçeve: Yaygınlaştırılmış Caydırıcılık	18
1.1.1. Yaygınlaştırılmış Genel Caydırıcılık	22
1.1.2. Yaygınlaştırılmış Anlık Caydırıcılık	25
1.1.3. Yaygınlaştırılmış Caydırıcılığın Araçları: İkna Edici ve Cezalandırıcı Strateji.....	28
1.1.4. Yaygınlaştırılmış Caydırıcılığın En Güçlü ve En Karanlık Yönü Olarak İnanılrlık	38
1.2. Kuramsal Çerçeve: Mükemmel Caydırıcılık.....	44
1.2.1. Rasyonel (Klasik) Caydırıcılık.....	45
1.2.1.1. Yapısal Caydırıcılık: İki Kutuplu Sistem ve Güç Dengesi	48
1.2.1.2. Karar- Kuramsal Caydırıcılık: Kabul Edilemez Zarar ve Rasyonalite	51
1.2.1.3. Rasyonel Caydırıcılık Teorisine Yöneltilen Eleştiriler	56
1.2.2. Mükemmel (Kompleks) Caydırıcılık	62
1.2.2.1. Kapasite ve İnanılrlık	65
1.2.2.2. Statüko ve Çatışmanın Maliyeti	67
1.2.2.3. Müzakere Yöntemleri.....	69
1.2.3. Korunan Aktörün Aktif Olduğu Üç Taraflı Mükemmel Caydırıcılık Modeli	70

İKİNCİ BÖLÜM

DOĞU ASYA'DA ABD'NİN “KOYULAŞAN GÖLGESİ”: YAYGINLAŞTIRILMIŞ CAYDIRICILIĞIN BİR “GÜVENLİK MİMARİSİ” OLARAK İNŞASI

2.1. Soğuk Savaş'ın Asya'ya Sirayeti: “Belirsiz” Müttefiklikten Büyük Rekabete	82
2.1.1. ABD-SSCB “İş Birliğine” Bölgesel Dinamiklerin “Vetosu”: Çin İç Savaşı	92
2.1.2. “Doğu'nun Anahtarı”: Kore Savaşı	103
2.1.3. Kore Savaşı'nın Japonya Üzerindeki “Yaşam İksiri” Etkisi	110
2.2. Amerikan Güvenlik Mimarisinin Temel Yapı Taşı Olarak Japonya.....	115
2.2.1. ABD'nin Japonya'yı İşgal Yılları ve İşgalin İlk Yıllarındaki Politikaları	116
2.2.2. “Tersine Söylem”: Japonya'yı Müttefik Olarak Kazanmak	122
2.2.3. Japonya'nın “Bağlantı Merkezi” Olarak Yeniden Yapılandırılması: “Yaygınlaştırılmış Dolar ve Güvenlik Şemsiyesi”	127
2.3. Yaygınlaştırılmış Caydırıcılığın Korunan ve Savunan Aktör İlişkisi Bağlamında ABD-Japon İttifakı	139
2.3.1. 1950-1960 Yılları: Japonya'nın “Zayıf Müttefik Şantajı”	141
2.3.2. 1960-1970 Yılları: “Resmi Nükleer Şemsiye Taahhüdü” Arayışları	145
2.3.3. 1970-1980 Yılları: Artan Sovyet Tehdidi Karşısında Ortak Çıkar	152
2.3.4. Soğuk Savaş'ın Sonu: İttifakın Değişen Doğası	158

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOĞUK SAVAŞ SONRASI DOĞU ASYA'DA “AMERİKAN KILICI VE JAPON KALKANI”NIN TESTİ: KUZHEY KORE

3.1. “Pandora'nın Kutusunu Aralamak”: Kuzey Kore'nin Nükleer Motivasyonlarının Kökenleri	170
3.1.1. Kore Savaşı Deneyimi ve Yeniden Yapılanma Süreci: Caydırıcılık Aracı Olarak Nükleer Arayış	171
3.1.2. Çin-Sovyet Ayrılığı ve Yumuşama Dönemi: Statükoyu Değiştirme Aracı Olarak Nükleer Arayış	175

3.1.3. ABD’nin Yatay Tırmanma Doktrini ve Kuzey Kore’nin Savunmasızlığı	183
3.1.4. Soğuk Savaşın Ardından Nükleer Politikayı Yeniden Düşünmek	187
3.2. Kuzey Kore Nükleer Tehdidi Gölgesinde ABD-Japon İttifakı: Ayrışma mı Pekişme mi?	195
3.2.1. Kuzey Kore ile İlk Nükleer Kriz (1994-1998 Yılları): ABD-Japon İttifakında Yeniden Tanımlanan Roller	196
3.2.2. Çok Taraflı Müzakereler- Tek Taraflı Öncelikler (2001-2009 Yılları): “Yalnız Kurt” Japonya.....	205
3.2.3. Kore’nin “Stratejik Sabır(sız)lığı” (2009-2017 Yılları): Statikten Dinamiğe Kayan Japon Caydırıcılığı.....	223
3.2.4. İki “Öngörülemmez” Yönetim Arasında Japonya (2017-2021 Yılları): İttifakı Yeniden Büyük Yapmak Mı Yoksa Güçlü Japonya İnşası Mı?	238
SONUÇ.....	250
KAYNAKÇA	261
ÖZGEÇMİŞ.....	317

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Zamanlama ve aktör kriterlerine göre Caydırıcılık Sınıflandırması ..	22
Tablo 2: Ceza Yoluyla ve İkna Yoluyla Caydırıcılığın Karşılaştırmalı Analizi.	30
Tablo 3: Güvenlik İkileminde Dört Dünya	36
Tablo 4:Yaygınlaştırılmış Caydırıcılık ve Güvencenin Kavramsal Çerçevesi ...	41
Tablo 5: Klasik Caydırıcılık Teorisi ve Mükemmel Caydırıcılık Teorisi	
Karşılaştırılması	64
Tablo 6: Üç Taraflı Yaygınlaştırılmış Caydırıcılık Oyununda İlk Tercih	
Varsayımları	75
Tablo 7: Üç Taraflı Mükemmel Caydırıcılık Oyununda Alt Oyun Dengesiyle	
Bağılantılı Sonuçlar	76

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: İki Taraflı Yaygınlaştırılmış Caydırıcılık	72
Şekil 2: Üç taraflı Yaygınlaştırılmış Caydırıcılık Oyunu	73
Şekil 3: Risk Alma Davranışı Spektrumu	168

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BDA	: Banco Delta Asia
Bkz.	: Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
BMD	: Balistik Füze Savunma
Çev.	: Çeviren
Ed.	: Editör
Ibid.	: Aynı Eser
KCNA	: Kuzey Kore Merkez Haber Ajansı
KEDO	: Kore Yarımadası Enerji Geliştirme Organizasyonu
MC	: Milletler Cemiyeti
MGK	: Milli Güvenlik Kurulu
MKYK	: Müttelik Kuvvetler Yüksek Komutanlığı
NDR	: Nükleer Duruş Raporu
NPT	: Nükleer Silahların yayılmasının Önlenmesi Antlaşması
ÖSK	: Öz Savunma Kuvvetleri
P.	: Page
S.	: Sayfa
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
THAAD	: Bölge Yüksek İrtifa Savunması
TMD	: Harekat Alanı Füze Savunması
TPP	: Trans Pasifik Ortaklığı

UAEA : Uluslararası Atom Enerji Ajansı
UPR : Ulusal Polis Rezervi
USPR : Ulusal Savunma Programı Rehberi

GİRİŞ

Devletlerin askeri, ekonomik ve diplomatik yaptırım ve teşvikler kullanarak rakiplerini ülkelerine yönelik bir eylem yapmaktan vazgeçirmesine, başka bir ifade ile, rakiplerini eylem maliyetlerinin sağlanacak faydalardan daha ağır olacağına ikna etmesine karşılık gelen caydırıcılık, savaş ve askeri çatışma riskini azaltma işlevine sahip bir kavram olarak stratejik düşüncede binlerce yıl geriye götürülebilecek bir geçmişe sahiptir. Devletlerin var oluşundan beri dünya tarihi gerek devletlerin kendi topraklarına yönelen saldırıları caydırma girişimi olarak doğrudan caydırıcılığa gerekse önem atfettikleri üçüncü ülkelerin topraklarına yapılacak saldırıların caydırılmasına dayanan yaygınlaştırılmış caydırıcılığa sahne olmuştur. Ancak hiçbir dönemde caydırıcılık, teorik temellerinin sağlamlaştırıldığı, doğrudan ve yaygınlaştırılmış caydırıcılığın birlikte işlediği Soğuk Savaş döneminde olduğu kadar hayati rol oynamamıştır. Kuşkusuz, bu rolün hayati bir anlam taşımasının altında nükleer silahlar ve dönemin tehdit temelli (cezalandırıcı) stratejisi yatmaktadır.

Nükleer silahların fiziksel etkileri, 1945'te Hiroşima ve Nagazaki'ye atılan bombalarla; nükleer teknolojinin stratejik etkileri ise 1950'lerin sonlarında süper güçler arasında karşılıklı ikinci vuruş kapasitesinin sağlanması ve kıtalararası balistik füzelerin gelişimiyle açığa çıkmıştır. Nükleer silahların beraberinde getirdiği bu karşılıklı garantili imha, uluslararası ilişkilerde güç kullanımının kazanç-maliyet hesaplamasını değiştirerek caydırıcılığı, Soğuk Savaş döneminin en merkezi ve hakim kuralı haline getirmiştir.¹ Nükleer silahlar, süper güçler arasında adeta bir "ihtiyat rejimi" yaratmış ve her iki kutup için de nükleer savaşı önleme, ortak çıkar olarak benimsenmiştir.² Diğer yandan Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB), nükleer silahların ihtiyat rejimine ayak uydurmayacak devletlerin eline geçmesini engellemek için yaygınlaştırılmış nükleer caydırıcılığı bir araç olarak kullanmışlardır. İki süper gücün Soğuk Savaş süresince

¹ Andrew O'Neil, **Asia, The US and Extended Nuclear Deterrence: Atomic Umbrellas in the Twenty-first Century**, New York, Routledge, 2013, p.11.

² Robert Jervis, **The Meaning of Nuclear Revolution-Statecraft and The Prospect of Armageddon**, Ithaca, Cornell University Press, 1989, p.2.

nükleer yeteneği olmayan müttefiklerine yaygınlaştırılmış caydırıcılık aracılığıyla sağladıkları nükleer güvenceler, nükleer silahların çoğalmasını ve yayılmasını önleyen bir işlev görmüştür. ABD, Doğu Asya’da “**hub and spoke**” adı verilen ikili antlaşmalarla Güney Kore, Japonya, Avustralya ve örtülü olarak da Tayvan’a yaygınlaştırılmış nükleer caydırıcılık garantileri vermiştir. ABD’nin yaygınlaştırılmış caydırıcılığı, söz konusu bölgesel müttefikler için sadece bir güvence değil aynı zamanda onların kendi nükleer silahlarına sahip olmasını önlemeyi amaçlayan bir araç olarak hizmet etmiştir.

Bu noktada Japonya ile olan ittifak benzersizdir. Literatürde, Amerikan yaygınlaştırılmış nükleer caydırıcılığının onlarca yıldır yalnızca Japonya’nın güvenliğinin tek garantisi olduğu değil aynı zamanda Japonya’nın silahsızlanma diplomasisini sürdürebilmesinin de en temel aracı olduğu düşüncesi genel bir kabul görmektedir. Nitekim Japon Büyükelçi Yukio Satoh Amerikan yaygınlaştırılmış caydırıcılığını Japon güvenliği çerçevesinde incelediği çalışmalarında, ABD’nin güvenlik taahhütlerinin Japonya’nın küresel silahsızlanma sorununa temel katkısı için şart olduğunu vurgulamaktadır. Bu temel katkı, Japonya’nın nükleer elde edebilecek yeteneklere sahip olmasına rağmen “Nükleer Olmayan Üç İlkeye (**Three Non-Nuclear Principles**)”³ olan sıkı bağlılığıdır. ABD’nin yaygınlaştırılmış caydırıcılığı, Japonya’nın küresel nükleer silahsızlanma konusundaki taahhüdü ve çabaları için çok önemlidir.⁴ Ralph A. Cossa ve Bred Glosserman da yaygınlaştırılmış caydırıcılık ve silahsızlanma arasındaki bağıntıyı inceledikleri çalışmalarında nükleer şemsiyenin, tehlikeli bir bölgede varlığını sürdürmesine rağmen Japonya’nın bağımsız bir nükleer

³ Japon hükümeti, 1967’de resmi olarak Nükleer Olmayan Üç İlkesini açıklamıştır. Buna göre, Japonya’yı savaştan, tehdit ve kuvvet kullanmaktan feragat ettiren başka deyişle Japonya’ya savaş hakkı tanımayan Barış Anayasası’nın 9. maddesiyle uyumlu olarak Japonya, topraklarında nükleer silaha sahip olmayacak, nükleer silah üretmeyecek ve topraklarında nükleer silahların konuşlandırılmasına izin vermeyecektir. Bkz: “Three Non-Nuclear Principles”, **Ministry of Foreign Affairs of Japan**, 1967, (Çevrimiçi), <https://www.mofa.go.jp/policy/un/disarmament/nnp/index.html>, Erişim Tarihi: 21.02.2019; “The Constitution of Japan”, https://japan.kantei.go.jp/constitution_and_government_of_japan/constitution_e.html, Erişim: 12.11.2019.

⁴ Yukio Satoh, “Agenda for Japan-US Strategic Consultations,” **Major Powers’ Nuclear Policies and International Order in the 21st Century**, Tokyo, National Institute for Defense Studies, 2010, p. 21. Yukio Satoh, “U.S. Extended Deterrence and Japan’s Security”, **Livermore Papers on Global Security**, No.2, Center for Global Security Research, 2017, pp.44-45.

silah kabiliyetine sahip olmasını gereksiz kıldığıının altını çizmektedir. Cossa ve Glosserman'a göre, Amerikan nükleer şemsiyesi olmasaydı Japonya'nın Nükleer Olmayan İlkeleri olmazdı.⁵ Andrew O'Neil de ABD'nin Doğu Asya'daki yaygınlaştırılmış caydırıcılığını ve bunun sürdürülebilirliğini analiz ettiği çalışmalarında 1960'lardan itibaren Japonya'nın teknolojik kapasiteye sahip olmasına rağmen ABD'nin nükleer şemsiyesi altında olduğu sürece nükleer silah imal etmediğini ifade ederek bu durumu yaygınlaştırılmış caydırıcılığın başarısı olarak değerlendirmiştir.⁶

Doğu Asya'da ABD'nin yaygınlaştırılmış nükleer caydırıcılığını analiz eden bir diğer önemli çalışma, Victor D. Cha'nın kontrol ve uzaklık stratejileri çerçevesinde Asya'da Amerikan yaygınlaştırılmış caydırıcılığının tarihsel kökenlerini incelediği **“Powerplay: The Origins of the American Alliance System in Asia”** başlıklı çalışmasıdır. Cha analizinde, ABD'nin Doğu Asya'da ikili antlaşmalarla inşa ettiği güvenlik mimarisinde Japonya ile olan ittifakını “geleneksel olmayan” şeklinde tanımlamaktadır. Nitekim Cha'ya göre, ABD'nin Güney Kore ve Tayvan'la olan ikili ittifakı, söz konusu iki ülkenin aşırı istekli liderleri üzerinde kısıtlayıcı bir araç, başka bir ifade ile, ABD'nin istemediği bir savaşın içine çekilme korkusunun bir sonucu olarak kontrol stratejisi iken Japonya ile olan yaygınlaştırılmış caydırıcılık ittifakı Japonya'nın çevrelenmesini amaçlamaktadır. ABD, yaygınlaştırılmış nükleer caydırıcılık aracılığıyla Japonya için kendisini vazgeçilmez kılarken diğer yandan da bölgedeki diğer müttefiklerin taşıdığı Japon militarizminin yeniden canlanması korkusunu törpülemektir.⁷ Nitekim nükleer şemsiyenin bu işlevi başarıyla işlemiş ve Japonya, nükleer silahlardan başka savaşı önleyecek hiçbir güvence olmadığı algısından hareketle güvenliğini Amerikan caydırıcılık taahhütlerine dayandırmıştır.

⁵ Ralph A. Cossa, Brad Glosserman, “Extended Deterrence and Disarmament”, **Nonproliferation Review**, Vol.18, No.1, 2011, p.138.

⁶ Andrew O'Neil, “Extended Deterrence in East Asia: Redundant or Resurgent?”, **International Affairs**, Vol.87, No. 6, 2011, p.1447; O'Neil, **Asia, The US and Extended Nuclear Deterrence: Atomic Umbrellas in the Twenty-first Century**, pp.92-93.

⁷ Cha, **Powerplay: The Origins of the American Alliance System in Asia**,

ABD'nin yaygınlaştırılmış nükleer caydırıcılık garantilerinin genel olarak bölgede özel olarak ise Japonya'da nükleer silahların çoğalması ve yayılmasını önlediğini savunan bir diğer çalışma Soğuk Savaş sonrasında yaygınlaştırılmış caydırıcılığı ABD-Japonya ve Güney Kore özelinde inceleyen Terence Roegrih'e aittir. **“Japan, South Korea, and The United States Nuclear Umbrella: Deterrence After the Cold War”** adlı çalışmasında nükleer şemsiyenin rolünü inceleyen Roehrig, nükleer şemsiyenin ittifakta savunma taahhüdünün en önemli siyasi işareti ve bölgede nükleer silahların çoğalmasının önlenmesinin de en önemli aracı olduğunu savunmaktadır.⁸ Her ne kadar ABD'nin, nükleer caydırıcılığı ittifak ağlarının merkezinde yer alan güvenlik güvencelerinin bir boyutu olarak yeniden tanımlamasının nükleer silahların belirginliğinin azaltılmasında engel teşkil ettiğini savunan görüşler varsa da bu tez, ABD-Japonya ittifakında nükleer güvence ve silahsızlanma arasındaki ilişkiyi doğru orantı olarak tanımlamaktadır.⁹

Soğuk Savaş'ın sona ermesi, nükleer silahların rolüne ve yaygınlaştırılmış caydırıcılığın nükleer boyutunun gerekliliğine ilişkin tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Soğuk Savaş'ın sona ermesinin ardından Soğuk Savaş döneminde hayati amaçlara hizmet etmiş bir konsept olarak yaygınlaştırılmış caydırıcılığın önemini kaybettiği ve zamanının geçtiği yönünde iddialar peşi sıra gelmiştir.¹⁰ Bu dönemde, yaygınlaştırılmış caydırıcılığın ABD'nin küresel ve bölgesel stratejilerindeki öneminin azalacağı umulmuştur. SSCB'nin yok olmasının bir sonucu olarak kademeli şekilde nükleer şemsiye için taleplerin de kesileceği varsayılmıştır.¹¹ Ne var ki, Doğu Asya'da devletlerin güvenlik hesaplamalarında nükleer silahlar bu dönemde artan bir şekilde belirleyici unsur olmuştur. Doğu Asya'da Kuzey Kore'nin bir nükleer silah devleti olarak ortaya çıkması, Soğuk Savaş sonrası dönemde de Japonya açısından Amerikan yaygınlaştırılmış nükleer caydırıcılığını kilit noktaya taşımış ve Japonya,

⁸ Terence Roehrig, **Japan, South Korea, and the United States Nuclear Umbrella: Deterrence After the Cold War**, New York, Columbia University Press, 2019.

⁹ Ivo Daalder, Jan Lodal, “The Logic of Zero: Toward a World Without Nuclear Weapons”, **Foreign Affairs**, Vol. 87, No. 6, 2008, p. 80.

¹⁰ Barry M. Blenchman, “Extended Deterrence: Cutting Edge of the Debate on Nuclear Policy”, **Policy Forum Online** 09-066A, 2009, p.1.

¹¹ Ted Galen Carpenter, “Closing the Nuclear Umbrella”, **Foreign Affairs**, Vol.73, No.2, 1994, pp.8-13; Christopher Layne, “From Preponderance to Offshore Balancing: America's Future Grand Strategy”, **International Security**, Vol. 22, No.1, 1997, pp.104-109.

ABD'nin yaygınlaştırılmış nükleer caydırıcılığı var olduğu müddetçe nükleer silahlar edinmeme çizgisini sürdürmüştür.

Bu tez, Soğuk Savaş sonrası dönemde Amerikan nükleer caydırıcılık şemsiyesini Japonya'nın ulusal güvenliği için Soğuk Savaş dönemine oranla çok daha hayati bir unsur olarak tanımlamaktadır. Nitekim Soğuk Savaş döneminde ABD-Japon ittifakına yönelen bir komünist tehdit söz konusuyken Kuzey Kore, Japonya ile olan tarihsel deneyimleri ve çözülmemiş diplomatik sorunları sebebiyle doğrudan bir tehdit oluşturmaktadır. Bu durum, ittifakta "ayırışma etkisi" sorunsalını gündeme getirerek caydırıcılığın en karanlık yönü olan inanırlılığın dolayısıyla da yaygınlaştırılmış caydırıcılığın sürdürülebilirliğinin ve başarısının sorgulanmasına yol açmaktadır. Nitekim inanırlılık, müttefike verilen güvence ve rakibe sunulan caydırıcılık boyutlarıyla yaygınlaştırılmış caydırıcılığın vazgeçilmez bileşeni ve adeta kalbidir. Tezin ana sorunsalı, Amerikan nükleer şemsiyesinin atom bombalarının tek acı çeken ulusu olan Japonya için nasıl ulusal güvenliğinin ayrılmaz bir bileşeni haline geldiği ve Soğuk Savaş'ın ardından ortaya çıkan Kuzey Kore nükleer tehdidine karşı Japonya'yı kaplayan Amerikan nükleer güvencesinin sürdürülebilirliği ve başarısıdır. Bu ana sorunsalı yanıtlamak üzere tez, yaygınlaştırılmış nükleer caydırıcılığın başarısını inanırlılık çerçevesinde; savunan devletin (ABD) karar vericilerinin taahhütlerini yerine getirmeye istekli olması; müttefikin (Japonya), bunun gerçekleşeceğinden emin olması ve son olarak meydan okuyanın (Kuzey Kore), savunanın bu taahhütlerini yerine getireceğine dair yeterli inanca sahip olması olmak üzere üç temel noktayla değerlendirecektir.

Bu noktada ilk iki unsur olan ABD'nin taahhütlerini yerine getirme istekliliği ve Japonya'nın buna inancı, II. Dünya Savaşı'ndan sonra Japonya'nın ABD tarafından yeniden inşa edilmesi sürecinden bugüne dek uzanan yaklaşık üç çeyrek asırlık süreçte ABD-Japon ittifakında deneyimlenen bırakılma ve tuzağa düşme patolojileriyle analiz edilecektir. Üçüncü unsur olan Kuzey Kore'nin kararlılığı ise ABD'nin inanırlılığı, statükonun değeri ve Kore'nin statükonun geleceğine dair beklentileri çerçevesinde değerlendirilecektir.

Caydırıcılığın anahtar kavramı olarak inanılrlık, doğal olarak caydırıcılık teorisinin de merkezinde yer almış ve teorisinin temel önermelerinin çıkış noktasını oluşturmuştur. Yıkıcı ve yok edici etkileriyle nükleer silahların kullanılması tehdidinin inanılrlığı, nükleer caydırıcılığın teorize edildiği Soğuk Savaştan bu yana literatüre yön veren bir tartışma konusudur. Nükleer silahların inanılır bir tehdit olup olmadığı tartışması, söz konusu yaygınlaştırılmış caydırıcılık olunca daha da karmaşıklaşmaktadır. Soğuk Savaş boyunca “Amerikan başkanı, New York ya da Washington ya da Chicago’yu, Londra ya da Paris ya da Hamburg’u kurtarmak için riske atmaya hazır mıydı?” sorusuyla sorgulanan ve Soğuk Savaş sonrası dönemde de “ya ABD başkanı San Francisco, Seul ya da Tokyo’yu korumak gibi bir seçimle karşı karşıya kalırsa” şüphesiyle sorgulanmaya devam eden Amerikan inanılrlığı, Denis Healey’in 1960’larda caydırıcılık literatürüne “Healey Teoremi” adıyla kazandırdığı “Rusları caydırmak için Amerikan misillemesinin yalnızca yüzde beş inanılrlığı gerekli iken Avrupalıların güvenini tazelemek için yüzde doksan beş inanılrlık gereklidir.”¹² sözlerini hafızalarda tazelemektedir.

Soğuk Savaş dönemi, caydırıcılık teorisinin temel argümanlarının güçlendirildiği bir dönem olmuştur. Bu dönemde nükleer silahların caydırıcılığının inanılrlığı konusunda caydırıcılık teorisyenlerinin iki gruba ayrıldıkları görülmektedir. Bernard Brodie, William Kaufman, Hedley Bull, Micheal Howard, Lawrance Freedman, Thomas Schelling, Glenn Snyder ve Robert Jervis gibi birinci grubu oluşturan bilim insanları, nükleer silahların inanılrlığının ve caydırıcılığının bu silahların varlığına içkin olduğunu iddia etmişlerdir.¹³ Nitekim bu gruba göre nükleer

¹²Denis Healey, **The Time of My Life**, London: Michael Joseph, 1989, p.243.

¹³ Başlıca örnekler için bakınız: Bernard Brodie, **The Absolute Weapon**, New York, Harcourt Brace, 1946; Bernard Brodie, **Strategy in the Missile Age**, Princeton, Princeton University Press, 1959; Bernard Brodie, “The Anatomy of Deterrence”, **World Politics**, Vol.11, No.2, 1959; Bernard Brodie, “The Development of Nuclear Strategy”, **International Security**, Vol.2, No.4, 1978; Bernard Brodie, **The Atomic Bomb and American Security**, Yale University, Memorandum, No:18, 1945; Robert Jervis, “Review Article: Deterrence Theory Revisited”, **World Politics**, Vol.31, No.2, 1979; Thomas C. Schelling, **The Strategy of Conflict**, Cambridge, Harvard University Press, 1960; Thomas C. Schelling, Morton H. Halperin, **Strategy and Arms Control**, New York, The Twentieth Century Fund, 1961; William W. Kaufmann, “The Requirements of Deterrence”, **Military Policy and National Security**, (Ed.) William W. Kaufmann, New York, Kennikat Press, 1956; Glenn H. Snyder, **Deterrence and Defense: Toward A Theory of National Security**, New Jersey, Princeton University Press, 1961.

silahların etkileri, sayılardan bağımsızdır. Az sayıda silah bile kabul edilemez zarar verme kapasitesine sahip olduğu için devletler, saldırıyı takiben gelebilecek nükleer misilleme tehdidini ciddiye almalıdır. Çalışmalarıyla bu grubun öncü isimlerinden olan Thomas Schelling, inanılrlılığın bir krizde kimin daha fazla çıkarlarının tehdit edildiği ve kimin risk almaya daha istekli olduğuyula belirlendiğini söyleyerek bu durumu “bir şeyleri şansa bırakan tehditler (**the threat that leaves something to chance**)” olarak adlandırmıştır. Başka bir ifade ile devletler, krizi tırmandıracak ve kontrolü kaybederek kazara bir savaşa yol açabilecek adımlar atabilir. İşte bu adımların atılma olasılığı, nükleer silahların inanılrlılığını sağlayan unsur olarak değerlendirilmektedir.

Buna karşılık Albert Wohlstetter, Henry Kissinger, Herman Kahn, Paul Nitze ve Colin Gray gibi Soğuk Savaş döneminde caydırıcılık çalışmalarının ikinci grubunu oluşturan bilim insanları ise atomik silahları diğer konvansiyonel türde silahlar gibi değerlendirdikleri için inanılrlılığı, nükleer silahlara büyük miktarda sahip olunmasıyla açıklamaktadır.¹⁴ Her ne kadar nükleer silahların inanılrlılığını birinci grup çatışmanın maliyeti, ikinci grup ise parite ile açıklasa da tüm bu çalışmalar, rasyonel caydırıcılık teorisi şemsiyesi altında yer almaktadır. İki grubun da benimsedikleri ortak parametreler, aktörlerin rasyonel olduğu, nükleer paritenin (güç dengesinin) ve çatışmanın maliyetinin nükleer çağda istikrar sağladığıdır. Nitekim Soğuk Savaş döneminde iki süper güç arasında sıcak bir çatışma yaşanmamasını, Herman Kahn “terör dengesi”, Bernard Brodie “misilleme dengesi” ve Thomas Schelling ve Morton H. Halperin ise “caydırıcılık dengesi” ile açıklamaktadır.

Soğuk Savaş’ın sona erdiği ilk yıllarda uluslararası ilişkilerde nükleer silahsızlanmaya artan destek, caydırıcılık literatüründe yaygınlaştırılmış nükleer caydırıcılığı ve nükleer silahların kullanılması olasılığını yeniden tartışmaya açmıştır. Bu dönemde Amerikan süper gücüne karşılık ortaya çıkan yeni bölgesel asimetrik

¹⁴ Albert Wohlstetter, “The Delicate Balance of Terror”, **Foreign Affairs**, 1959; Henry Kissinger, **Nuclear Weapons and Foreign Policy**, New York, Harper, 1957; Herman Kahn, **On Thermonuclear War**, Princeton, Princeton University Press, 1961; Paul H. Nitze, “Deterring our Deterrent”, **Foreign Policy**, 1976; Colin Gray, **Nuclear Strategy and the Case for A Theory of Victory**, **International Security**, 1979.

meydan okumalar, caydırıcılığın işlerliğinin sorgulanmasına yol açmış ve parite ve inanılrlık sorunsalına odaklanan yeni çalışmalara zemin oluşturmuştur. Bu noktada, bu tez için aydınlatıcı katkıları olan Frank C. Zagare, D. Marc Kilgour ve Stephen L. Quackenbush'ın çalışmaları öncü role sahiptir.¹⁵ Zagare ve Kilgour, rasyonel caydırıcılık teorisinin gerçeklikle bağlantısının zayıf ve eksik olduğu noktalarını tespit ederek rasyonel caydırıcılığın amprik ve mantıksal tutarsızlıklarını giderdiklerini iddia ettikleri “mükemmel caydırıcılık teorisini (**perfect deterrence theory**)” ortaya atmışlardır. Her ne kadar Fred Lawson ve Stephen M. Walt mükemmel caydırıcılık teorisini, basitçe rasyonel caydırıcılık teorisinin merkezi unsurlarının yeniden icat edilmesi olarak değerlendirse de mükemmel caydırıcılık teorisi, Zagare'ın ifadeleriyle, rasyonel caydırıcılığı yeniden icat etmemekte olup uluslararası sistemin değişen güvenlik kaygılarına yanıt veremeyen rasyonel caydırıcılığın kusurlarını gidererek alternatif bir teori olarak caydırıcılık literatüründe yerini almaktadır.¹⁶

Mükemmel caydırıcılık teorisi, rasyonellik, statükonun değeri ve çatışmanın maliyeti noktalarında ileri sürdüğü önermelerle rasyonel caydırıcılık teorisinden ayrılmakla birlikte en belirleyici ayrımı sağlayan kapasite ve inanılrlığa ilişkin önermeleridir. Mükemmel caydırıcılıkta, inanılır ve kapasiteli tehditler caydırıcı tehditlerdir. Dolayısıyla hem savunan hem de meydan okuyan inanılır ve kapasiteli tehdide sahipse caydırıcılık başarılı bir şekilde sürdürülür. ABD-Japonya- Kuzey Kore üçgenindeki yaygınlaştırılmış nükleer caydırıcılığın başarısı ve sürdürülebilirliği sorunsalını ele alan bu tez; caydırıcılığın başarısını maliyet ve güç paritesine dayanan inanılrlıkla açıklayan rasyonel caydırıcılık teorisine karşılık, caydırıcılığın başarısını sahip olunan yetenekler ve kapasiteye dayalı inanılrlıkla açıklayan mükemmel

¹⁵ Frank C. Zagare, **Perfect Deterrence**, Cambridge, Cambridge University Press, 2004; Frank C. Zagare, “Reconciling Rationality with Deterrence: A Re-examination of the Logical Foundations of Deterrence Theory”, **Journal of Theoretical Politics**, Vol.16, No.2, 2004; Stephen L. Quackenbush, “Not Only Whether but Whom: Three-Party Extended Deterrence”, **Journal of Conflict Resolution**, Vol.50, No.4, 2006; Stephen L. Quackenbush, “General Deterrence and International Conflict: Testing Perfect Deterrence Theory”, **International Interactions**, Vol.36, No.1, 2010.

¹⁶ Stephen M. Walt, “Rigor or Rigor Mortis? Rational Choice and Security Studies”, **International Security**, Vol.23, No. 4, 1999, p.5; Fred Lawson, “Back to the Future in the Study of Deterrence”, **St Antony's International Review**, Vol.9, No. 1, 2013, p.144; Frank C. Zagare, “Deterrence Theory, Then and Now: There is No Going Back”, **St Antony's International Review**, Vol.9, No. 1, 2013, p.158.

caydırıcılık teorisini pratikle daha tutarlı bulmakta ve bu alternatif çizgi hattına dahil olmaktadır.

Mükemmel caydırıcılık teorisi, yalnızca rasyonel caydırıcılığa meydan okuyan varsayımlarıyla değil aynı zamanda yaygınlaştırılmış caydırıcılığın üç aktörünü de aktif kabul eden üç taraflı caydırıcılık uygulamalarıyla da caydırıcılık literatüründe yeni bir alternatif oluşturmuş ve literatüre göz ardı edilemeyecek bir katkı sunmuştur. Nitekim yaygınlaştırılmış caydırıcılık en az üç aktörle ilgili olmasına rağmen caydırıcılık çalışmalarının çoğunlukla korunan aktörü pasif kabul ettiği ve savunan-meydan okuyan arasındaki saldırı ve caydırıcılık pratiğine odaklandığı dikkat çekmektedir. Genel olarak caydırıcılık literatüründe özel olarak ise mükemmel caydırıcılık teorisinin uygulandığı yaygınlaştırılmış caydırıcılık analizlerinde korunan aktörü aktif kabul eden oldukça sınırlı çalışma vardır. Bu noktada, Zagare, Kilgour ve Quackenbush'un çalışmaları henüz yeni ve bakir olan bu alana katkı sağlamıştır. Stephen L. Quackenbush mükemmel caydırıcılık teorisini kantitatif yöntemle test ettiği **“Not Only Whether but Whom: Three-party Extended Deterrence”** makalesinde, iki taraflı yaygınlaştırılmış caydırıcılık modellerinde savunanın, korunana yönelik taahhütlerini yerine getirmek için meydan okuyana doğrudan karşılık verdiği varsayımının verili kabul edildiğini göstermiş ve bu nedenle üç taraflı modellerin yaygınlaştırılmış caydırıcılığı analiz etmede daha kullanışlı olduğunu ileri sürmüştür.¹⁷

Frank C. Zagare gerek I. Dünya Savaşı'na giden süreci mükemmel caydırıcılık perspektifinden ele aldığı **“The Games of July: Explaining the Great War”** başlıklı çalışmasında gerekse D. Marc Kilgour'la birlikte kaleme aldığı ve I. Dünya Savaşı'na giden süreçte İngiltere'nin politikasına odaklanan **“The Deterrence-Versus-Restraint Dilemma in Extended Deterrence: Explaining British Policy in 1914”** başlıklı makalesinde, korunanın aktif kabul edildiği üç taraflı yaygınlaştırılmış caydırıcılık modelini kullanmıştır. Zagare ve Kilgour'un analizleri sonucunda elde ettikleri bulguların, Glenn Snyder ve Paul Diesing'in **“deterrence versus restraint**

¹⁷Quackenbush, “Not Only Whether but Whom: Three-party Extended Deterrence”, pp.562-583.

dilemma” olarak adlandırdıkları dinamiklerle örtüştüğü dikkat çekmektedir. Buna göre, eğer savunan müttefikine çok güçlü taahhütler verirse bu manevi zarar oluşturabilir. Kendisini güvende hisseden müttefik (korunan), sorumsuzca davranabilir ve savunanın kaçınmayı umduğu yüzleşmeleri kışkırtabilir. Diğer yandan savunanın taahhütleri çok zayıf ise bu durum, meydan okuyanı anlaşmazlığın barışçıl yollarla çözümlenmesini engellemek için cesaretlendirilebilir.¹⁸ Zagare ve Kilgour analizleri sonucunda, yaygınlaştırılmış caydırıcılık ilişkilerinin sorunlu durumlar oluşturduğunu ve caydırıcılığın başarısızlıkla sonuçlandığını ileri sürmüş ve bu iddianın mükemmel caydırıcılık teorisi ışığında sürpriz olmadığını belirtmişlerdir.¹⁹

Bu noktada, “yaygınlaştırılmış caydırıcılığın başarısızlığı neye karşılık gelmektedir ve bu başarısızlığı ne belirler” sorusu sorgulanmaya değerdir. Genel olarak caydırıcılığın özel olarak ise yaygınlaştırılmış caydırıcılığın başarısızlığı, rekabet ve silahlanma yarışı gibi bir soğuk savaşın yaşandığı ve saldırının kısa vadede olası olmadığı genel caydırıcılık durumundan saldırının belirgin bir olasılık olduğu anlık caydırıcılığa kayışı temsil etmektedir. Savunanın müttefikine yeniden güvencelerine ve misilleme tehdidine rağmen meydan okuyan geri çekilmiyorsa, savunanın tehdidi inanılır değil demektir ve son kertede, anlık caydırıcılık da başarısız olmuştur. Bu aşamada, savunan aktör ya müttefikini korumak için taahhütlerini yerine getirecek ya da müttefikini kaybetme pahasına onu meydan okuyanla ikili bir savaşla karşı karşıya bırakacaktır.

Bu tezin ana hedeflerinden biri, Doğu Asya’da ABD-Japonya-Kuzey Kore üçgenindeki yaygınlaştırılmış caydırıcılığı mükemmel caydırıcılık teorisi perspektifinden, korunan aktörün aktif olduğu üç taraflı teorik model ışığında analiz ederek literatürde yer edinen bu yeni ve genç çalışma alanına katkı sunmaktır. Bu tez Soğuk Savaş sonrasındaki dönemi; II. Dünya Savaşı’nın ardından Doğu Asya’da inşa

¹⁸ Frank C. Zagare, D. Marc Kilgour, “The Deterrence-Versus-Restraint Dilemma in Extended Deterrence: Explaining British Policy in 1914”, **International Studies Review**, Vol.8, No.4, 2006, pp.623-641.

¹⁹ Frank C. Zagare, **The Games of July: Explaining the Great War**, Michigan, University of Michigan Press, 2011; Zagare, Kilgour, “The Deterrence-Versus-Restraint Dilemma in Extended Deterrence: Explaining British Policy in 1914, pp.623-641.

edilen Amerikan güvenlik mimarisinin yapı taşı olan ABD-Japon ittifakının Kuzey Kore nükleer tehdidi karşısında yeniden tanımlandığı ve Japonya'nın bir "müşteri devletten" ittifakın sorumluluğunu paylaşan aktif bir müttefike dönüştüğü bir süreç olarak tanımlamaktadır. Nitekim korunan aktör olarak Japonya'nın "silahlanma" tercihinin, caydırıcılığın başarısının ölçülmesinde belirleyici bir kriter olduğu düşünülmektedir. Tez, Japonya'nın Kuzey Kore'nin nükleer gelişiminden algıladığı güvensizlikle ittifakta ABD tarafından bırakılma korkusunu deneyimlediğini; arka alan desteğini arttırarak ve caydırıcılık duruşunu güçlendirerek ABD'den yeniden nükleer güvence almaya çabaladığını ancak artan caydırıcılık duruşunun Japonya'yı Kuzey Kore'nin doğrudan hedefi haline getirerek bu üçgendeki yaygınlaştırılmış genel caydırıcılık durumunun yaygınlaştırılmış anlık caydırıcılığa evrildiğini savunmaktadır. Her ne kadar anlık caydırıcılığa geçiş, caydırıcılığın formunun bozulması olarak değerlendirilse de anlık caydırıcılık hala başarılı bir şekilde işlemektedir.

Tezin kapsamına ilişkin bahsedilmeyi hak eden ve vurgulanması gereken noktalar şunlardır: İlk olarak, bu çalışma ABD-Japonya-Kuzey Kore üçgenindeki yaygınlaştırılmış nükleer caydırıcılığı mükemmel caydırıcılık teorisinin temel varsayımlarını verili kabul ederek değerlendirmektedir. Dolayısıyla verili olarak kabul edilen bu varsayımların, pratikle amprik ve mantıksal olarak tutarlı olup olmadığı sorusu bu tezin kapsamı dışındadır. İkinci olarak, bu tez ABD-Japon ittifakında Japonya'nın deneyimlediği güvenlik ikilemlerini ve yeniden güvence taleplerini Kuzey Kore'den algıladığı tehdit özelinde incelemekte olup, Japonya'nın on yıllardır çözümlenmemiş sorunlarının olduğu Çin, Rusya ve Güney Kore gibi bölge ülkeleriyle ilişkisinin ABD-Japonya ittifakına etkisi kapsam dışında tutulmuştur.

Bu tez metodolojik olarak; ABD dış politika kararlarının ve önemli diplomatik eylemlerinin dokümanter tarihsel kayıtlarından oluşan FRUS (**The Foreign Relations of the United States**) serisi arşivlerinden; Japon Dışişleri Bakanlığı (**Ministry of Foreign Affairs of Japan**) arşivlerinden; ABD ve Kuzey Kore başkanlarının kişisel anılarını anlattığı kitaplardan; KCNA (Kuzey Kore), Japon Times (Japonya), The New York Times (ABD) gibi günlük gazetelerden ve son olarak tez araştırması

kapsamında ABD'nin New York eyaletinde bulunan Columbia Üniversitesi'nde Doğu Asya Kütüphanesi'nin (**C.V. Starr East Asian Library**) bünyesinde bulundurduğu koleksiyonlardan toplanılan birincil ve ikincil kaynakların analitik incelemesine dayanmaktadır. Ayrıca tez araştırması için caydırıcılık teorisi, yaygınlaştırılmış caydırıcılık, Doğu Asya'nın uluslararası ilişkileri ve ABD'nin Doğu Asya politikaları alanlarındaki literatür kapsamlı bir şekilde taranmış ve analiz edilmiştir.

ABD-Japonya-Kuzey Kore üçgenindeki yaygınlaştırılmış caydırıcılık ilişkisi çalışılırken metodolojik sınırlamalarla da karşılaşmıştır. Literatür, genel olarak teorik analizlerden yoksun olmakla birlikte ilişkilerin tarihsel kronolojisi mevcut literatürde birbirinin tekrarı olup araştırmacıyı bu tekrara dahil etmekte ve yeni bir kanıt veya iddia keşfetmeye olanak tanımamaktadır. Bu sınırlama, resmi dokümanlar, arşiv kayıtları ve günlük gazetelerle aşmaya çalışılmıştır. Bir diğer sınırlama, tezde İngilizce yazılmış birincil ve ikincil kaynakların kullanılmış olup, Korece ve Japonca yazılmış materyallerin kullanılamamış olmasıdır. Bu eksiklik, Koreli ve Japon araştırmacılara ait olan İngilizceye çevrilerek alanın popüler dergilerinde yayınlanan makale ve raporlar kullanılarak; Japonya ve Kuzey Kore'nin ABD ile ilişkilerinden dolayı resmi dokümanların büyük çoğunluğunun İngilizce olması sebebiyle bu dokümanlar kullanılarak telafi edilmeye çalışılmıştır.

Bu tez, üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, kavramsal ve kuramsal çerçeve olmak üzere iki aşamaya odaklanmaktadır. Bu bölümün ilk başlığı olan kavramsal çerçevede caydırıcılık kavramı; zamanlama ve aktör kriterlerine göre sınıflandırılması, caydırıcılığın stratejik araçları ve bileşenleri olmak üzere dört alt başlıkla tanıtılmaktadır. Kuramsal çerçevenin tanıtıldığı ikinci aşamada ise Soğuk Savaş döneminde temelleri atılan ve sağlamlaştırılan rasyonel caydırıcılık teorisinin temel varsayımlarına ve rasyonel caydırıcılık teorisinin kusurlarını keşfederek onu “mükemmel” bir hale getirdiği iddiasında bulunan alternatif bir teori olarak mükemmel caydırıcılık teorisine karşılaştırmalı olarak yer verilmiştir. Üzerine inşa edildiği kavramlarla tutarlı bir çerçeve öngören kuramın gerçek politikayla bağlantısı, kavramların zaman içerisinde kazandığı yeni anlamlarla kurduğu ampirik ve mantıksal tutarlılıktır. Bu noktada, tezin araştırma konusunu oluşturan yaygınlaştırılmış

caydırıcılık kavramına ilişkin elde edilen tanım temelinde araştırma sorunsalı kuramsal bir çerçeveye oturtulmuştur. Ayrıca bu bölümde, mükemmel caydırıcılık teorisinin temel varsayımları ve literatüre katkı sağladığı üç taraflı model aracılığıyla yaygınlaştırılmış caydırıcılığın başarısı ve sürdürülebilirliğine ilişkin önermelerde bulunularak tezin ikinci ve üçüncü bölümünde yapılacak olan analizlere bir zemin hazırlanmıştır.

Tezin ikinci bölümünde, ilk olarak II. Dünya Savaşı'nın ardından uluslararası siyasetin kalbi Avrupa'da atarken ve ABD'nin önceliği Avrupa'nın yeniden inşası iken ABD'yi bölgeye çeken dinamiklere yer verilmiş olup Doğu Asya'daki Amerikan güvenlik mimarisinin kökenleri, tarihsel ve kronolojik verilerle analitik bir şekilde ele alınmıştır. Soğuk Savaş'ın Asya'ya sirayetine ve Doğu Asya'nın Soğuk Savaş'ın Avrupa'dan sonra en önemli ikinci mücadele sahasına dönüşmesine paralel olarak ABD'nin Japonya'ya ilişkin, "Japonya'yı cezalandırmak" söyleminin nasıl "Japonya'yı müttefik olarak kazanmak" politikasına dönüştüğüne odaklanılmıştır. Bu bölümde ABD-Japon ittifakının, Soğuk Savaş döneminde bölgede "hub and spoke" adı verilen ikili antlaşmalarla oluşturulan Amerikan yaygınlaştırılmış caydırıcılığının merkezi olarak konumlandırılışının gösterilmesi amaçlanmış ve böylece Kuzey Kore söz konusu olduğunda korunan aktörü ağırlıklı olarak Güney Kore seçen literatürdeki çalışmaların aksine korunan aktör olarak neden Japonya'nın seçildiğine dair gerekçeler ortaya konulmuştur. Son olarak bu bölüm, Soğuk Savaş süresince ABD-Japonya ittifakında deneyimlenen bırakılma ve tuzağa düşme korkularını, neden-sonuç ilişkisi çerçevesinde analiz etmiştir.

Soğuk Savaş'ın ardından ortaya çıkan Kuzey Kore nükleer tehdidi karşısında ABD-Japon ittifakının değişen doğasına ve ittifakta yeniden tanımlanan rollerine odaklanan üçüncü bölümde ise ABD-Japonya-Kuzey Kore üçgenindeki yaygınlaştırılmış caydırıcılık ilişkisi, mükemmel caydırıcılık teorisinin temel argümanları çerçevesinde iki alt başlıkla analiz edilmiştir. İlk olarak, Kuzey Kore'nin nükleer motivasyonlarının kökenlerine ve ABD-Japon ittifakının yarattığı izdüşümlerden hareketle sahip olduğu statüko algısına yer verilmiştir. İkinci alt başlıkta ise Soğuk Savaş'ın "son kalıntısı" olarak görülen Kuzey Kore'nin gelişmeye

devam eden nükleer teknolojinin ABD-Japon ittifakında yarattığı güvence ve inanılabilirlik sorunsalı irdelenmiştir.

Tüm bu arka plan ışığında bu tezin başlıca katkıları şu şekilde sıralanabilir: İlk olarak bu tez, literatürde yeni bir araştırma gündemini oluşturan korunan aktörün de aktif kabul edildiği üç taraflı yaygınlaştırılmış caydırıcılık modelini yine literatürde oldukça genç olan bir kuramla analiz ederek alternatif bir bakış açısı ortaya koymaktadır. Nitekim teorik analizlerin yoksunluğu ve korunan aktörün rolünün dikkate alındığı çalışmaların nadirliği, literatürde öncü isimlerce vurgulanmıştır.²⁰ Literatürde hakim olan korunan aktörün rolünün göz ardı edildiği, caydırıcılığın inanılabilirliği ve başarısına hiç etkisi olmayan “seyirciler” olarak görüldüğü ve savunan aktörün taahhütlerinin yerine getirilmesini “verili” olarak kabul eden çalışmaların aksine bu tez, üç taraflı yaygınlaştırılmış caydırıcılık modelini uygulayarak korunanın, silahlanma/silahlanmama tercihi de dahil olmak üzere ittifakta üstlendiği rollerin caydırıcılığın başarısının belirlenmesini etkileyen temel bir faktör olarak dikkate alınmasını sağlamaktadır. İkinci olarak, mükemmel caydırıcılık teorisinin üç taraflı yaygınlaştırılmış caydırıcılığa uygulandığı oldukça sınırlı olan çalışmaların sonuçlarına bakıldığında; korunan aktörün aktif olmasının “**deterrence versus restraint dilemma**” etkisini beraberinde getirdiği ve son kertede yaygınlaştırılmış caydırıcılığın başarısızla sonuçlandığı dikkat çekmektedir. Bu tez, ABD ve Japonya arasındaki savunan korunan ilişkisini tezin kapsamında da belirtildiği gibi Kuzey Kore ile ilişkiler bağlamında almış ve ABD-Japonya-Kuzey Kore üçgenindeki yaygınlaştırılmış caydırıcılıkta “**deterrence versus restraint dilemma**” etkisinin belirleyici olmadığı ve caydırıcılığın formu değişse de başarılı bir şekilde işlediği çıkarımını yaparak literatüre katkı sağlamıştır.

Üçüncü olarak, Kuzey Kore nükleer tehdidine karşı Amerikan yaygınlaştırılmış caydırıcılığını analiz eden çalışmaların Güney Kore’nin hedef olacağı varsayımından hareketle analizlerini bu üçlü arasında yaptıkları veya Kore tehdidine karşı Amerikan

²⁰ Bkz: Victor D. Cha, **Alignment Despite Antagonism: The United States-Korea-Japan Security Triangle**, Stanford, Stanford University Press, 1999, p.6; O’Neil, **Asia, The US and Extended Nuclear Deterrence: Atomic Umbrellas in the Twenty-first Century**, p.119.

nükleer şemsiyesinin sürdürülebilirliğini Japonya-Güney Kore arasındaki iş birliği ve koordinasyonla ele aldıkları görülmektedir. Dolayısıyla seçtiği aktörler açısından da bu tez, literatürde göze çarpan bir eksikliğin giderilmesine katkı sağlamıştır. Son olarak, caydırıcılık kavramı ve teorisi üzerine Türkçe literatürdeki çalışmaların oldukça sınırlı olduğu ve bu çalışmaların caydırıcılığı çeşitli formlarda ele alan yüksek lisans ve doktora tezlerinden oluştuğu dikkat çekmektedir. Genel olarak yaygınlaştırılmış caydırıcılığı, özel olarak ise Doğu Asya’da yaygınlaştırılmış caydırıcılığı analiz eden yalnızca bir doktora tezi olduğu göze çarpmakla birlikte bu çalışmanın da Türkçe literatürdeki diğer caydırıcılık çalışmaları gibi betimleyici niteliğinin baskın olduğu görülmektedir. İşte bu noktada yaygınlaştırılmış caydırıcılığı kuramsal bir perspektifle değerlendirmesi ve analiz etmesi açısından bu tezin Türkçe literatürdeki bu eksikliği giderecek bir katkı olduğu düşünülmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇALIŞMANIN ZİHİNSEL ARKA PLANI: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

21. yüzyıldan tarihsel yaklaşımın uluslararası ilişkilerin başlangıç noktası olarak kabul ettiği Peloponez Savaşları'na kadar uzanan savaşlar dizisinde zihinsel bir yolculuğa çıkıldığında; II. Dünya Savaşı'nın, insanlık tarihinin diğer bütün savaşlarından daha fazla zayıyata sebep olan, en büyük ve en yıkıcı savaş olarak tasvir edildiği görülmektedir. Ne var ki, 1945 yılının ağustos ayı, Japonya'ya düşen atom bombalarının II. Dünya Savaşı'nın geride bıraktıklarının da ötesinde, eşi benzeri görülmemiş düzeyde bir yıkıma yol açtığına sahne olmuştur. Hiroşima'ya düşen 13 kiloton patlayıcı gücündeki atom bombası 90.000-166.000 insanın ölümüne; Nagazaki'ye düşen 21 kiloton patlayıcı gücündeki atom bombası ise 60.000-80.000 insanın ölümüne yol açmıştır. Her ne kadar diğer Japon şehirlerine düşen konvansiyonel bombalar da benzer sonuçlara sebebiyet vermiş olsa da dikkat çekilmesi gereken nokta, bu atom bombalarının diğerleri gibi yüzlerce uçaktan değil yalnızca bir uçaktan atılmış olduğu gerçeğidir. Gözlemciler, savaşta nükleer silahların muazzam yıkıcılığının konvansiyonel silahlara kıyasla birçok açıdan devrim yarattığını fark etmiştir. 1952 yılında termonükleer silahlar tanıtıldığında, yıkıcı güç büyüklük sırasına göre artmıştır. Söz konusu kitlesel yıkıcı güç gölgesinde nükleer savaş, yeryüzünde yaşamın varlığını tehlikeye atmıştır. Bu yüzden, artık devletler diğerlerini belirli eylemleri yapmaktan vazgeçirecek misilleme tehdidine dayanmak zorunda kalacaklardır. Silahlı kuvvetler, artık savaşları kazanmaktan çok savaşları caydırmak için var olacaktır.²¹

Zihinsel yolculuğa tekrar dönersek; Japonya, ABD'nin sınırlı bir savaşla karşılık vereceği ve Japonya'nın Doğu Asya'da hakim olacağı bir uzlaşmayı kabul edeceği algısına kapılmasaydı dahası Amerikan menfaatlerinin ABD'nin tüm gücünü kullanacağı bir savaş gerektirdiği gerçeğinin farkına varmış olsaydı, sonucu kendi şehirlerinin atom bombasıyla yok edilmesine kadar gidecek olan Pearl Harbor

²¹Brodie, *The Absolute Weapon: Atomic Power and World Order*, p.79.

saldırısını yine de gerçekleştirir miydi? sorusu belki de tarihin akışını değiştirebilecek bir yanıtı içerisinde barındırmaktadır: caydırıcılık.²²

Bu noktada tarih, savaşların kazanılması ve kaybedilmesi döngüsünü sunarken bir diğer seçenek olan savaşların caydırılması nasıl anlamlandırılmalıdır? Caydırıcılık, ilk nüveleri insan odaklı olan, uzun bir serüvene sahip ve hayatın her alanına içkin bir kavramdır. Dolayısıyla, kavramsal olarak zengin bir içeriğe sahip olan caydırıcılığın bu çalışma bağlamında ne ifade ettiğini keşfe çıkmak, okuyucudaki kavramsal kafa karışıklığının önüne geçecektir. Bu, özellikle sosyal bilimler şemsiyesi altında yazılacak tez için vazgeçilmez bir başlangıçtır. Nitekim Joseph S. Nye Jr. Ve David A. Welch’e kulak verirse;

“Güneyli bir meslektaşım, üniversite hocalığına Yukarı Ortabatı’da başlamıştı. Verdiği ilk ders “Batı Avrupa’da Devlet” başlıklı bir karşılaştırmalı siyaset dersiymiş. Derste çeşitli Avrupa siyasi sistemlerinin büyük çeşitlilik gösteren yapılarını ve uygulamalarını ele alıyormuş. Birkaç hafta sonra, ders bitiminde bir öğrenci yüzünde şaşkın bir ifadeyle, utana sıkıla yanına gelmiş. “Hocam demiş, sizin Georgia’lı olduğunuzu biliyorum, burası da Wisconsin; ama “state (devlet)” dediğinizde, Wisconsin’i kastediyorsunuz değil mi?”²³

Nye ve Welch’in bu örneği, bir araştırmacının kullandığı kavramların karşılığının okuyucunun kavrayışıyla eşleşmesinin ne denli önemli olduğunu altını çizmektedir. Kuşkusuz bir çalışmada kuram, çalışmanın amaçladığı hedefe erişebilmesi için bir neden-sonuç ilişkisi sağlayan ve neyi, nasıl analiz edeceğine ilişkin çerçeve sunan kılavuzdur. Kuram, bir şeyin nasıl işlediğini anlamlandırmak ve yorumlamak için ihtiyaç duyulan araçtır. Ne var ki kuramlar, kavramların sistematik şekilde bir araya gelmesiyle türetilmektedir. Dolayısıyla, bir çalışmadaki kavramsal belirsizlik kuramsal belirsizliği de beraberinde getireceğinden bu bölümde öncelikle çalışmanın kilit kavramı olarak yaygınlaştırılmış caydırıcılığı irdelemek gerekmektedir. Kullanılacak temel kavramların karşılık gelebileceği farklı bağlamlardan arındırılarak bu çalışmanın hedefleri doğrultusunda basitleştirilmesinin

²² Robert Jervis, “Deterrence and Perception”, *International Security*, Vol.7, No.3, 1982-1983, p.7.

²³ Joseph S. Nye, David A. Welch, *Küresel Çatışmayı ve İşbirliğini Anlamak: Kurama ve Tarihe Giriş* (Çev.) Renan Akman, IV. Basım, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2015, s. 50.

ardından kuramsal yaklaşıma geçilerek mükemmel caydırıcılık teorisi berrak bir dille sunulmaya çalışacaktır.

1.1. Kavramsal Çerçeve: Yaygınlaştırılmış Caydırıcılık

Caydırıcılık, stratejik düşüncede yüzyıllarca hatta binlerce yıl geriye götürülebilecek bir etimoloji içermektedir. Caydırıcılık, uluslararası ilişkilerde krizler ve nükleer silahlarla belirgin şekilde ilişkili olsa da yalnızca bu alanlarla sınırlanmayacak kadar çok boyutlu ve hayatın her alanına içkin bir kavramdır. İlk nüveleri devletlerden ziyade insan içerikli olan ve kriminolojiye dayanan caydırıcılık kavramı, devletler ve ulusüstü-uluslararası aktörler arasındaki ilişkiler bağlamında İkinci Dünya Savaşı sonrasında adından söz ettirmeye başlamıştır. Dolayısıyla modern çatışmada caydırıcılığın rolünün, iki savaş arası dönemde (1918-1939) hava gücünün ortaya çıkmasıyla arttığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Etimolojik kökenlerini Latince korkutup uzaklaştırma anlamına gelen “dēterreō” kelimesinden alan caydırıcılık kavramı, Askeri ve Askeriyle İlişkili Terimler Sözlüğünde (DOD Dictionary of Military and Associated Terms), “eylem maliyetinin algılanan faydalardan daha ağır olduğuna olan inanç ve/veya kabul edilemez bir karşı eylem için güvenilir bir tehdidin varlığıyla eylemin önlenmesi”²⁴ şeklinde kavramsallaştırılmaktadır.

Stephen L. Quackenbush kavramı, “statükonun sürdürülmesi amacıyla bir tarafın diğer tarafı ikna etmek için kullandığı açık ya da örtülü tehdit”²⁵ olarak tanımlarken; Lawrence Freedman “Strateji” kitabında caydırıcılığın çağdaş kullanımının “etkili bir biçimde acı verme tehdidinde bulunarak karşı tarafa ihtiyatlı olmayı telkin etmek”²⁶ anlamıyla karşılık bulduğunu ifade etmiştir. Justin V. Anderson, Jeffrey A. Larsen ve Polly N. Holdorf caydırıcılığın askeri boyuta

²⁴DOD Dictionary of Military and Associated Terms, 2017, (Çevrimiçi), http://www.dtic.mil/doctrine/new_pubs/dictionary.pdf, Erişim Tarihi. 10.06.2017, p.71.

²⁵Stephen L. Quackenbush, “General Deterrence and International Conflict: Testing Perfect Deterrence Theory”, *International Interactions*, Vol.36, No.1, 2010, p.60.

²⁶ Lawrence Freedman, *Strategy: A History*, Oxford University Press, New York, 2013, p.159.

indirgenmiş bu tanımlarını genişleterek kavramı, “diplomatik eylemlerin, ekonomik yaptırımların ve askeri gücün kullanımını içerecek şekilde devlet iktidarının tüm araçlarının stratejik olarak kullanılmasıdır”²⁷ şeklinde tanımlamışlardır.

Caydırıcılığın kavramsal analizini yapan Paul K. Huth ise caydırıcılığı “askeri misilleme tehlikesiyle düşmanı razı etme”²⁸ olarak tanımlarken; caydırma ve caydırıcılık politikası arasındaki farkı da ortaya koymaya çalışır. Nitekim caydırıcılık üzerine yapılan çalışmalarda kavramın türevleri birbiri yerine kullanılmakta ve kimi zaman anlatılmak istenen tema muğlaklaşmaktadır. Buna göre, caydırmak birini korkutarak bir şey yapmasını durdurmak iken caydırıcılık, devletler arasındaki bir olaydır ve askeri eylemi önlemek için zor kullanma tehdidini içerir. Caydırıcılık politikası ise “düşmanı itaatsizlik durumunda cezalandırmak tehdidiyle bir şey yapmaya ikna etmek ya da bir şey yapmaktan alıkoymak için hesaplanmış bir girişimdir.”²⁹

Caydırıcılık bir devletin, maliyetinin potansiyel kazançlarına göre daha fazla olacağına ikna ederek düşmanlarını silahlı kuvvet kullanmaktan vazgeçirmesi potansiyeline dayanan bir tür stratejik zorlamadır.³⁰ Başka bir ifade ile B’nin, A’nın eylemlerine karşılık vereceği eylemlerinde en iyi sonucu rasyonel olarak hesaplayacağını varsayan A tarafından, maliyet ve kazançların kasıtlı olarak manipölasyonudur. Bu bakımdan, bireysel çıkara dayanan devletler tarafından “araçsal rasyonellik” kavramı, caydırıcılık düşüncesine içkindir.³¹

Caydırıcılık denildiğinde genel olarak bir devletin kendi ülkesine yönelik saldırıları caydırma girişimi akla gelmektedir. Bu tür caydırıcılık, merkezi, doğrudan,

²⁷ Justin V. Anderson, Jeffrey A. Larsen, Polly M. Holdorf, **Extended Deterrence and Allied Assurance: Key Concepts and Current Challenges for U.S. Policy**, INSS, 2013.

²⁸ Paul K. Huth, “Extended Deterrence and The Outbreak of War”, **The American Political Science Review**, Vol.82, No.2, 1988, p.424.

²⁹ Patrick M. Morgan, **Deterrence: A Conceptual Analysis**, Sage Publications, London, 1997, pp.17-18.

³⁰ Vesna Danilovic, “Conceptual and Selection Bias Issues in Deterrence”, **The Journal of Conflict Resolution**, Vol. 45, No.1, 2001, p. 101; Alexandre George, Richard Smoke, **Deterrence in American Foreign Policy: Theory and Practice**, New York, Columbia University Press, 1974, p. 11.

³¹ O’Neil, Asia, **The US and Extended Nuclear Deterrence: Atomic Umbrellas in the Twenty-first Century**, p.7.

ulusal, öz ya da genel caydırıcılık (**general deterrence**) gibi farklı isimlerle literatürde kendisine yer bulmaktadır. Burada işin özü, savunanın potansiyel saldırganı zayıflatarak, zorlayarak ve yıldırarak kendisine saldırmak için eylemler yapmaktan caydırmasıdır. Buna karşılık yaygınlaştırılmış caydırıcılık (**extended deterrence**), en basit haliyle, bir devletin diğerini üçüncü bir ülkeye saldırmaktan caydırmasıdır. Burada amaç, bir ülkenin kendi ulusal toprağına yönelecek doğrudan bir saldırıyı önlemesinin aksine diğer ülkeleri ve toprakları saldırıdan korumasıdır. Başka deyişle, savunanın müttefiklerine yönelecek saldırının caydırılmasıdır. Doğrudan caydırıcılık iki devletle alakalı olmasına rağmen yaygınlaştırılmış caydırıcılık en az üç devletle ilgilidir. Stratejik bir kavram olarak yaygınlaştırılmış caydırıcılık, yabancı bir aktörü üçüncü bir tarafa karşı düşmanca eylemlerde bulunmaktan caydırmak için askeri güç kullanımı da dahil devlet iktidarının tüm araçlarını kullanmasını içerir. Bu üçüncü taraf genellikle bir müttefik veya ortaktır. Üçüncü ülkelerin korunması için jeopolitik sermaye ve ulusal kaynakların bu şekilde kullanılması yaygınlaştırılmış caydırıcılık kavramının tanımlanmasında “şemsiye” veya “kalkan” analogilerinin kullanılmasına neden olmuştur. Suzanne Werner, yaygınlaştırılmış caydırıcılığın mantığını şu şekilde açıklar: “Saldırgan hedefe (korunana) saldırıp saldırmayacağına, daha sonra ise direnip direnmeyeceğine karar vermelidir. Saldırgan ve hedefin eylemlerini gözlemledikten sonra savunan başka deyişle üçüncü taraf, hedefin saldırıya uğraması durumunda yardıma gelip gelmeyeceğine karar vermelidir.”³²

Genel anlamda yaygınlaştırılmış caydırıcılık, resmi ittifak anlaşmalarıyla belirli güvenlik garantileri çerçevesinde teminatların aktarılmasını içerir. Freedman yaygınlaştırılmış caydırıcılığı, “nükleer yeteneği olmayan müttefiklere nükleer araçlar götürerek yardım etmek”³³ olarak tanımlar. Erich Weede’ye göre ise yaygınlaştırılmış caydırıcılık durumu, süper güçlerin müttefiklerine koruma sağlaması buna karşılık müttefiklerin de süper güce itaat etmesiyle ortaya çıkar ve savaş ve askeri çatışma riskini azaltır.³⁴ Tanımlardan net bir şekilde anlaşılacağı gibi yaygınlaştırılmış

³² Suzanne Werner, “Deterring Intervention: The Stakes of War and Third Party Involvement”, **American Journal of Political Science**, Vol.44, No.4, 2000, p. 721.

³³ Freedman, **Strategy: A History**, p.159.

³⁴ Erich Weede, “Extended Deterrence by Superpower Alliance”, **Journal of Conflict Resolution**, Vol.27, No.2, 1983, pp. 243-246.

caydırıcılıkta doğrudan caydırıcılıktan farklı olarak, savunan, potansiyel saldırganın korunana yönelik yıldırma, zorlama ve zayıflatma eylemlerini caydırmaktadır. Yaygınlaştırılmış caydırıcılıkta arzulanan sonuç, üçüncü ülkenin korunması olmakla birlikte odak nokta ve nesne stratejik olarak potansiyel saldırgandır.³⁵

Doğrudan ve yaygınlaştırılmış caydırıcılık ayrımı, savunan ve meydan okuyan aktör ilişkisi bakımından kategorize edilmiştir. Ancak caydırıcılık literatürünün³⁶, zamanlama kriteri bakımından da caydırıcılığı genel ve anlık olarak ikiye ayırdığı görülmektedir. Paul K. Huth caydırıcılığı kategorize ederken iki caydırıcılık türüyle

³⁵ Anderson, Larsen, Holdorf, **Extended Deterrence and Allied Assurance: Key Concepts and Current Challenges for U.S. Policy**, pp.4-5.

³⁶ Literatürde sıklıkla karşımıza çıkmasa da farklı yazarlara ait sınıflandırmaları da görmek mümkündür. Örneğin, Richard Tanter ve Peter Payes'in çalışmalarında caydırıcılığı, spesifik durumlara karşılık gelen adlandırmalarla kategorize ettiği görülmektedir. Buna göre, "mevcut silahlar vasıtasıyla caydırıcılık" (**existential deterrence**), nükleer silahların yalnızca varlığı sebebiyle karar alıcılar tarafından önlem alınmasıyla, NATO gibi çok uluslu ittifaklarla bağlantılı olarak yalnızca birkaç devletin faydasından daha çok küresel güvenliği korumayı amaçlayan caydırıcılık "kolektif aktör caydırıcılığı" (**collective actor deterrence**) olarak adlandırılır. Bir diğeri ise "kişiye/duruma özel caydırıcılık" (**tailored deterrence**)'tır. Buna göre yaygınlaştırılmış caydırıcılık, hedef ülkenin güç kaynakları, norm ve değerleri, risk eğilimleri ile tam bir eşleşme içerisinde olmalıdır. "Pivot- arabulucu aracılığıyla caydırıcılık" (**pivotal deterrence**)", iki düşman devlet arasında birbirlerine saldırmalarını önlemek için nükleer silahlara sahip devletlerin aracılık yapma olasılığını içermektedir. Bir diğer caydırıcılık türü silahsız caydırmanın bir türü olan "**recessed deterrence**"dır. Bu tür caydırıcılığa en iyi örnek Japonya'dır. Buna göre bir devlet gerçekten nükleer silah elde etmek istemeyebilir ve bunu açıkça antlaşmalarla deklare edebilir ancak diğer yandan bu devlet, nükleer kapasiteye hızlı bir şekilde geçmek için gerekli olan tüm sivil teknolojiyi bariz bir şekilde elde eder. Kullanım dışı olan nükleer silahların etkilerinin yarattığı caydırıcılık ise "**retired deterrence**"a karşılık gelmektedir. Başka bir ifade ile nükleer silahlara sahip bir devletin nükleer cephaneliğini silahsızlandırmasının ardından yakın geçmişteki nükleer caydırıcılığının etkilerinin devam etmesidir. Son olarak ise "bağımlı caydırıcılıktan" (**dependent deterrence**)" bahsetmek gerekir. Bu konsept ise nükleer savunan tarafından korunana bir politikayı benimsemeye zorlamak amacıyla yaygınlaştırılmış caydırıcılığı çekme tehdidinde tekabül etmektedir. Bkz. Richard Tanter, Peter Hayes, "Beyond the Nuclear Umbrella: Re-Thinking the Theory and Practice of Nuclear Extended Deterrence in East Asia and Pacific", **Pacific Focus**, Vol. XXVI, No.1, 2011, p. 5-10. Bir diğer caydırıcılık tasnifi Jeffrey W. Knopf'a aittir. Knopf ayrımını, askeri ve askeri olmayan caydırıcılık şeklinde iki kategoride ele alırken askeri olmayana "geliştirilmiş fiziksel koruma aracılığıyla caydırıcılık" (**deterrence through improved physical protection**)" ya da "yaptırım tehdidiyle caydırıcılık" (**deterrence by threat of sanctions**)" olarak adlandırmaktadır. Bkz: Jeffrey W. Knopf, "Three Items in One: Deterrence as Concept, Research Program and Political Issue", **Complex Deterrence: Strategy in the Global Age**, (Ed.) T. V Paul, Patrick M. Morgan, James J. Wirtz, Chicago, University of Chicago Press, 2009, p.41. Bu sınıflandırmaların dışında Freedman'ın "içselleştirilmiş" (**internalized**)" ve Richard A. Brody'nin de tepki seviyesini yükseltme istikrarsızlığına dayalı "kademeli caydırıcılık" (**graduated deterrence**)" olarak adlandırdığı caydırıcılık türleri vardır. Bu tür caydırıcılığı savunanlara göre karşılık daima saldırının düzeyiyle aynı olmalıdır. Karşılığın artan düzeyi, termonükleer değişim ile sonuçlanabilecek istikrarsız bir durum yaratma riskini beraberinde getirmektedir. Yapılan kategorizasyonların analiz düzeylerinin mikro olduğunun ve ekseriyetle, spesifik durumların stratejik bir adlandırılması olarak değerlendirilebileceğinin altını çizmek gerekir. Bkz: Richard A. Brody, "Deterrence Strategies: An Annotated Bibliography", **The Journal of Conflict Resolution**, Vol.4, No.4, 1960, pp.443-444.

iki caydırıcılık tehdidini eşleştirmiştir: doğrudan-anlık caydırıcılık, doğrudan genel caydırıcılık, yaygınlaştırılmış anlık caydırıcılık ve yaygınlaştırılmış genel caydırıcılık.³⁷

Tablo 1: Zamanlama ve aktör kriterlerine göre Caydırıcılık Sınıflandırması

		Saldırgan Tarafından Oluşturulan Tehdit	
		Eylemsel	Potansiyel
Saldırının	Savunan	Doğrudan-Anlık	Doğrudan- Genel
Hedefi	Korunan	Yaygınlaştırılmış-Anlık	Yaygınlaştırılmış- Genel

Kaynak: Huth, *Extended Deterrence and the Prevention of War*, p. 17.

Aktörler arasındaki ilişki bakımından bu çalışma, ABD-Japonya ve Kuzey Kore arasındaki yaygınlaştırılmış caydırıcılığı ele almaktadır. Peki, bu üçgen içindeki yaygınlaştırılmış caydırıcılık zamanlama kriterine göre eylemsel midir yoksa potansiyel midir? sorusu sorgulanmaya değerdir. İşte bu soruya yanıt verebilmek, yaygınlaştırılmış genel ve yaygınlaştırılmış anlık caydırıcılık arasındaki ayrımı net bir şekilde ortaya koymayı gerektirmektedir.

1.1.1.Yaygınlaştırılmış Genel Caydırıcılık

Genel caydırıcılık, uluslararası politikada sık rastlanan bir durum olup devletler arasındaki yoğun stratejik rekabet ve çok sayıdaki askeri tartışmayla ilgilidir. Her iki taraf da saldırı hazırlığında bulunmamasına rağmen ilişkilerini düzenlemek için silahlı kuvvetlerini sürdürmeye devam eder. Nitekim söz konusu caydırıcılık türü, güvensizlik, düşmanlık ve şüphe kapsamında işlemektedir. Genel caydırıcılık durumunda, rakipler arasındaki ilişkide liderlerden en az biri koşullar oluşup fırsat eline geçtiğinde kuvvete başvurmayı düşünmektedir.³⁸ Bu nedenledir ki, devletler komşularını endişelendirmeye yetecek kadar silahlı kuvveti bulundurmaya devam ederler. Mücadele eden taraflardan yalnızca birinin gerçekten saldırgan bir tutumla

³⁷ Ayrıntılı bilgi için Bkz: Paul K. Huth, *Extended Deterrence and the Prevention of War*, New Haven, Yale University Press, 1988.

³⁸ Danilovic, “Conceptual and Selection Bias Issues in Deterrence”, pp.99-100.

kuvvet kullanmayı düşünmesi söz konusu iken her devletin lideri rakibini karşılıklı şüphe ve saldırganlık çerçevesinde konumlandırır. Genel caydırıcılık durumunda saldırı ciddi bir görünüm vermemekle birlikte kısa vadede olası da değildir. Devletler arasında rekabet, düşmanlık ve silahlanma yarışı gibi bir “soğuk savaş” varlığını sürdürür. Patrick Morgan’a göre genel caydırıcılık durumunda ilişkilerde “güç” ve “terör dengesi” hakimdir.³⁹ Genel caydırıcılık, topraksal anlaşmazlıklar ve uzun süren rekabete odaklanmaktadır. Bir taraf statükoyu sürdürmek isterken diğer taraf buna meydan okur.⁴⁰

Genel caydırıcılık, caydırıcılık teorisinin geleneksel güç dengesine en yaklaştığı ve örtüştüğü durumdur.⁴¹ Başka deyişle, bir devletin bir taahhüdü tanımlama, yayınlama ve savunması için savaş tehdidi çabalarından oldukça bağımsız mevcut güç ilişkilerinin bir ifadesidir. Bu açıdan bakıldığında Richard N. Lebow ve John G. Stein’a göre genel caydırıcılık, rakibi zora başvurmaktan alıkoyan kasıtlı bir çaba ve strateji değildir.⁴² Silahlar ve uyarılar, devletlerin güvenlikleri için çabaladıkları uluslararası sisteme bir katkıdır. Böylece bir rakip için kuvvete başvurmak, temel olarak çekici olmayan bir görünüme bürünecektir. Bir devletin sahip olduğu silahlar, tehdit niyeti olmasa bile diğer devletler arasında kendilerine yönelen tehdit olarak hissedileceğinden, bir hükümet ulusal güvenlik politikası çerçevesinde kendisini olağan bir şekilde genel caydırıcılık durumu içinde bulmaktadır.

Yaygınlaştırılmış genel caydırıcılık (**extended general deterrence**) durumunda ise bir başka ülkenin (korunanın) güvenliği üzerinde silahlı çatışma tehdidi vardır ancak potansiyel saldırgan devlet ne savaşın habercisi olacak bir girişime kalkışır ya da zorlayıcı tehditte bulunur ne de askeri hazırlıklar başlatır. Yaygınlaştırılmış genel

³⁹ Morgan, **Deterrence: A Conceptual Analysis**, pp.41-42.

⁴⁰ Danilovic, “Conceptual and Selection Bias Issues in Deterrence”, 2001, pp.99-100.

⁴¹ Lawrence Freedman, “General Deterrence and the Balance of Power”, **Review of International Studies**, Vol. 15, No. 2, 1989, p.200.

⁴² Richard N. Lebow, Janice G. Stein, “Beyond Deterrence”, **Journal of Social Issues**, Vol. 43, No.4, 1987, pp.8-29.

caydırıcılık, silahlanma yarışıyla, ittifakların kurulmasıyla ve devlet adamlarının kendi ülkelerinin çıkarlarını ifade ettikleri demeçlerle sürdürülür.⁴³

Morgan'a göre devletler arasındaki ilişkinin genel caydırıcılık durumu olarak nitelendirilmesi için üç koşula bakmak gerekmektedir. İlk koşul, rakipler arasındaki ilişkide liderlerden en az birinin fırsat ortaya çıktığında kuvvete başvurmayı düşünmesidir. Saldırı ciddi ve yakın dönemde olası değildir, rekabetçidir; soğuk savaş, silahlanma yarışı ve düşmanlıkla kendini göstermektedir. İkinci koşula göre diğer taraf, rakibin kuvvet kullanmaya gönüllü olduğunu düşünmektedir, kendi kuvvetlerini sürdürür ve çıkarlarına karşı kuvvet kullanma girişimlerine aynı şekilde karşılık vereceği uyarılarını belirtir. Korku, oldukça belirsizdir, spesifik bir saldırıdan ziyade kuvvete başvurma söz konusudur. Çok sayıda devletin liderleri eş zamanlı olarak bu şekilde hissedebilir. Son olarak üçüncü koşul ise genel caydırıcılık tehdidini uygulayan devletin karar alıcılarının, rakibin aynı türde bir karşılık vereceğini tahmin etmesidir ki, bu nedenle kuvvete başvurma tehdidinin eylemsel olması amaçlanmaz. Esasında düşman devletler arasındaki ilişkilerde baskın olan güç dengesi ya da terör dengesi açıkça Morgan'ın genel caydırıcılık dediği kavrama denk gelmektedir.⁴⁴

Devletler, ulusal güvenlik çıkarlarını tanımlayan ve barış zamanı askeri güçlerin biriktirilmesi ve konuşlandırılması yoluyla yapılan açıklamalarla (yetkililerin konuşmalarından resmi ittifak taahhütlerine kadar) uyarıları iletmektedir. Bu nedenle, genel caydırıcılık, rakiplerin ne askeri güç kullandıkları ne de aktif olarak kullanmak için tehdit ettikleri bir durumu karakterize eder.⁴⁵ Düşman devletler arasındaki genel caydırıcılık durumunun, anlık caydırıcılığa dönüşmesi oldukça önemli bir durumdur. Devletler, anlık caydırıcılık durumunu pratikte yaşamamak için genel caydırıcılık durumunun pratiğini tercih ederler.

⁴³ Paul K. Huth, "Extended Deterrence and The Outbreak of War", p.424; Richard N. Lebow, "Thucydides and Deterrence", **Security Studies**, Vol.16, No.2, 2007, pp.167-168.

⁴⁴ Morgan, **Deterrence: A Conceptual Analysis**, p. 42.

⁴⁵Paul Huth, Bruce Russett, "General Deterrence Between Enduring Rivals: Testing Three Competing Models", **American Political Science Review**, No.87, Vol.1, 1993, p. 61.

1.1.2. Yaygınlaştırılmış Anlık Caydırıcılık

Anlık caydırıcılık (**immediate deterrence**) çalışmaları, bir kriz bağlamında tırmanma nasıl kontrol altında tutulur? sorusunu sorgulamaktadır. Başka bir ifadeyle, bir devlet statükoya meydan okuduğunda savunan devlet, meydan okuyanı başka eylemlerde bulunmaktan dolayısıyla da savaşmaktan nasıl caydıracaktır? İşte anlık caydırıcılık, liderlerin düşmanın davranışını etkilemek için savaş riskini manipüle etme konusundaki bilinçli çabalarını içeren bir çatışma yönetimi olarak nitelendirilebilir.⁴⁶

Morgan, yaygınlaştırılmış anlık caydırıcılık (**extended immediate deterrence**) durumunun dört koşulla taslağını çizmektedir. Buna göre öncelikle, iki rakip devlet arasındaki ilişkide en az bir tarafın yetkililerinin diğerine ya da diğerinin önem atfettiği dünyanın geri kalanındaki yerlere bir saldırıyı ciddiyle düşünüyor olması gerekmektedir. Bu bağlamda saldırıyı düşünen devletin saldırı kapasitesi ve niyeti, anlık caydırıcılık için belirleyici olacaktır. Nitekim devlet yetkililerinin saldırı düşünmesi ve bu yönde karar vermesi genel caydırıcılık başlığında ele alınabilir. Aksi halde caydırılması hedeflenen saldırı hazırlığında bulunan rakiple, gerekli fiziki kapasiteye sahip ancak saldırı niyeti olmayanın ayrıştırılması zorlaşmaktadır. İkinci koşul, saldırının hedefi olan devletin kilit yetkililerinin bunun farkında olması gerekir. Bu durum, yöneticilerin saldırının ne zaman, nerede ve ne büyüklükte olacağını bilmesi demek değildir. Ancak onlar, belirli bir komşu devletin saldırı başlatmayı ciddi bir şekilde düşündüğünün farkında olmalıdır. Tıpkı birinci koşuldaki gibi birilerinin bir gün, bir yerde bir saldırı planlaması anlık caydırıcılık için yeterli değildir. Aksi halde caydırıcılık bilinçli bir politika olmaz ve anlık yerine genel caydırıcılık durumdayız demektir.⁴⁷

Üçüncü koşula göre bir saldırının belirgin bir olasılık olduğunun farkında olan hedef devletin, saldırının önlenmesi amacıyla misilleme tehdidinde bulunması gerekmektedir. İşte caydırıcılığı, saldırgan tehditlerden ayıran durum budur. Bu

⁴⁶ Lebow, Stein, "Beyond Deterrence", pp.8-29.

⁴⁷ Morgan, **Deterrence: A Conceptual Analysis**, pp. 33-36.

durumda tehdidin amacı, planlanmış bir tehdidi önlemektir. Rakibin planlı saldırısını önlemek için ilk saldırıyı yapma politikası gerçek anlamda caydırıcılık değildir. Çünkü caydırıcı tehdit, önleyici değil, tepkiseldir. Son olarak dördüncü koşul, saldırı yapmayı planlayan devletin liderlerinin, rakibin misilleme tehdidinin bir sonucu olarak geri çekilmeye karar vermesidir. İşin sonunda saldırganı saldırıdan vazgeçirecek pek çok neden olabilir ancak caydırıcılıktan bahsediyorsak öncelikli nedenin zor kullanma ve maliyetli misilleme tehdidi olması gerekir.⁴⁸ Tüm bu koşullardan ilk koşul olmadan caydırıcılığın uygulandığı, dördüncü koşul olmadan ise caydırıcılığın işlediği söylenemez.

Rakibin bir gün saldırıyı ciddi olarak düşünecek olması, anlık değil genel caydırıcılık durumudur. Morgan, rakip devletler arasındaki ilişkinin genel caydırıcılıktan anlık caydırıcılığa kaymasının çok ciddi bir mesele olduğunu belirtmekte ve teorik olarak böyle bir kaymanın caydırıcılığın formunun bozulduğu anlamına geleceğini ileri sürmektedir.⁴⁹ Peki, bir tehdit ne zaman anlık caydırıcı tehdittir? Başka deyişle, genel caydırıcılık hangi koşullarda anlık caydırıcılık durumuna kaymaktadır?

Meydan okuyan, askeri eylem başlatma veya tehditle statükoyu değiştirme talebiyle eşleştiğinde genel caydırıcılık başarısız olmuş demektir. Bu meydan okuma başlangıçta rakibin müttefiklerine ya da tarafsız bir devlete karşı olabilir. Müttefikin savunana, karşı caydırıcı bir tehditle karşılık verirse bu durumda yaygınlaştırılmış anlık caydırıcılık meydana gelir. Savunanın herhangi bir karşı tehdit oluşturmaması durumunda yaygınlaştırılmış anlık caydırıcılık krizi yok demektir. Anlık caydırıcılık krizleri, genel caydırıcılığın başarısızlığından kaynaklanır. İstikrarlı bir genel caydırıcılık durumundan anlık caydırıcılığın başarısız olduğu ve ardından savaşın meydana geldiği duruma olan geçiş beş aşamayı kapsamaktadır.⁵⁰

⁴⁸ **Ibid.**

⁴⁹ Quackenbush, "General Deterrence and International Conflict: Testing Perfect Deterrence Theory", p. 61; Morgan, **Deterrence: A Conceptual Analysis**, pp.36-39.

⁵⁰ Morgan, **Deterrence: A Conceptual Analysis**, pp. 33-36.

Birinci aşamada, bir devlet genel caydırıcılık politikası benimsemiştir, bu nedenle bir diğerini statükoyu değiştirmek için adımlar atmaktan caydırmaya çalışmaktadır. Bu, genel bir caydırma politikasının uygulandığını göstermektedir. İkinci aşamada, meydan okuyan, statükoyu değiştirmek için tehdit oluşturmaktadır ve bu tehdit genel caydırıcılığın önlemesi gereken zorluktur. Tehdidin potansiyel durumdan eylemsel boyuta geçişi, genel caydırıcılık politikasının başarısız olduğunun göstergesidir.⁵¹ Üçüncü aşamada, savunan şimdi kendi bölgesel savunmasına yönelik bir taahhüdü güçlendirmeye, müttefiki için bir taahhütte bulunmaya veya daha önce vermiş olduğu taahhütleri arttırmaya karar verir. Dolayısıyla genel caydırıcılık politikasının başarısızlığı, savunanın anlık caydırıcılık politikasını benimsediği bir durum yaratmıştır. Dördüncü aşamada meydan okuyan, savunanın anlık caydırıcılık tehdidine rağmen geri çekilmemeye ve ilerlemeye karar verir. Son aşamada ise anlık caydırıcılık artık başarısız olmuştur. Savunan, saldırgana askeri olarak direnip direnmeyeceğine karar vermelidir.⁵²

Bu çalışma, 21. yüzyılda Doğu Asya’da değişen güvenlik dinamikleriyle ABD-Japonya ve Kuzey Kore üçgenindeki caydırıcılığın, ittifakların kurulduğu, silahlanma yarışının devam ettiği ve rekabetin sürdüğü yaygınlaştırılmış genel caydırıcılık durumundan, Kuzey Kore’nin statükoyu açıkça tehdit ettiği yaygınlaştırılmış anlık caydırıcılığa aşama aşama evrildiğini varsaymaktadır. Söz konusu evrilme sürecini keskin bir hatla genel ve anlık caydırıcılık dönemleri olarak ayırmanın mümkün olmadığını altını çizmek gerekir. Nitekim bu geçiş sürecinde kimi zaman anlık caydırıcılık, genel caydırıcılık ve zorlama⁵³ aynı dönemlerde var olmaktadır. Söz

⁵¹Huth, Russett, “General Deterrence Between Enduring Rivals: Testing Three Competing Models”, p. 62.

⁵² **Ibid.**

⁵³ Uluslararası İlişkilerin anaakım literatürünün caydırıcılığı “güç”, “statüko”, “zorlama” ve “kaba kuvvet” gibi “negatif” çağrışım içeren kavramlar kullanarak tanımladığı görülür. Oysa ödül ve teşvik gibi “pozitif” çağrışımları içeren daha geniş bir tanımlamayı benimsemek, politik fayda sağlamakla kalmayacak aynı zamanda alternatif yolları tahayyül etmemizi olanaklı kılacaktır. Nitekim caydırıcılığı yalnızca askeri boyut ile düşünmek, kavramın politika boyutunu göz ardı ederek stratejiyle sınırlamak anlamına gelecektir. Caydırıcılığın askeri misilleme tehdidiyle sınırlı ve negatif çağrışım içeren bu dar tanım, “klasik caydırıcılık teorisi” olarak adlandırılmakla birlikte caydırıcılık ve zorlayıcılık (coercive) arasındaki ince fark teorisyenlerin tartışmalarına konu olmaktadır. Caydırıcılık, iki rakip arasında savaş olmaması ile karakterize edilen bir durum olmakla birlikte rakibi aykırı eylemde bulunmamaya ikna etmeyi içermektedir. Başka deyişle rakibin statükoya karşı meydan okumalarını yönlendirmek için yapılan bir girişimdir. Zorlama ise caydırmaya benzemekle birlikte kavramsal olarak farklı bir anlama

konusu üçgen arasındaki ilişkide genelden anlık caydırıcılığa doğru bir kayma görülse de anlık caydırıcılığın şu ana kadar başarılı bir şekilde işlediği söylenebilir. Anlık caydırıcılığın başarısını belirleyen kriterler, kimi caydırıcılık çalışanlarına göre can kaybı ve bir saldırının olmaması iken kimilerine göre ise savunanın potansiyel tehdidin talepleri karşısında bir taahhütten uzak durmasıdır.⁵⁴ Bu çalışma anlık caydırıcılığın işlerliğini, sınırlı bir nükleer savaş olasılığı da dahil olmak üzere savunun devletin taahhütten uzak durması ve potansiyel tehdide yönelik yaptırımlarında geri adım atması kriterleriyle değerlendirmektedir.

1.1.3. Yaygınlaştırılmış Caydırıcılığın Araçları: İkna Edici ve Cezalandırıcı Strateji

İkna yoluyla (**deterrence by denial**) ve ceza (misilleme) yoluyla caydırıcılık (**deterrence by punishment**), her ne kadar literatürde bir caydırıcılık sınıflandırması olarak işlenmiş olsa da esasında caydırıcılığın araçlarıdır. Başka deyişle, caydırıcılığın

tekbül etmektedir. Caydırıcılıkta rakibi eyleminden “vazgeçirmek” yönünde bir ikna söz konusu iken zorlamada rakip, eylemini “değiştirmesi” için ikna edilmektedir. Daha net bir ifadeyle caydırıcılıkta rakibin hareketsizliğinin faydası, eylemi gerçekleştirmesinin faydasından daha fazladır. Oysa zorlamada rakibin eylemini değiştirmesinin faydası, eylemi sürdürmesinden sağlayacağı faydayı aşmaktadır. Zorlama, caydırıcılığın başarısız olması durumunda devreye girmektedir. Her ne kadar caydırıcılık ve zorlamayı birbirinden ayıran ve aradaki farkın soyut olduğunu iddia eden görüşler var olsa da somut olan şudur ki kavramsal farklılıklarına rağmen her ikisi de askeri bir kuvveti içerir ve pratikte örtüşürler. Her ikisi de aynı aşamalara sahiptir; bir tehdit bildirilir ve tehdidin inanılabilirliği hayati önem taşır. Bkz: Knopf, “Three Items in One: Deterrence as Concept, Research Program and Political Issue”, pp.37-38. Dikkat çekilmesi gereken nokta çatışmanın taraflarının, genel olarak kimin kime saldırdığını, saldırganı ve statükoyu farklı olarak tanımlamasıdır. Morgan’a göre caydırıcılık ve zorlama, zorlayıcı diplomasinin araçları olarak pratikte örtüşür ve hatta birbirinin yerine kullanılabilir. Thomas Schelling ve Lawrence Freedman da benzer ayrımı çalışmalarında tartışmaya açan teorisyenlerdir. Schelling, acı verme ve zorlama arasında yaptığı ayırmada acı verme yeteneğini, bir pazarlık gücü ve diplomasi olarak nitelemektedir. Zorlama, rakibin davranışlarının kontrol altına alınmasından ziyade bu davranışların tehdit yoluyla etkilenmesidir. Bkz: Patrick M. Morgan, **Deterrence Now**, Cambridge, Cambridge University Press, 2003, p.3. Schelling’in kavramsallaştırmasında zorlama ve caydırma birbirine içkindir. Nitekim caydırma, yalnızca zorlamanın savunmacı anlamda eşdeğeri olarak kodlamakla kalmamış aynı zamanda bu iki kavramın uygulamada birleştirilebileceğini hatta zamanın koşullarına göre birinin diğerine yer değiştirerek öncelenebileceğini iddia etmiştir. Bir başka deyişle, eylemin durdurulması amacı taşıyan caydırmanın başarılı olmadığı durumlarda bir sonraki hamle şartlara zor altında boyun eğdirmek dolayısıyla tehditle zorlamaktır. İki taraf arasındaki güç dengesinin sürekli el değiştirdiği koşullar altında ise zorlama ve caydırmanın yer değiştirmesi söz konusu olabilmektedir. Dolayısıyla caydırıcılık ve zorlama pratikte örtüştüğü için caydırıcılık bir tür “stratejik zorlama” olarak tanımlanabilmektedir. Ayrıntılı Bilgi için Bkz: Thomas Schelling, **Arms and Influence**, Yale University Press, 1966.

⁵⁴Richard Ned Lebow, Janice Gross Stein, “Deterrence: The Elusive Dependent Variable”, **World Politics**, Vol.42, No.3, 1990, pp.343-344.

uygulanış biçimidir. Dolayısıyla caydırıcılık şemsiyesi altında yer alacak bir tezi yazarken caydırıcılığın uygulanma aracının ikna edici mi yoksa cezalandırıcı mı olduğunu ortaya koymak açısından Glenn Snyder'e ait olan bu ayrımı detaylandırmak gerekir. Unutulmamalıdır ki, caydırıcılık çeşitli kriterler ışığında kategorize edilse de pratikteki aracı ya ikna yoluyla ya da ceza yoluyla olacaktır.

İkna yoluyla caydırıcılık, bir negatif teşvik türüdür. Caydırıcılık rakibin kendi çıkarının, kendisini belirli bir eylemde bulunmaktan vazgeçmeye zorladığında ikna edici olmaktadır. Bu, kazançların maliyetlerle hesaplanmasıyla başarılmaktadır. Caydırma, rakibin olası maliyetinin olası kazanımından daha fazla olacağını ikna etmek olarak tanımlandığına göre maliyetleri zorlamak ve kazanımları sınırlamak önem teşkil etmektedir. İşte, maliyetleri zorlamak ceza yoluyla caydırıcılık, kazanımları sınırlamak ise ikna yoluyla caydırıcılıkla örtüşmektedir.⁵⁵

Glenn Snyder, ceza yoluyla ve ikna yoluyla caydırıcılığın doğasını karşılaştırmalı olarak ele aldığı kitabında iki tür arasında keskin bir ayrımın yapılamayacağını vurgulamaktadır. Her iki stratejinin de kullandıkları “caydırıcılık silahları” ortaktır. Ceza yoluyla caydırıcılık stratejisi, düşünülenin aksine yalnızca “kitlesel silahlarla” misilleme yapmaya gönderme yapmaz, şiddet dereceleri ne olursa olsun tüm nükleer misilleme tehditlerini kapsar. Snyder'in, ikna yoluyla ve ceza yoluyla caydırıcılık arasındaki etkileşimi, birbirlerini destekledikleri veya ayrıştıkları dört faktör üzerinden açıkladığı görülmektedir. Söz konusu dört faktör aynı zamanda düşmanın maliyet-kazanç analizine etki eden caydırıcılık stratejisinin caydırıcı değerine işaret eder. İşin özü, bir devletin herhangi bir saldırgan hareketi göz önünde bulundurulduğunda değerlendirilmesi gereken ilk faktör, askeri müdahale olasılığıdır. İkinci faktör ise karşı tarafın verdiği karşılığın bir sonucu olarak maruz kalabileceği maliyetlerdir. Bölgesel ödülün değerlendirilmesi üçüncü faktör iken bölgesel hedefin başarı olasılığı dördüncü faktör olarak sıralanmaktadır. Snyder, bu dört faktörün her birinin cezalandırıcı ve ikna edici caydırıcılık üzerindeki farklılaşan etkisini tablo 2'deki gibi analiz etmektedir.

⁵⁵ Claudio Cioffi- Revilla, “Origins and Age of Deterrence: Comparative Research on Old World and New World Systems”, Cross- **Cultural Research**, Vol.33, No.3, 1999, p. 242.

Tablo 2: Ceza Yoluyla ve İkna Yoluyla Caydırıcılığın Karşılaştırmalı Analizi

Ceza Yoluyla Caydırıcılık	İkna Yoluyla Caydırıcılık
(I.Faktör) Genellikle Düşük	(I.Faktör) Yüksek
(II. Faktör) Yüksek	(II. Faktör) Göreli Olarak Düşük
(III. Faktör) Sabit	(III. Faktör) Sabit
(IV. Faktör) Yüksek	(IV. Faktör) Düşük

Kaynak: Glenn H. Synder, **Deterrence By Denial and Punishment**, Princeton University, 1958, p.3.

Ceza yoluyla ve ikna yoluyla caydırıcılığın kazanç-maliyet denklemi karşılaştırıldığında ikna yoluyla caydırıcılığın, ceza yoluyla caydırıcılığa göre düşmana daha kolay hesaplanabilen tehditler sunduğu söylenebilir. İkna yoluyla caydırıcılığın 1., 2. ve 4. faktörler üzerindeki etkisi ılımlı iken ceza yoluyla caydırıcılık, 2. faktör üzerinde aşırı bir etkiye sahiptir. Saldırganlığa karşı bir miktar cevap verme olasılığı, ikna yoluyla caydırıcılıkta cezalandırıcı türe göre daha yüksektir çünkü verilen yanıtın maliyeti çok daha düşüktür ve saldırganlığı engellemek için bir şans vardır. Buna karşılık ceza yoluyla caydırıcılığın cezalandırma tehdidi “kitlesel” olduğunda, bu tehdidin yerine getirilmesinin maliyeti düşmanın karşı misilleme yapmasının bir sonucu olarak oldukça yüksektir.⁵⁶

Bu noktada, düşük düzeyli taktik tehditler ile yüksek düzeyli stratejik tehditler arasında nasıl bağlantı kurulmalıdır? Eşit kapasiteli devletler arasında sınırlı savaş mümkün müdür? Hangi koşullar altında yaygınlaştırılmış caydırıcılık ilişkileri en yüksek seviyeye çıkacak veya bütünüyle açık bir çatışma halini alacaktır? İşte tüm bu sorular ya hep ya hiç ve sınırlı savaş yaklaşımı ile yanıt bulmaktadır.⁵⁷ Bu iki yaklaşım bizi şu sonuca götürmektedir: Caydırıcılığın ikna ya da ceza stratejileri, pratikte saldırı ve savunma stratejileriyle örtüşmektedir. Esasında savunmacı yaklaşım güvenliğe, saldırgan yaklaşım ise güce odaklanmaktadır. Rekabetçi dünyada güvenliğe ilişkin endişeler dikkate alındığında, A devleti, algıladığı tehdide karşılık olarak elde ettiği materyal yeteneklerle düşmanlarını provoke eder. A devleti, elde ettiği bu yetenekleri

⁵⁶ Synder, **Deterrence By Denial and Punishment**, p.4.

⁵⁷ Zagare, Kilgour, **Perfect Deterrence**, pp. 198-199.

savunma olarak düşünürken, rakipleri bunları saldırma niyeti taşıyan kazanımlar olarak değerlendirir. Sonuç olarak A devletinin rakibi, benzer şekilde karşılık verme eğilimine girer ve tırmanan gerilimin bir sonucu olarak silah yarışı artar. Güvenlik ikilemi, ya bir devletin bir başka devletin davranışının rahatsız edici bir okumasına dayanan tedbirleri alıp almadığına bağlıdır, böylece silah yarışına girer; ya da diğer devletin davranışını savunmacı olarak okur ve hiçbir önlem almaz, böylece güvenliğini azaltma riskini göze alır. Dolayısıyla, bir devletin caydırma amaçlı gördüğü şey diğeri tarafından ilk vuruş hedefine ulaşmaya yönelik bir kazanım olarak görülebilir.⁵⁸

Saldırı-Savunma Dengesi (Offense-Defence Balance): Saldırı ve Savunma Silahlarını Ayırtmak Mümkün müdür?

Saldırı-savunma dengesi, genel olarak, saldırganın hedeflenen bölgeyi almak için ihtiyaç duyduğu güçlerin maliyetinin, savunanın verdiği karşılığın maliyetine oranı olarak tanımlanmaktadır. Aynı zamanda saldırı-savunma dengesi, tehdide dönüştürülebilecek güç olarak da tanımlanabilir. Bir devletin kendisini potansiyel tehditlere karşı koruyup koruyamayacağını analiz etmek için yalnızca devletin ve rakibinin sahip olduğu göreceli kaynaklarına değil aynı zamanda bu kaynakları saldırı ve savunma üretmek için ne kadar etkili kullanabileceğine bakmamız gerekmektedir. Eğer denge savunma lehineyse sahip olunan kaynakları diğer devletleri tehdit etmek üzere kullanmak zordur ancak karşı tehdit olarak kullanmak kolaydır.⁵⁹

Genel caydırıcılık durumunun anlık caydırıcılığa dönüşmemesi için uygulanacak caydırıcılık stratejisinin saldırgan ya da savunmacı niteliğinin hem sahip olunan yeteneklere hem de bunları kullanma yönündeki niyete dayandığının altını çizmek gerekmektedir. Stephen Van Evera, uluslararası sistemin anarşik “kendi kendine yardım” niteliğinin, devletlerin hayatta kalabilmeleri için yalnızca potansiyel

⁵⁸ Robert Jervis, “Dilemmas about Security Dilemmas”, **Security Studies**, Vol.20, No.3, 2011, p.416; Robert Jervis, **Perception and Misperception in International Politics**, Princeton, Princeton University Press, 1976, p.3; O’Neil, **Asia, The US and Extended Nuclear Deterrence: Atomic Umbrellas in the Twenty-first Century**, p. 10.

⁵⁹ Sean M. Lynn Jones, “Offense Defense Theory and Its Critics”, **Security Studies**, Vol.4, 1995, pp.664-665.

saldırganların niyetlerine güvenmesine izin vermediğini ifade eder. Bunun yerine potansiyel saldırganların sahip oldukları yeteneklerden, niyetlerinin çıkarılması gerektiğinin altını çizmektedir. Evera'ya göre, saldırgan stratejiler baskın olduğunda statükocu devletler arasında çatışma çıkmaktadır. Ancak savunma stratejileri baskın olduğunda, devletlerin akranlarının niyetleri hakkında endişelenmeleri gerekmez. Bu, kendilerini daha güvende hissetmelerini sağlar ve çatışma olasılığını azaltır. Başka bir ifadeyle, savunma güçlü olduğunda saldırgan devletler bile saldırmaktan caydırılır ancak saldırganlık güçlüyse iyi huylu güçler bile saldırmaya teşvik edilirler.⁶⁰

Bu noktada Robert Jervis'e kulak verilirse; devletler, savunma silahlarının saldırı silahlarından farklılaştığını algıladıklarında diğerlerinin güvenliklerini azaltmadan kendi güvenliklerini sağlayabileceklerdir. Jervis'e göre güvenlik ikilemi, saldırganlık yeteneklerinin göreceli üstünlüğünden önemli ölçüde etkilenmektedir.⁶¹ Diğer devletlerin şu anki niyetlerinin iyi huylu olduğundan emin olsalar bile, başkalarının gelecekte saldırgan olma ihtimalini göz ardı edemezler ya da kendilerinin barışçıl kalacağını garanti edemezler. Karşılıklı güvenlik kabul edilebilir olsa da ulaşılabilir değildir. Yalnızca birkaç devlet statükodan tamamıyla memnundur, neredeyse geri kalan hepsi maliyetler ve riskler asgari olduğunda zaman zaman kendi pozisyonlarını geliştirmeye çabalayacaklardır. Ancak bu nadiren mümkündür ve bazı devletler yalnızca kendilerini korumak için gerekli olduğuna inandıklarında diğerlerini tehdit ederler. Ancak birkaçı statükoyu kabul edilemez görüp onu değiştirmek için yüksek bir bedel ödemek ister. Her iki taraf da biri diğerinden daha büyük orduya sahip olduğunda güvende hissediyorsa, her iki tarafın da güvende olacağı avantajlardan vazgeçme gönüllüğü üzerine olan soyut anlaşma yanıltıcı olacaktır.⁶²

Güvenlik ikilemi; taahhütler, teknoloji ve stratejiler güvenliğe giden tek yolun yayılma olduğunu gerektirdiğinde çok şiddetli olacaktır. Bu durumda statükocu güçler

⁶⁰ Stephen Van Evera, **Causes of War: Power and The Roots of Conflict**, Ithaca, Cornell University Press, 1999, p.199.

⁶¹ Robert Jervis, "Cooperation Under the Security Dilemma", **World Politics**, Vol.30, No.2, 1978, pp.211-214.

⁶² Robert Jervis, "Was The Cold War A Security Dilemma?", **Journal of Cold War Studies**, Vol.3, No.1, 2001, pp.39-40.

de tıpkı saldırganlar gibi davranmak zorunda kalacaklardır. Savunma avantajlı olduğunda ise statüko devletleri başkalarını ağır tehlikeye atmadan kendilerini daha güvenli hale getirilebilirler.⁶³ Bir devlet kendi güvenliğini başkalarının güvenliğini azaltmadan sağlayabilir. Yalnızca savunmanın avantaj olması güvenlik ikileminin üstesinden gelebilecektir. Jervis, saldırı ve savunma ayrımının üç yararlı sonucuna dikkat çekmektedir. İlk olarak böyle bir ayrım, statüko devletlerinin birbirinin kimliğini saptamasına yardımcı olur ve bu devletler arasında iş birliğinin temellerini atar. Böylece diğer tarafın yayılcı amaçları olduğuna dair yanlış inançlarından kaynaklanan çatışmalar daha az görülür. İkinci olarak, statüko devletleri diğerleri saldırmayı planladığında uyarı alacaklardır. Çünkü bir devlet saldırmadan önce saldırgan silahları geliştirmek ve yaymak zorunda olacaktır. Bu ayrımın sağlayacağı son fayda ise bütün devletlerin statükoyu desteklemesi durumunda saldırı için yararlı olabilecek silahların yasaklanmasına dair bir silah kontrolü anlaşmasını beraberinde getirmesidir.⁶⁴

Peki, bu faydaları sağlayacak bir saldırı-savunma ayrımı yapmak mümkün müdür? Mearsheimer'a göre saldırı savunma dengesini ölçmek oldukça problemlidir çünkü saldırı ve savunma silahları arasında bir ayrım yapmak zordur.⁶⁵ Jonathan Shimshoni de saldırı-savunma silahlarının ayrımının imkansız olduğunu belirtir. O'na göre, askeri hareketler hem taarruz hem de savunma bileşenlerinden oluşur.⁶⁶ Charles L. Glaser ve Chaim Kaufman da saldırı/savunma dengesini ölçmenin mümkün olup olmadığını sorguladıkları makalelerinde, saldırı ve savunmanın birbirinden ayrılamaz olduğu sonucuna varmışlardır.⁶⁷ Nitekim J.F.C. Fuller de "savaş sanatı, saldırının ve savunmanın en yakın kombinasyonuna dayanır, bir binanın yapısı tuğla ve harca bağlıdır."⁶⁸ sözüyle böyle bir ayrımın pek mümkün olmadığını ortaya koymuştur.

⁶³ Jervis, "Cooperation Under the Security Dilemma", p.187.

⁶⁴ **Ibid.**, pp.199-200.

⁶⁵ John J. Mearsheimer, "The False Promise of International Institutions", **International Security**, Vol. 19, No.3, 1994/95, p.23

⁶⁶ Jonathan Shimshoni, "Technology, Military Advantage and World War I: A Case for Military Entrepreneurship", **International Security**, Vol.15, No.3, 1990-1991, p.191.

⁶⁷ Charles L. Glaser, Chaim Kaufmann, "What is the Offense-Defense Balance and Can We Measure It?", **International Security**, Vol.22, No.4, 1998, p.80.

⁶⁸ J.F.C. Fuller, **Armoured Warfare**, London, Eyr and Spottiswoode, 1943, p. 120.

İki savaş arası dönemde İspanyol devlet adamı Salvador de Madariaga, hangi uçtan bakıldığına bağlı olarak bir silahın hem saldırgan hem de savunmacı olabileceğini ifade etmektedir. İşin aslı, her silah hem savunma hem de saldırı amacıyla kullanılabilir.⁶⁹ Bu noktada, bu silahların hangi amaca hizmet edecek şekilde tutulduğunu keşfetmenin yolu, devletlerin niyetlerini araştırmaktır.⁷⁰ Marion William Boggs’a göre bir silahın tam olarak karakterini belirleyemeyiz ancak saldırma veya savunma için mi olduğunu karşılaştırabilir böylece saldırganlık potansiyeline sahip olup olmadığını ya da saldırıda mı yoksa savunmada mı daha yararlı olup olmadığını keşfedebiliriz. Boggs’a göre tamamen savunma silahı, rakibin toprağına girmeden onu kendi topraklarınızdan uzak tutabilen silahtır.⁷¹

Askeri teknoloji, saldırı-savunma dengesinin temel belirleyicilerinden biridir. Dolayısıyla teknolojinin gelişiminin savunma stratejilerini, güvenliğin etkili rotası yaptığı yönünde genel bir kanı vardır. Nükleer devrim, nükleer silahların engin gücü, küçük ebadı, hafifliği ve düşük maliyeti ile ilk vuruş kapasitesinin elde edilmesini zorlaştırırken ikinci vuruş kapasitesinin düşük maliyetle sürdürülebilmesini sağlamıştır.⁷² Saldırgan ve savunmacı stratejilerin ortak olduğu nokta, nükleer silahların bir çatışmada yalnızca bir tarafın bunlara sahip olduğu durumlar dışında saldırgan amaçlar için kullanımının çok az faydasının olduğudur. Her iki tarafın da hayatta kalabilen misilleme yeteneğine sahip olduğu düşünüldüğünde ilk önce saldırı yapmanın hiçbir avantajı olmayacaktır. Yine her iki stratejinin perspektifinden de nükleer silaha sahip devletler arasında nükleer seviyeye tırmanma olasılığı olduğu için konvansiyonel savaş mümkün ancak olası değildir.⁷³ Sean M. Lynn Jones da benzer şekilde nükleer devrimin saldırı-savunma dengesini savunma lehine çevirdiğini belirtir. Nükleer caydırıcı kuvvetle bir devleti yenmeye kalkışan başka bir devlet, kendi kendini yok edecektir. Nükleer caydırıcılık, zayıf devletlerin ellerini

⁶⁹ Liddell Hart, “Aggression and the Problems of Weapons”, *The English Review*, 1908-1937, 1932, p.73.

⁷⁰ Marion William Boggs, *Attempts to Define and Limit “Aggressive” Armament in Diplomacy and Strategy*, University of Missouri, 1941, p.15, 40.

⁷¹ *Ibid.*, p.42, 83.

⁷² Van Evera, *Causes of War: Power and The Roots of Conflict*, p.33.

⁷³ John J. Mearsheimer, “Structural Realism”, *International Relations Theories: Discipline and Diversity*, (Ed.), Tim Dunne, Milja Kurki, and Steve Smith, Oxford, Oxford University Press, 2006, pp.76-77.

güçlendirmiş ve daha güçlü devletlerin onları ele geçirmesini önlemeyi mümkün kılmıştır.⁷⁴

İki savaş arası dönemde pek çok devlet adamı sivilleri tehdit eden silahların saldırgan olduğu konusunda hemfikirdir. Ancak hiçbir taraf sivillerini koruyamadığında karşı saldırı durumu savunmacıdır. Caydırıcılık bağlamında bakıldığında saldırgan silahların esasında savunma sağlayan silahlar olduğu görülmektedir. Kara tabanlı kıtalararası balistik füzeler (**Intercontinental Ballistic Missile-ICBM**) hem saldırı hem de savunma silahlarıdır. Bu silahlar ya misillemede rakibin şehirlerini yıkmak için kullanılır ya da rakibin stratejik füzelerine saldırı yaparak düşmanlık başlatmak için kullanılır. İlk saldırıyı kolaylaştırmadığı müddetçe bazı önlemler savunma amaçlıdır. Eğer her iki taraf da kıtalararası balistik füzelere dayanıyorsa biri diğerine saldırabilir. İşte bu nedenle, bir devlet diğerinin kıtalararası balistik füze programına kayıtsız kalamaz. Füze ve savaş başlıklarının görelî olarak sayısı her bir tarafın güç ve niyetine ilişkin bir gösterge olarak kullanılabilir. Ne var ki, siyasi olarak çatışmanın sonucu belirleyen temel öge niyettir. Nükleer bir dünyada sınırlı bir nükleer savaşın imkansız olduğuna inanılmaktadır. Her iki taraf da kıtalararası balistik füzeler ve denizaltı balistik füzelerine (**Submarine-launched Ballistic Missile-SLBM**) sahipse, statükoyu korumanın aracı aynı zamanda statükoyu değiştirmenin aracıdır. Bu durumda savunma avantajlıdır.⁷⁵

Tablo 3, Robert Jervis'in güvenlik ikilemi ve saldırı-savunma silahlarının ayrıştırılması arasında kurduğu bağıntıyı göstermektedir. Jervis, "birinci dünya"nın statükocu güçler açısından en tehlikeli olduğunun altını çizmektedir. Nitekim burada, başkalarını tehdit etmeden güvenlik sağlayabilmek pek mümkün olmadığı gibi savunma yoluyla güvenlik elde etmek de olası değildir. Saldırgan ve savunucu duruşlar aynı olduğu için statükocu devletler, saldırganların sahip olduğu aynı türden silahları elde ederler. Saldırının savunma karşısında üstünlüğü olduğu için saldırı, sahip olduklarını korumanın en iyi yoludur. Statükocu devletler bu nedenle saldırganlar gibi

⁷⁴ Jones, "Offense Defense Theory and Its Critics", p.667.

⁷⁵ Jervis, "Cooperation Under The Security Dilemma", pp.207-214.

davranacaklardır. Durum istikrarsız olacaktır. Silah yarışları olasıdır. İlk saldırı yapma teşvikleri krizleri savaşa çevirecektir.⁷⁶

Tablo 3: Güvenlik İkileminde Dört Dünya

	Saldırı Avantajlı	Savunma Avantajlı
Saldırının duruşunun savunma duruşundan ayrıştırılmadığı	1 *İki misli tehlikeli	2 *Güvenlik ikilemi var ancak güvenlik gereksinimleri uyumlaştırılabilir.
Saldırı duruşunun savunma duruşundan ayrıştırıldığı	3 *Güvenlik ikilemi yok ama çatışma olası *Statüko güçleri saldırganlardan daha farklı politikalar izleyebilir	4 *İki misli istikrarlı

Kaynak: Jervis, “Cooperation Under the Security”, 1978, p.211.

“İkinci dünyada”, saldırı ve savunma silahları ayrıştırılmadığı için güvenlik ikilemi hakim olacaktır ancak birinci dünyadaki kadar güçlü işlemeyecektir. Nitekim burada savunma avantajdadır. Dolayısıyla, her iki tarafın da makul öznel güvenlik gereksinimleri varsa ve kabaca eşit güce sahipse statüko devletlerinin uyumlu güvenlik politikaları benimsemeleri muhtemeldir. Statüko devletleri bir dereceye kadar başkalarına tehdit edici olsa da bu sınırlı olacaktır. Ancak, tamamen savunmacı duruşlar nadiren mümkündür. “Üçüncü dünyada” güvenlik ikilemi değil ancak güvenlik problemleri olacaktır. Devletler, başkalarını tehdit etmeyen savunma sistemleri tedarik edebildiğinden, güvenlik ikileminin işlemesi gerekmez. Ancak saldırı avantajlı olduğu için saldırganlık mümkün ve belki de kolaydır. “Dördüncü

⁷⁶ Jervis, “Cooperation Under the Security Dilemma”, 1978, pp.211-214.

dünya”, en istikrarlı olanıdır. Nitekim saldırı ve savunma silahları arasındaki ayrım, güvenlik ikilemini bertaraf eder.⁷⁷

Bu noktada, Kuzey Kore-ABD arasındaki savunma-saldırı dengesine bakıldığında bu çalışma, statükoyu sürdürme araçlarının aynı zamanda statükoyu değiştirme aracı olduğunu ve saldırı-savunma duruşlarının birbirinden ayrıştırılamadığını iddia etmektedir. Her iki tarafın da kıtalararası balistik füze ve denizaltı balistik füzelerine sahip olduğunun altı çizilmelidir. ABD açısından bakıldığında sahip olduğu ve konuşlandığı bu füzeler, II. Dünya Savaşı sonrasında Doğu Asya’da inşa ettiği “statükoyu” korumanın aracı iken Kuzey Kore penceresinden statükonun memnuniyetsiz bir aktörü olarak statükoyu değiştirme girişiminin bir aracıdır. Kuzey Kore’nin nükleer silahlara sahip olması saldırgan görülebilir ancak diğer taraftan Güney Kore ve Japonya’daki Amerikan taahhütleri ve Amerika’nın bölgedeki nükleer silah konuşlandırmaları dikkate alındığında; Kuzey Kore’nin savunmacı bir motivasyona sahip olduğu şeklinde de yorumlanabilir. Kore politikası kendi güvenliğini arttırmak isterken azaltıyor olabilir. Ne var ki, Kuzey Kore’nin kendisini koruma (**self-protection**) motivasyonu ile nükleer silaha sahip olduğu varsayılsa bile bu durum derin bir güvenlik ikilemi yaratmaktadır. Diğer taraftan, nükleer silahlar söz konusu olduğunda saldırı-savunma dengesi, başka bir deyişle uygulanacak caydırıcılık stratejisinin ceza yoluyla mı yoksa ikna yoluyla mı olacağı, sayılardan ve nükleer başlıkların boyutundan bağımsızdır.⁷⁸ Nükleer silah kullanımının mümkün olduğu durumlarda savaş, imha olasılığını beraberinde getirdiğinden aktörlerin duruşları saldırgan bile olsa takip edecekleri caydırıcılık stratejisi savunmacı dolayısıyla pişman edici olacaktır.⁷⁹

⁷⁷ Jervis, “Cooperation Under the Security Dilemma”, 1978, pp.211-214.

⁷⁸ Caydırıcılık, birinin ne yapacağı ile değil ne yapabileceğiyle ilgilidir. Küba Krizi’ne ilişkin Henry Kissinger’in şu ifadeleri bu noktada oldukça ilgi çekicidir: “SSCB gerçek olarak yalnızca 60-70 stratejik silaha sahipti. Bizim ise 2000’e yakın bomba ve füzemiz vardı. Buna rağmen saldırmış olsaydık, Sovyet dağıtım araçlarının bir kısmı hayatta kalarak ABD’ye korkunç zarar verebilirdi. Başka bir deyişle, iki bin silahımızın altmış veya yetmiş civarındaki Sovyet silahlarının tamamını tahrip edeceğinden emin olamadık.” Bkz: Henry Kissinger, “Kissinger’s Critique”, **Economist**, 1979, p.18.

⁷⁹ Kenneth Waltz, “Nuclear Myths and Political Realities”, **The American Political Science Review**, Vol.84, No.3, 1990, pp.731-738.

1.1.4.Yaygınlaştırılmış Caydırıcılığın En Güçlü ve En Karanlık Yönü Olarak İnanılrlık

Thomas Schelling, yaygınlaştırılmış caydırıcılıkla ilgili şöyle der: “Bir devletin diğer topraklar veya devletler üzerinde askeri kuvvetinin gölgesini kurması, diplomasinin bir eylemidir. Kendi ülkesi dışında savaşması, askeri bir eylemdir. Ancak ülkesi dışında savaşacağına müttefiklerini ve rakiplerini ikna etmesi büyük bir risktir ve maliyet koşulları altında askeri kapasiteden ve yeteneklerden fazlasını gerektirir.”⁸⁰ Bu noktada inanılrlık meselesi genel olarak caydırıcılık için merkezdir ancak yaygınlaştırılmış caydırıcılık hususunda kritiktir. Nitekim yaygınlaştırılmış caydırıcılıkta dünyanın en güçlü silahıyla misilleme tehdidinde bulunan devletin ulusal toprakları doğrudan tehdit altında değildir. Teorik olarak yaygınlaştırılmış caydırıcılık garantileri ne kadar sağlam olursa olsun, güvence veren ve güvence verilen taraf arasındaki coğrafi yakınlığın olmayışı güvenilirlik şüphelerinin bir türlü tam anlamıyla giderilememesine yol açacaktır.

Yaygınlaştırılmış caydırıcılığın kalbini oluşturan inanılrlık, müttefike verilen taahhütlerle (güvence) ve meydan okuyana sunulan caydırıcılıkla çift yönlü işler. Müttefike verilen güvence ve rakibe gösterilen caydırıcılığın inanılrlığı bu üçlü ilişkide hayati önem taşımaktadır. Güvence, olumlu ve olumsuz olmak üzere iki şekilde verilir. Olumlu güvence, bir ülkenin belirli durumlarda davranışları hakkında diğerine verdiği belirli taahhütlerden kaynaklanır. Olumsuz güvence ise bir ülkenin yapamayacağı şeyler hakkında potansiyel rakiplerine vereceği belirli taahhütlerden doğar. Madalyonun olumlu güvence tarafında, ABD müttefikleri ve ortakları adına nükleer risk almayı kabul eder. Brett Ashley Leeds’e göre ittifaklarda, ittifak taahhütlerini yerine getirme derecesi genellikle yaklaşık yüzde 75’tir ancak yeterince savunan üzerinde baskı oluşmazsa bu oran sadece yüzde 27’dir.⁸¹ Rod Lyon ise hiçbir nükleer gücün, müttefiklere yapılan bir saldırıya yanıt olarak doğrudan nükleer silah

⁸⁰ Schelling, **Arms and Influence**, p.36.

⁸¹ Brett Ashley Leeds, Andrew G. Long, Sara McLaughlin Mitchell, “Re-evaluating Alliance Reliability: Specific Threats, Specific Promises”, **Journal of Conflict Resolution**, Vol.44, No. 5, 2000, p. 686.

kullanmadığını ya da böyle bir kullanımdan kaynaklanan nükleer misillemelere maruz kalmadığını ifade eder. Dolayısıyla Lyon, yaygınlaştırılmış caydırıcılığın güvence yönünün karanlık olduğu vurgusunun altını çizerek.⁸² Bu noktada ABD, müttefiklerini ve ortaklarını inanılır güvenlik garantileriyle korundukları konusunda ikna etmelidir. Bu durum, güvence mesajlarının iletişimini güçlendirmek için ABD'nin siyasi kararlılığı ve askeri yeteneklerinin tutarlı, sürekli ve gözle görülür gösterimlerini gerektirir. Stratejik bir kavram olarak güvence, ABD'nin müttefik veya ortaklarına yabancı aktörler tarafından yapılacak zorlama, tehdit veya saldırılara karşı koruma garantilerini taahhüt ettiği araç ve metotlardır.⁸³

Yaygınlaştırılmış caydırıcılığın inanılabilirliğinin diğer yönü, rakibe gösterilecek caydırıcılığın inanılabilirliğidir. Peki, caydırıcılığın inanılabilirliğini ne gösterir? Bir ülke için inanılır olan diğeri için olmayabilir. Bir tehdidin inanılabilirliği, konu edindiği özel durumdan kuvvetli bir şekilde etkilenmektedir. Durumun yanı sıra tehdidin inanılabilirliği aynı zamanda tehdit eden ülkenin tabiatında var olan kimi özelliklere de bakılarak anlaşılabilir. Ülkenin askeri gücü, tehdidi sürdürebilme kapasitesi ve karşı tarafın vereceği karşılığa karşı kendini savunabilme kapasitesi kadar söz konusu ülkenin uluslararası arenadaki “şöhreti (cesur, umursamaz, kararlı)” de inanılabilirliği besleyen damarlardır.⁸⁴ Tüm bu damarlar karşılaştırıldığında hangisi ya da hangilerinin, diğeri ya da diğerlerinden daha öncelikli olduğunu hususunda net bir şey söylemek zordur. Bir ayrım yapmak yerine inanılabilirlik için sözü geçen tüm bu damarları bir bütün olarak düşünmek daha doğru olacaktır. Neticede damarlardan birinde meydana gelen tıkanıklık tüm anatominin işleyişinde bir eksikliğe neden olacaktır.

Caydırıcılığın başarılı bir şekilde işlemesi için savunanın eylemlerinin inanılır olduğu kadar istikrarlı da olması gerekir. Caydırıcılığın inanılabilirliği, savunanın silahlı bir çatışmada saldırganı yüksek bir maliyete uğratmak için yeterli askeri yeteneklere

⁸² Rod Lyon, “The Challenges Confronting US Extended Nuclear Assurance in Asia”, **International Affairs**, Vol. 89, No. 4, 2013, p. 933.

⁸³ Anderson, Larsen, Holdorf, “Extended Deterrence and Allied Assurance: Key Concepts and Current Challenges for U.S. Policy”, p.6.

⁸⁴ Jervis, “Deterrence and Perception”, pp. 8-9; Kenneth Watman, Dean Wilkening, John Aravilla, Brian Nichiporuk, “U.S. Regional Deterrence Strategies”, **RAND**, 1995, pp. X-Xi.

sahip olmasına ve gerekli gördüğünde bu yetenekleri kullanmaya niyetli olmasına dayanmaktadır. Paul K. Huth gerek “**Extended Deterrence and Outbreak of War**”⁸⁵ gerekse de Bruce Russets ile kaleme aldığı 1900-1980 yılları arasındaki caydırıcılık durumlarını ele alan “**What Makes Deterrence Work? Cases from 1900-1980**”⁸⁶ makalesinde caydırıcılığın inanılabilirliğinin üç değişkene bağlı olduğunu iddia etmiştir. Buna göre savunanın eylemlerinin inanılabilirliğinin belirlenmesindeki ilk değişken, savunan ve potansiyel saldırgan arasındaki göreceli güç dengesidir. Savunanın sahip olduğu askeri kapasite ve iki tarafın da nükleer silahlara sahip olup olmadığı bu noktada dikkat çekicidir. Potansiyel saldırganın ekonomik ve askeri yetenekleri savunanın sahip olduklarını geçtiğinde başka deyişle, göreceli güç dengesi ibresi saldırgan lehine olduğunda, caydırıcılığın başarısız olma ihtimali yüksektir. İkinci değişken, savunanın korunanı korurken tehlikede olan çıkarlarıdır. Bu değişken, savunan ve korunan arasındaki askeri ve ekonomik bağlarla açıklanabilir. Bu bağlar ne kadar güçlüyse bunları sürdürmek savunan açısından o kadar önemli olacaktır. Savunan ve korunan arasındaki askeri ve ekonomik bağlar, iki devlet arasındaki askeri ittifaklar, askeri ekipman yardımı ve iki ülke arasındaki ithalat ve ihracat payı ile değerlendirilmektedir. Son değişken ise savunanın geçmişteki davranışlarıdır. Korunan geçmişte bir saldırıya uğradığında savunanın mücadeleye girip girmediği potansiyel saldırganın saldırı olasılığı üzerinde etkili olacaktır.⁸⁷

Justin V. Anderson, Jeffrey A. Larsen ve Polly M. Holdorf da yaygınlaştırılmış caydırıcılığın kilit kavramı olan inanılabilirliği, Huth ve Russets’ın değişkenleriyle örtüşen değişkenlerle eşleştirerek aşağıdaki tabloyu oluşturmuşlardır. Tablo 4, inanılabilirliğin müttefike güvence ve rakibe caydırıcılık olan çift boyutunu, siyasi kararlılık, askeri ve politik destek ve askeri yetenekler olmak üzere üç sacayağı üzerinden kurgulamaktadır. Yaygınlaştırılmış caydırıcılığın ilk ayağı olan siyasi kararlılığı, ulusal liderler tarafından yapılan kamu konuşmaları ve kişisel diplomasi, kuvvet kullanma politikaları ve savunma anlayışları üzerinden değerlendirmek

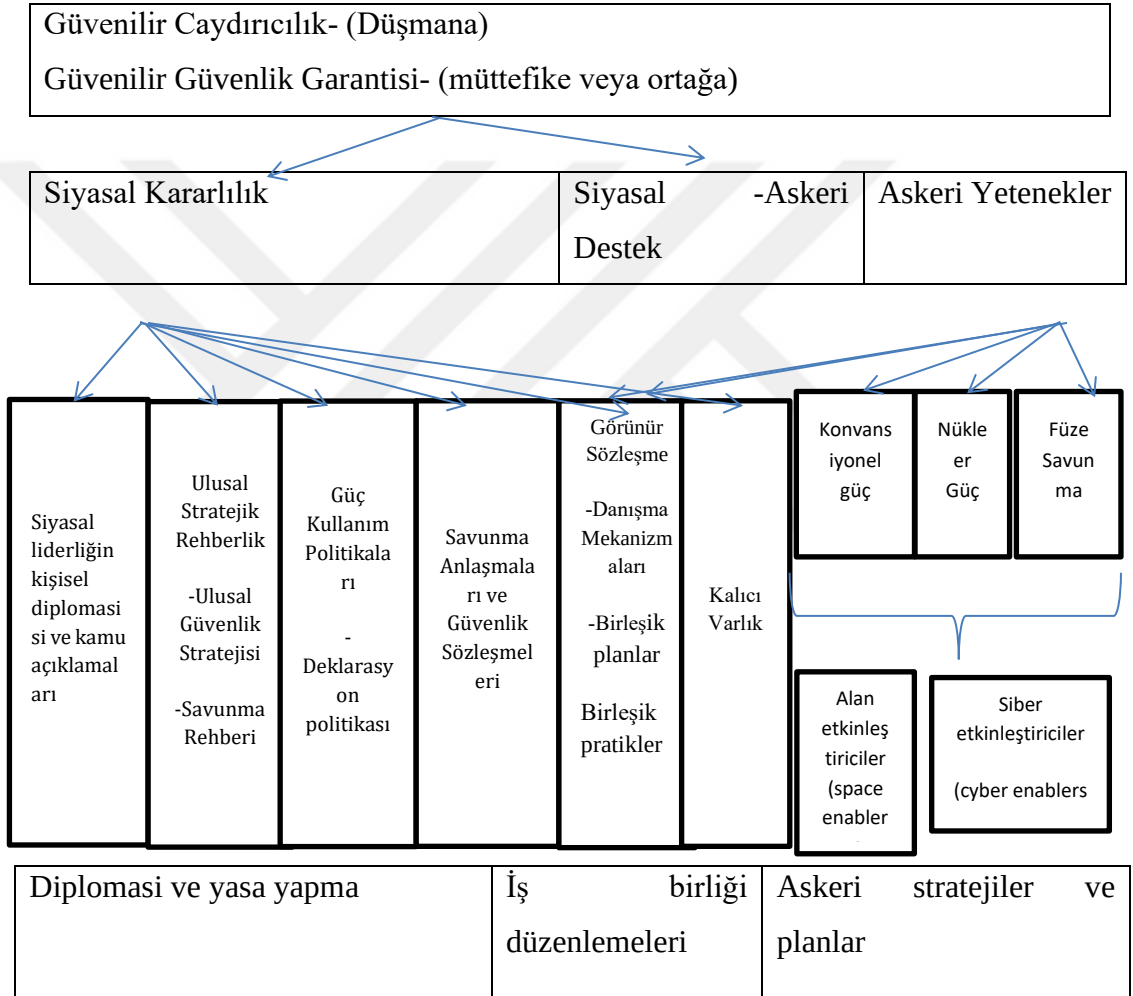
⁸⁵ Huth, “Extended Deterrence and the Outbreak of War”, p. 426.

⁸⁶ Paul K. Huth, Bruce Russets, “What Makes Deterrence Work? Cases From 1900-1980”, **World Politics**, Vol. 36, No.4, 1984, p. 509-513.

⁸⁷ Huth, “Extended Deterrence and the Outbreak of War”, pp. 428-430; Huth, Russets, “What Makes Deterrence Work? Cases From 1900-1980”, pp. 509-513.

mümkündür. İkinci ayak olan askeri ve siyasi destek, ortak danışma kurulları; son olarak askeri yetenekler ise ABD'nin sahip olduğu konvansiyonel, nükleer ve füze savunma yeteneklerini, müttefikinin potansiyel bir rakibini hızlı ve kararlı bir şekilde yenmesi için kullanabileceği inancı üzerinden değerlendirilmektedir.⁸⁸

Tablo 4: Yaygınlaştırılmış Caydırıcılık ve Güvencenin Kavramsal Çerçevesi

Kaynak: Anderson, Larsen, Holdorf, **Extended Deterrence and Allied Assurance: Key Concepts and Current Challenges for U.S. Policy**, p.8.

Tüm bu arka plan ışığında bu çalışma yaygınlaştırılmış caydırıcılığın temel bileşeni olan inanılabilirliğin müttefike verilen güvence yönünü; savunmanın korunana

⁸⁸ Anderson, Larsen, Holdorf, "Extended Deterrence and Allied Assurance: Key Concepts and Current Challenges for U.S. Policy", 2013.

yönelik taahhütlerini yerine getirmesi ve/veya yeniden güvence vermesi; rakibe sunulan caydırıcılık yönünü ise meydan okuyanın savunanın taahhütlerini yerine getirip getirmeyeceğine dair inancı ve korunanın savunana ve ittifaka sadakati çerçevesinde değerlendirmektedir. Bu noktada güvence yönü için değerlendirme kriterleri, Amerikan başkanlarının demeçleri, ülkenin nükleer duruş politikaları ve tarihsel süreçteki ABD-Japon ittifakının atlatmış olduğu krizler iken caydırıcılık yönü için kriterler, savunanın tehlikede olan çıkarları, savunana ve korunan arasındaki askeri bağlar, müzakere yöntemleri (dişe diş ve sağlam ama esnek strateji) ve statükonun değeridir.

Denis Healey'in 1960'larda caydırıcılık literatürüne "Healey Teoremi" adıyla geçen "Rusları caydırmak için Amerikan misillemesinin yalnızca yüzde beş inanılabilirliği gerekli iken Avrupalıların güvenini tazelemek için yüzde doksan beş inanılabilirlik gerekmektedir"⁸⁹ sözleri, yaygınlaştırılmış caydırıcılıkta inanılabilirliğin müttefike verilen güvence yönünün tesisinin oldukça zor olduğunu gözler önüne sermektedir. ABD'nin yaygınlaştırılmış caydırıcılığı Soğuk Savaş döneminden itibaren sorgulanmıştır. Nitekim "Bir Amerikan başkanı, New York ya da Washington ya da Chicago'yu Londra ya da Paris ya da Hamburg'u kurtarmak için riske atmaya hazır mıydı?" sorusu dönemin nükleer silahlanma yarışında kilit noktayı oluşturmuştur. 2017 yılında Kuzey Kore'nin Hwasong-15⁹⁰ olarak adlandırılan uzun menzilli kıtalararası balistik füzeyi test etmesi, "Ya ABD başkanı San Francisco, Seul ya da Tokyo'yu korumak gibi bir seçimle karşı karşıya kalırsa?" sorusunu yeniden gündeme getirmiştir. Nitekim ABD'li analistler, Hwasong-15'in 13.000 km (8.100 mil) potansiyel aralığa sahip olduğunu ve daha düz bir yörüngeye ateş edilirse ABD anakarasının herhangi bir yerine ulaşabileceğini tahmin etmektedir.⁹¹

⁸⁹ Healey, **The Time of My Life**, p.243.

⁹⁰ Kuzey Kore tarafından bugüne dek test edilmiş olan en büyük ve en güçlü misildir. ABD'ye kadar erişebileceği tahmin edilmektedir. İlk kez 28 Kasım 2017 tarihinde Pyongyang'ın yaklaşık 30 km kuzeyinde bir fırlatma konumunda test edilmiştir. Füze, Japonya'nın Özel Ekonomik Bölgesi'ne inmeden önce yaklaşık 4500 km yüksekliğe ulaşmış ve 53 dakika boyunca havada kalmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz: (Çevrimiçi), <https://missilethreat.csis.org/missile/hwasong-15-kn-22/>, Erişim Tarihi: 01.04.2019.

⁹¹ Eleanor Albert, "North Korea's Military Capabilities", **Council on Foreign Relations**, 2018, (Çevrimiçi), <https://www.cfr.org/background/north-koreas-military-capabilities>, Erişim Tarihi: 01.04.2019.

Katsuhisa Furukawa'ya göre 1980'lerde Japon yetkililer, SSCB-ABD nükleer çatışmasından kaynaklanan “ayrışma etkisi” konusunda daha az endişeliydiler. Japonya'nın bir Sovyet saldırısına hedef olması durumunda, saldırının ABD ve SSCB arasındaki küresel nükleer savaş bağlamında gerçekleştirileceği fikrine inanmaktaydılar. Bu şartlar altında muhtemelen ABD de nükleer bir saldırıya maruz kalacaktı. Japonya'nın tek başına böyle bir nükleer saldırı ile karşılaşması muhtemel değildi.⁹² Furukawa, 21. yüzyılda söz konusu “ayrışmanın” Japon politika yapıcılar tarafından daha gerçekçi ve göze çarpan bir endişe olarak görüldüğünü ifade eder. Çin veya Kuzey Kore, ABD'ye saldırmadan yalnızca Japonya'ya saldırabilir. Bu varsayım bile ABD'nin yaygınlaştırılmış caydırıcılığının güvence ve inanılabilirliğinin Japonya açısından ne derece hayati olduğunu ortaya koymaktadır.⁹³

ABD ve Japonya arasındaki savunan-korunan ilişkisinde inanılabilirliğin müttefike verilen güvence yönü uzun yıllardır sorgulanmaktadır. Japonya gerek Soğuk Savaş dönemi boyunca gerekse Soğuk Savaş sonrasında ABD'nin “güvencelerini” sorgulamak zorunda kaldığı söylemlerle yüzleşmek zorunda kalmıştır. İşte bu noktada çalışma, ABD'nin yaygınlaştırılmış caydırıcılığının maliyetleri arttıkça savunan aktör olarak güvencelerini sürdürmesinin zor olduğunu varsaymaktadır. Güvence ve caydırıcılık boyutlarıyla inanılabilirliğin yalnızca kavramsal değil aynı zamanda kuramsal olarak da yaygınlaştırılmış caydırıcılığın vazgeçilmez bir parçası olduğunun altı çizilmelidir. Aşağıda tartışılacağı üzere inanılabilirlik, asimetrik güç ilişkilerini anlamlandırmak için klasik caydırıcılık teorisine oranla çok daha geniş bir yelpaze sunan mükemmel caydırıcılık teorisinde, kuram ve pratik arasındaki bağıntıyı güçlendirecek şekilde yeniden konumlandırılmış ve mükemmel caydırıcılığın teorik varsayımlarının çıkış noktasını oluşturmuştur.

⁹² Katsuhisa Furukawa, “Japan's Policy and Views on Nuclear Weapon: A Historical Perspective”, *Malaysian Journal of History, Politics & Strategic Studies*, Vol.37, 2010, pp.13-14.

⁹³ Katsuhisa Furukawa, “Nuclear Arms Control and Disarmament Views among Japan's National Security Community”, *Security Challenges*, Vol.6, No.4, 2010, p.43.

1.2. Kuramsal Çerçeve: Mükemmel Caydırıcılık

Kavramların sistematik şekilde bir araya gelmesiyle tutarlı bir çerçeve öngören kuram, üzerine inşa edildiği kavramların kazandığı yeni anlamlarla ya pratikte gerçek politikayla bağıntısını sağlamlaştırır ya da gerçek politikadan iyice uzaklaşarak eleştirilere maruz kalır. Uluslararası sistemin gelişimi de caydırıcılık kavramına farklı anlamlar kazandırmakla kalmamış; teorinin, pratikle kurduğu mantıksal ve ampirik tutarlılıkta inişlere ve çıkışlara yol açmıştır. İşte caydırıcılık teorisi, caydırıcılık kavramının uluslararası sistemin gelişimine paralel olarak kazandığı yeni içerikler çerçevesinde üç evrede ele alınmaktadır.⁹⁴ II. Dünya Savaşı'ndan sonraki yıllara denk gelen ilk evrenin etkisi kısa süreli ve göreceli iken, ikinci evre olan Soğuk Savaş yılları, caydırıcılığın teorik temellerinin sağlamlaştırıldığı bir dönem olarak literatürde yer almıştır. Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle başlayan üçüncü evrede, gerek Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Antlaşması (**Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons-NPT**) yükümlülüklerine aykırı davranarak nükleer silah elde eden ve uluslararası güvenliği tehdit eden devletlerin gerekse terörist eylemlerin bir sonucu olarak caydırıcılık ve caydırıcılığın işlevi tartışmaları yeni bir boyut kazanmıştır.

Caydırıcılık teorisinin ilk nüveleri insan odaklı olmakla birlikte her üç evreyi de besleyecek kökleri içerisinde barındırmaktadır. İlk iki evre teorisyenleri realizmin rasyonellik ve güç maksimizasyonu parametrelerini yapı taşı olarak kullanmışlardır. Realizmin bir türevi olarak pek çok Amerikalı düşünür tarafından benimsenmiş olan rasyonel caydırıcılık teorisi, ilk iki evrede realizme yönelen temel eleştirileri karşılayarak teoriye itici güç oluşturmuştur.⁹⁵ Üçüncü evrede, Soğuk Savaş'ın ardından ortaya çıkan asimetrik güç dengelerinin caydırıcılık kavramına kazandırdığı yeni boyutlar, yeni bir teorik çalışma sahası açmıştır. Bu yeni çalışma sahası, caydırıcılığın “kompleks” başka deyişle “mükemmel” modelini ortaya koyarken,

⁹⁴ Amir Lupovici, dördüncü dalga'nın ortaya çıkışı ile karşı karşıya kaldığımızı ileri sürer. Lupovici, dördüncü evrenin iki izole eğilimden oluştuğunu varsaymaktadır. Bu varsayımların ilki, teoriktir ve yorumlayıcı caydırıcılık araştırmasıyla belirgindir. İkinci eğilim ise ampiriktir ve etnik çatışmaların nasıl önleneceğinin yanısıra haydut devletler ve teröristlerin nasıl caydırılacağı sorusu etrafında gelişir. Bkz: Amir Lupovici, “The Emerging Fourth Wave of Deterrence Theory- Toward a New Research Agenda”, **International Studies Quarterly**, Vol.54, No.3, 2010, p.705.

⁹⁵ Jervis, “Review Article: Deterrence Theory Revisited”, p.289.

realizmin açık bıraktığı ve gerçeklikle olan bağıntısının zayıfladığı boşluklardan yararlanmıştır.

İşte çalışmanın bu başlığı altında öncelikle, rasyonel caydırıcılık teorisinin varsayımları ve uluslararası sistemdeki pratiklerle bağlantısı incelenecektir. Daha sonra, rasyonel caydırıcılık teorisinin kusurlarını gidererek ona mükemmel bir işlerlik kazandırdığı iddiasında olan mükemmel caydırıcılık teorisinin varsayımları, rasyonel caydırıcılıktan farklılaştığı noktalara vurgu yapılarak ele alınacaktır.

1.2.1. Rasyonel (Klasik) Caydırıcılık

Modern devlet sisteminin ortaya çıkmasından II. Dünya Savaşı'nın sona ermesine kadar realist paradigma, çok kutuplu Avrupa devlet sisteminin işleyişiyle ve güç dengesi politikalarıyla yakından ilişkilidir. Ne var ki, Hiroşima ve Nagazaki'ye atılan atom bombaları, savaş sonrası uluslararası sistemin Polonya'nın 1939'da işgal edilmesinden önce var olan sistemden belirgin bir şekilde farklı olduğunu ortaya koymuştur. 1945 yılına gelindiğinde, Japonya ve Almanya'nın yenilgisinden sonra uluslararası sistem, çok kutuplu Avrupa merkezli devlet sisteminden iki süper güç tarafından yönetilen çift kutupluluğa evrilmiştir. Savaş sonrası iki kutuplu düzenin doğası, teorisyenleri bu yeni sistemin iç işlerini anlamaya sevk etmiştir. İşte bu noktada, rasyonel caydırıcılık teorisi doğmuştur. Rasyonel caydırıcılık teorisi, 1950-1960'ların başında olgunlaşmıştır. Rasyonel caydırıcılık teorisi, realist paradigmadan bir kopuş değildir aksine onun varsayımlarının neredeyse tamamını koruyarak özel bir durumun analizidir. Nitekim hem realist paradigma hem de rasyonel caydırıcılık teorisi, Soğuk Savaş döneminin “olağanüstü istikrarına” odaklanmakta ve uzun barışı açıklayacak teorik bir çerçeve sunduklarını iddia etmektedir.

Patrick Morgan'a göre ABD ve SSCB arasındaki ikili ilişkilere odaklanan Soğuk Savaş dönemi rasyonel caydırıcılık teorisi, altı unsura dayanmaktadır.⁹⁶ Bu unsurlardan ilki şiddetli çatışmadır. Hem caydırıcı ülke hem de potansiyel tehdit her

⁹⁶ Morgan, *Deterrence Now*, pp. 1-22.

zaman anlık caydırıcılık hazırlıklarını sürdürmektedir. Her iki ülke de deyim yerindeyse “fırsat penceresi” arayışı içindedir ve başarı şansı varsa önleyici bir saldırı başlatmak için açık bir motivasyona sahiptir. İkinci unsur olan rasyonalite her iki ülkenin de düşmanca ilişkideki saldırganlık seçeneklerinin maliyet ve faydalarının karşılaştırmalı bir şekilde hesaplanmasına dayanmaktadır. Maliyetlerin daha yüksek olması durumunda saldırıyı başlatma seçeneğinden vazgeçilmesi, rasyonelliğin sürdürülmesiyle eşdeğerdir. Soğuk Savaş dönemi caydırıcılığının dayandığı temel unsurlardan bir diğeri ise misilleme tehdididir. Özellikle 1960’larda SSCB’nin nükleer silah dengesini sağlamasıyla misilleme farkındalığı her iki taraf için de artmıştır. Dördüncü unsur, nükleer silahlarla yapılan yıkımın devlet olarak var olmayı imkansız kılacak bir zarara yol açacağına dair farkındalığı gerektiren kabul edilemez zarardır. Rakibin, yürütülen tehdidin uygulanabilirliğine inanmasına karşılık gelen inanılabilirlik ve caydırıcılığın istikrarlı bir şekilde sürdürülmesi diğer iki unsuru oluşturmaktadır.⁹⁷

Rasyonel caydırıcılık teorisi, bu temel ilkelere dayanır ve nükleer çağdaki savaşın sonuçlarını dikkate alarak etki alanını genişletir. İlk bakışta rasyonel caydırıcılık teorisi, 1945 sonrası dönemde neden süper güçler arasında savaş olmadığını anlatmaya çalışıyor görünür. İşte rasyonel caydırıcılığın Uluslararası İlişkiler teorisinde egemen düşünce okulu olması, gerçekte teori arasındaki görünürdeki bu mükemmel uyuma dayandırılmaktadır. Rasyonel caydırıcılık teorisi çatısı altında yürütülen caydırıcılık çalışmalarının iki gruba ayrıldığı dikkat çekmektedir. Bernard Brodie, William Kaufman, Lawrence Freedman, Thomas Schelling, Glenn Snyder ve Robert Jervis gibi bilim insanlarının oluşturduğu birinci grup, nükleer silahların stratejik düşüncede ve uluslararası ilişkilerde bir dönüm noktasını yarattığını iddia etmişlerdir. Dahası bu gruba göre caydırıcılık, beraberinde getirdiği misilleme tehdidinin yok edici niteliği sebebiyle nükleer silahların varlığına içkindir. Albert Wohlstetter, Henry Kissinger, Herman Kahn ve Paul Nitze’nin öncülük ettiği ikinci grup ise nükleer silahların bir dönüm noktası getirdiği fikrine şüpheci yaklaşmakta olup nükleer silahların savaşta kullanılabilir olduğunu ve

⁹⁷ Ibid.

caydırıcılığın işlerliği için büyük miktarda bu silahlara sahip olmanın gerekli olduğunu ileri sürmektedir.

Frank Zagare rasyonel caydırıcılık teorisi çatısında yer alan bu iki grubu, güç dengesini temel alan yapısal caydırıcılık (structural deterrence) ve Tavuk Oyunu⁹⁸ ile harmanlanan karar-kuramsal caydırıcılık (decision-theoretic deterrence) olarak adlandırmakta ve birbiriyle uyumlu iki fraksiyon olarak değerlendirmektedir. O'na göre yapısal caydırıcılık teorisi, devletler arasındaki güç ilişkilerinin caydırıcılık denklemindeki etkisine odaklanmaktadır. Buna karşılık, karar-kuramsal caydırıcılık teorisi, caydırıcılık başarısını ve başarısızlığını belirlemede sonuçların, tercihlerin ve rasyonel seçimin etkileşimini vurgulamaktadır. Söz konusu her iki yaklaşım da realist paradigmadan beslenmekte olup güç, rasyonalite ve sisteme ilişkin varsayımlarda kendi içlerinde de farklılıklar taşımaktadır. Başka deyişle, farklı analiz birimlerine odaklansalar da yaptıkları varsayımlar, elde ettikleri sonuçlar ve sundukları politika reçeteleri aynıdır. Esasında, Nye ve Welch'in ifade ettiği gibi "realizm biraz Baskin-Robbins dondurmaları gibidir. 31 çeşidi olabilir ama hepsi dondurmadır. Her türlü realistin ortak paydası, dünya politikasında değişmez bir mantığın bulunduğu görüşüne olan bağlılıktır."⁹⁹ Dolayısıyla bu çalışmanın konusu realizm şemsiyesi altında yer alan "aile içi" tartışmaları anlamlandırmak değil, caydırıcılık teorisinin realist şemsiye mantığından beslenerek oluşturduğu varsayımlardır. Bu bağlamda,

⁹⁸ Tavuk Oyunu, sıfır toplamı olmayan bir oyun olarak karşımıza çıkmaktadır. Suç eğilimli iki genç Bill ve Ben sertliklerini göstermek için direksiyon başına geçer iki araba hızla birbirine yaklaşır. Direksiyonu ilk kıran kaybedecektir. İkisi de aynı anda direksiyonu kırarsa hiç kimse kazanmamış olacaktır. İkisi de direksiyonu kırmazsa her şey kaybedilecektir. Eğer Bill kırar ben kırmazsa Bill aşağılanmaya maruz kalacak Ben ise prestij kazanacaktır. Minimax stratejisi en kötü sonuçlar arasından en iyisinin ikisinin birden direksiyon kırması olduğunu söyler. Bu durum Soğuk Savaş sırasında ABD ve SSCB'nin gösterdiği doğal temkini temsil eder. Schelling, "kontrolü kaybetmek bir pozitiflik sağlayabilir mi?" sorusunu sorarken tam olarak "irrasyonelin rasyonelliğe" çevrilmesinden söz etmektedir, demek yanlış olmayacaktır. Peki, "irrasyonelliğin rasyonelliğe" çevrilmesi mümkün müydü? Bu soruya olumlu yanıt veren rasyonel caydırıcılık teorisyenleri, rakip geri adım atarsa yatıştırma sağlanır ancak bu geri adım kararı, rakibin iki seçenek arasında bırakılmasının bir sonucudur, demektedirler. Nitekim ortada geri adım gibi bir seçenek olmadığında savaşmaktan başka çare kalmamaktadır. Üstelik nükleer bir savaştan bahsediyorsak adeta "kıyamet makinası" aleyhe işlemeye ve "kum saatindeki" zaman dolmaya başlar. İşte bu noktada Tavuk Oyunu irrasyonelin rasyonalitesi olarak tasavvur edilmiştir. Soğuk Savaş süresince iki süper güç tıpkı Tavuk Oyunundaki gibi direksiyonu kırmadan devam ederken söz konusu nükleer savaş ve topyekün yok olma olduğunda rasyonel davranmış ve ikisi de aynı anda direksiyonu kırarak uzlaşmayı sağlamışlardır. Detaylı bilgi için bkz: Freedman, "Strategy: A History", p.165; Schelling, **Arms and Influence**, p.70,80,82.

⁹⁹ Nye Jr., Welch, **Küresel Çatışmayı ve İşbirliğini Anlamak: Kurama ve Tarihe Giriş**, s.83.

yapısal ve karar-kuramsal caydırıcılığın bir kombinasyonu olarak rasyonel caydırıcılık teorisinin Soğuk Savaş döneminin “uzun barışını” açıklayan varsayımları, iki kutuplu sistem, güç dengesi, terör dengesi, nükleer çağa özgü yüksek yıkıcılık ve rasyonalite noktalarında ele alınacaktır.

1.2.1.1. Yapısal Caydırıcılık: İki Kutuplu Sistem ve Güç Dengesi

Yapısal caydırıcılık teorisi, Uluslararası İlişkiler düşünürlerinin geleneksel bilgeliklerinden beslenmektedir. Yapısal caydırıcılık, uluslararası sistemin Thucydides’den beri değişmeyen ve süreklilik arz eden bazı yönlerini bünyesinde taşır. Örneğin sistemin anarşikliği, kendi kendine yardım, çatışmanın kaçınılmazlık gölgesi, savaş ve güç dengesi bu evrenin caydırıcılık teorisinin mantık örüntüsünü oluşturmaktadır. Yapısal caydırıcılık teorisyenlerine göre uluslararası sistem ana analiz birimlerinden oluşmakta olup, anlaşmaları zorlayacak her şeyi saran bir sistem bulunmamaktadır. Aktörlerin kendi kendine yettiği, egoistik ve rasyonel sistemde, aktörler birbirinden farklılaşmamıştır. Dolayısıyla da güç maksimizasyonu ve güvenlik ile yönlendirilmektedir.¹⁰⁰

Napolyon’un, “gücüm, şanıma ve şanım kazandığım zaferlere bağlıdır. Yeni ihtişamlar ve yeni zaferler ile beslenmezsem gücüm başarısız olur. Fetih, beni ben olduğum hale getirdi ve yalnızca fetih benim olduğum pozisyonda kalmamı sağlayabilir.”¹⁰¹ sözleri yalnızca kendi egoistik düşüncelerini ortaya koymakla kalmaz aynı zamanda rasyonel caydırıcılık teorisinin resmettiği güç maksimizasyonuna çabalayan aktör karakterinin söylemsel tasvirini yapar. Yine, Richard Lebow ve Janice Gross Stein rasyonel caydırıcılık üzerine yazdıkları makalelerinde rasyonelliğin, beklenen faydayı en yükseğe çıkarmaya tekabül ettiğini belirtirken, bu faydanın ise eşit rasyonel aktörler tarafından farklı hesaplanacağını ileri sürerler. Başka deyişle, kimi aktörler rasyonel olarak beklenen kaybı minimize etmeye çalışırken diğerleri

¹⁰⁰ John J. Mearsheimer, “Back to the Future: Instability in Europe After the Cold War”, **International Security**, Vol. 15, No.1,1990, p.19; Hans J. Morgenthau, **Politics Among Nations**, New York: Knopf, 1948; Kenneth N. Waltz, **Theory of International Politics**, Addison-Wesley, 1979, pp.38-60; 102-129.

¹⁰¹ Paul Kennedy, **The Rise and Fall of the Great Powers: Economic Change and Military Conflict From 1500 to 2000**, New York, Random House, 1987, p. 133.

beklenen kazancı maksimize etme eğilimindedir. Dolayısıyla aktörler, risk eğilimli olabileceği gibi riskten kaçınan birimler de olabilirler. Yapısal caydırıcılık teorisi, aktörleri genel olarak risk eğilimli ve kazanç maksimize etmeye çabalayan birimler olarak kurgulamaktadır.¹⁰²

Yapısal caydırıcılık teorisi, devletler arasındaki güç dengesi modelinin genişletilmiş bir versiyonudur, demek yanlış olmayacaktır. Anarşik yapı ve güç odaklı bencil aktörlerden oluşan uluslararası sistemde istikrarın anahtarı, iki kutuplu sistem ve güç dağılımı özellikle de süper güçler arasındaki güç dağılımıdır. Nitekim rasyonel caydırıcılığın başlıca isimleri olan Thomas C. Schelling ve Morton H. Halperin “**Strategy and Arms Control**” adlı çalışmalarında istikrarı denge ile eşleştirirken, istikrarsızlığın ise güvensizlik getireceğini belirtmişlerdir. Schelling ve Halperin “caydırıcılık dengesi (**balance of deterrence**)” kavramına dikkat çeker. Caydırıcılık dengesi, her iki taraf için de caydırıcı faktörlerin savaş başlatmaya yönelik teşviklere oranla baskın olduğu bir durumdur.¹⁰³ William W. Kaufmann ve Glenn H. Snyder de Schelling ve Halperin’in maliyet ve risk hesaplamasına dayanan caydırıcılık değerlendirmesi çizgisini takip ederler.¹⁰⁴ Rasyonel caydırıcılığın bir diğer önemli ismi olan Herman Kahn, “terör dengesi” kavramının güç dengesi sisteminin yoğunlaşmış hali olarak ele alınabileceğini belirtirken, Bernard Brodie ise misillemenin karşılıklı korkusunun beraberinde getirdiği “misilleme dengesinden” söz etmektedir.¹⁰⁵

Kenneth Waltz, güç dengesi ve uluslararası sistem arasındaki bağıntıyı irdelediğinde iki kutuplu sistemde devletler arasındaki çatışmaların sınırlı olduğunu iddia etmektedir. Waltz iddiasını, yalnızca iki süper gücün olması ve çevrenin olmaması, rekabetin yoğunluğu arttıkça rekabetin kapsadığı faktörlerin çeşitliliğinin genişlemesi, sabit bir basınç mevcudiyeti ve tekrarlanan krizler olmak üzere üç faktör

¹⁰² Richard Ned Lebow, Janice Gross Stein, “Rational Deterrence Theory: I Think, Therefore I Deter”, **World Politics**, Vol.41, No.2, 1989, pp.208-210.

¹⁰³ Schelling, Halperin, **Strategy and Arms Control**, p.50.

¹⁰⁴ Ayrıntılı Bilgi için Bkz: Kaufmann, “The Requirements of Deterrence”, p.16; Snyder, **Deterrence and Defense: Toward A Theory of National Security**, pp.3-12.

¹⁰⁵ Kahn, **On the Thermonuclear War**, p.526; Brodie, **The Atomic Bomb and American Security**, p.77.

üzerinden açıklamaktadır. Bu üç faktör, Waltz’a göre, II. Büyük Savaş sonrası dönemin temel karakteristiğidir. İki ana aktörün çabalarının sürekliliği, dördüncü bir faktör olan üstün güçleriyle bir araya gelerek iki kutuplu dengeyi siyasi, askeri ve ekonomik olarak kavramak için bir yetenek yaratmıştır.¹⁰⁶

John J. Mearsheimer ise uzun barışı, askeri güç ve istikrarla açıklamaktadır. İki kutuplu sistemin çok kutupluya kıyasla üç sebepten ötürü daha barışçıl olduğunu iddia eder: Birincisi, çatışma sürelerinin sayısı daha azdır ve savaş için daha az olanak sunar. İkincisi, caydırıcılık daha kolaydır, çünkü güç dengesizlikleri daha kolay önlenir. Son olarak ise caydırıcılık olasılığı daha yüksektir çünkü göreceli gücün ve rakiplerin kararlarının yanlış hesaplanması daha az olasıdır.¹⁰⁷

Yapısal caydırıcılık teorisyenleri, çok kutuplu bir dünyada caydırıcılığın daha zor olduğunu iddia etmektedirler. Çünkü güç dengesizlikleri olağandır ve güç dengesiz olduğunda, güçlüyü caydırmak zorlaşır. Güç dengesizlikleri iki yoldan çatışmaya yol açar. İlki, iki devletin birleşerek üçüncüye saldırmasıyken; ikincisi, bir büyük gücün zayıf bir gücü birebir karşılaşmada yenmek için üstün gücünü kullanmasıdır.¹⁰⁸ Güç, sistemdeki aktörler arasında veya aktörlerin ana bölümleri arasında eşit olarak dağıtıldığında ve hiçbir devletin statükoyu bozması ve diğerine meydan okuması için bir teşviki olmadığında barış daha muhtemeldir. Buna karşılık, asimetrik bir güç dağılımı, refahlarını arttırmaya niyetli güçlü devletler üzerinde hiçbir kontrol sağlamaz. Mearsheimer’a göre güç eşitsizlikleri, saldırganlık potansiyelini artırarak savaşa davetiye çıkarmaktadır. Dolayısıyla, eşitsizlik en az olduğu zaman savaş asgariye indirilir.¹⁰⁹

Görelî kapasiteler, caydırıcılığın sonuçlarını belirleyen temel faktörlerden biridir. Realist paradigmanın güç düşüncesini merkeze alan yaklaşımından beslenen

¹⁰⁶ Kenneth N. Waltz, “The Stability of a Bipolar World”, *Daedalus*, Vol.93, No.3, 1964, pp.882-886.

¹⁰⁷ Mearsheimer, “Back to Future: Instability in Europe After the Cold War”, p. 14.

¹⁰⁸ *Ibid.*, p. 15.

¹⁰⁹ John J. Mearsheimer, “The False Promise of International Institutions,” **The Perils of Anarchy: Contemporary Realism and International Security**, (Ed.) Micheal E. Brown, Sean M. Lynn Jones, Steven E. Miller, The MIT Press, 1995, p. 337; Eric Labs, “Beyond Victory: Offensive Realism and the Expansion of War Aims,” *Security Studies*, Vol. 6, No. 4, 1997, pp. 1–49.

yapısal caydırıcılık teorisi, güç dağılımları ve savaş arasındaki bağıntıda iki yaklaşımı öne çıkartmaktadır: Güç dengesi yaklaşımı, güç eşitliklerinin barışçıl sonuçlarında ısrar ederken, güç kayması bunu istikrarsızlık ve savaşa elverişli bir koşul olarak değerlendirir. Güç dengesi perspektifinden bakıldığında, iki eşit güç arasında caydırıcılığın başarısızlığı beklenmez. Güç kayması perspektifinden ise tam zıttı beklenmektedir.¹¹⁰

Yapısal caydırıcılık teorisyenleri, devletlerin göreceli güç pariteleri dengede ve çatışmanın maliyeti yüksek olduğunda caydırıcılığın daha yüksek olacağını savunmaktadır.¹¹¹ Bu nedendir ki, Soğuk Savaş döneminde süper güçler arasında savaşın olmaması yapısal caydırıcılık teorisyenlerine şaşırtıcı gelmemektedir. Onlara göre kitle imha silahlarının varlığına eşlik eden savaş sonrası dönemin iki kutuplu yapısı, barışı garanti etmiştir. Yapısal caydırıcılık teorisyenleri, yenilmez ikinci vuruş kabiliyetine sahip iki devlet arasındaki nükleer savaş ihtimalinin önemsiz olduğuna inanmaktadır. Nükleer silahların savaş maliyetini arttırdığı için rasyonel caydırıcılık teorisyenleri nükleer silahlanmadan yanadır. Nitekim onlara göre, nükleer eşitler arasında savaş olasılığı düşüktür ve barışa yönelik büyük tehdit, bir kaza veya aksiliktir.¹¹²

1.2.1.2. Karar- Kuramsal Caydırıcılık: Kabul Edilemez Zarar ve Rasyonalite

Caydırıcılık teorisinin ikinci evresi, Soğuk Savaş dönemiyle zirveye ulaşmıştır. İkinci evre teorisyenleri, her iki tarafın da ilk seçiminin sağlam durmak olduğu ancak her iki tarafın geri çekilmeyi ve karşı tarafı felaketle yüz yüze bırakmayı tercih ettiği durumlarla analogi kurarak kuramlarını Tavuk Oyunu üzerine inşa etmişlerdir. Taraflardan her biri diğerinin teslim olacağını düşünerek üstün gelmek için uğraşmaktadır. Tavuk Oyunu, bu evrede caydırıcılığın merkezinde yer almaktadır.

¹¹⁰ Vesna Danilovic, **When The Stakes Are High: Deterrence and Conflict Among Major Powers**, University of Michigan Press, 2002, p.71.

¹¹¹ John Lewis Gaddis, "The Long Peace: Elements of Stability in the Postwar International System", **International Security**, Vol.10, 1986, pp. 99–142.

¹¹² Zagare, Kilgour, **Perfect Deterrence**, p. 287.

Jervis, bu modelin caydırıcılığın paradoksal doğasının altını çizdiğini iddia eder. Şöyle ki; her taraf güvenlik kazanmayı umar, yalnızca kendini korumayı değil aynı zamanda karşı tarafı kabul edilemez bir zarara uğratma tehlikesini içerir.¹¹³

Soğuk Savaş yıllarında ABD ve SSCB arasında sıcak bir çatışmanın yaşanmaması rasyonel caydırıcılık teorisinin işlerliğinin ve başarısının göstergesi olarak sunulmuştur. 1949 yılında Sovyetlerin ilk atom bombası denemesi ABD'nin tekeli kırarak kalmamış, ikili nükleer oyunun kıvılcımını yakmıştır. Bundan böyle ABD, misilleme olasılığını düşünmek zorunda kalmıştır. ABD Başkanı Dwight D. Eisenhower, nükleer üstünlüğü devam ederken konvansiyonel silahlanmanın maliyetini azaltarak nükleer mühimmatı attırmaya yoluna gitmiştir. Sovyetler, konvansiyonel güçle durdurulamayacak bir potansiyele erişince ABD, kitlesel karşılık stratejisini benimsemiştir. Bu politika hem ABD'ye hem de ABD'nin müttefiklerine yapılacak saldırılara karşı yaygınlaştırılmış bir caydırıcılık sağlamaktadır. Güçlü bir nükleer strateji sürdürmenin, kitlesel konvansiyonel kuvvetler sürdürmekten daha ucuz olacağı inancı bu politikayı motive etmiştir.¹¹⁴ Ne var ki, SSCB'nin nükleer gücü arttıkça ve "eşitlik" sağlandıkça, konvansiyonel gücü ikincil plana atmış olan ABD deyim yerindeyse "intihar etmekle teslim olmak" seçenekleri arasında sıkışıp kalmıştır.¹¹⁵ İşte, ikili nükleer oyun böylece başlamıştır.

Gerek Thomas C. Schelling, Daniel Ellsberg, Herman Kahn gerekse ardılları Robert Powell ve Barry Nalebuff, yapısalcıların tahayyül ettiği dünyayı ön kabul olarak almışlar ve yapısalcıların merkezi sonucu olan nükleer dönemde savaşın irrasyonelliğini tamamen benimsemişlerdir.¹¹⁶ Neredeyse her yapısal caydırıcılık teorisini, nükleer çağdaki yüksek savaş maliyetinin devletleri daha ihtiyatlı hale

¹¹³ Jervis, "Review Article: Deterrence Theory Revisited", p.292.

¹¹⁴ Y.y. "U.S. Nuclear and Extended Deterrence: Considerations and Challenges", **Arms Control Series Paper** 3, 2010, p.4.

¹¹⁵ Freedman, **Strategy: A History**, p.157.

¹¹⁶ Schelling, **The Strategy of Conflict**, 1960; Daniel Ellsberg, "The Theory and Practice of Blackmail", **Bargaining: Formal Theories of Negotiation**, (Ed.) Oran R. Young, Urbana, University of Illinois Press, 1975; Herman Kahn, **Thinking About the Unthinkable**, New York, Horizon Press, 1962; Robert Powell, "Crisis Bargaining, Escalation, and MAD", **American Political Science Review**, Vol.81, No.3, 1987, pp.717-35; Barry Nalebuff, "Brinkmanship and Nuclear Deterrence: The Neutrality of Escalation", **Conflict Management and Peace Science**, Vol.9, No.2, 1986, pp. 19-30.

getirdiğine ve aynı anda doğrudan çatışma için gerekli provokasyon seviyesini yükselttiğine inanmaktadır. Rasyonel caydırıcılıkta aktörler Hobbes'un doğa durumunda olduğu gibi güç maksimizasyonuna çabalayan, bencil ve farklılaşmamış kabul edildiğinden, savaşın maliyetleri sahip olunan mutlak silah sayısı ve niteliğiyle belirlenir. Buna göre parite ilişkileri, yüksek savaş maliyetine eşlik ettiğinde barışçıldır. Savaş maliyetleri karşılıklı olarak yüksek olduğunda ikili stratejik ilişkiler karşılıklı caydırıcılık gölgesine düşer. Bu da “dehşet dengesi”¹¹⁷ şartlarıyla örtüşür. Hangisinin önce saldırdığına bakılmaksızın bir devlet diğerine kabul edilmez maliyetler getirir. Yapısalcı ve güç dengesi teorisyenlerinin çoğu bu koşul gerçekleştiğinde barışın yakında olduğunu savunur. Oysa çatışma maliyeti düşük olduğunda savaş sadece geleneksel silahlarla donanmış devletler arasında her zaman mümkündür.¹¹⁸

Yapısalcılar, parite ilişkisinin nükleer savaşın muazzam mutlak maliyetleri ile birleştirildiğinde kasıtlı başka deyişle “rasyonel” bir savaşın bir zamanlar düşünülemez ve neredeyse imkansız olduğunu savunmaktadır. Bu görüş, nükleer dengeyi alışılmadık derecede sağlam ve istikrarlı görmekte ve savaş sonrası dönemde büyük bir süper güç çatışmasının olmamasını doğrudan nükleer silahların muazzam yıkıcı gücüne bağlamaktadır. Mearsheimer'ın dediği gibi “savaş ihtimali ne kadar korkunç olursa, gerçekleşmesi o kadar az olasıdır”.¹¹⁹ Yapısalcılar, savaş olasılığı ve maliyetler arasında monoton bir ilişki olduğunu kabul ederler. Yapısal teorisyenlerin bıraktığı yerden başlayarak, karar-kuramsal caydırıcılık teorisinin karar verme zinciri, nükleer savaşın çok maliyetli olduğu bir durumu ortaya koymaktadır ki yalnızca irrasyonel liderler nükleer savaşı bir çatışma çözümü aracı olarak düşünebilir. Bu da

¹¹⁷ Dehşet dengesi kavramsallaştırması, günümüzde geçerli olan nükleer denge anlayışını ifade etmekte olup en genel anlamıyla nükleer güce sahip güçlerden her birinin, diğerinin de kendisini yok edecek bir karşılık vereceğinden korkarak nükleer silahlara dayalı bir ilk hareketten kaçınması durumudur. Günümüzde nükleer güce sahip olan aktörlerin hiçbiri karşısındakinin misilleme kapasitesini tamamen ortadan kaldıracabilecek bir vuruş kapasitesine sahip değildir. Dehşet dengesinin sürekliliği, bu durumun korunmasına bağlıdır. Konu üzerine detaylı bilgi için bkz. Col Alan J. Parrington, “Mutually Assured Destruction Revisited: Strategic Doctrine in Questine”, **Airpower Journal**, Winter 1997, pp. 4-19; Waltz, “Nuclear Myths and Political Realities”, pp. 731-745.

¹¹⁸ Kenneth N. Waltz, “The Emerging World Structure of International Politics”, **International Security**, Vol.18, No.2, 1993, p.77.

¹¹⁹ Mearsheimer, “Back to the Future: Instability in Europe After the Cold War”, p.19.

karar-kuramsal caydırıcılık teorisyenleri tarafından en iyi Tavuk Oyunuyla ortaya konulmuştur. Tanım gereği, Tavuk Oyununda her oyuncunun tercihlerinin şu şekilde sıralandığı kabul edilmektedir: İlk tercih en fazla avantajı ve oyunu kazanmaktır. Eğer ilk tercih başırlamıyorsa o zaman ikinci olarak karşılıklı iş birliği (örneğin, statüko) tercih edilir. Rakibine avantaj sağlama kötünün iyisi bir tercihken, oyuncunun en son tercih edeceği şey çatışmadır. Tavuk Oyunu, genel olarak gerçekçiliğin altında yatan varsayımları ve özellikle de rasyonel caydırıcılık teorisini iyi yakalar. Bağlayıcı anlaşmalara izin verilmeyen kooperatif olmayan bir oyun olarak analiz edildiğinde, anarşi durumunu; sıfır toplamı olmayan bir oyun olarak, rasyonel caydırıcılık teorisyenleri arasındaki genel anlayışı, en azından nükleer çağda, devletlerin savaştan kaçınma konusunda ortak bir ilgisi olduğunu; iki kişilik bir oyun olarak ise çift kutupluluğu yansıtır.¹²⁰

Tavuk Oyunu analojisini kabul ederek karar-kuramsal caydırıcılık teorisyenleri, çatışmanın “mantıksızlığını” varsayarlar ki, “rasyonel” hiçbir liderin saldırganlığa karşı direnmeyi asla seçmeyeceği bir modeli yapılandırır. Böylece, sadece irrasyonel ve kazara savaşların mümkün olduğunu varsaymaktadırlar.¹²¹ Karar-kuramsal caydırıcılık teorisi, yapısal caydırıcılık teorisinin işaret ettiği dünyada en uygun stratejik davranışı ortaya koymaya çalışır. Buna göre Soğuk Savaş döneminin “olağanüstü istikrarını” açıklamanın tek yolu, oyuncuların aynı anda rasyonel ve mantıksız olduğunu varsaymaktır. Oyuncular caydırıldıkları zaman, muhtemelen bir çatışmanın maliyetinden korktukları için, rasyoneldirler ancak aynı zamanda bir rakibi caydırdıkları ve misilleme yapmakla tehdit ettikleri zaman, muhtemelen çatışmanın masraflarından korkmadıkları için, irrasyonel oldukları varsayılmaktadır.¹²²

Oyuncuların rasyonel ve irrasyonel olduğunu varsayan kitlesel karşılık stratejisi, teknolojik açıdan devletler arasındaki ilişki olarak tanımlandığında caydırıcılığın temel bileşenlerinden biri olan tehdidin inanılrlılığı sorununu beraberinde

¹²⁰ Zagare, Kilgour, **Perfect Deterrence**, pp.17-18; Frank C. Zagare, **The Games of July: Explaining The Great War**, University of Michigan Press, 2011, pp.29-32.

¹²¹ Schelling, **Strategy and Conflict**, p.118; Schelling, **Arms and Influence**, pp. 92-125.

¹²² Frank C. Zagare, “Reconciling Rationality with Deterrence: A Re-examination of the Logical Foundations of Deterrence Theory”, **Journal of Theoretical Politics**, Vol.16, No.2, 2004, pp.115-116.

getirmektedir. İşte Schelling, güvenilirlik sorununu “bir şeyleri şansa bırakan tehdit (**threat that leaves something to chance**)” olarak adlandırdığı stratejiyle çözmeye çalışarak, karar-kuramsal caydırıcılık teorisinin teorisyenlerine bu noktada öncülük etmiştir.¹²³ Bu stratejiye göre bir devlet, kasıtlı olarak bir yaptırımı uygulamaya koymak için inanılır tehditte bulunmayabilir. Ancak, krizi bir şekilde kontrolünden çıkaracak ve nükleer çatışmaya yol açabilecek riskli adımlar atabilir. Böyle bir adım atmanın beklenen maliyeti, kasıtlı olarak yaptırımı maruz kalınmasından beklenen maliyetten daha düşük olacaktır. Dolayısıyla bir devlet böyle bir adımı atarak büyük risk oluşturabilir. Ne var ki, nükleer çatışma en kötü sonuç olacağından hiçbir rasyonel aktör böyle bir riski tetikleyecek adımlar atmaz. Bu risk, tehdit eden ve tehdit edilen tarafın kontrol edemeyeceği bir unsurdur dolayısıyla her ikisinin de kontrolü dışından gelmektedir. Bu tür şansa bırakan tehditlerde nükleer savaşa tırmanma, her iki tarafın da olayların ortak kontrolünü kaybetmesinden kaynaklanmaktadır.¹²⁴ Powell’e göre krizin bu şekilde kontrolden çıkma riski olmasaydı, bir nükleer savaş riski olmazdı çünkü şansa bırakılacak bir şey olmazdı.¹²⁵ Dolayısıyla karar-kuramsal caydırıcılığa göre, nükleer çağda devletler nükleer çatışma başlatacaklarına dair irrasyonel tehditte bulunduklarında dahi şansa bırakılan tehditler bir kenara bırakılırsa, rasyoneldirler.

Rasyonel caydırıcılık teorisini oluşturan yapısal ve karar-kuramsal caydırıcılığın varsayımları, nükleer silahların mükemmel bir caydırıcı görevi üstlendiğini ortaya koymaktadır. Nitekim nükleer silahlar, yüksek maliyetleri garanti eder ve sistemdeki güç dengesini etkilerler. Özellikle de dehşet dengesinin yarattığı durum, devletler arasındaki güç ilişkilerini eşitlik yönünde hareket ettirerek barışı güçlendirir.¹²⁶ İşte Soğuk Savaş süresince caydırıcılığın başarılı bir şekilde işleminin kodları, yukarıda sözü geçen güç dengesi, iki kutupluluk, nükleer silahlar, kabul edilemez maliyetler ve bunun beraberinde getirdiği rasyonelliktir. Tüm bu kodları kullanarak rasyonel caydırıcılık teorisi, kuram ve pratik arasında mantıksal bir bağ kurduğunu iddia ederek uzun bir süre vazgeçilmezliğini korumuştur.

¹²³ Schelling, **Strategy and Conflict**, p.118.

¹²⁴ Schelling, **Strategy and Conflict**, p.118.

¹²⁵ Robert Powell, “The Theoretical Foundations of Strategic Nuclear Deterrence”, **Political Science Quarterly**, Vol.100, No.1,1985, pp.83-86.

¹²⁶ Mearsheimer, “Back to Future: Instability in Europe After the Cold War”, pp.19-20.

1.2.1.3. Rasyonel Caydırıcılık Teorisine Yöneltilen Eleştiriler

Uluslararası sistemin dönüşümü bağlamında Soğuk Savaş döneminde caydırıcılık teorisi yoğun bir popülerite elde etmiş olmasına rağmen, teori ve pratik arasındaki makasın genişliği üzerinden güçlü eleştirilerin konusu olmaktan kurtulamamıştır. Rasyonel caydırıcılık teorisyenlerine gelen en yaygın eleştiri, düşmanca ilişkilerin barışçıla dönüşmesine ilişkin çok az ey söylemeleri ve rakibin hareket ettirici güdülerinin nasıl değiştiğini ortaya koyamamalarıdır. Savaşın kökenlerinin ve krizlerin nedenlerinin, tansiyonun yatıştırılması ve çatışmanın azaltılmasından daha çok çalışılmasıyla realist gelenek varlığını güçlü bir şekilde devam ettirmiştir. Rasyonel caydırıcılık teorisi, oyunculara düşmanca ve tehlikeli ilişkilerin nasıl sürdürüleceğini gösterir ancak bu durumun nasıl değiştirileceği hakkında yok denecek kadar az şey söylemektedir.¹²⁷

Karar-kuramsal caydırıcılığın varsayımlarına bir diğer eleştiri Jervis'ten gelmiştir. Jervis'e göre, Tavuk Oyununa dayanan pazarlık modelinde, yenilmiş bir devletin bile elinde pazarlık gücünün olduğu gerçeği göz ardı edilmektedir. Tavuk Oyununda, bir taraf geri çekildiğinde diğerinin imtiyaz vermek yerine sağlam durması gerekmektedir. Dolayısıyla havuç-sopa taktiği yok sayılmaktadır. Kaldı ki, ödül veya imtiyaz realist gelenekle bağdaşmayacak ve realistlerin ilgisini çekmeyecek unsurlardır. Devletler amaçlarına ulaşmak için güç kullanmalıdır. Oysa ödüllerin kullanılması etkili olabileceken ikinci evre teorisyenleri aktörlerin karar vericilerini, realizmin temel varsayımlarına göre tasavvur ettikleri için söz konusu karar vericiler oyunu ancak realist terminolojiyle analiz edebilmektedir.¹²⁸

Teori ve pratik arasındaki bir diğer ciddi tutarsızlık, devletlerin akut kriz ve diğer yoğun çatışma dönemlerinde fiili davranışlarında belirgindir. Pek çok gözlemcinin ortak fikirde olduğu konu, savaş sonrası uluslararası sisteminin en önemli karakteristiklerinden birinin devletlerin çoğunun, özellikle de büyük güçlerin, aceleci tavırlarının yokluğudur. Örneğin Jervis'e kulak verirse, “sık sık süper güç ilişkilerini

¹²⁷ Jervis, “Review Article: Deterrence Theory Revisited”, pp. 292-293.

¹²⁸ *Ibid.*, p. 294.

bir Tavuk Oyunu olarak modellememize rağmen, aslında ABD ve SSCB pervasız gençler gibi davranmadı. Gerçekten, süper güç krizleri en azından geçmişte yapılan savaşlar kadar nadir hale geliyor”¹²⁹ Jervis’e göre, her iki taraf da savaşın eşiğine çok yaklaşmamak için taviz vermeye istekli olmuştur.¹³⁰ Bir diğer eleştiri, karar-kuramsal caydırıcılık teorisinin etnosentrik olduğu yönündedir. Realizmin etkisiyle, ülkelerin hedeflerinde farklılaşabileceğini kabul etmekle birlikte bütün aktörlerin dünyayı aynı gözlükle gördükleri kabul edilir.¹³¹

Rasyonel caydırıcılık teorisinin nükleer silahlara ve güç paritesindeki eşitliğe ilişkin varsayımları, en çok eleştiri aldıkları konular olmuş ve mükemmel caydırıcılık teorisyenleri tarafından bu iki konuya oldukça önem atfedilmiştir. Frank C. Zagare’a göre, yapısal caydırıcılık teorisi 1945’ten beri süper güç savaşının olmayışıyla tutarlı olmasına rağmen, çoğu büyük güç savaşının parite koşullarında yapıldığı ya da güç dengesizliklerinin devletler arası çatışmanın zayıf tahmin edicileri olduğu gözlemiyle tutarlı değildir. Yapısal caydırıcılık teorisi, krizde nükleer devletlerin nükleer olmayan devletlerden farklı davranmadıklarını ortaya koyan zengin deneysel araştırmalarla da tutarsızdır.¹³²

Rasyonel caydırıcılık teorisi, uluslararası sisteminin istikrarını başka bir deyişle savaşın yokluğunu, nükleer silahların varlığıyla anlamlandırmaktadır. Barış, adeta “nükleer silahların çocuğu” olarak görülmektedir. Edward Luttwak’a göre, “1945’ten beri kesin olarak başka bir dünya savaşı olmadan yaşadık çünkü rasyonel beyinler... nükleer silahların teröründen kalıcı bir barış çıkardı”.¹³³ Nükleer silahların, ulusların birbirlerini yok etme kapasitelerini büyük ölçüde arttırdığı iddiası, rasyonel nükleer caydırıcılık teorisini inşa etmek için kullanılan temel yapı taşıdır. Kusursuz bir mantıkla nükleer yıkımın yükselen hayali, barışın korunması ile bağlantılıdır. Bu nedenle, nükleer yıkım tehdidi tarafından yaratılan terör, büyük savaşın

¹²⁹ Robert Jervis, “The Political Effects of Nuclear Weapons: A Comment”, **International Security**, Vol.13, No.2, 1988, p. 80.

¹³⁰ **Ibid.**

¹³¹ Jervis, “Review Article: Deterrence Theory Revisited”, pp. 294-295.

¹³² Zagare, Kilgour, **Perfect Deterrence**, p.287.

¹³³ Edward N. Luttwak, “Of Bombs and Men”, **Commentary**, August 1983, p. 82.

tekrarlanmasının önlenmesinin anahtarıdır. Savaş, artık başka yollarla politikanın devamı olarak görülmemekte aksine savaş ve özellikle büyük savaş, nükleer silahların birikmesiyle önlenilecek bir olay olarak görülmektedir. Rasyonel caydırıcılık, nükleer silahların potansiyel rakiplere çok büyük zarar verebileceği için savaşın önlenilebilir olduğu sonucuna varmaktadır. Esasında, uluslararası sistemdeki diğer koşullar değişmemiştir. Ulusların liderleri hala rekabet etmekte, politika hedefleri hala farklılaşmaktadır ve birçok ciddi politika anlaşmazlığı hala çözülmemiştir. Ne var ki rasyonel caydırıcılık teorisine göre nükleer çağdaki fark, nükleer yıkım korkusunun, politika tartışmalarının savaşa başvurarak çözülmesini engellediği varsayımdır. Bütün ulusların liderleri, özellikle de nükleer muhaliflerle karşı karşıya kalanlar, güç kullanımında daha temkinlidir, çünkü marjinal savaşlar bile nükleer oranlara tırmanabilir.¹³⁴

Oysa Zagare göre, eğer nükleer silahlar uluslararası çatışmanın sonunu böyle değiştirdiyse o zaman bazı davranışlar bir savaşta gözlemlenebilir olmalıdır. Başka deyişle, nükleer bir güç içeren anlaşmazlıklar, yalnızca nükleer olmayan devletleri içeren anlaşmazlıklardan farklı şekilde çözümlenmelidir. O'na göre, şaşırtıcı derecede az veri bu önermeyi desteklemektedir.¹³⁵ Nitekim Jacek Kugler de analizinde, “nükleer silahların aşırı krizlerin veya caydırıcı çatışmaların sonuçlarını doğrudan etkilediği sonucuna varmak zor.”¹³⁶ tespitine ulaşmıştır. Yine, elli dört yaygınlaştırılmış caydırıcılık vakasını inceledikten sonra Huth ve Russett, “uzun vadeli güç dengesinin ve savunanın nükleer silah bulundurmasının caydırıcılığın başarısız olup olmadığına dair çok az bir fark yarattığı”¹³⁷ sonucuna varmıştır.

John Mueller de nükleer silahlar ve uluslararası sistemde istikrarın sürdürülmesi arasındaki ilişkiyi araştırdığı makalesinde nükleer silahların, politik söylemleri, kamusal söylemleri ve savunma bütçelerini ve planlarını önemli ölçüde etkilemiş

¹³⁴ Bernard Brodie, **Strategy in The Missile Age**, Princeton, Princeton University Press, 1959, pp.147-173.

¹³⁵ Zagare, Kilgour, **Perfect Deterrence**, p. 25.

¹³⁶ Jacek Kugler, “Terror Without Deterrence: Reassessing of the Role of Nuclear Weapons”, **The Journal of Conflict Resolution**, Vol.28, no.3, 1984, p. 479.

¹³⁷ Huth, Russett, “What Makes Deterrence Work? Cases from 1900 to 1980”, p.29.

olduğunu kabul etmekle birlikte, II. Dünya Savaşından beri devletler arası ilişkilerin tarihi üzerinde etkilerinin net olmadığını belirtir. Olası bir III. Dünya Savaşı'nı caydırmak, ittifak kalıplarını belirlemek ya da ABD ile Sovyetler Birliği'nin ihtiyatlı davranmasını sağlamak için nükleer silahların gerekli görünmediğinin altını çizmektedir.¹³⁸ Mueller, II. Dünya Savaşından beri bir dünya savaşının olmadığını ve nükleer silahların bu tür çatışmaları önlemek için geliştirilip konuşlandırıldığını kabul etmektedir. Ancak bu durum, nükleer silahların savaşı önlediği anlamına gelmemektedir. Nitekim O'na göre, nükleer silahların varlığının iki güç bloğu arasındaki savaşı engellediğini iddia etmek için, bu silahların bulunmadığı bir savaşın olacağı varsayılmalıdır.¹³⁹

Mueller, Soğuk Savaş döneminde üçüncü bir dünya savaşını başlatabilme kapasitesine sahip yalnızca iki güç olduğunu söyler: ABD ve Sovyetler. Ancak bu iki güç de II. Dünya Savaşı sonrasında memnun oldukları etki alanlarına sahiptirler. Dolayısıyla 1945 sonrasında dünya savaşı yalnızca nükleer tehdit vizyonları sebebiyle değil aynı zamanda genel olarak kabul gören inanç olan çatışmanın kolaylıkla nükleer olsun ya da olmasın statükodan memnun büyük güçlerin kabul edemeyeceği maliyetlere yol açacak bir düzeye tırmanmamasıyla önlenmiştir.¹⁴⁰ Kaldı ki caydırıcılık, yalnızca gerektiğinde savaşa girme tehdidini değil aynı zamanda diğer tarafın mantıksız davranması halinde barış içinde kalma sözünü de gerektirir.¹⁴¹ Mueller bu noktada Kore Savaşı'na dikkat çekmektedir. 1950'de atom silahlarında büyük Amerikan üstünlüğüne rağmen Stalin, komünist bir devletin komünist olmayan birine açık saldırı emri vermeye, onaylamaya ya da en azından açık bir savaşı kabullenmeye hazırdır. Oysa bu dönemde SSCB'nin halihazırda nükleer silahının bulunmadığı varsayılmaktadır. Mueller, Kore Savaşı'nın nükleer silahların olmadığı bir şekilde gerçekleşmiş olmasını muhtemel görmektedir.¹⁴²

¹³⁸ John Mueller, "The Essential Irrelevance of Nuclear Weapons: Stability in the Postwar World", **International Security**, Vol. 13, No.2, 1988, p.56

¹³⁹ **Ibid.**

¹⁴⁰ **Ibid.**, p. 59.

¹⁴¹ Robert Jervis, "The Nuclear Revolution and the Common Defense", **Political Science Quarterly**, Vol.101, No.5, 1986, p. 700.

¹⁴² Mueller, "The Essential Irrelevance of Nuclear Weapons: Stability in the Postwar World", p. 63.

Muller, nükleer silahların konuşma, para harcama şeklimiz ve işaret dilimiz haricinde çok az şey değiştirdiğini ifade eder.¹⁴³ Kaldı ki, Soğuk Savaş döneminde ittifakları belirleyen unsur nükleer silahlar değil, II. Dünya Savaşı'nın deneyimlerinin etkileridir. Eğer ittifakların temel belirleyicisi nükleer stratejisi olsaydı kayıtsız devletler olarak ABD ve SSCB'nin, nükleer savunmaya katkıları az ama büyük güçleri tek taraflı eylemleriyle sorunların içine çekme kapasitesi fazla olan devletlerle ittifak yapmaları beklenmezdi. Dolayısıyla ittifakların yapısı nükleer stratejiden ziyade siyasi ve ideolojik iki kutupluluğu yansıtmaktadır.¹⁴⁴ Mueller için tırmandırma anahtardır. Caydırıcı, tolere edilemeyecek şeylere tırmandırmaya olan inançtır. Çatışmanın tırmanacağına olan inanç olmadığında Kore'de olduğu gibi nükleer ülkelere askeri olarak meydan okunulmuştur.

Kugler de nükleer silahların kitlesel ölçekte savaşın tırmanması ya da başlamasının önlenmesinde kararlı bir rol oynayıp oynamadığını sorgulamıştır. Eğer savaş hesaplamaları nükleer teknolojinin tanıtılmasıyla kalıcı ve dramatik bir şekilde değiştiyse, temel çatışmalardan kaçınmak için gerekli olan araç, nükleer güçlerin liderlerinin ellerinde demektir. Buna karşılık eğer nükleer silahlar kitlesel çatışmaları önlemiyor ancak kısıtlıyorsa, yok etme kapasitesinin artması nedeniyle ortaya çıkan temel sorun çözülmedi demektir. Kugler'e göre nükleer silahlar, muazzam yıkıcı potansiyellerine rağmen, son 35 yılda uluslararası sistemde büyük savaşın olmayışını oluşturan benzersiz unsurlar olmayabilir. Nükleer çağda büyük bir savaşın olmayışının en tutarlı nedeni, nükleer güçler arasındaki politika hedeflerinin göreceli uyumu gibi görünmektedir ve bu uyum doğrudan nükleer cephaneliklerin oluşumuyla izlenememektedir. Dolayısıyla, nükleer cephanenin boyutu, barışın sürdürülüp sürdürülmeceğini belirleyemez.¹⁴⁵

İşte bu nokta, rasyonel caydırıcılık teorisinin bir diğer varsayımı olan güç paritesindeki eşitliğin veya dengenin barışı sağlayacağı, güç dengesizliklerinin ise çatışmayı beraberinde getireceği varsayımını gündeme getirmektedir. Nitekim

¹⁴³ *Ibid.*, p. 68.

¹⁴⁴ *Ibid.*, p. 65.

¹⁴⁵ Kugler, "Terror Without Deterrence: Reassessing The Role of Nuclear Weapons", p. 501.

mükemmel caydırıcılık teorisyeni Zagare'a göre parite koşullarının barışla ilgisi olmadığı gibi güç asimetrilerinin de çatışmayla doğrudan ilişkisi yoktur. Motivasyon var olsa bile devletler doğrudan kendilerine açılan fırsat pencerelerinden atlamazlar. Amerika'nın nükleer üstünlüğü döneminde süper güçler arasında çatışmanın yokluğu, rasyonel caydırıcılık teorisi önünde en önemli yapbozu oluşturmaktadır. Rasyonel caydırıcılığın varsayımlarına göre, ABD yalnızca Sovyetler Birliği'ne karşı değil, aynı zamanda güç paritesi açısından göreceli olarak güçsüz devletlere de karşı 1950-1960'ların başlarında elde ettiği bariz stratejik avantajı kullanmalıdır.¹⁴⁶ SSCB, ABD ile güç paritesi eşitliğini 1960'larda kazanmıştır. 1960'lar öncesinde iki ülke arasındaki savaşın yokluğunu yapısal caydırıcılık teorisyenleri açıklayamamaktadır.

Karar-kuramsal caydırıcılık teorisi de tıpkı yapısalcılar gibi birtakım şeyleri açıklayamamaktadır. Karar-kuramsalcılar, nükleer savaşın irrasyonel olduğunu varsaymaktadırlar. Onlara göre aktörler hem nükleer bir savaşa mahal vermeyecek kadar rasyonel hem de nükleer bir savaşın maliyetlerini göze almışçasına bu silahları kullanma tehdidini savuracak kadar irrasyoneldirler. Oysa mükemmel caydırıcılık teorisyenleri için caydırıcılık yalnızca rasyonel davranışları dikkate almaktadır. Bir aktör hem rasyonel hem de irrasyonel olamaz. Bu nedenle, Tavuk Oyununda statüko asla bir denge değildir. Dolayısıyla karar-kuramsalcılar da tıpkı yapısalcılar gibi Soğuk Savaş döneminde süper güçler arasında savaşın olmayışını açıklayamazlar.¹⁴⁷

Tüm bu eleştiriler ışığında mükemmel caydırıcılık teorisi, rasyonel caydırıcılığın mantıksal ve ampirik eksikliklerinin üstesinden gelmek için geliştirilmiştir. Mükemmel caydırıcılık kuramı, Soğuk Savaş etkileşimlerinin yerine geçen bir teori olarak tasarlanmamıştır dolayısıyla etki alanı ABD-SSCB nükleer ilişkisiyle sınırlı değildir.

¹⁴⁶ Zagare, Kilgour, **Perfect Deterrence**, p. 27.

¹⁴⁷ **Ibid.**, pp. 287-88.

1.2.2. Mükemmel (Kompleks) Caydırıcılık

21. yüzyılın başlarında caydırıcılık, gücün dağılımı, güç ilişkileri, hedefler ve idealler gibi uluslararası sistemin çeşitli boyutlarındaki değişimler sebebiyle karmaşık bir hal almıştır. Nitekim Soğuk Savaş sona ermiş ve artık uluslararası sistem iki kutupluluktan öncelikle kısa süreli tek kutupluluğa (**unitary-moment**) günümüzde ise çok kutupluluğa doğru evrilmiştir. 11 Eylül gibi terörist saldırılar ve bölgesel ve uluslararası statükoyu değiştirmek isteyen asimetrik meydan okumalar caydırıcılığın işlerliğinin sorgulanmasına yol açmıştır. Uluslararası sistemin söz konusu bu değişimi karşısında caydırıcılık çalışmalarını sürdüren bilim insanları, askeri misillemenin öneminin süreklilik arz ettiğini belirtirken pozitif teşviklerin kullanılması, güvence stratejileri ve diplomatik girişimler gibi yeniliklerin de caydırıcılığa eklemlendiğini ifade etmişlerdir. Caydırıcılığın realist geleneğin bir uzantısı olan güç ve misilleme özlü dar tanımından daha geniş bir tanıma aktarılması, Jeffrey W. Knopf, Patrick M. Morgan ve T.V. Paul, James J. Wirtz tarafından “karmaşık caydırıcılık (complex deterrence)”¹⁴⁸ olarak adlandırılırken; Frank C. Zagare ve D. Marc Kilgour klasik caydırıcılığın kusurlarını işler hale getirip oluşturdukları teoriye “mükemmel caydırıcılık (perfect deterrence)”¹⁴⁹ adını vermişlerdir.

Zagare ve Kilgour’un rasyonel caydırıcılığın ampirik ve mantıksal kusurlarını giderdiğini iddia ettikleri mükemmel caydırıcılık teorisine ilişkin sözlerine kulak verirse; “Mükemmel caydırıcılık, rasyonelden farklı olarak yalnızca nükleer devletler arasındaki ilişki ile sınırlı değildir. Aksine, silahların nükleer olması veya savaşın maliyetini değiştiren etkisinin olması durumunda, bu etkinin ne olduğunu ve ne zaman devreye girdiğini belirlemeyi umuyoruz. Ancak, özellikle güçlü silahların mutlaka kendi başlarına bir teori gerektirdiğine inanmıyoruz.”¹⁵⁰ Dolayısıyla mükemmel caydırıcılık teorisi, tamamen geneldir ve nükleer yetenekleri olan veya olmayan büyük ve küçük devletlerin çeşitli kombinasyonları arasındaki çıkar çatışması durumlarına

¹⁴⁸ Bkz: Knopf, “Three Items in One: Deterrence as Concept, Research Program and Political Issue”; Morgan, **Deterrence: A Conceptual Analysis**, 1997.

¹⁴⁹ Zagare, “Reconciling Rationality with Deterrence: A Re-examination of the Logical Foundations of Deterrence Theory”, 2004.

¹⁵⁰ Zagare, Kilgour, **Perfect Deterrence**, p. 6.

da uygulanmaktadır. Zagare'ın ifadeleriyle, esasında doğru değişiklikler ve şartlarla geliştirilen iç içe geçmiş modeller seti olarak mükemmel caydırıcılık teorisi, devlet dışı aktörler, organize gruplar ve hatta bireyler arasındaki çekişmeli ilişkileri keşfetmek için de kullanılabilir.¹⁵¹ Nitekim T.V. Paul da Soğuk Savaş'ın iki süper gücün etkileşimiyle şekillenen uluslararası sisteminin geride kaldığını ve günümüz uluslararası sisteminin çok katmanlı etkileşimlerinin caydırıcılık ilişkilerini genişlettiğini ifade etmektedir. Paul karmaşıklaşan yeni sistemde, süper güçler arasında; yeni nükleer devletler arasında; nükleer süper güçler ve kimyasal, biyolojik ve nükleer silahlanmış bölgesel güçler arasında; nükleer devletler ve devlet olmayan aktörler arasında; ve son olarak da kolektif aktörler arasında olmak üzere beş karmaşık caydırıcılık ilişkisi belirlemiştir.¹⁵²

Her ne kadar uluslararası sistemin yeni güvenlik anlayışında devlet olmayan aktörlerin rolü göze çarpar şekilde artmış olsa da devletler arası çatışma temel odak olmaya devam ettiğinden mükemmel caydırıcılık, rasyonel caydırıcılık teorisini çıkış noktası olarak belirlemiştir. Caydırıcılığın alternatif bir teorisini ortaya koymaya çalışan bu teorisyenlerin kendi ifadelerinden yola çıkarak mükemmel caydırıcılığın, rasyonel caydırıcılığa meydan okuyan yepyeni bir teori olmadığını söylemek yanlış olmayacaktır. Her iki teorinin de ortak varsayımları bulunmaktadır. Ancak farklılaşan varsayımlarla, rasyonel caydırıcılık teorisinin değişen uluslararası sistemin güvenlik kaygılarını açıklamakta zorlandığı noktaların kusurları giderilerek mükemmel bir teori değil ama mükemmel işleyen alternatif bir teori ortaya konulmaya çalışılmıştır.

¹⁵¹ **Ibid.**

¹⁵² T.V. Paul, "Complex Deterrence: An Introduction", **Complex Deterrence: Strategy in The Global Age**, (Ed.) T.V. Paul, Patrick M. Morgan, James J. Wirtz, Chicago, The University of Chicago Press, 2009, pp.8-9.

Tablo 5: Klasik Caydırıcılık Teorisi ve Mükemmel Caydırıcılık Teorisi Karşılaştırılması

	Klasik Caydırıcılık	Mükemmel Caydırıcılık
Varsayımlar		
Devletler	Farklılaşmamıştır	Farklılaşabilir
Aktörler	Bencildir	Bencildir
Kredibilite	Sabittir	Sabit değildir
Rasyonalite	Bazen	Daima
İrrasyonel Tehditler	Uygulanabilir	Asla Uygulanmaz
Teorik Özellikler		
Mantıksal Tutarlılık	Yok	Var
Amprik Geçerlilik	Belirsiz	Mevcut amprik literatürle tutarlı
Önergeler		
Statüko	Önemsiz/gözdü edilebilir	Önemli
Stratejik Caydırıcılık	Kesin ama hepsinden daha sağlam	Kırılgan şarta bağlı
Çatışma Maliyeti ve Caydırıcılık İlişkisi	Kesinlikle pozitif ve monoton	Monotik değil
Asimetrik Güç İlişkisi	İstikrarsız	Potansiyel olarak çok kararlı
Eşitlik İlişkisi	Çok İstikrarlı	Potansiyel olarak istikrarsız
Kapasite	Caydırıcılık başarısı için yeterli	Gerekli ama caydırıcılık başarısı için yetersiz
Sınırlı Çatışmalar ve tırmanan Spiraller	Açıklanamaz	Teorik çerçevede yer alır
Politikalar		
Aşırı yetenekler	Destekler	Karşı koyar
Minimum Caydırıcılık	Karşı koyar	Destekler
Önemli Silah İndirimleri	Karşı koyar	Destekler
Nükleer Silahların Yayılması	Destekler	Karşı Koyar
Müzakere Duruşları	Zorlayıcı	Koşullara göre işbirlikçi

Kaynak: Zagare, *The Games of July: Explaining the Great War*, p.42,

Tablo 5’te görüldüğü üzere iki teorinin de rasyonalite ve bencillik gibi ortak olduğu aksiyomlar bulunmaktadır. Ancak benzerliklere nazaran farklılıkların çok daha fazla olduğu dikkat çekmektedir. Zagare, mükemmel caydırıcılık teorisinin üç temel niteliğini rasyonel caydırıcılıktan farklılaştırarak sıralamaktadır. İlk olarak mükemmel caydırıcılık teorisi, açık bir saldırının kesin bir savaşla sonlanacağını varsaymamaktadır. Oyuncular daima karşılık verme olanağına sahip değildir. İkincisi, caydırıcılık tehditlerini yalnızca oyuncular yürütebilir. Son olarak ise mükemmel caydırıcılıkta yalnızca rasyonel tehditler yapılabilmektedir.¹⁵³

Bu noktada yukarıda verilen tablo da göz önünde bulundurularak mükemmel caydırıcılık teorisinin varsayımları, rasyonel caydırıcılık teorisinden farklılaştığı kapasite, inanılabilirlik, statüko, çatışmanın maliyeti ve müzakere yöntemleri değişkenleri üzerinden ortaya konulmaya çalışılacaktır.

1.2.2.1. Kapasite ve İnanılabilirlik

Mükemmel caydırıcılık teorisinde kapasiteli tehditler, zarar verici ve yaralayıcı tehditlerdir. Zarar veren eylemler, oyuncuları eylemde bulunmamaktan daha kötü durumda bırakan eylemlerdir. Bu işlevsel olarak şu demektir; eğer tehdit gerçekleştirildiğinde ortaya çıkan sonuçlar, tehdit edilen oyuncuyu statükoyu tercih etmeye zorluyorsa diğer oyuncunun tehdidi kapasiteli demektir. Başka deyişle, tehdit edilen oyuncu, caydırıcı tehdit uygulandığında bile eyleme devam ederse bu tehdit kapasiteli değildir. Buna göre bir tehdit iki nedenden ötürü kapasiteden yoksundur. İlk neden, tehdit eden oyuncunun tehdidi yerine getirecek fiziksel yeteneğe sahip olmamasıdır. Örneğin, kapasiteli nükleer tehditler hem nükleer silahlar hem de bunları sağlama araçlarını gerektirir. İkinci neden ise tehdit altındaki devletin, çatışmanın bedelinin hiçbir şey yapmamanın maliyetinden daha az olduğunu hesaplamasıdır. İşte bu durumda da tehdit, kapasiteden yoksun demektir.¹⁵⁴

¹⁵³ Zagare, “Reconciling Rationality with Deterrence: A Re-examination of the Logical Foundations of Deterrence Theory”, p. 118; Zagare, **The Games of July: Explaining The Great War**, pp.42-44.

¹⁵⁴ Zagare, “Reconciling Rationality with Deterrence: A Re-examination of the Logical Foundations of Deterrence Theory”, p. 124; Bueno de Mesquita Bruce, **The War Trap**, New Haven, Yale University Press, 1981, pp. 155-156.

Genel olarak caydırıcılığın başarısı ve yüksek kapasiteli misilleme tehdidi arasında doğru orantı olduğu kabul görse de mükemmel caydırıcılığa göre tehditler bütünüyle kapasiteli olsa bile caydırıcılık başarısız olabilir. Ancak mükemmel caydırıcılıkta kapasite, caydırıcılığın başarısının tek koşulu olarak ortaya çıkmaktadır. Karşılıklı bir caydırıcılık ilişkisinde bir veya her iki devlet de kapasiteye sahip değilse, caydırıcılık başarısızlıkla sonuçlanır. Zayıf devletler tanımı gereği daha güçlü ve daha büyük güçleri yaralayacak kapasiteye sahip olmadığından devletler arasındaki çatışmaların başlatıcısının genel olarak güçlüler olması şaşırtıcı değildir.¹⁵⁵

Mükemmel caydırıcılığın başarılı caydırıcılık için tek koşul olarak gördüğü tehdit kapasitesinin, fiziksel ve psikolojik olmak üzere iki boyutu vardır. Fiziksel yönü, bir tehdidi uygulama yeteneği ile ilgilidir. İmkansız olduğu bilinen bir şeyi yapma tehdidi açıkça etkisiz olacaktır.¹⁵⁶ Bir rakibin ilk vuruş yeteneğine sahip olması durumunda caydırmanın başarılı olması muhtemel değildir. Başka deyişle, caydırıcılık başarısı için ikinci vuruş kapasitesi gereklidir. Kapasitenin psikolojik yönü ise potansiyel rakiplerin maliyet değerlendirmesi ile ilgilidir. Bir devlet, çatışmanın maliyetinin hiçbir şey yapmamanın maliyetinden daha az olduğunu hesaplırsa, caydırıcılık her zaman başarısız olur. Diğer yandan, her iki devlette inanılır tehdide sahipse ancak ikisinden biri misilleme tehdidi kapasitesinden yoksunsa kilitlenme ve sonucunda savaş yaşanır.¹⁵⁷

Mükemmel caydırıcılık teorisinin vurguladığı bir diğer unsur ise inanılabilirlik. Rasyonel caydırıcılık teorisinde caydırıcı tehditlerin her zaman inanılmaz olduğu varsayılmaktadır. Bu varsayımı, karar-kuramsal caydırıcılık teorisyenlerinin çatışmayı tercih edilecek en kötü sonuç olarak tanımladığı Tavuk Oyununda görmek mümkündür. İnanılabilirlik hem resmi hem de daha geniş stratejik literatürde olduğu gibi araçsal rasyonalite ile eşitse en kötü sonuca yol açan bir tehdit asla güvenilir olamaz. Çünkü böyle bir şeyi yapmak asla rasyonel olmaz. Mükemmel caydırıcılık teorisi rasyonel caydırıcılığın inanılabilirliği sabit kabul eden varsayımının, istikrarlı caydırıcılık

¹⁵⁵ Zagare, **Ibid.**, p.124; Bruce, **Ibid.**, pp. 155-156.

¹⁵⁶ Zagare, Kilgour, **Perfect Deterrence**, p. 290.

¹⁵⁷ **Ibid.**, p.299.

ve inanılrlık arasında asla mantıksal ilişki kuramadığını ileri sürmektedir.¹⁵⁸ Mükemmel caydırıcılık teorisinde inanılrlık, gerçekten değişebilir. İrrasyonel tehditler gerçekleşmez. Zagare’a göre bu nedenledir ki, rasyonel caydırıcılık teorisinin aksine mükemmel caydırıcılık teorisi, tehdidin inanılrlığı ile ikili devletler arası ilişkilerin dinamikleri arasındaki mantıksal bağlantıyı araştırmak için iyi bir konumdadır.¹⁵⁹ Nitekim Soğuk Savaş döneminde “sıcak” bir savaşın yaşanmadığı “uzun barışı” da bu iki değişken bağlamında açıklamaktadır. Her şeyin çatışmasından kaçınılmıştır çünkü her iki tarafın misilleme tehdidi, her bir süper gücü diğerine saldırmaktan alıkoymak için yeterli derecede kapasiteli ve inandırıcıdır.¹⁶⁰ Sonuç olarak, aktörlerin vaatlerini açıkça belirlemeleri, varoluşlarını diğer oyunculara bildirmeleri ve varoluşlarını savunmak ya da kendilerine meydan okuyan diğer oyuncuları cezalandırmak için araçlar geliştirmeleri mükemmel caydırıcılık teorisinin önemle vurguladığı kapasiteli ve inanılır tehditler için gerekli koşullardır.

1.2.2.2. Statüko ve Çatışmanın Maliyeti

Mükemmel caydırıcılığın rasyonel caydırıcılıktan farklılaştığı bir diğer unsur, statükonun değeridir. Rasyonel caydırıcılık teorisinde aktörler farklılaşmamış kabul edildiğinden, devletler aynı çıkarları ve istekleri olan statükoyu devirmek için eşit motivasyona sahip birimler olarak görülmektedir.¹⁶¹ Var olan düzendeki fayda ya da huzursuzluk sabit kabul edilir. Tüm devletlerin var olan düzenden kalıcı olarak memnuniyetsiz oldukları varsayılmaktadır. Oysa mükemmel caydırıcılıkta devletlerin farklılaşmış olarak varsayılması gerekli değildir. Bazıları teoride, geçerli statükodan memnun olabilir ve sonuç olarak onu üzecek motivasyondan yoksun olabilir. Her iki oyuncu da tatmin edilmezse bile memnuniyetsizliklerinin kapsamı farklı olabilir. Başka bir deyişle mükemmel caydırıcılık teorisinde, statükonun değeri önemli bir

¹⁵⁸ Zagare, “Reconciling Rationality with Deterrence: A Re-examination of the Logical Foundations of Deterrence Theory”, p.118.

¹⁵⁹ Zagare, **The Games of July: Explaining the Great War**, p.49.

¹⁶⁰ Zagare, “Reconciling Rationality with Deterrence: A Re-examination of the Logical Foundations of Deterrence Theory”, pp. 120-124.

¹⁶¹ Jeffrey W. Legro, Andrew Moravcsik, “Is Anybody Still a Realist?”, **International Security**, Vol.24, No.2, 1999, p. 13.

stratejik değişkendir: statüko ile ilgili memnuniyet arttıkça, caydırıcılığın başarı olasılığı da artar.¹⁶²

Her ne kadar rasyonel caydırıcılık teorisyenleri güç dengesi ile statükonun korunabileceğini ve bir çatışmasızlık durumunun mümkün olduğunu iddia etseler de mükemmel caydırıcılık bunun aksini ileri sürmektedir. Rasyonel caydırıcılığın varsayımı olan aktörlerin farklılaşmadığına vurgu yaparak böyle bir sistemde “memnun” oyuncunun olmayacağından hareketle eleştirilerini sürdürürler. Oysa mükemmel caydırıcılıkta oyuncular farklılaşmıştır ve kimileri “memnuniyetsiz” iken diğerleri statükoyu sürdürmek isteyip onu devirmek gibi bir motivasyona sahip olmayabilir.¹⁶³ Nitekim mükemmel caydırıcılık, rasyonel caydırıcılığın güç dengesi ve çatışma olmaması arasında kurduğu bağıntının aksine statükonun tatmin edici bir baskın güç mevcut olduğunda hayatta kalma olasılığının daha yüksek olduğunu savunmaktadır.¹⁶⁴ Mükemmel teori, sistemi anarşikten ziyade hiyerarşik olarak görür. Hiyerarşik sistemde, baskın devlet ve müttefikleri statükodan genel olarak memnundur. Bu nedenle, farklılaşmamış aktörlerin varsayımı, rasyonel caydırıcılık kuramının çoğu tezahüründe olduğu gibi mükemmel caydırıcılık kuramında geçerli değildir.¹⁶⁵

Gerek rasyonel caydırıcılıkta gerekse mükemmel caydırıcılıkta çatışmayla alakalı maliyetler önemli stratejik etkilere sahiptir. Ancak iki teorik çerçevenin, artan maliyetlerin caydırıcılığın başarı olasılığı üzerindeki etkisine dair vardığı sonuçlarda önemli farklılıklar vardır. Rasyonel caydırıcılık teorisinde, maliyetler arttıkça caydırıcılığın başarı olasılığı çok daha artar. Caydırıcılığın başarısı ve çatışma maliyeti arasındaki monotonik ilişki bu teorisyenlerin gereğinden fazla kapasite

¹⁶² Zagare, “Reconciling Rationality with Deterrence: A Re-examination of the Logical Foundations of Deterrence Theory”, pp. 124-130.

¹⁶³ Jacek Kugler, A.F.K. Organski, “The Power Transition: A Retrospective and Prospective Evaluation”, **Handbook of War Studies**, (Ed.) Manus I. Midlarsky, Unwin Hyman, Boston, 1989, p.177; Andrew Kydd, sistemdeki memnuniyetsiz devletleri de kendi aralarında aç gözlü korkulu, aç gözlü güvenilir ve güç arayışı içinde korkulu olarak tasniflemektedir. Andrew Kydd, “Game Theory and The Spiral Model”, **World Politics**, Vol.49, No. 2, 1997, pp.371-400.

¹⁶⁴ Zagare, “Reconciling Rationality with Deterrence: A Re-examination of the Logical Foundations of Deterrence Theory”, pp. 124-130.

¹⁶⁵ **Ibid.**, p.127.

önermesine yol açmaktadır. Maliyet ve istikrar arasındaki bu basit bağlantının bir nedeni çoğu rasyonel caydırıcılık teorisyeninin sabit tercihleri varsaymasıdır: oyuncular her zaman statüko için bir avantaj tercih eder ve her zaman caydırıcı tehditlerini yerine getirmemeyi tercih ederler dolayısıyla da tehditler inanılmazdır.

Mükemmel caydırıcılık teorisinin mantığında, **kabul edilemez zarar kapasitesi** yerine rakibin caydırılmasını sağlamaya yetecek kadar maliyetli tehditlere dayanan **minimum caydırıcı zarar** vardır. Dolayısıyla mükemmel caydırıcılıkta çatışma maliyeti ve caydırıcılığın başarısı arasında monotonik bir ilişki yoktur. Mükemmel caydırıcılık teorisinde, çatışma maliyetlerindeki artışın aslında caydırıcılık ilişkisini zayıflattığı durumlar vardır. Özellikle yaygınlaştırılmış caydırıcılığın maliyetlerin artması durumunda sürdürülmesi çok daha zorlaşır. Çünkü savunan aktörler dolaylı bir mücadeleye destek vermek için çok daha gönülsüzleşirler.¹⁶⁶ Sonuç olarak denilebilir ki, mükemmel caydırıcılığın benimsediği minimum caydırıcı zarar, yaygınlaştırılmış caydırıcılığın araçları başlığında ele alınan savunmacı-ikna edici stratejiye; rasyonel caydırıcılığın kabul edilemez zarar mantığı ise tehdit temelli saldırgan-cezalandırıcı stratejiye denk düşmektedir. İşte bu tehdit ve kapasite temelli stratejiler, çatışmanın çözümü için benimsenecek olan müzakere yöntemlerini de doğrudan etkilemektedir.

1.2.2.3.Müzakere Yöntemleri

Mükemmel caydırıcılık teorisyenlerine göre rasyonel caydırıcılık statükonun değerini sabit kabul ettiğinden, devletler maliyetleri arttıracak zorlayıcı politikaları tercih etmektedir. Dolayısıyla bu tercih, barış ihtimalini arttıracak inisiyatiflerin göz ardı edilmesine yol açmaktadır.¹⁶⁷ Karar-kuramsal caydırıcılık, esnekliği azaltan ve rakibin taviz verme olasılığını arttırmak için rakibin çatışma maliyetlerini arttıran zorlayıcı pazarlık taktikleri sunmaktadır. Buna karşılık mükemmel caydırıcılık teorisi, mütakabiliyetten kaynaklanan bir yaklaşım önermektedir. Mükemmel caydırıcılık teorisinde mütakabiliyeti sağlamak, caydırıcılığı daha olası yapan inanılabilirlik ile

¹⁶⁶ **Ibid.**, pp. 128-129.

¹⁶⁷ **Ibid.**, p. 127-128.

eşdeğerdir. Özellikle mükemmel yaygınlaştırılmış caydırıcılıkta sağlam fakat esnek ve dişe diş stratejileri caydırıcılığın başarısı ile yüksek ilişkilidir. Huth'un analizinde sağlam ama esnek diplomatik duruş, savunanın uzlaşmaya hazır ancak teslim olmayacağını bir sinyalidir. Dişe diş politikası ise bir kriz veya seferberlik sırasında aynı şekilde verilecek bir tepkiyi içerir.¹⁶⁸ Bu nedenle hem dişe diş hem de sağlam ama esnek politikalarının özü, gerçek bir provokasyonda mütekabiliyettir. Rasyonellerin Tavuk Oyunu modelinde kullandıkları karşılıklı iş birliği ya da karşılıklı meydan okuma asla dengenin bir parçası değildir. Bununla birlikte karşılıklılık içeren bağlar bu modelde hem savaşı hem de barışı olanaksız kılan son derece nadir olaylardır.¹⁶⁹

Mükemmel caydırıcılık teorisinde, daha esnek ve sınırlı savaş konuşlandırmaları ya hep ya hiç durumlarından daha iyidir. Bu tür konuşlandırma duruşunu belirleyen şartlar altında bir dizi farklı caydırıcılık dengesi vardır, bu nedenle statükonun hayatta kalma şansı rasyonel teoriye göre daha fazladır. Caydırıcılık dengesi, sınırlı savaş konuşlandırması politikasında ilk kullanmama ile uyumludur. İlk kullanmama politikası altında meydan okuyan caydırılması için savunanın stratejik düzey tehdidinin inanılır olması gerekir. Başka deyişle caydırıcılığın işlemesi için savunanın rakibini yalnızca düşük düzeyli çatışma başlatmaktan caydırmamalı aynı zamanda savunanın aynı şekilde karşılık verdiğinde tırmandırmadan da caydırmalıdır. Sonuç olarak yaygınlaştırılmış caydırıcılığın başarısı için mükemmel teoride tırmandırmayan politika seçenekleri gereklidir.¹⁷⁰

1.2.3. Korunan Aktörün Aktif Olduğu Üç Taraflı Mükemmel Caydırıcılık Modeli

Yaygınlaştırılmış caydırıcılığın doğası statik değildir. Yaygınlaştırılmış caydırıcılık literatürünün çoğunluğu, garantör devletin rolüne ve nükleer garantileri tahrik eden meydan okuyan devlet ya da devletlere odaklanmaktadır. Çalışmalar genel

¹⁶⁸ Huth, "Extended Deterrence and the Prevention of War", p.430.

¹⁶⁹ Zagare, Kilgour, **Perfect Deterrence**, p.301-303.

¹⁷⁰ Zagare, "Reconciling Rationality with Deterrence: A Re-examination of the Logical Foundations of Deterrence Theory", p.131.

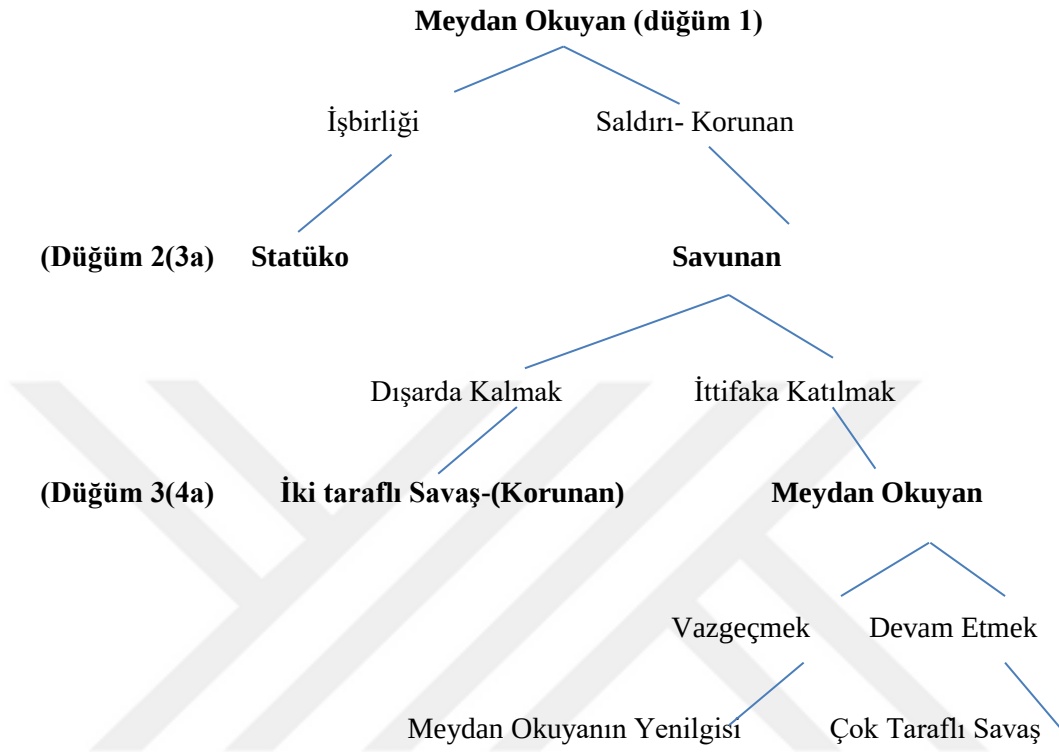
olarak büyük güçlerin küçük müttefiklerini korumak için aldıkları kararları ve bu kararların düşmanlar üzerindeki etkilerini analiz etmeye odaklıdır. Küçük müttefiklerin rolü dikkate alındığında yaygınlaştırılmış nükleer caydırıcılık taahhütlerinin inanılrlığı algısı ve ikincil güçlerin silahlanma ve silahlanmama tercihleri önemli olmaktadır. Çok az çalışma, yaygınlaştırılmış nükleer caydırıcılık ilişkilerinin doğasını şekillendirmede deyim yerindeyse “müşteri devletlerin” rolünü ciddiye almaktadır. Bu “müşteri devletler”, sonuçları şekillendirmede çok az ya da hiç kapasitesi olmayan “seyirciler” olarak düşünülmektedir. Bu bakış açısına göre yaygınlaştırılmış caydırıcılık, büyük güç müttefiklerinin güvence ve cezalandırma tehditlerine ilişkin atışları etkili biçimde kullandığı tek yönlü bir caddedir. Küçük müttefikler, büyük güç eylemlerinin pasif nesneleri olarak resmedilmektedir.¹⁷¹

Rasyonel caydırıcılık teorisinin yaygınlaştırılmış caydırıcılık modellemesi, savunan ve saldırgan pratiğine dayanmaktadır. Korunanın hedef olması önemsenirken hedefin rolü göz ardı edilmektedir. Rasyonel teorisinin tüm yaygınlaştırılmış caydırıcılık analizlerinde yalnızca iki oyuncuya odaklanıldığı ve potansiyel saldırganın hedefi olan korunanın rolüne pek atıf yapılmadığı dikkat çekmektedir. Korunan aktöre de aktif bir rolün biçildiği çalışmaları mükemmel caydırıcılık teorisyenleri Zagare, Kilgour ve Quackenbush’un çalışmalarında görmek mümkündür.¹⁷²

¹⁷¹ O’Neil, *Asia, The US and Extended Nuclear Deterrence: Atomic Umbrellas in the Twenty-first Century*, p. 119.

¹⁷² Stephen L. Quackenbush, “Not Only Whether but Whom: Three-Party Extended Deterrence”, *Journal of Conflict Resolution*, Vol.50, No.4, 2006, pp.562-583.

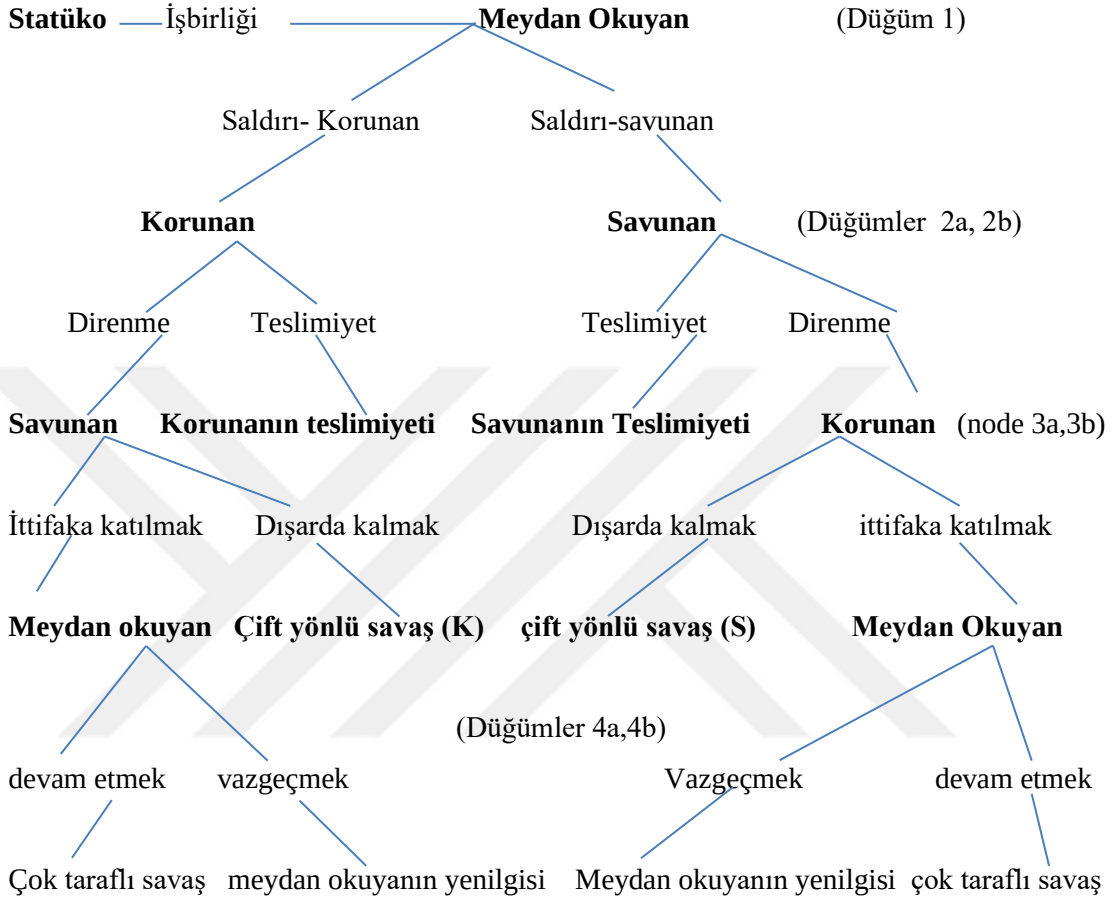
Şekil 1: İki Taraflı Yaygınlaştırılmış Caydırıcılık

Kaynak: Zagare, Kilgour, “Deterrence Theory and The Spiral Model Revisited”, 1998, p.64

Şekil 1, korunan aktörün rolünün pasif kabul edildiği ve savunun- meydan okuyan arasındaki saldırı pratiğine dayanan yaygınlaştırılmış caydırıcılık modelini ortaya koymaktadır. Bu model daha çok meydan okuyan saldıracak mı ve savunandan gelen tehditle caydırılacak mı? sorusu üzerine kurulmuştur. Meydan okuyanın saldırması durumunda, savunanın otomatik olarak misilleme yapacağı varsayımına dayanmaktadır. Korunan, pasif bir aktördür. İşte mükemmel caydırıcılık teorisyenleri, ortaya koydukları üç taraflı caydırıcılık modeli ile en az üç aktörle ilgili olan yaygınlaştırılmış caydırıcılığın tüm aktörlerini aktif kabul ederek genç bir çalışma alanı oluşturmuş ve literatüre katkı sağlamıştır.

Şekil 2: Üç taraflı Yaygınlaştırılmış Caydırıcılık Oyunu

Kaynak: Quackenbush, “Not Only Whether but Whom: Three-Party Extended Deterrence”, p.565.

Üç taraflı mükemmel caydırıcılık oyunu çerçevesinde korunanın aktif olarak nasıl kurgulandığını ortaya koymak için öncelikle şekildeki oyunu kurallarıyla açıklamak gerekmektedir. Bu bağlamda; birinci karar düğümünde, meydan okuyan ya iş birliğini seçer ya da korunan veya savunana saldırmayı tercih eder. İş birliğini seçmek her zaman olduğu gibi yine statüko ile sonuçlanacaktır. Aksi halde meydan okuyan saldırmayı tercih edeceği oyuncu, karşılık verme fırsatına sahip olacaktır. İkinci karar düğümünde (Node 2a) korunan, meydan okuyana direnmek veya teslim olmak seçenekleri arasındadır. Teslim olmayı seçerse oyun, korunanın teslimiyeti ile sonuçlanacaktır. Fakat direnmeyi tercih ederse, savunana 3a karar düğümüyle karşı karşıya kalacaktır. Başka deyişle savunana, dışarda kalmak ve korunan ile ittifaka

katılmak karar eşiğine gelecektir. 2b karar düğümünde, meydan okuyanın savunana saldırması durumunda savunan, teslimiyeti tercih ederse oyun savunanın teslimiyeti ile bitecektir. Aksi halde korunan kendisini 3b karar düğümünde yani ittifaka katılmak ve dışarda kalmak arasında bulacaktır.

3a karar düğümünde, savunan ittifaka katılarak korunana vadettiği güvencenin arkasında durabilir ya da onu terk ederek dışarda kalmayı tercih edebilir. Savunanın korunana katılması durumunda, meydan okuyan 4a karar düğümünde alternatifleri değerlendirmek zorunda kalmaktadır. Savunanın oyun dışında kalması durumunda ise oyun, meydan okuyan ve korunan arasında çift yönlü savaş ile sonlanır. Ne var ki, meydan okuyan savunana saldırırsa korunan ve savunan arasındaki roller değişmektedir. Savunanın direnişini takiben korunan 3b karar düğümünde ittifaka katılmak ya da dışarda kalmak fırsatına sahip olmaktadır. Korunanın dışarda kalması durumunda oyun, savunan ve meydan okuyan arasındaki çift yönlü savaşla sonlanacaktır. Korunan, tercihini savunana katılmak yönünde kullanırsa, meydan okuyan kendini 4b karar düğümünde bulacaktır. 4a ve 4b karar düğümleri meydan okuyana, devam etmek ya da vazgeçmek tercihlerini sunmaktadır. Savunanın müdahalesine rağmen meydan okuyan devam etmeye karar verirse 4a karar düğümünde; korunanın müdahalesine rağmen devam etmeye karar verirse ise 4b karar düğümünde çok taraflı savaş ortaya çıkar. Meydan okuyanın geri çekilmesi durumunda ise oyun, meydan okuyanın yenilgisiyle sonuçlanmış olacaktır.

Mükemmel caydırıcılık teorisinin oyunculara tanıdığı geniş hareket alanıyla meydan okuyanın tercihleri görelî olarak açıktır. Meydan okuyan açısından caydırıcılık, statükoda kalmak yerine avantaj elde etmeyi tercih ederse bir ihtiyaçtır. Yalnızca savunanın teslimiyeti ya da korunanın teslimiyeti meydan okuyana statüko üzerinde avantaj getirecektir. Bu iki sonuçtan en az biri, meydan okuyan tarafından iş birliği yaparak statükoyu sürdürmek yerine tercih edilir.¹⁷³

¹⁷³ Ibid., p.566.

Oyuncuların tercihleri, mükemmel caydırıcılık teorisinin öngördüğü üzere kapasite ve inanılrlık düzeyine göre şekillenmektedir. Quackenbush’a göre, 2a ve 2b karar düğümünde direnmenin sonucunda savunan ile çift yönlü savaş, korunan ile çift yönlü savaş ve çok taraflı savaş ortaya çıkmaktadır. Ne var ki, korunan ve savunanın bütün tehditleri kapasiteli ise meydan okuyan söz konusu üç sonuç karşısında statükoyu tercih ederek iş birliğine girecektir. Söz konusu üç sonuç içerisinde ise meydan okuyanın çok taraflı savaşa karşı ikili savaşlardan birini tercih edeceği öngörülmektedir. Dahası, korunan savunandan daha zayıf olacağı için korunan ile mücadele etmek savunan ile mücadele etmekten daha az maliyetli olacaktır. Dolayısıyla meydan okuyanın çift yönlü savaşlardan korunanla olanı tercih edeceği varsayılmaktadır.

Tablo 6: Üç Taraflı Yaygınlaştırılmış Caydırıcılık Oyununda İlk Tercih Varsayımları

Meydan Okuyan	Savunan	Korunan
Savunanın teslimiyeti	Meydan okuyanın yenilgisi	Meydan okuyanın yenilgisi
Korunanın teslimiyeti	Statüko	Statüko
Statüko	Korunanın teslimiyeti	Savunanın teslimiyeti
Korunanla çift yönlü savaş	Korunanla meydan okuyanın çift yönlü savaşı	Savunanla meydan okuyanın çift yönlü savaşı
Savunanla çift yönlü savaş	Savunanla meydan okuyanın çift yönlü savaşı	Korunanla meydan okuyanın çift yönlü savaşı
Tehdit inandırıcıysa yani kararlıysa-Çok taraflı savaş değilse meydan okuyanın yenilgisi	Çok taraflı savaş	Çok taraflı savaş
	Savunanın teslimiyeti	Korunanın teslimiyeti

Meydan okuyanın yenilgisi, meydan okuyanın korunan ve savunanın kapasitesini görerek caydırıldığı durumu ifade eder. Bu durumda meydan okuyan, yenilgiye karşılık çok taraflı savaş dışındaki bütün sonuçları tercih edilir olarak

değerlendirir. Nitekim meydan okuyan, çok taraflı savaş yerine geri çekilerek yenilgiyi tercih ederse tehdidi inandırıcı olmaktan uzak demektir. Tehdidi inandırıcı olan devletler çok taraflı savaşta mücadeleyi tercih eder. Korunan ve savunan arasındaki ilişkinin güvenilirliği de oyunda belirleyici bir unsurdur. Güvenilir olmama durumunda biri diğerini meydan okuyanın karşısında yalnız bırakacaktır.

Tablo 7: Üç Taraflı Mükemmel Caydırıcılık Oyununda Alt Oyun Dengesiyle Bağlantılı Sonuçlar

		Savunan			
		Savunan (Güvenilir)		Savunan (Güvenilmez)	
		Korunan →			
Meydan Okuyan →	Kararlı	Statüko	Meydan okuyan kazanır	Meydan okuyan kazanır	Meydan okuyan kazanır
	Kararsız	Statüko	Statüko	Statüko	Statüko

Mükemmel caydırıcılık teorisinin üç taraflı yaygınlaştırılmış caydırıcılık modeli, teorisinin temel varsayımı olan inanılır tehdit ve kapasite unsurlarının altını çizmektedir. Bu bağlamda, korunan ve savunan arasındaki güvence ne kadar güçlüyse caydırıcılık o kadar başarılı olacaktır. Bir diğer varsayım ise savunan ve korunan arasında güvence problemi varsa daha güvenilir olan daha dezavantajlıdır.

Tablo 5 ve tablo 6, üç taraflı yaygınlaştırılmış caydırıcılığın başarısı ve sürdürülebilirliğine ilişkin üç önemli parametre sunmaktadır: Kuzey Kore'nin tehdidinin kapasiteli olup olmadığı dolayısıyla kararlı ya da kararsız duruşu, Japonya'nın Amerikan taahhütlerinden emin olup savunan olan ABD'ye sadık kalıp kalmayacağı ve son olarak savunan olarak ABD'nin taahhütlerini yerine getirip getirmeme hususunda güvenilir olup olmadığıdır. Savunanın güvenilir olup olmadığı, siyasi kararlılığı, geçmişteki davranışları, nükleer duruş politikaları ve korunanla arasındaki ilişkide tehlikede olan çıkarıyla; korunan Japonya'nın sadık olup olmadığı, savunan ABD ile olan ekonomik ve askeri ilişkileriyle değerlendirilebilir. Meydan okuyan Kuzey Kore'nin kararlı olup olmadığı ise sahip olduğu materyal yetenekler ve

niyet ile değerlendirilmektedir. Tüm bu karmaşıık ilişkiyi analiz edebilmek, Doğu Asya'daki "statükoyu" ve Kuzey Kore'nin statkoyla olan memnuniyetsizliğini ortaya koymak bir başka ifade ile resmin bütününe bakıp buğn anlamlandırabilmek için Soğuk Savaş döneminde ABD'nin "Asya'ya dokunuşunu" ve bölgeyi nasıl kumanda ettiğini ortaya koymak gerekmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

DOĞU ASYA'DA ABD'NİN “KOYULAŞAN GÖLGESİ”: YAYGINLAŞTIRILMIŞ CAYDIRICILIĞIN BİR “GÜVENLİK MİMARİSİ” OLARAK İNŞASI

“Yağmurdan sonra bir rüzgar geldi... Hiroşima'nın üzerindeki havanın her an daha ve daha sıcak bir hale gelmesiyle artan felaket merkezine doğru geri tepen muazzam bir “ateş rüzgarı” ... Rüzgar öyle bir esti ki sağ kalanların toplandıkları parktaki koca ağaçları yerinden söktü. Binlerce insan, gözleri kapalı ve şehrin dışına çıkmaktan başka bir hedefi olmadan sadece kaçıyorlardı. Tenleri o kadar kararmıştı ki banliyölerden gelip onları gören bazıları ilk başta onların Japonlar değil Siyahiler olduğunu düşündü. Mülteciler, onları neyin yakıldığını açıklayamadılar: “Bir parıltı gördük ve bu oldu” dediler...”¹⁷⁴

Savaş sonrasında devletler, uluslararası sistemde yıkılan düzenin yerine yeni bir düzen inşa etmek sorunuyla karşı karşıya kalmaktadır. Nitekim büyük bir savaş sonrasında devletler arasındaki ilişkilerin en önemli karakteristiği, yeni bir güç dağılımının ortaya çıkması ve güçlü-zayıf devletler arasında yeni güç asimetrisinin yaratılmasıdır.¹⁷⁵ II. Dünya Savaşı'nın Asya-Pasifik ayağına son veren Hiroşima ve Nagazaki'deki bu “ateş rüzgarlarının” yarattığı tarihin en büyük trajedisi de bu çıkarımı haklı kılarcasına savaş sonrasında SSCB ve ABD tarafından Doğu Asya'da yeni bir düzeninin oluşturulmasına yol açmıştır. Kurulan bu düzenin bölge ülkelerinin “yol haritalarını” bulma süreciyle test edilmesi ise ABD ve SSCB'nin birbirlerini algılama biçimlerinde önemli bir kırılma noktası oluşturmuştur. ABD'nin, Japonya'nın yenilgisiyle bölgede ortaya çıkan güç boşluğundan faydalanarak bölgeyi ikili ittifaklar kurarak kumanda etmesi başka bir ifade ile ABD'nin yaygınlaştırılmış caydırıcılık aracılığı ile bölgedeki “koyulaşan gölgesi” ise söz konusu kırılma noktasının somut çıktısı olarak değerlendirilebilir.

¹⁷⁴ Fletcher Knebel, Charles Bailey, **No High Ground: The Secret History of The Hiroshima Bomb**, London, 1960, p.185.

¹⁷⁵ G. John Ikenberry, **After Victory: Institutions, Strategic Restraint And The Rebuilding of Order After Major Wars**, Princeton University Press, 2001, pp.3-4.

Devletler genel olarak birisine veya bir şeye karşı güvenlik elde etmek için ittifak kurarlar.¹⁷⁶ Soğuk Savaş döneminde ABD'nin bölge ülkeleriyle kurmuş olduğu ikili ittifaklar büyük ölçüde komünizmle mücadele ve komünist bloka karşı güvenlik elde etme çerçevesinde oluşturulmuştur. Kurulan ikili ittifaklardan Japonya ile olanı gerek bu mücadelenin en önemli parçası olması gerekse ittifakta gözlenen güvenlik ikileminin yarattığı “patolojik davranışlar”¹⁷⁷ bakımından bu tez açısından oldukça dikkat çekicidir.

Glenn H. Snyder, güvenlik ikileminin yalnızca rakip ya da düşman devletler arasında bulunmadığını modern ittifakların da güvenlik ikilemini deneyimleyerek “bırakılma (**abandonment**)” ve “tuzağa düşme (**entrapment**)” arasındaki çift yönlü korku ile karakterize edildiğini ortaya koymaktadır.¹⁷⁸ Başka deyişle ittifak politikalarında tuzağa düşme ve bırakılma korkuları, güvenlik ikileminin “ikiz boynuzları (**twin horns**)”dır.¹⁷⁹ Bırakılma, müttefikin ittifaktan ayrılabilmesi veya yükümlülüklerini yerine getirmeyeceği korkusudur. Bırakılma genel olarak, müttefik açıkça taahhütlerini yerine getirmekte başarısız olduğunda veya desteğin beklenildiği

¹⁷⁶ George Liska, **Nations in Alliance: The Limits of Interdependence**, Baltimore, John Hopkins University Press, 1992, p.12. İttifakların doğasına ilişkin birçok görüş bulunmaktadır. Morgenthau, ittifakları çok taraflı bir devlet sisteminde güç dengesinin gerekli bir işlevi olarak değerlendirir. Bkz: Hans J. Morgenthau, **Politics Among Nations**, p.175. Paul Schroder, ittifakların ya bir tehdide karşı ya kısıtlama antlaşmasıyla tehdidi uzaklaştırmak için ya da büyük güçlere zayıf devletler üzerinde yönetim aracı sağlamak amacıyla kurulduğunu belirtmektedir. Bkz: Paul Schroeder, “Alliances, 1815-1945: Weapons of Power and Tools of Management”, **Historical Dimensions of National Security Problems**, (Ed.) Klaus Knorr, Lawrence, Kansas, 1976. Kimi yazarlara göre ise devletler, faydalarını artırmak için güvenlik, risk veya refah açısından ölçülen ittifaklar kurar. Bkz: Michael F. Altfeld, Bruce Bueno de Mesquita, “Choosing Sides in Wars”, **International Studies Quarterly**, Vol.23, No.1, 1979; Michael F. Altfeld, “The Decision to Ally: A Theory and Test”, **Western Political Quarterly**, Vol.37, No.4, 1984.

¹⁷⁷ “Patoloji”, Victor D. Cha'nın ittifak ilişkilerindeki güvenlik ikileminin yarattığı nitelikleri açıklamak için kullandığı bir kelimedir. Cha, “patoloji” ifadesini özellikle kullanmayı tercih etmesinin gerekçesini, söz konusu durumların müttefikin normal beklentilerinin ötesinde, kompulsif ve istenmeyen davranışlara karşılık gelmesi olarak açıklamaktadır. Bkz: Victor D. Cha, **Powerplay: The Origins of the American Alliance System in Asia**, Princeton, Princeton University Press, 2016, p.26.

¹⁷⁸ Glenn H. Snyder, “Alliance Theory: A Neorealist First Cut”, **International Organization**, No.45, Vol.1, 1991, p.113. Victor D. Cha, Snyder'in bırakılma ve tuzağa düşme olarak tanımladığı ikilemi bir müttefikin verdiği tahhüdü yerine getirmeyeceği izlemi veren hareket (**undercommitment**) ve aşırı bağımlılık (**overdependence**) olarak adlandırdığı patolojilerle açıklamaktadır. Cha, bu iki patolojinin kavramsal olarak kulağa Snyder'in kullanımıyla benzer geldiğini ancak ikisinin kullanımının farklı olduğunu belirtir. Cha, patoloji olarak değerlendirdiği bu iki kavramın bırakılma ve tuzağa düşme korkularından önce geldiğini söylemektedir. Başka deyişle zorlayıcı ve istenmeyen davranışlar olarak bu iki patoloji, bırakılma ve tuzağa düşme korkusuna sebep olmaktadır. Bkz: Cha, **Powerplay: The Origins of the American Alliance System in Asia**, pp.26-28.

¹⁷⁹ Snyder, “Alliance Theory: A Neorealist First Cut”, p.113.

koşullarda destek sağlanmadığında ortaya çıkar. Snyder, söz konusu her iki durumda da ittifakın bozulmadan devam ettiğini ancak ittifakın temelini oluşturan destek beklentilerinin zayıfladığını ifade etmektedir.¹⁸⁰ Müttefikler arasındaki güvenlik ikileminin bir diğer formu olan tuzağa düşme ise genel olarak ittifak taahhüdünün bir tarafın çıkarlarına zarar vermeye başlaması durumunda ortaya çıkmaktadır. Tuzağa düşme, bir müttefikin çıkarlarını paylaşmadığı ya da kısmen paylaştığı bir çatışmanın içerisine çekilmesi anlamına gelmektedir. Tuzağa düşme, bir müttefikin ittifaktaki taahhütlerinin ve kaynaklarının aşırı genişlemesi olarak da ifade edilebilir. Snyder'e göre, bağımlı ülke mütemadiyen ana koruyucu güç tarafından bırakılmaktan kaçınmaya odaklanırken ana koruyucu ülke de bağımlı ülke tarafından tuzağa düşürülmekten korkar.¹⁸¹

Victor D. Cha bu noktada “stratejik denkliğin”, bırakılma/ tuzağa düşme endişelerini etkileyen önemli bir istisna olduğunu altını çizmektedir. Güçlü devlet, zayıf müttefikinin rakipleri gözünde oldukça faydalı olduğu algısına sahip olduğunda güçlü olan devletin terk edilme korkusu yüksek olacaktır. Bir diğer istisna ise zayıf devletin ittifaka katkısıdır. Eğer zayıf devletin ittifaka katkısı, daha güçlü müttefiklerinin güvenlik ihtiyaçları için çok önemli olan üsler, kaynaklar ve deniz şeritlerine erişim gibi katkılarsa daha güçlü devletin terk edilme korkusu yüksek olabilir.¹⁸² Stratejik denkliğin yüksek olduğu durumlarda güçlü olan müttefik terk edilme korkusu ile yüzleşirse ittifaka daha güçlü taahhütler verecektir. Tuzağa düşürülmekten korktuğunda ise daha zayıf taahhütler verecektir.¹⁸³

Müttefikler arasındaki güvenlik ikileminin çıktıları olarak bırakılma ve tuzağa düşme korkularının, çalışmanın kavramsal ve teorik çatısı altında yer alan yaygınlaştırılmış caydırıcılığın temel bileşenleriyle örtüştüğü görülmektedir. Esasında, yaygınlaştırılmış caydırıcılığın başarısının üç temel damarından ikisi olan

¹⁸⁰ Glenn H. Snyder, “Security Dilemma in Alliance Politics”, **World Politics**, Vol. 36, No.4, 1984, p. 467; Micheal Mandelbaum, **The Nuclear Revolution: International Politics Before and After Hiroshima**, New York, Cambridge University Press, 1981, p.151-152.

¹⁸¹ Snyder, “The security Dilemma in Alliance Politics”, pp.466-467.

¹⁸² Victor D. Cha, **Alignment Despite Antagonism: The United States-Korea-Japan Security Triangle**, Stanford, Stanford University Press, 1999, pp.41-42.

¹⁸³ Glenn H. Snyder, **Alliance Politics**, Ithaca, Cornell University Press, 1997, pp.183-186.

savunan devletin taahhütlerini yerine getirmekte istekli olması ve korunan devletin bunun gerçekleşeceğinden emin olması ancak ve ancak müttefikler arasındaki bırakılma/tuzağa düşme korkuları arasındaki dengeyle sağlanabilir. Tüm bu arka plan göz önünde bulundurulduğunda, Soğuk Savaş döneminde Japonya'nın sahip olduğu stratejik denklik çerçevesinde şekillenen ABD ve Japonya arasındaki ittifakta, Japonya'nın genel olarak yaygınlaştırılmış caydırıcılığın savunan aktörü olan ABD tarafından bırakılma korkusunu deneyimlediği dikkat çekmektedir. Japonya'nın bırakılma korkusu, Amerikan taahhütlerinin niteliğine göre dönemsel olarak kimi zaman yoğun kimi zaman ise zayıf hissedilmiştir. İttifakın güçlü kanadı ABD'nin de kimi zaman ittifaka katkısı marjinal olan ancak stratejik denklige sahip küçük müttefiki Japonya tarafından terk edilme korkusunu deneyimlediği görülmektedir.

Çalışmanın bu bölümü, Soğuk Savaş süresince ABD ve Japonya'nın karşılıklı olarak bırakılma ve tuzağa düşme korkusunu deneyimlediğini ancak bu iki patolojinin dengede tutulmasıyla yaygınlaştırılmış caydırıcılığın başarılı bir şekilde işlediğini iddia etmektedir. Bırakılma ve tuzağa düşme arasındaki istikrarın temel gerekçesi ise bu dönemde yaygınlaştırılmış genel caydırıcılığın hakim olmasıdır. Başka deyişle, ittifaka veya Japonya'ya yönelen anlık bir tehdit yoktur. Bu bölüm, Soğuk Savaş döneminde Doğu Asya'da hakim olduğunu iddia ettiği yaygınlaştırılmış genel caydırıcılık ilişkisini, Asya'ya yönelen Amerikan önceliği; bölgede ve Japonya üzerinde koyulaşan Amerikan gölgesi ve potansiyel tehdit karşısında sorgulanan Amerikan taahhütleri bağlamında üç ana başlık altında ele alacaktır. Bu bağlamda öncelikle, II. Dünya Savaşı sonrasında iki kutuplu sistemin “kalbi” Avrupa'da atarken ABD ve SSCB'yi bölgeye çeken belirleyici dinamikler olan Çin ve Kore'de yaşanan gelişmelerin Soğuk Savaş'ın Asya'ya sirayetinde nasıl bir rol oynadığına yer verilecektir. Söz konusu gelişmeler yalnızca ABD'nin öncelik yönünü değiştirmemiş aynı zamanda Japonya'nın adeta “kömürden elmasa dönüşmesi” serüveninde başka deyişle Japonya'nın ABD'nin gözündeki stratejik değerinde katalizör görevi görmüştür. İkinci olarak, Doğu Asya'nın Soğuk Savaş'ta önemli bir mücadele sahasına dönüşmesiyle “kilit ülke” olan Japonya'ya yönelik Amerikan stratejisinin “Japonya'yı cezalandırmak” ya da “Japonya'yı temelden değiştirmek” politikasından “Japonya'yı müttefik olarak kazanmak” politikasına nasıl dönüştüğü ele alınacaktır.

Son olarak ise, ABD-Japonya (savunan-korunan) ittifakı, algılanan potansiyel tehditlere bağlı olarak yaşanan güvenlik ikilemleri (bırakılma/ tuzağa düşme) çerçevesinde değerlendirilecektir.

2.1. Soğuk Savaş'ın Asya'ya Sirayeti: “Belirsiz” Müttefiklikten Büyük Rekabete

“Dünyada farklı noktalardan başlayarak aynı hedefe doğru ilerleyen iki büyük ülke var: Ruslar ve Anglo-Amerikalılar. (...) Birinin temel eylem aracı olarak özgürlüğü var; diğerinin ise diğer milletleri boyunduruk altına almak için kullandığı esareti. Kalkış noktaları ve yolları farklı; bununla birlikte her biri, bir gün dünyanın yarısının kaderini elinde tutmak için Tanrı'nın takdirinin gizli bir dizaynı tarafından çağrılıyor.”¹⁸⁴

Tocqueville, bu sözleri söylediğinde tarih 1835'i gösteriyordu. Soğuk Savaş'tan neredeyse yüz yıldan fazla bir süre önce ileri sürdüğü öngörü, 1945'lere gelindiğinde gerçekleşmekteydi. Peki, 1945 yılındaki dünyadaki bu bölünme gerçekten “Tanrı'nın takdirinin gizli bir dizaynı” mıydı?

“Soğuk Savaş” tabiri, 1945-1991 yılları arasındaki jeopolitik gerçekliği kavramamızı kolaylaştıran bir anlatıyı ifade etmektedir. Üzerinden on yıllar geçmiş olsa da Soğuk Savaş'ın kökenleri, nedenleri, ne ile ilgili olduğu, kim tarafından başlatıldığı ve Soğuk Savaş'ın gerçekten bir “soğuk savaş” olup olmadığı siyasi liderler ve bilim insanları tarafından tartışılmaya devam etmektedir.¹⁸⁵ Soğuk Savaş tarih yazımının Ortodoks, revizyonist, neo-revizyonist ya da post revizyonist akımları Soğuk Savaş'ın kökenlerini sorguladıklarında ya Sovyetleri ya ABD'yi ya her ikisini ya da hiçbirisini suçlamaktadır. Soğuk Savaş tarih yazımının geleneksel ya da Ortodoks Okulu, ideolojik olarak yönlendirilen bir Sovyetler Birliği'ni doğası gereği

¹⁸⁴ Alexis de Tocqueville, **Democracy in America**, (Ed.) J. P. Mayer, (Trans.) George Lawrence, Garden City, New York, 1969, p.412-413.

¹⁸⁵ Bkz: Robert Jervis, “Was a Cold War a Security Dilemma?”, pp. 36-60; John Mueller, “What Was the Cold War About? Evidence from its Ending”, **Political Science Quarterly**, Vol. 119, No.4, 2004-05, pp. 609-31; John Mueller, “Questing for Monsters to Destroy,” **Uncertain Times: American Foreign Policy after the Berlin Wall and 9/11**, (Ed.) Melvyn P. Leffler, Jeffrey W. Legro, New York, Cornell University Press, 2011, pp. 117-30; Michael Sulick, “Intelligence in the Cold War,” **The Intelligencer**, Vol. 21, No.1, Winter 2014-15, pp. 47-52; Bruce Cumings, **The Origins of the Korean War: The Roaring of the Cataract 1947- 1950**, Princeton, Princeton University Press, 1990.

yayılmacı görmektedir. Bu görüşe göre Sovyetlerin aksine Amerika Birleşik Devletleri, Almanya, Üçüncü Dünyadaki davranışlar ve silah kontrolü gibi kilit meselelerin makul şekilde çözümünü kabul etmeye istekliydi. Ne var ki, Sovyetlerin isteksizliği karşısında ABD açısından daha büyük uzlaşma girişimlerinde bulunmak faydasız olduğu kadar Sovyet baskısı için davetiye çıkarmak anlamına gelebilirdi. Bir diğer alternatif bakış açısı olan revizyonistler ise iki süper güç arasındaki rolleri değiştirmektedir. Revizyonistler hem Amerikan ideolojisine hem de iç ekonomik sistemin ihtiyaçlarına Soğuk Savaş'ın ortaya çıkışında önem atfetmektedirler.¹⁸⁶ Sovyetler Birliği'nin, ABD'nin egemenliğini kabul etmekten başka ABD'yle iyi ilişkiler kurma imkanı olmadığını ileri sürmektedirler. Post revizyonist akıma göre ise her iki süper güç de statükoyu değiştirmeye çabalamıştır ve dış çevreden daha çok iç kuvvetler tarafından yönlendirilmiştir. Bu görüşe göre Soğuk Savaş, bir etkileşim biçimi olmak yerine bağımsız ulusal politikalardan kaynaklanmıştır.¹⁸⁷

Her ne kadar Soğuk Savaş'ın iki ana aktörüne biçtikleri roller açısından farklılaşsalar da söz konusu üç farklı tarih yazımının buluştukları ortak zemin, bu yıllarda vuku bulan tüm önemli şeylerin ya ABD ya da Sovyetler tarafından başlatıldığı varsayımdır. Dolayısıyla, dünyanın herhangi bir yerinde olan biten bir şeyi incelemek isteyen biri, hakim anlatıya göre ABD'nin ve Sovyetlerin neler yaptığına ve bunu neyi varsayarak yaptığına bakmalıdır.¹⁸⁸

Söz konusu üç ana akımın buluştukları ortak zemine meydan okuyan alternatif bir jeo-politik akım daha vardır. Buna göre dünya, ABD ve Sovyetler ya da Kuzey ve Güney arasında ikiye ayrılmamıştır. ABD ve Sovyetler bir tarafta ve geri kalanlar ayrı bir tarafta olmak üzere bir ayrım söz konusudur. Bu bakış açısının temel iddiası, ABD'nin hegemonik bir emperyalist güç olduğu ve Sovyetlerin bu emperyalist güç ile iş birliği yaptığıdır. Geniş bir yankı bulmasına rağmen bu akım 1970'lere gelindiğinde etkisini kaybetmiştir. Ancak Immanuel Wallerstein, bu bakış açısının başka bir

¹⁸⁶ Wilfried Loth, **The Division of the World 1941-1955**, London, Routledge, 1988, pp.2-8.

¹⁸⁷ Jervis, "Was the Cold War a Security Dilemma?", pp.42-43.

¹⁸⁸ Immanuel Wallerstein, "What Cold War in Asia? An Interpretative Essay", **Cold War in Asia: The Battle for Hearts and Minds**, (Ed.) Zheng Yangwen, Hong Liu, Michael Szonyi, Leiden, Boston, 2010, p.17.

ifadeyle ABD-SSCB ve Bağılantısızlar ayrımının, 1945-1991 yılları arasında ne olup bittiğinin anlaşılması açısından geniş bir entelektüel çerçeve sunduğunu belirtir.¹⁸⁹

Bu noktada, Soğuk Savaş'ın Doğu Asya'ya sirayeti düşünüldüğünde Wallerstein pek de haksız sayılmamaktadır. Soğuk Savaş, önde gelen tarihçiler tarafından Avrupa hareket alanında iki süper güç arasında meydana gelen çatışma olarak değerlendirilmektedir. 1948'lerin sonuna kadar Soğuk Savaş'ın öncelikli alanı Avrupa olmuştur. Moskova ve Washington, Avrupa dışında meydana gelebilecek olayların Sovyet ve Amerikan çıkarlarını etkileyebileceğini kabul etmekle birlikte bunun nasıl ve ne zaman olabileceği konusunda pek bir öngörüye sahip değildir. John Lewis Gaddis'in "ne ABD'nin ne de Sovyetlerin çıkarları Asya'da tehlikededir"¹⁹⁰ sözleri, Wallerstein'in Soğuk Savaş dönemini analiz etmek için oldukça kullanışlı bulduğu jeo-politik yaklaşımla örtüşmektedir. Nitekim iki süper güç de Çin'deki iç savaşın sonucunda önemli bir rol oynamamıştır. Ne Washington ne de Moskova, Kore Yarımadası'nda ne olduğuna odaklanmamışlardır. Esasında, 1950'de Kore Yarımadası'nda çatışma çıkana dek burası, 1945'in geçici anlaşmasından kaynaklanan çatışmadan kaçınılan Sovyet-Amerikan iş birliğinin umut verici bir örneği olarak resmedilmektedir.¹⁹¹

Gaddis, "Soğuk Savaş'ın Asya'ya yayılması, sonuçları korkunç derecede trajik olmasaydı, bir hata komedisi olarak nitelendirilebilirdi"¹⁹² derken Jervis, "Kore'de yaşananlar olmasaydı ABD'nin Doğu Asya politikası çok farklı olurdu ve ufukta savaşın işlevsel olarak yerine geçebilecek hiçbir olay yoktu"¹⁹³ demektedir. Peki, ne olmuştur da Doğu Asya, ABD ve SSCB'nin öngörü ve beklentilerinin dışında süper güç rekabetinin ufak bir parçası değil de adeta Avrupa'dan sonraki ikinci merkezi haline dönüşmüştür? II. Dünya Savaşı sonrasında Doğu Asya'da kurulan düzenin iş birliğisi iki ülke ne olmuştur da bölge üzerinde kıyasıya rekabetin liderleri durumuna

¹⁸⁹ Immanuel Wallerstein, "What Cold War in Asia? An Interpretative Essay", p.18-19.

¹⁹⁰ John Lewis Gaddis, **We Now Know: Rethinking Cold War History**, New York, Oxford University Press, 1997, p.82.

¹⁹¹ **Ibid.**

¹⁹² **Ibid.**

¹⁹³ Robert Jervis, "The Impact of the Korean War on the Cold War," **Journal of Conflict Resolution**, Vol.24, 1980, p.563.

gelmişlerdir? Bu soruların yanıtı, Amerikan ve Sovyet eylemlerinden bağımsız olarak Doğu Asya'nın kendi bölgesel dinamiklerinde aranmalıdır. İşte fotoğrafın bütünü anlamlandırabilmek açısından, Doğu Asya'ya ilişkin iki süper gücün iş birliği sürecinden rekabete evrilen inişli çıkışlı ilişkisini bölgesel dinamiklerle ilişkilendirerek ele almak gerekmektedir. Bu da bizi öncelikle II. Dünya Savaşı sonrasında kurulan yeni düzeni anlamaya yönlendirecektir.

“Belirsiz Müttefiklik”: Ortak Düşmana Karşı İş Birliği Ruhunun Bir Yansıması Olarak Yalta

Yaygın olarak kabul gören hakim tarih yazımına göre II. Dünya Savaşı, Almanya ve Japonya'nın saldırgan uluslar olarak diğer uluslara karşı zafer elde etmek için başlattığı bir savaştır. Başlangıçta savaşın gidişatı bu iki ulus lehine olsa da onlara karşı direniş hızla büyümüştür. ABD, İngiltere ve SSCB'den oluşan “Üç büyükler” adı verilen koalisyonla savaş sona ermiştir. “Üç Büyüklerin” liderleri, savaş süresince birlikte hareket edebilmek adına birçok kez bir araya gelmişlerdir. Şüphesiz bu toplantıların en önemlisi, 1945 yılında Yalta'da yapılan görüşmedir. Henüz savaş devam ederken Yalta'da bir araya gelen Franklin D. Roosevelt, Winston Churchill ve Joseph Stalin, savaş sonrası düzeni ve nüfuz alanlarının paylaşımını içeren bir anlaşmaya varmışlardır.

Wallerstein'a göre, Yalta'da iki büyük devlet de sonraki yıllardaki karşılaşmalarının “soğuk” olacağına yönelik bir anlaşma yapmıştır. Ne ABD ne de Sovyetler ordusunu diğerine karşı savaşmak için kullanacaktı. Yalta, bir savaşmama anlaşması ise her iki taraf da 1945'te oluşturulan sınırları değiştirecek bir girişimde bulunmayacaktı. İki büyük güç de Yalta'da paylaşımlı bir statüko kurmuşlar ve iki blok da diğerinin etki alanındaki olaylara adeta seyirci kalmış ve sınırları değiştirecek bir eylemde bulunmamıştır. Yalta'nın anahtar kuralı olan ateş olmayacağı üstün gelmiştir. Bu bağlamda, Yalta Antlaşması büyük bir başarı sergilemiş ve temel hedefi sağlamıştır. Ne var ki, bu başarı yalnızca Avrupa'da kendini göstermiştir.¹⁹⁴

¹⁹⁴ Wallerstein, “What Cold War in Asia? An Interpretative Essay”, p.21.

Yalta Antlaşması, savaş sonrası Doğu Asya’da kurulacak düzene ilişkin ayrıntılı bir yol haritası çizmemektedir. II. Dünya Savaşı’nın sonunda Avrupa ve Asya’daki durumlar arasındaki en önemli fark, Sovyetlerin Japonya’nın yenilgisinde hiçbir kayda değer rolünün olmamasıdır. Her ne kadar Japonya ve Sovyetler 1930’lar boyunca gergin ilişkilere sahip olsalar da 1941 yılında Alman işgaliyle yüzleşen Sovyetlerden ne Amerikalılar ne de İngilizler Pasifik Savaşı’na girmeleri yönünde bir beklenti içinde olmamıştır. Ne var ki, Japon kuvvetlerini Çin’in Milliyetçi lideri Chiang Kai-shek’in muazzam personel rezerviyle yıpratacağına umut bağlayan Amerikalıların bu beklentisi gerçekleşmemiş ve 1944 yılında Milliyetçilerin askeri performansı onlardan beklenenin çok altında kalarak adeta hayal kırıklığı yaratmıştır.¹⁹⁵ Bu noktada, Amerika için en iyi alternatif Sovyetlerin Pasifik Savaşına girmeye ikna edilmesidir. İşte, Yalta bu koşullar altında üç lideri bir araya getirmiştir. Yalta’da Churchill ve Roosevelt’in motivasyonu, dünya barışını koruyacak bir Birleşmiş Milletler (BM) için Stalin’in desteğini ve Japonya’ya karşı da yardımını almaktır. Stalin’in ise hedefleri farklıdır. Öncelikle Stalin, paramparça olan ulusunu yeniden inşa etmek ve Almanya’nın ordusunu yeniden kurma yeteneğine zarar vermek için Almanya’dan tazminat istemektedir. İkinci olarak, ülkesine yönelik bir başka Alman işgalini önlemek amacıyla Doğu Avrupa’da bir tampon bölge kurmak istemektedir. Kuzeydoğu Asya’ya ilişkin ise Stalin, özellikle Mançurya’ya giriş, demiryolu hatları ve Arthur limanındaki deniz tesislerinde Sovyet haklarının restorasyonunu içeren toprak imtiyazları istemiştir. 1904-1905 yıllarında Japonya ile yaptığı savaşta kaybettiği Japonya’nın kuzey adalarının kontrolünü de istemektedir.¹⁹⁶ Roosevelt ve Churchill, Sovyet iş birliğinin savaş öncesindeki uluslararası düzenden daha istikrarlı

¹⁹⁵ Eric Larrabee, **Commander-in-Chief: Franklin Delano Roosevelt, His Lieutenants and Their War**, New York, Harper&Row, 1987, p.543.

¹⁹⁶ 1904 yılında Rusya, Mançurya’dan çekilme sözünü yerine getirmemiş ve Kuzeydoğu Asya’da yerleşik bir Rusya’nın varlığıyla kendini güvende hissetmeyen Japonya’nın önünde, savaşmaktan başka çare kalmamıştır. Savaş, Japonya’nın zaferiyle sona ermiş ve 1905 Eylül’ünde imzalanan Portsmouth Antlaşması’nda Rusya, Güney Mançurya’dan çekilmeye ve Kore’deki sözlerinden vazgeçmeye zorlanmıştır. Japonya’nın zaferi, bölgesel güç dengesinde açık bir şekilde değişikliğe yol açmıştır. 1905 yılında Ruslarla yapılan savaşın Japonya lehine sonuçlanması, Mançurya’daki Rus işletmelerini Japon kontrolüne geçirmiştir. Bkz: Key-Hiuk Kim, **The Last Phase of The East Asian World Order: Korea, Japan and Chinese Empire 1860-1882**, Berkeley: University of California Press, 1979.

bir düzen yaratacağı düşüncesiyle Yalta'da tüm bu istekleri kabul ederek anlaşmaya varmışlardır.¹⁹⁷

Ne var ki, Roosevelt'in ölümünden kısa bir süre sonra ABD'nin ilk atom bombasını başarılı bir şekilde test etmesiyle askeri gereklilikler yeniden değişikliğe uğramıştır. Japonya'nın yenilgiye uğratılmasında Stalin'in yardımı artık gerekli olmayacaktır. Potsdam Konferansı'nda Amerikan ve İngilizlerin, Sovyetlerin Pasifik Savaşı'na girmesindeki heveslerinin belirgin bir şekilde azaldığı görülmektedir. Hiroşima'ya atılan atom bombasından iki gün sonra 8 Ağustos 1945'te karşı karşıya geldiklerinde bu durum, Sovyet Dışişleri Bakanı Vyacheslav Molotov'un ABD'ye Japonya'daki Amerikan yüksek komutanının idari yükünü Sovyet mareşaliyle paylaşması önerisine engel olamamıştır. Amerika bu öneriyi reddetmiştir.¹⁹⁸ Sonuç olarak yapılan anlaşmaya göre, SSCB'nin nüfuz alanı yaklaşık dünyanın üçte birini kapsayacak şekilde Almanya'nın Oder-Neisse hattından Kore'nin kuzey yarısına kadar belirlenirken; ABD'nin alanı, dünyanın geri kalan üçe ikisi olarak belirlenmiştir. Üç büyüklerin yeni kurumlarla iş birliği içerisinde barışçıl bir şekilde hareket edeceği umulmuştur.¹⁹⁹

II. Dünya Savaşı sonrasında Asya'nın bölge profiline bakıldığında, Avrupa'dan oldukça farklı bir tablo ile karşılaşılır. Japon yenilgisi, on yıllardır bölgede egemen olan imparatorluğu yıkmıştı. Diğer yandan savaş Çin'de yönetici Milliyetçi hükümeti zayıflatıp uzun zamandır var olan Komünist rekabeti yoğunlaştırdı. Dahası, Japonya'nın zaferleri Avrupa kolonyal rejimlerinin otoritesini sarsmış ve Güneydoğu Asya ve Hint kıtasında bağımsızlık hareketlerini teşvik etmiştir. Savaş sona erene kadar her iki süper güç de Doğu Asya'daki pozisyonlarını kontrol altında tutmuşlardır. Pasifikteki mücadelenin büyük kısmını yürüten Amerika, Japonya'nın geleceğini kendilerinin belirleyeceği hususunu netleştirmiştir. Almanya'daki durumun aksine, bu

¹⁹⁷ Odd Arne Westad, **Cold War and Revolution: Soviet-American Rivalry and the Origins of the Chinese Civil War, 1944-1946**, New York, Columbia University Press, 1993, pp.32-36.

¹⁹⁸ W. Averell Harriman, Elie Abel, **Special Envoy to Churchill and Stalin 1941-1946**, New York, Random House, 1975, pp.500-501; Katherine A.S. Sibley, **The Cold War**, London, Greenwood Press, 1998, p.7.

¹⁹⁹ Chris Tudda, **Cold War Summits: A History, From Potsdam to Malta**, Bloomsbury, New York, 2015, p.9

mağlup düşmana karşı ortak bir işgal olmayacak yalnızca işgal politikalarının ne olacağına ilişkin savaş müttefikleriyle formalite olarak müzakere yapılacaktı. Tesliminden yalnızca günler önce Japonya'ya savaş açan Sovyetler ise Roosevelt'in Stalin'e Yalta'da vermiş olduğu sözlerde ısrar etmiştir. Sovyet ve Amerikan kuvvetlerinin her biri beklenmedik şekilde ani Japon askeri çöküşünün gerektirdiği bir geçici önlem olarak Kore'nin yarısını işgal etmiş ve Amerikan ve Sovyet yetkililer birbirlerinin Asya'daki çıkarlarını ihtiyatla kabul etmişlerdir.²⁰⁰

Büyük Rekabetin İlk Kıvılcımları

Revizyonist devletlerden “kurtuluş mücadelesinin” bir araya getirdiği iki ülkenin savaş sonrası ilişkilerinin geleceği konusundaki belirsizlik, Amerika'nın savaş sonrası Sovyet politikasına ilişkin çeşitli görüşlerin ortaya atılmasına yol açmıştır. Genel olarak bu görüşler, ABD ve SSCB'nin iş birliğine devam ederek barışı sağlayacakları ya da iki ülkenin güvenlik çıkarlarının radikal olarak birbirinden ayrılarak bir başka felakete yol açacağı olmak üzere iki seçenek üzerinde yoğunlaşmaktadır. Ne var ki, ABD'nin SSCB Büyükelçisi olan George Frost Kennan'ın diplomasiyi vurgulayan “Uzun Telgraf (Long Telegram)” ı ve daha sonra 1946-1947 yıllarında Dışişleri Bakanlığı'nda Politika Planlama Şef'liğine getirildiğinde kaleme aldığı “Foreign Affairs”de “X” adıyla yayınlanan “Sovyet Politikasının Kaynakları (**Sources of Soviet Conduct**)” makalesi, Amerika'nın bu dönemdeki Sovyet politikasının mimarı olmuştur.

“Sovyetlerin komünizmin küresel boyuta yayılması için aceleci davranacağı ve bunun ABD ve SSCB arasında kaçınılmaz bir çatışmaya yol açacağı düşüncesine”²⁰¹ karşı Kennan, dünyanın geri kalanının önemli bir bölümünü kucaklayan ve Rusya etrafında gruplanmış bir komünist etki alanının gerçek bir ihtimal olabileceğini varsaymanın gerçekçi olmadığını düşünmekteydi. O'na göre, Rusya'nın diğer

²⁰⁰ John Lewis Gaddis, **We Now Know: Rethinking Cold War History**, pp.54-55.

²⁰¹ Edward Willett, “Dialectical Materialism and Russian Objectives”, **President's Secretary's File**, 1946, p.28, (Çevrimiçi), <https://www.trumanlibrary.gov/library/research-files/report-dialectical-materialism-and-russian-objectives-edward-f-willett>, Erişim Tarihi: 18.12.2019.

insanlara hükmetmek için gerekli insan gücüne ya da kapasiteye sahip olduğuna dair hiçbir gösterge yoktu. Dahası, Sovyetler ve ABD'nin ekonomik yetenekleri ve toplam askeri yeterlilikleri arasındaki büyük eşitsizlik göz önünde bulundurulduğunda Kennan, Stalin'in öngörülebilir gelecekte hiçbir zaman Amerika'yı veya müttefiklerini doğrudan tehdit edemeyeceğini ifade etmektedir.²⁰² Kaldı ki, Sovyetler II. Dünya Savaşı'nda o kadar büyük bir zarara uğramıştı ki, ABD'ye meydan okumak için 1939'daki pozisyonundan bile daha zayıf bir haldeydi. Bu koşullar altında Kennan, "Rusya muhtemelen tüm iç sorunlarını çözmüş, dışlarını çıkarmak için silahlanmış ve dünyayı savaşa atmaya hazır bir güç olarak görülemez"²⁰³ demektedir. Görüldüğü gibi, 1940'ların sonlarına doğru savaş tehlikesine karşı politika yapımcılar arasında karmaşık düşünceler dolaşsa da ABD'nin savaş sonrasındaki Sovyet politikasının mimarı Kennan'a göre Sovyetler, tehdit edici ama zayıf; yayılmacı ama tedbirli olarak konumlandırılmaktadır.

Sovyetlerin içinde bulunduğu koşullar ışığında Kennan, Doğu Asya'da Truman yönetiminin ekonomik ve diplomatik araçları kullanarak müttefiklerinin bütünlüğünü ve refahını sürdürülebileceğini önermektedir.²⁰⁴ Başka bir ifade ile ABD, ekonomik gücünü Soğuk Savaş'ın etkili bir silahı haline dönüştürmelidir. ABD'nin göz kamaştırıcı ve sağlam ekonomisinin Sovyetlerin bütün uydularını ondan uzaklaştıracağına ya da en azından Sovyetlere olan bağımlılığı azaltacağına inanmaktadır. Dolayısıyla, Sovyetler Birliği'ne yönelik herhangi bir Amerika Birleşik Devletleri politikası uzun vadeli ve sabırlı olmalı ancak Rusya'nın yayılmacı eğilimlerini çevreleyecek sert ve dikkatli bir şekilde ele alınmalıydı. Kennan, rakibin gücünü ve etkisini yıpratmaya yönelik ihtiyatlı ve sürekli bir baskı sürdürülmesinden yanadır.²⁰⁵

²⁰² James Forrestal, "Kennan's memorandum for Admiral Hill", **Forrestal Papers**, File "K" in Box 70, October 7, 1946, p.5.

²⁰³ David Mayers, "Containment and the Primacy of Diplomacy: George Kennan's Views, 1947-1948", **International Security**, Vol.11, No.1, 1986, p.146

²⁰⁴ **Ibid.**, pp.125-126.

²⁰⁵ X, George F. Kennan, "The Sources of Soviet Conduct", **Foreign Affairs**, Vol.25, No.4, 1947.

Kennan'ın ekonomiyi önceleyen politikasının yerini askeri unsurlara ağırlık veren politikaya bırakması, 1949 yılında Çin'de Komünist Parti'nin galip gelmesi ve SSCB'nin nükleer testiyle ABD'nin nükleer tekelinin sona ermesiyle gerçekleşmiştir. Kore Savaşı'ndan yaklaşık iki ay evvel Nisan 1950'de çevrelemeye ilişkin bir yol haritası olarak Kennan'ın taslağını hazırladığı Milli Güvenlik Kurulu-MGK (**National Security Council-NSC**) 13/2 Truman'a sunulmuştur. Kore Savaşı'nın patlak vermesi ışığında Truman, MGK-13/2'nin ekonomik yaklaşımının yerini alacak ve ABD'nin savunma bütçesinde önemli artışlar sağlayacak olan askeri çevrelemeye vurgu yapan MGK-68'i onaylamıştır. Bu noktada, Futoshi Shibayama ve Ayako Kusunoki, Truman'ın Kennan'ın ekonomik yaklaşımına inancını kaybederek halefi Paul H. Nitze'nin çağrılarına kulak verdiğini ifade etmektedir.²⁰⁶ MGK-68, Sovyetler Birliği'ni caydırmanın tek olası yolunun, Başkan Harry Truman'ın hem konvansiyonel hem de nükleer silahlardan oluşan büyük bir birikimi desteklemesi olduğu sonucuna varmaktaydı. Daha spesifik olarak böyle bir program, ABD'yi ve müttefiklerini Sovyet kara ve hava saldırılarına karşı korumayı, iletişim hatlarını korumayı ve ABD'nin teknik üstünlüğünü arttırmayı amaçlamalıydı. Talep edilen askeri harcamalardaki önemli artışı finanse etmek için hükümetin vergileri artırması ve diğer harcamaları azaltması önerilmekteydi.²⁰⁷

John Lewis Gaddis, MGK-68 ile ilgili en dikkat çekici şeylerden birinin uluslararası düzen algısı olduğunu ifade etmektedir. Gaddis, Kennan ve Nitze'nin liderliğinde hazırlanmış olan iki çevreleme politikasının da güç dengesinin sürdürülmesine dayandığını ifade eder. Ne var ki Kennan, güç dengesinin sürdürülmesini ekonomik unsura dayandırırken Nitze ve diğer MGK-68'i hazırlayan ekibe göre güç dengesindeki değişiklikler yalnızca askeri hareket sonrası değil aynı zamanda yıldırma, aşağılama ve inanırlılığın kaybı gibi maddi olmayan varlıklardan kaynaklanabilmektedir. Nitze'ye göre SSCB, askeri ve diğer saldırganlık biçimleri

²⁰⁶ Futoshi Shibayama, Ayako Kusunoki, "The Pacific War and the Occupation of Japan, 1941-52", **The History of US-Japan Relations From Perry to Present**, (Ed.) Makoto Iokibe, (Trans.) Tosh Minohara, Palgrave: MacMillan, 2008, p.122.

²⁰⁷ "National Security Council Report, NSC 68, 'United States Objectives and Programs for National Security'", **History and Public Policy Program Digital Archive, US National Archives**, 14 April 1950, <http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/116191> , Erişim Tarihi:01.12.2019.

arasında ayırım yapmamaktadır. MGK-68'i hazırlayanlar, Kennan'ın çevresel ve hayati menfaatler arasında ayırım yapmayı öngören sınırlı kaynak algısına meydan okumuşlar ve ekonomiyi düşünmenin normal zamanlar için uygun bir seçenek olabileceğini ancak SSCB gibi bir tehdit karşısında bunu tartışmanın boşa çıkacağını ifade etmişlerdir. Esasında hem Kennan'ın bakış açısı hem de MGK-68 destekçilerinin bakış açısı esnek karşılıktan yanadır ancak yöntemleri farklıdır. SSCB ile savaşın gerçek bir olasılık olduğunu düşünen MGK-68 destekçileri, askeri yetenekler yelpazesinde yukarı ve aşağı dikey bir esneklikten yanayken; SSCB ile savaşın olası olmadığını düşünen Kennan, uygun yerlerde yeterli ve sınırlı askeri güç kullanma kapasitesine ve ekonomik, psikolojik ve diplomatik araçlara dayanan yatay bir esneklikten yanadır.²⁰⁸

Soğuk Savaş'ın Doğu Asya'ya Dokunuşu: Avrupa'dan Asya'ya Yönelen İlgi Kayması

Sovyet-Amerikan Soğuk Savaşı'nın ilk kıvılcımları “çevreleme” ile kendisini gösterirken Soğuk Savaş'ın çalışmanın çekirdeğini oluşturan Doğu Asya ile nasıl kesiştiğini anlamlandırabilmek için savaşın geride bıraktığı bölgesel güç ilişkilerine geniş perspektiften bakmak gerekmektedir. Nitekim 1949 yılından evvel Soğuk Savaş, Asya anakarasına çok az dokunmuştur. Soğuk Savaş'ı bölgeye getiren ABD ve SSCB'nin eylemleri değil bölgenin savaş sonrasındaki dokusudur. Nitekim hızlı ekonomik büyümeye, çözülmemiş toprak anlaşmazlıklarına, silahlanma yarışına ve bölgesel çatışmalar üretme tehdidi içeren politik arzulara tanıklık eden Asya'da söz konusu gelişmelere ABD'nin ve Sovyetlerin müdahil olması kaçınılmazdır.²⁰⁹ Bu noktada, savaş sonrası yeni düzenin kalbi Avrupa'da atarken SSCB ve ABD'nin Çin'in geleceğindeki belirsizliği yanlış okumaları, Soğuk Savaş'ın Asya'ya uzanışının kıvılcımını ateşlemiştir. Çin'in kaderi, bölgeye Soğuk Savaş rekabetini beraberinde getirmekle kalmamış aynı zamanda Japonya'nın kaderini tayin etmiş, Kore'de ise yarım yüzyıldan fazladır “bitmeyen bir savaşın” tetikleyicisi olmuştur.

²⁰⁸ John Lewis Gaddis, Paul Nitze, “NSC 68 and the Soviet Threat Reconsidered”, **International Security**, Vol.4, No.4,1980, pp.166-169.

²⁰⁹ Galia Press Barnathan, **Organizing the World: The United States and Regional Cooperation in Asia and Europe**, London, Routledge, 2003, p. 5.

II. Dünya Savaşı sona erdiğinde ABD'nin temel önceliği, Batı Avrupa'nın yeniden yapılandırılmasıdır. Dönemin Amerikan Dışişleri Bakanı Dean Acheson, Avrupa'yı “dünyanın kilit taşı” olarak tanımlayarak bu önceliği ortaya koymuştur. Elbette Pasifikte komünizmin durdurulması, Soğuk Savaş koşulları altında ABD'nin amaçlarından biridir ancak bu amaç, Avrupa önceliğinin gölgesinde kalmıştır. Soğuk Savaş'ın Asya'ya sirayeti açısından, 1949 yılında Çin Halk Cumhuriyeti'nin kurulması kilit olay teşkil etmektedir. ABD, Çin'i Doğu Asya'da bölgenin güvenliğinin bekçisi ve dünyanın dört polisinden biri olarak düşünmeye başlamıştır ta ki Çin'in kaderi belli oluncaya kadar.²¹⁰ Çin'in kaderi, adeta bir “domino etkisi” yaratmış ve bölgede kontrol dışında gelişen birtakım dinamikleri beraberinde getirmiştir. Çin'in kaderi, Kuzey Kore için cesaretlendirici olurken Kore Savaşı ise Japonya'nın “yeniden doğuşunun iksiri” olmuştur. Dolayısıyla Soğuk Savaş'ın Doğu Asya ayağını ve “Amerikan Asya'sının” başka deyişle Amerika'nın Asya'daki güvenlik mimarisinin şekillendirilmesinde rol oynayan temel parametreleri incelemek isteyen bir araştırmacı, öncelikle iç içe geçmiş bu üç halka arasındaki ilişkiyi aydınlatmalıdır.

2.1.1. ABD-SSCB “İş Birliğine” Bölgesel Dinamiklerin “Vetosu”: Çin İç Savaşı

Gerek SSCB gerekse ABD'nin Çin'e ilişkin stratejik çıkarlarının hikayesi 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar uzanmaktadır. 19. yüzyıla dek sarsılmaz bir iktidar izlenimiyle adeta “kendi dışında her unsuru etkilemiş dev bir ülke”²¹¹ olarak konumlandırılan ve dışa kapalılık politikası izleyen Çin İmparatorluğu'nun hakimiyeti, 19. yüzyılın ortalarından itibaren sarsılmaya başlamıştır. ABD'nin bu dönemden itibaren Çin'e olan yaklaşımı, Avrupalıların sömürge yarışından ekarte edilmemek üzerine kurulmuş ve ticari açıdan “açık kapı” politikasıyla şekillenmiştir. Oysa Rusya'nın politikası bütünüyle toprak çıkarları için mücadeleye dayanmaktadır.

²¹⁰ Antony Best, Jussi M. Hanhimäki, Joseph A. Maiolo, Kirsten E. Schulze, **International History of The Twentieth Century and Beyond**, New York, Routledge, 2004, p. 253.

²¹¹ Charles Holcombe, **Doğu Asya Tarihi: Çin, Japonya, Kore Medeniyetinin Köklerinden 21. Yüzyıla Kadar**, (Çev.) Muhammed Murtaza Özeren, İstanbul, Dergah yayınları, 2016, Mütercimnin Önsözü.

Nitekim Rusya, Sibirya ve Türkistan’da kontrol sağlayarak Çin’e etki etmeyi dahası, Mançurya üzerinden de Kore’ye ulaşmayı hedeflemektedir. Bu hedef, Rusya’nın okyanusa açılmasına olanak sağlayacaktır.²¹² İşte Doğu Asya’nın 19. yüzyılı, Çin’in hiyerarşik üstünlüğünün Avrupalı devletlerce sarsılıp adeta Asya’nın “hasta adamı” konumuna düşürüldüğü “medeniyetler karşılaşmasına” bir başka deyişle “Avrupa yüzyılına”, Japonya ve Kore’nin ise Batılı uluslararası ilişkiler sistemine girerek “küçük Çin perspektifinden”²¹³ çıkmalarına ve aktif birer aktöre dönüşmelerine tanıklık etmiştir. Kısacası 19. yüzyıl, Doğu Asya’daki dünya düzeninin kısmen Doğu ve kısmen Batı, kısmen geleneksel ve kısmen modern gibi ikili bir karakter içerisinde bocaladığı bir zaman dilimidir.

Doğu Asya tarihinin 20. yüzyılı için, bir önceki yüzyılın ikili dönüşümünün sürekliliğini taşımaya devam ettiğini söyleyebiliriz. Başka deyişle, Avrupalı güçler arasındaki bölge pazarlarına erişebilme rekabeti artarak devam ederken diğer yandan Avrupalıların bölgeye göstermiş olduğu ilginin beraberinde getirdiği güvenlik kaygıları, Çin ve Japonya gibi bölge ülkelerini modernleşmeye zorlamış ve dahası kendi kendilerini “Büyük Güçlere” dönüştürme çabasına girmişlerdir. Büyük güç rekabetinin bir sonucu olarak bölge, 20. yüzyılın Avrupa’dan sonra ulusal rekabette ikinci parlama noktası haline gelmiştir. Bölgenin kontrolü için yapılan mücadele, İkinci Dünya Savaşı’nın ve Soğuk Savaş’ın şekillenmesinde temel rol oynamıştır.

Birinci Dünya Savaşı’na yaklaşan süreçte Japon liderler ülkelerinin Avrupalı büyük güçlerle eşdeğer statüde olduğuna ve bunun Batılı ülkelere de kabul gördüğüne inanmaktaydı. Milletler Cemiyeti (MC)’nin kurulması ve Wilson ilkelerinin etkisi Japonya’ya savaş sonrası dönemde kendi yolunu seçme olanağını sunmuştur. Japonya’nın büyük güç statüsüne sahip olduğu ve Batılı ülkeler gözünde de bu

²¹² Burak S. Gülboy, “19. Yüzyılda Uzak Doğu Asya’daki Güç Dengesinin Evrimi”, **Çin’in Gölgesinde Uzak Doğu Asya**, (Ed.) Deniz Ülke Arıboğan, İstanbul, Bağlam Yayınları, 2001, ss.15-44.

²¹³ Doğu Asya’nın tarihi geçmişine bakmak, esasında bölgenin başat aktörü olan Çin’in tarihine bakmakla eş değer kabul edilmektedir. Nitekim 19. yüzyılın ortalarına kadar bölgede Çin İmparatorluğu’nun hakimiyeti söz konusudur. Japonya ve Kore ise yalnızca bu coğrafyada yer almaları sebebiyle varlıkları anılan bölgesel aktörlerdir. Haraç sistemiyle Çin’in sarsılmaz iktidarı gölgesinde uzun yıllar yaşadıkları için dünyayı ve uluslararası sistemi Çin perspektifinden görmektedirler. Bu iki ülkenin edilgen varlıklarının aktif birer aktöre dönüşüp Doğu Asya tarihinin akışına etki etmeleri için 19. yüzyılı beklemek gerekecektir.

statünün tanındığı inancını sarsan ilk olay, 1919 Paris Barış Konferansı'nda Japon hükümetinin önerdiği "ırksal eşitlik şartının"²¹⁴ reddedilmesidir. Japon hükümeti, böylece ülkelerinin büyük güç olarak kabul edilmediği gerçeğiyle yüzleşmiştir.²¹⁵ I. Dünya Savaşı'nın sonunda Avrupa devlet sisteminin "eşit bir üyesi"²¹⁶ olarak kabul edilmediği gerçeğiyle yüzleşen Japonya ve hali hazırda ABD'nin öncülüğünü ettiği "açık kapı politikası" sayesinde toprak bütünlüğünü koruyabilen Çin, savaş sonrasında ABD öncülüğünde kurulan "Washington Sistemi"²¹⁷ olarak adlandırılan yeni Doğu Asya düzeni reçetesini, beklentilerini karşılamamış olmasına rağmen kabul etmek zorunda kalmışlardır.²¹⁸

²¹⁴ Japon delegelerinden Baron Makino, "Ulusların eşitliği, Milletler Cemiyeti'nin temel bir ilkesidir. Yüksek Akit Tarafları, Cemiyete üye devletlerin tüm yabancı uyruklu vatandaşlarına, ırkları ya da milliyetleri nedeniyle hiçbir ayırım yapmadan her koşulda eşit ve adil muamele edecekleri konusunda mutabıktır" ifadesinin Milletler Cemiyeti Sözleşmesi'nde yer almasını istemiştir. Bkz: Viscount Kikijiro Ishii, "The Permanent Bases of Japanese Foreign Policy", **Foreign Affairs**, 1933, (çevrimiçi), <https://www.foreignaffairs.com/articles/japan/1933-01-01/permanent-bases-japanese-foreign-policy>, Erişim Tarihi: 31.10.2018.

²¹⁵ Masataka Matsuura, "Japan and Pan-Asianism", **The International History of East Asia 1900-1968: Trade, Ideology and The Quest for Order**, (Ed.) Antony Best, New York, Routledge, 2010, pp.82-84.

²¹⁶ Japon diplomat Viscount Kikujiro Ishii, Japonya'nın 19. Yüzyılın ortalarında modern devletler sistemine girmesinden bu yana diplomaside, eşitlik ve güvenlik olmak üzere iki amaca ulaşmak için mücadele ettiğini ifade etmektedir. Bu iki amaçtan ilki tam olarak olmasa da büyük ölçüde başarılmıştır. Ancak ikincisi, özellikle 20. Yüzyılda Japon diplomasisinin gündeminin en üst sıralarında yer almıştır. Ishii'nin kullandığı "eşitlik kavramı", ekonomik zenginlik, doğal kaynaklar ve askeri güç bakımından yeryüzünde hiçbir gücün gerisinde kalmamak gibi bir anlamdan ziyade Japonya'nın ilişkilerinin olduğu hiçbir ülkenin ayrımcılık ve aşağılayıcı muamelesine maruz kalmaması anlamına gelmektedir. Ishii'nin güvenlik ile kastettiği ise ülkenin tarihi, coğrafi konumu, toprak alanı ile olan nüfus sorunu, gıda tedariki ve gerekli sanayi malzemeleridir. Bkz: Ishii, "The Permanent Bases of Japanese Foreign Policy", 1933.

²¹⁷ Statükonun korunmasını amaçlayan Dört Güç, bölgedeki donanma silahlarını sınırlayan Beş Güç ve Çin'in toprak bütünlüğünün korunmasını ve açık kapı politikasının sürdürülmesini sağlayan Dokuz Güç Antlaşmalarıyla oluşturulan yeni Doğu Asya sistemi, "Anglo-Amerikan Pax"ı ya da "Washington Sistemi" olarak adlandırılmıştır. Esasında "Washington Sistemi" ifadesini kullanmak daha doğru olacaktır. Çünkü 1921 yılındaki Washington Konferansı, Büyük Savaş'a kısa ama kararlı müdahalesinden sonra ABD'nin eylemler için hızlı mobilizasyon ve büyük bir kapasitesi olduğunu göstermiştir. Eğer isterse ABD'nin dünya liderliğini ele geçirme kapasitesine sahip olduğu sistemin neredeyse tüm aktörleri tarafından kabul edilmektedir. Antony Best'e göre, Washington Konferansı'nda oluşturulan sistemle her ne kadar işbirlikçi ve idealist bir görünüm yaratılmaya çalışılmış olsa da esasında Japonya'nın çevrelenmesi ve Çin'de ticari rekabetin engellenmesi amaçlanmıştır. Bkz: Best, Hanhimaki, et. al., **International History of The Twentieth Century**, pp.62-63.

²¹⁸ Savaş sürecinde, 1916'da ABD'nin donanmasını genişletmesine paralel olarak hızla arayı kapatma gayretine girerek bir tür donanma yarışı içinde bulunan Japonya ne olmuştur da kurulan "Anglo Amerikan Pax"ını kabul etmiştir? sorusu sorgulanmaya değerdir. İşte bu sorunun altında yatan gerekçe, real politikla açıklanacak kadar aşıkardır. Nitekim Paris Barış Konferansı'nda Batılı büyük güçlerin nezdinde onlarla eş değer görülmediği gerçeğiyle karşı karşıya kalan özgüvenli politikaları sarsılmış bir Japonya vardır. Ek olarak, Japonya, ABD ile donanma genişletme alanında rekabet edemeyeceğini dahası bir Anglo-Amerikan bloğuna karşı direnemeyeceğinin farkındadır. Bkz: Best, Hanhimaki, et. al., **International History of The Twentieth Century**, p.62.

Gerek Japonya'nın gerekse Çin'in Washington Konferansı'ndan beklentilerinin karşılanmamış olması, Çin iç politikasında milliyetçiliğin yükselmesine neden olurken Japonya'da ise "Pan-Asyacılık" başka bir ifade ile "Japon Monroe Doktrini"²¹⁹ politikasının hız kazanmasına sebep olmuştur. "Washington Sistemi", geride bıraktığı memnuniyetsiz ülkelerle adeta "sallantılı bir barış (shaky armistice)"²²⁰ yaratmıştır. Tezin birinci bölümde ayrıntılı bir şekilde ele alınan mükemmel caydırıcılık teorisinin de içerdiği realist dinamikler göstermektedir ki, memnuniyetsiz devletlerin olduğu bir sistemde kapasite arttıkça genişleme ve statükoyu değiştirme isteği de doğru orantılı bir şekilde artar. Bu veri dikkate alındığında, memnuniyetsiz bir Japonya'nın sistemi aşındırması kaçınılmazdır. Peki "Washington sistemi" ne zaman test edilmiştir? İlk meydan okuma Japonya'nın Mançurya'daki eylemleriyle gelmiş ve ABD, bu eylemlerin açık kapı politikasının ve Washington Antlaşmalarının ihlali olduğunu açıkça söylemiştir.²²¹ Bir diğer meydan okuma ise kümülatif bir birikim süreciyle yavaş yavaş gelişen "Pan-Asyacılık" politikasıdır.²²²

Japonlar açısından, Doğu ve Batı'nın karşı karşıya geleceği bir "Son Savaş" vardır. Bu savaşta Doğu, Japon liderliği altında birleşecekken Batı, ABD liderliğinin gölgesinde olacaktır. Savaşta başarıyı güçlü ekonomi besleyecek olup Mançurya gereken kaynakları sağlayacak zengin bir bölgedir.²²³ Japon ordusu 18 Eylül 1931'de

²¹⁹ Kimi zaman Japon Monroe Doktrini, "Asya için Asya", "özel ilgi" ve "Japon liderliği" ifadeleriyle birbirinin yerine kullanılmaktadır. Adına ne denirse denilsin bu doktrin ya da politika, Doğu Asya'daki devletlerarasındaki ilişkileri belirleyici temel bir faktör olmuş, Japonya'nın hem Çin politikasını hem de Batılı güçler karşısındaki duruşunu belirlemiştir. "Pan Asya" ya da "Asya için Asya" ve "Asya'ya geri dönüş" gibi sloganlar farklı anlamları içeren bir politikayı temsil etmektedir. Kimi Japonlar için bu söylemler savunmacıdır ve amacı Asya'yı, Amerikalı ve Avrupalıların saldırılarından korumaktır. Kimisi bu amaca ekonomik ve kültürel öncelik ekler. Esasında bakıldığında Pan-Asya söylemi statükoya meydan okuyan memnuniyetsiz Japonya'nın genişlemeci bir girişimidir. Japonya'nın temel beklentisi, Doğu Asya'da kendi liderliğinde Batı emperyalizmine karşı duran bir ideolojik bloğun yanı sıra ticari bir blok da oluşturmaktır. Çin'in Batılı ülkelerin etkisinden kurtarılacak Batı'nın elindeki manipülasyon kozu alınmış olacaktır. Bkz: Ishii, "The Permanent Bases of Japanese Foreign Policy", 1933.

²²⁰ Joshua S. Goldstein, **Long Cycles: Prosperity and War in The Modern Age**, Yale University Press, New Haven and London, 1988, p.340.

²²¹ Ian Nish, "Forty Years of Diminishing Cordiality: Anglo-Japanese Relations, 1902-41", (Ed.) Anthony Best, **The International History of East Asia 1900-1968: Trade, Ideology and The Quest for Order**, Routledge, New York, 2010, p.9-21.

²²² Matsuura, "Japan and Pan-Asianism", p.82.

²²³ M. R. Peattie, **Ishiwara Kanji and Japan's Confrontation with The West**, Princeton University Press, 1975, pp. 56-58; 96-107; 120-123; 319-320.

Mançurya'yı ele geçirmek üzere harekete geçmiştir. Japonya'nın bu eylemi MC tarafından bir ihlal olarak görülmüş olsa da MC, Japonya'yı sistemde tutacak kadar bir etki gösterememiş ve Japonya 1933 yılında resmen MC'den ayrılmıştır. Mançurya ise ismi Mançukuo olarak bir yarı sömürgeye dönüştürülmüştür. Japonya için Batı ile girişilecek “Son Savaş”ın ilk ve en önemli adımı başka deyişle ekonomik ayağı tamamlanmıştır. İkinci ve belki de en zor adım ise Doğu'yu kendi liderliğinde birleştirmektir. “Birlikte saadet”, bu noktada önemli bir slogan olarak karşımıza çıkmaktadır.²²⁴

George H. Blakeslee'e göre her ne kadar Japon Monroe Doktrini'nin söylemde tüm Asya kıtasına uygulanabilir olduğu vurgulansa da pratikte Doktrin, genel olarak Çin'i özel olarak ise Mançurya'yı kapsamaktadır. Japonya'nın, özellikle Mançurya'da, “özel ilgi alanlarına” ve “özel bir pozisyona” sahip olduğu iddiası, neredeyse tüm Japonlar tarafından korunmuştur. Japonların çoğunluğu, Japonya'nın özel çıkarlarının, maddi yatırımlar ve imtiyazlarla ya da coğrafi durumdan kaynaklanan avantajlarla sınırlı olamayacağına ve Japonya'nın özel konumunun Çin'deki hayati fakat soyut olmayan hak ve sorumlulukları kendisine verdiği inancındadır. Bazıları, Japonya'nın Çin'de hegemonya veya barış ve düzeni sağlama hakkı olduğunu iddia etmiştir.²²⁵ İşte, bu fikri zemin temelinde Japonya'nın Çin'e yoğun bir baskısı görülmektedir.²²⁶

Milliyetçi lider Chiang Kai-shek tarafından yönetilen Çin, Japon ordusunun taleplerine 1935-36 yıllarına kadar boyun eğmek zorunda kalmıştır. 1937 yılında Japonya ile olan savaşta Milliyetçi lider Chiang Kai-shek, Çin askeri kuvvetlerinin tek

²²⁴Holcombe, **Doğu Asya Tarihi Çin, Japonya, Kore: Medeniyetin Köklerinden 21. Yüzyıla Kadar**, ss.295-302; “League of Nations Assembly Report on the Sino-Japanese Dispute”, **The American Journal of International Law**, Vol.27, No.3, 1933, p. 119-153.

²²⁵ George H. Blakeslee, “The Japanese Monroe Doctrine”, **Foreign Affairs**, 1933.

²²⁶ I. Dünya Savaşı'nın akabinde Japonya Çin'de hakimiyet kurma işlemlerine girişmiş ve bu amacını “21 Talep Deklarasyonu” adı verilen belgeyle açığa vurmuştur. 18 Ocak 1915'te Japonya tarafından Çin'e sunulan bir belgedir. Belge Shandong, Güney Mançurya ve Doğu Moğolistan, Hanyeping şirketi, kıyı bölgeleri ve çeşitli hükümler olmak üzere beş grup altında toplanmıştır. Bu belgenin Çin tarafından kabul edilmesi, Çin'in Japonya'nın kısmen sömürgesi olması anlamına gelecekti. Daha fazla bilgi için bkz: Micheal Dilion, **Modernleşen Çin Tarihi**, (Çev.) Eylem Ümit Atılğan, Aydın Atılğan, İstanbul, İletişim Yayınları, 2016, s. 173-174. “21 Talep Deklarasyonu”nun altında yatan temel gerekçe, Japonya'nın kendisini Çin ve Mançurya'da özel haklara sahip bir ülke olarak konumlandırmasıdır.

başına Japonya'yı yenilgiye uğratamayacağını farkındadır. Bu nedenledir ki, Sovyetler ve Batı'nın Japonya'ya karşı Çin'i desteklemesini ve Japonya'ya müdahalede bulunmasını beklemektedir. Çin ordusu, Japonya ile mücadele ederken İngiltere-ABD ve Hollanda'nın ekonomik yaptırımları Japonya'yı yıpratacak ve SSCB'nin de Japonya'ya karşı savaşa girmesiyle savaş, Çin lehine sonuçlanacaktır. Ne var ki, ABD izolasyonist politikasına devam etmektedir ve dahası gerek ABD gerekse de İngiltere kendi derin iç krizleriyle mücadele etmekteydiler. Chiang Kai-shek için bu koşullarda Japonya ile olan savaşa askeri müdahalede bulunabilecek tek bir seçenek kalmaktadır: Sovyetler. SSCB, birleşmiş ve güçlü bir Çin'in Asya'daki barışın garantörü olacağını, zayıf bir Çin'in ise savaş nedeni olacağını belirterek Çin'e savaş süresince dış yardımda bulunmuştur. Ancak Çin'in, SSCB'nin savaşa müdahil olması beklentisi gerçekleşmemiştir. Bunun üzerine Chiang Kai-shek'in içerisinde bulunduğu koşullar, gönülsüzlüğüne rağmen O'nu, Mao Zedong'un birleşme çağrısına olumlu yanıt vermeye zorlamıştır.²²⁷ Sovyetlerin de desteğiyle İkinci Birleşik Cephe'nin kurulması, Chiang Kai-shek'e Japonya'ya direnme şansı vermiştir.²²⁸

Çin'in birleşmesi ve güçlenmesi ülkeyi edilgen bir noktadan aktif bir noktaya taşımıştır. Çin, artık kendi kaderi için yazılmış senaryoların bir oyuncusu değil bizzat senaristi olma yolundadır. Diğer yandan SSCB-Japon rekabetinde kilit konumdadır. Japon otarşizmi, Çin olmadan eksik kalacaktır. Japonya'nın ilgisiz kalması, Çin'in komünist akıntıya kapılma ihtimalini arttıracak ve SSCB'nin artan askeri ve ideolojik gücüyle Japon güvenliği tehlikeye girecektir.²²⁹ Dolayısıyla Japonya, SSCB ve

²²⁷ John W. Garver, "Chiang Kai-Shek's Quest for Soviet Entry into the Sino-Japanese War", **Political Science Quarterly**, Vol. 102, No.2, 1987, pp. 296-298.

²²⁸ 1917 Bolşevik Devrimi'nden sonra SSCB, ilk defa 1929 yılında Kuzeydoğu Asya'daki güç yapılanmasına aktif ve kalıcı bir askeri faktör olarak dönmüştür. 1926'da Tokyo ile diplomatik ilişkilerin kurulmasıyla SSCB, Japonya'ya bir Saldırmazlık ve Tarafsızlık Antlaşması götürmüş ve 1927 yılında bu teklifi iki kere yenilemiştir. Japonya'nın bu teklife yanıtı, ticari anlaşmaların siyasi anlaşmalardan daha öncelikle olduğu yönündedir. 1931 yılında Japonya'nın Mançurya saldırısı SSCB açısından saldırmazlık paktı hususunu yeniden gündeme getirdi. 1931'de SSCB, Japon Konsolosuna yinelediği Dostluk ve Saldırmazlık Antlaşması teklifine Japonya, iki ülke arasındaki henüz çözümlenmemiş ve beklemede olan sorunların çözümünden sonra düşünülebileceği cevabını vermiştir. 1933'e gelindiğinde Japonya'nın Saldırmazlık Paktı imzalaması konusundaki gönülsüzlüğü SSCB'yi, Çin'deki milliyetçi hükümetle diplomatik ilişkilerini canlandırması yönünde teşvik etmiştir. Bkz: Jacob Kovalio, "Japan's Perception of Stalinist Foreign Policy in the Early 1930s", **Journal of Contemporary History**, Vol.19, No.2, 1984, pp.315-335.

²²⁹ Best, Hanhimaki, et. al., **International History of The Twentieth Century**, p.67.

Batı'nın desteğini arkasına almış olan Çin'i, "birlikte saadet" fikriyle kendi hattında tutmak istemiş ve Çin'in toprak bütünlüğüne yönelik genişlemeci bir siyasa gütmeye çalıştığını söylemleriyle pek çok kez vurgulamıştır. Nitekim Japon Başbakanı'nın 27 Temmuz 1937'de Meclisteki konuşmasına kulak verirse;

"Japonya'nın Çin'e yönelik herhangi bir toprak hırsı yoktur. Eğer Japonya'nın Çinlilerin iddia ettiği gibi böyle bir tasarımı olsaydı ordu zaten Kuzey Çin'in tamamını işgal etmiş olurdu. Kuşkusuz, Çin Hükümeti ve Batılı güçler bunun farkında. Japonya Çin'in topraklarını değil, iş birliğini istiyor. İş birliği ile Çin menfaatlerinin Japonya'ninkilere tabi kılınacağını değil, iki ülkenin Uzak Doğu kültürünün ve refahının gelişimine eşit karşılıklı yardım temelinde katkıda bulunması gerektiğini söylemek istiyorum."²³⁰

Japon Başbakanı'nın bu söylemi, eylemleriyle örtüşmemiştir. Nitekim Mançurya'daki başarının Japonlarda sağladığı özgüven, Çin'in tarımsal alanlarına yapılan saldırıları tetiklemiştir. Japon imparatoru, Çin'de kısa bir sürede barış sağlanacağını düşünmüştür. Ne var ki Chiang Kai-shek, Japon tehdidine karşı Mao-Zedong'un liderliğindeki komünistlerle birleşik cephe oluşturmaya zorlanmıştır. Bu birleşik cephe, Japonya'nın beklediği hızlı zafere ulaşmayı engellemiştir. Çin'deki duruma bakıldığında ise, Chiang Kai-shek liderliğindeki Çin Milliyetçi Partisi (**Komintang**) ile Mao Zedong liderliğinde Çin Komünist Partisi'nin 1937 yılında oluşturduğu Birleşik Cephe'nin, 1945 yılında Japonya'nın teslim olmasıyla sonlandığı görülür. Başka deyişle, öncelik "kurtuluş" olduğunda iki taraf ortak noktada buluşabilmişler ancak sıra "kuruluşa" geldiğinde bir iç savaşın içine düşmüşlerdir.

1949'dan evvel Soğuk Savaş Asya anakarasına çok az dokunmuştur. Her ne kadar Kore Savaşı, Soğuk Savaş'ın Asya'ya uzanışının ve ABD'nin bölgeye kayan görelî önceliğinin bir çıktısı olarak görülse de kilit nokta Çin'deki iç mücadelenin hangi kanada evrildiğidir. 1945'ten Çin'in kaderinin belli olduğu 1949 yılında dek geçen süre zarfında gerek Washington'ın gerekse Moskova'nın savaş sonrası Çin'e ilişkin politikaları örtüşmektedir. Her ikisi de Japon yenilgisi sonrasında Milliyetçilerin, Çin üzerindeki kontrolünü yeniden tesis etmesini istemektedir. Çinli

²³⁰Publications Department of the League of Nations Geneva, (Çevrimiçi), <http://digital.library.northwestern.edu/league/le00178b.pdf>, Erişim tarihi: 01.01.2020.

Komünistlerin bu sonucu kabul etmelerini sağlamaya çabalamışlardır. Nitekim Komintag ve Çin Komünist Partisi arasındaki mücadelede bu iki çatışmacı grubun birleşmesi bir denge sağlayacakken ibrenin bu iki gruptan biri lehine evrilmesi iki süper güçten birinin güvenlik kaygılarını azaltacak diğerinin kaygılarını ise üst düzeye taşıyacaktır.²³¹ Ne var ki, John Lewis Gaddis'in ifade ettiği gibi iki taraf da Milliyetçi ve Komünistlerin iş birliğine hazır olmadıklarını başka deyişle bölgesel ve ülkesel dinamikleri kavrayamamışlardır.²³²

II. Dünya Savaşı'nın son yıllarında Çinli Komünistlerin artan etkisine rağmen SSCB, Chiang Kai-shek'in Milliyetçi hükümetiyle iş birliği yapmayı ve onu tanımayı kabul etmiştir. Esasında Stalin, Milliyetçi Çin ile iş birliği ihtimalini umut ediyordu. Stalin, Roosevelt'in Yalta'da Japonya'ya savaş açması karşılığında kendisine vadettiği bölgesel imtiyazları yerine getirmek için Milliyetçileri, Komünistlerden daha iyi bir konumda görüyordu. Çin'in Japonya merkezli Amerikan gücüne karşı bir tampon bölge olmasını bekliyordu. 1945 sonunda Stalin, Chiang Kai-shek'in oğluna “Siz Çinliler bunun farkına varmalısınız, Amerikalılar kendi çıkarlarını sağlamak için Çin'i bir araç olarak kullanabileceklerini düşünüyorlar ve size ihtiyaçları kalmadığında sizi feda edeceklerine emin olun”²³³ demiştir. Dahası, Çin Komünist Partisi ve Komintag arasındaki mücadelede Stalin, Mao'ya Komintagla bölünmüş bir güç alanı için antlaşma yapmasını ve Yalta'nın başka bir versiyonunu önermiştir. Ne var ki, Mao bu öneriyi göz ardı etmiştir. Bu arada Amerika da Milliyetçi hükümete Mao Zedong'un Komünistleriyle yeni bir koalisyon hükümeti kurması için baskı yapmaktadır. Ne var ki bu başarısız olunca Gaddis'e göre, Truman yönetimi Rusların henüz zar zor düşündükleri bir fikre kendilerini alıştırmaya başlamışlardır: “Komünist kontrollü Çin görünümü”.²³⁴

Bölgede Sovyetlerle siyasi ve politik açıdan yakın ilişkili bir komünist hükümetin kurulmasının, ABD'nin stratejik çıkarlarına açık bir tehdit olarak görülüp

²³¹ Best, Hanhimaki, et., **International History of The Twentieth Century**, pp.248-252.

²³² Gaddis, **We Now Know: Rethinking Cold War History**, p.55.

²³³ Russell D. Buhite, **Soviet-American Relations in Asia: 1945-1954**, Norman, University of Oklahoma Press, 1981, p.141.

²³⁴ Gaddis, **We Now Know: Rethinking Cold War History**, p.55.

görülmemesi gerektiği bu dönemde tartışılmaya başlanmıştır. Bu durum, Soğuk Savaş'ın en ivme kazandığı yıllarda askeri ve ekonomik kaynakların Avrupa dışında bir bölgeye aktarılması düşüncesini beraberinde getirmiş ve bu iki husus Amerika'da uzun politik tartışmalara yol açmıştır. Amerikan politika yapıcıları arasında yürütülen tartışmalarda Asya'nın önceliğini savunanlara (**Asia Firsters**) karşı kimileri Asya'yı "uzak ve karışık" olarak tanımlamışlar. Dönemin Dışişleri Bakanı Dean Acheson, Çin'in Komünizm etkisi altına girmesinden önce net bir şekilde II. Savaş sonrasında ABD'nin temel önceliğinin Batı Avrupa'yı yeniden inşa etmek olduğunu vurgulamış ve Batı Avrupa'yı "dünyanın köşe taşı" olarak nitelendirmiştir.²³⁵ O'na göre Pasifikte komünizmi durdurmak istenilen bir amaçtır ancak öncelik Avrupa olmalıdır. Waldo Heinrichs, "Acheson, Doğu Asya'daki problemleri istenmeyen dikkat dağıtıcı gelişmeler olarak görmüş olmalı"²³⁶ derken Warren Cohen, Acheson'ın ABD'nin, Asya anakarasındaki Amerikan çıkarlarının "olumlu ihmal (**salutary neglect**)" politikasıyla en iyi şekilde sürdürüleceği görüşünden yola çıkarak hareket ettiği çıkarımında bulunmuştur.²³⁷ Ne var ki, kurulan komünist rejim Amerikan ilgisini ve Avrupa'da uyguladığı çevreleme politikasına benzer bir politikayı Asya'ya kaydırmıştır. Komünistlerin Çin'deki başarısı, Acheson'ı bölge için yeni bir Amerikan stratejisi ilan etmeye sevk etmiştir. O'na göre, ABD'nin Asya'ya ilişkin çıkarları denizcilikle ilgilidir. Acheson, 1950'deki konuşmasında Japonya'dan Ryukyu'ya, oradan da Filipinler'e kadar uzanan bir "savunma çevresinden (**defense perimeter**)" söz etmiştir.²³⁸

²³⁵ Melvyn Leffler, **A Preponderance of Power: National Security, the Truman Administration and the Cold War**, Standford, Standford University Press, 1992, p.277.

²³⁶ Waldo Heinrichs, "American China Policy and the Cold War in Asia: A New Look", **Uncertain Years: Chinese and American Relations 1947-1950**, (Ed) Dorothy Borg, Waldo Heinrichs, New York, Colombia University Press, 1980, p.282.

²³⁷ Warran I. Cohen, "Acheson, His Advisors, and China 1949-1950", **Uncertain Years: Chinese and American Relations 1947-1950**, (Ed) Dorothy Borg, Waldo Heinrichs, New York, Colombia University Press, 1980, pp.16-17.

²³⁸ Acheson konuşmasında, "Japonya'nın yenilgisi ve silahsızlanması hem Japonya'nın güvenliğinin hem de Pasifik bölgesinin güvenliğinin savunulması sorumluluğunu ABD'ye yüklemiştir. (...) Savunma bölgesi, Aleutanlar boyunca Japonya'ya oradan ise Ryukyu'ya uzanıyor. Ryukyu Adaları'nda önemli savunma pozisyonlarımız var bunları sürdürmeye devam edeceğiz. Ryukyu Adaları nüfusunun yararına, bu adaları Birleşmiş Milletlerin müteveli heyeti altında tutmak için uygun bir zamanda teklif edeceğiz. Ancak bunlar Pasifik'in savunma çevresinin vazgeçilmez parçalarıdır ve mecburidirler. Savunma çevresi Ryukyus'tan Filipin Adaları'na kadar uzanıyor. İlişkilerimiz, Filipinler ile olan savunma ilişkilerimiz, aramızdaki anlaşmalarda kapsamaktadır. Bu anlaşmalar sadık bir şekilde yürütülmekte ve sadık bir şekilde yürütülmeye devam edecektir." sözleriyle savunma çerçevesinin

Kennan, “olumlu ihmal” fikrini savunmasa da ABD’nin temel görevinin bölgede hiçbir gücün baskın olmamasını sağlamak olduğunu düşünmekteydi. Kennan, ABD kuvvetlerinin Kore, Famosa ve Tayvan’dan acilen çıkması gerektiğine inanıyordu. ABD, bunun yerine, tıpkı Acheson’un sunduğu yeni stratejik çerçeve gibi Japonya, Okinava ve Filipinler hattında stratejik deniz bölgelerini işgal etmeliydi. Kennan’a göre Çin’deki durum, ABD’nin güvenliği için dayanılmaz bir tehdit değildir. Nitekim Asya kıtasında ABD’ye tehdit oluşturan Çin değil, SSCB’dir. Dolayısıyla Sovyetler, denizden güçlü bir kıyı savunma çevresiyle ile çevrilmelidir. Bu durumda Japonya anahtardır.²³⁹ Kennan, tıpkı Acheson gibi denizde savunma çerçevesini desteklemekte ve Japonya’nın önemini şu sözlerle açıklamaktadır;

“Amerikalılar, Çin’in gerçek önemini abartma ve Japonya’nın önemini küçümseme eğilimindedir. Ancak savaş sonrası dönemin herhangi bir zamanında Sovyet liderler, Çin üzerinde kontrol sağlamak veya Japonya üzerinde kontrol sağlamak gibi bir seçenekle karşı karşıya kalırlarsa şüphesiz ikincisini seçeceklerdir. Biz Amerikalılar sözde düşman Çin’in ve gerçek bir dost Japonya’nın varlığında kendimizi güvende hissedebiliriz. Bu kombinasyondan başımıza çok kötü bir şey gelmeyebilir.”²⁴⁰

1949 yazında savunma çevresi fikri Washington’da yaygın olarak kabul görmekteydi. Genel olarak, Çin’de Komünizmin hakim gelmesi Amerikan çıkarları açısından büyük bir felaket olarak görülmemektedir. Dışişleri Bakanlığı’nın “savunma çevresi” konseptine ve Çin’in “kaybedilmesinin” büyük bir felaket yaratmayacağı fikrine ülkenin askeri kanadından başka deyişle Genel Kurmay Başkanlığı’ndan itirazlar yükselmiştir. Bu dönemde General Albert C. Wedemeyer’in Truman’a hazırladığı raporda ABD’nin, bir Sovyet uydusuna dönüşmeden önce Milliyetçilere gerekli askeri desteği sağlaması gerektiği belirtilmiştir. Nitekim Çin’de Komünistlerin zaferi, güç dengesini önemli ölçüde etkileyecek ve ülkeyi SSCB’nin bir uydusu yapacaktır.²⁴¹

sınırlarını çizmiştir. Dean Acheson, **Speech on the Far East**, 1950, (Çevrimiçi), <https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/1950-01-12.pdf>, Erişim Tarihi: 21.11.2019.

²³⁹ George Kennan, **Memoirs, 1925-1950**, New York, Pantheon, 1967, p.374.

²⁴⁰ **Ibid.**

²⁴¹ Albert C. Wedermeyer, “Memorandum by the Secretary of State to President Truman”, **Foreign Relations of United States, 1949, The Far East: China**, Vol. IX, (Çevrimiçi), <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1949v09/d1418>, Erişim Tarihi: 20.11.2019.

Her ne kadar askeri kanat, Çin’de Amerikan çıkarlarını risk altında görüyor olsa da Dışişleri, Amerikan kaynaklarının sınırlandırılmasında ısrar etmekte ve çıkarları sıralamak gerektiğine inanmaktaydı. 1947 yılında Çin, ABD’nin ulusal güvenliği açısından savunulması önemli görülen yerler listesinde 14. sıradadır.²⁴² Amerikan stratejik planlamacıları, Asya anakarasının kontrolünün Sovyetlere Soğuk Savaş esnasında büyük bir avantaj sağlayacağına inanmamışlardır. Asya’nın ikincil plana atılması stratejisi, General Douglas McArthur tarafından “askeri meydan okumanın yanlış okunması” olarak değerlendirilmiştir. ABD, Avrupa’daki Sovyet tehdidini sınırlamak için özel bir çaba gösteriyorken, Moskova saldırılarını ABD’nin hazırlıksız olduğu Asya hareket alanına kaydırmaktaydı.²⁴³ Dahası, Arthur’a göre Asya’nın komünist gücün test alanı olarak seçilmesi ve Asya’nın düşmesi durumunda ister Amerikan yardımı olsun ister olmasın Avrupa’nın hiçbir şansı kalmayacaktı.²⁴⁴

Gaddis, Avrupa’da durum kendi otoritesini empoze etmeye çalışan Sovyetler ve karşılıklılığa davet edilen Amerika iken Çin’deki durumun farklı olduğunu belirtmektedir. Çin halkı, 1949’da Mao’nun zaferiyle bağlılığını Milliyetçilerden Komünistlere transfer etmiştir. Mao gerek ideolojik nedenler gerekse Amerika’nın saldırması korkusuyla Çin’i Sovyet etki alanı içinde birleştirmeye çabalamıştır. 1950’de güç dengesinde net bir kayma meydana gelmiş ve Komünist dünya neredeyse bir gecede iki katına ulaşmıştır. Aynı zamanda sınırlarının ötesinde, Çin’de Komünizmin hakim olması Soğuk Savaş’ın ilk sıcak savaşını tetiklemiş ve 38. paralelin her iki tarafındaki Koreliler, herkesi şaşırtacak bir dizi olayı harekete geçirmişlerdir.²⁴⁵ Görüldüğü gibi Doğu Asya’da Soğuk Savaş’ın tohumları da filizlenmesi de ABD ve SSCB’nin kontrolü dışında olmuştur.²⁴⁶ Çin’de Komünist Parti’nin iç mücadeleyi kazanması ve 14 Şubat 1950’de Sovyetlerle bir ittifak antlaşmasının yapılması Soğuk Savaş’ın Asya uzantısının ilk somut çıktısı olmuştur.

²⁴² Joint Strategic Survey Committee 1769/1, “United States Assistance to Other Countries From the Standpoint of National Security”, **FRUS**, 1947, p.746, (Çevrimiçi), <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1947v01/d386>, Erişim Tarihi: 21.11.2019.

²⁴³ John Lewis Gaddis, “The Strategic Perspective: The Rise and Fall of the Defense Perimeter Concept, 1947-1951”, **Uncertain Years: Chinese-American Relations 1947-1950**, (Ed.) Dorothy Borg, Waldo Heinrichs, New York, Columbia University Press, 1980, pp.75-76.

²⁴⁴ **Ibid.**, pp.113-114.

²⁴⁵ Gaddis, **We Now Know: Rethinking Cold War History**, p.55.

²⁴⁶ Wallerstein, “What Cold War in Asia? An Interpretative Essay”, p.21.

2.1.2. “Doğu’nun Anahtarı”: Kore Savaşı

Kore, Soğuk Savaş’ın en keskin çekişmesinin yaşandığı bir savaş alanıdır. Savaşın kökenleri ve ilk önce kimin 38’inci paraleli geçtiği bugün hala oldukça tartışmalıdır. Ünlü Amerikan tarihçi Bruce Cumings on yıldan fazla savaşın kökenlerini araştırdığı ve 1990’ların sonlarında tamamladığı 1500 sayfalık çalışmasının sonucunda “savaşın sorumlusu kim?” sorusuna “herkes ve hiç kimse” diye cevap vermiştir. O’na göre “Kore Savaşı’nı kim başlattı?” sorusu sorulmamalıdır.²⁴⁷ Nitekim bu çalışma açısından savaş kimin başlattığı değil; savaşın, Kore’ye önem atfetmeyen ve Asya’da hayati çıkarları tehlikede olmayan iki süper gücün politikalarında nasıl bir değişiklik yarattığı ve nasıl Asya’yı dönemin koşullarında uluslararası sistemin Avrupalı olmayan en önemli alanı haline dönüştürdüğü sorgulanması gereken noktadır. Nitekim Kore Savaşı’na ilişkin genel kanı, ABD’nin Asya politikası için dolayısıyla da Japonya’nın geleceği için bir dönüm noktası olduğudur.

Savaş sonrası düzene ilişkin yapılan Yalta ve Potsdam Konferansları’nda Kore’nin kaderine ilişkin ABD ve SSCB arasında bir mutabakata varılmıştır. 1945 yılında Japonların yenilgiyi kabul etmiş olmasına rağmen SSCB, Yalta ve Potsdam Konferansları’nda alınan kararlara uygun olarak Japonya’ya savaş açmış ve Mançurya üzerinden Kore’nin kuzeyine doğru ilerlemiştir. O yıllarda Sovyetlerle iş birliği içinde olan ABD’de de Kore’nin güneyine ilerlemiş ve 38. Paralel iki orduyu ayıran hat olarak belirlenmiştir. 1948 yılında yapılan seçimlerde Güney’de anti-komünist lider Syngman Rhee seçimi kazanarak Kore Cumhuriyeti (Güney Kore)’nin başkanı ilan edilmişken, Kuzey’de Kim II-Sung önderliğinde Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti (Kuzey Kore) kurulmuştur. Böylece, Sovyetler ve ABD tarafından Kore’yi ikiye bölen geçici anlaşma, kalıcı bir sınıra bürünmüştür.²⁴⁸

Kore, eski düşman devletlerde yapılan askersizleştirmeye maruz kalmamıştır. Coğrafi olarak iki işgal bölgesine bölünmesi, ülke içindeki keskin siyasi ayrımı

²⁴⁷Cumings, *The Origins of the Korean War: The Roaring of the Cataract 1947- 1950*, p.621.

²⁴⁸ Dillion, *Modernleşen Çin’in Tarihi*, s.303.

kutuplaştırmıştır. 1950 yılına gelindiğinde, yarımadanın üzerinde kurulmuş olan hükümetlerin her ikisi de işgalci güçlerin birleşmiş bir hükümetin bileşimi üzerinde uzlaşamadıkları iddiasıyla, diğer yarısını boyun eğdirmek suretiyle ülkenin bölünmesini sona erdirmeye olasılığını tartışıyorlardı.²⁴⁹ İşte bu iki hükümetin Soğuk Savaş dilini kullanarak oluşturdukları algıların, iki kutup lideri tarafından yanlış anlamlandırılması sonucu Doğu Asya’da yeni güvenlik mimarisine giden sürecin kıvılcımı yakılmıştır. Böylece, Soğuk Savaş’ın “soğuk” geçeceğine dair anlaşılmış olan iki lider de biri doğrudan diğeri ise dolaylı olarak sıcak bir savaşın içerisine çekilmiştir.

Jervis, caydırıcılık ve algı arasındaki bağıntıyı incelediği makalesinde rakip aktörlerin yanı sıra üçüncü tarafların eylemlerine ilişkin yanlış algıların, caydırıcılığın başarısız olmasına yol açmakla kalmayıp aynı zamanda caydırıcılık politikasının geri tepmesini de beraberinde getirdiğini ifade etmektedir. Her ne kadar bir devlet diğerlerinin niyetlerini saptamanın ve yine onların davranışlarını tahmin etmenin zor olduğunun farkında olsa da kendi niyetlerinin, özellikle yayılmacı olmadığına dair, apaçık ortada olduğuna inanır. Böylece rakiplerinin gözünde kendi niyet ve davranışlarının nasıl değerlendirildiğini görmek için çabalamaz.²⁵⁰ Jervis, bu temellendirmesi ışığında “Doğu’nun anahtarı” olarak nitelendirilen Kore Savaşı’nın karşılıklı yanlış algılardan kaynaklanan önemli bir “kaza” olduğunu ileri sürmüştür. Jervis, söz konusu yanlış algıları Çin’in Kore Savaşı’na girişiyle açıkça ortaya koymaya çalışır. O’na göre ABD, Çin’i savaşa girmeye zorlayan korkuyu kavrayamamıştır. Nitekim Kuzey Kore’nin ABD tarafından fethedilmesi Çin’i tehdit edecektir. Oysa Amerikan liderleri açısından Çin’in böyle bir korku hissetmesine neden olabilecek bir niyetleri yoktu ve bunun tüm dünya tarafından böyle bilindiğini düşünüyorlardı.²⁵¹

²⁴⁹ Kathryn Weathersby, “Should We Fear This? Stalin and The Danger of War With America”, **Cold War International History Project**, Working Paper Series No.39, 2002, p.3.

²⁵⁰ Jervis, “Deterrence and Perception”, p.4.

²⁵¹ Amerikan bakış açısına göre Çin, ABD’nin bir tehdit olmadığını biliyordu. Oysa Çin’in gözünde Amerika’nın Yalu nehrindeki eylemleri Çin güvenliği için tehditti. Çin’in Amerika’nın eylemlerinden algıladığı tehdide gösterdiği reaksiyon bir “öz savunma” iken Amerikan dış politikası tarafından Sovyetlerin kontrol ettiği ve Sovyet çıkarlarına hizmet eden karşı ataklar olarak okunmuştur. Kore Savaşından önce de Çin- Amerika ilişkilerinin yanlış algı üzerine inşa edilmiş tehdit- karşı tehdit ikilemiyle yürüdüğü Amerikan dış politika arşivlerinde görülmektedir. Ne var ki, Kore Savaşı’nın Sino- Amerikan düşmanlığını derinleştirdiği ve Amerika’nın Formosa’ya yönelik korumacı politikasını

Savaşa giden süreçte bir diğer yanlış algı ise ABD'nin kuvvetlerini Güney'den çekmesinin, Stalin tarafından Güney Kore ordusuna Kuzey'e saldırmak için "eylem özgürlüğü vermek" olarak düşünülmesidir. Gerçekte ise ABD ordularının geri çekilmesinden kendilerini Kuzey'e karşı savunmasız bırakacağı düşüncesiyle asıl korkuya kapılan Güney Kore'dir. Dolayısıyla ABD kuvvetlerinin geri çekilmemelerini bir güvence gibi gören Güney Kore iken Kuzey ile girişilecek bir savaşın içine çekilmeme yönünde siyaset izleyen ABD'dir.²⁵² Soğuk Savaş'ın ilk evrelerinde önceki başlıklarda da belirtildiği gibi ABD Asya'ya ilişkin, Asya kıtasında zemin savaşında bulunmama, kaynaklarının ve yardımlarının yönünü öncelikli hareket sahası olan Avrupa'dan periferik Asya'ya çevirmeme ve Çin'de kurulan yeni rejim ile uzlaşma arayabilme fırsatını kaybetmeme olmak üzere üç önemli stratejik ilkeyi benimsemiştir.²⁵³ Peki, ne olmuştur da stratejik ilkelerine sıkı sıkıya bağlı kalmaya çalışırken ABD bu ilkelerle çelişen Kore Savaşı'na müdahil olmuştur?

Çin'in değişen imajı, Amerikan politikasının rotasının değişmesinde ve taahhütlerinin genişlemesinin hızlandırılmasında kilit olaydır. Çin iç savaşının komünistlerin galibiyetiyle sonuçlanmasının akabinde Çinli lider Mao Zedong, ilk dış politika atağı olarak Moskova'yı ziyaret etmiş ve ekonomik açıdan savaş öncesinin değerleri yakalanana dek savaşırsız bir döneme olan ihtiyacını dile getirmiştir. Ne var ki, bu görüşmenin üzerinden yalnızca bir yıl geçmişken Çin kendisini sıcak bir savaşın içerisinde ve çok daha güçlü bir rakiple karşı karşıya bulacaktır.

Mao, Çin iç savaşındaki sonucu değiştirmek amacıyla ABD'nin müdahalede bulunacağı korkusunu had safhada yaşamaktadır. Bu nedenledir ki, Moskova'dan askeri ve maddi yardım almaya çabalamaktadır. Stalin'in ise Mao'nun bu taleplerine karşı sunduğu gerekçe ne ABD'nin ne Avrupa'nın savaşmak niyetinde olduğuydu. Kuzey Kore'nin de böyle bir niyeti olmadığı sürece Çin'in savaş konusundaki

beslediğini söylemek yanlış olmayacaktır. Jervis, "The Impact of The Korean War On The Cold War", pp.584- 588.

²⁵² Kathryn Weathersby, "Stalin and The Korean War", **Origins of The Cold War: An International History**, (Ed.) Melvyn P. Leffler, David S. Painter, Second Edition, New York, Routledge, 2005, p.271.

²⁵³ Stephen Daggett, "Costs of Major US Wars", **Congressional Research Service**, 2010, (Çevrimiçi), <https://fas.org/sgp/crs/natsec/RS22926.pdf>, Erişim Tarihi: 30.11.2017.

korkuları yersizdi. Stalin ve Mao arasında süren müzakereler sonucunda Mao'nun korkuları Stalin'in gerekçelerine daha baskın gelmiş olacak ki 14 Şubat 1950 yılında Sovyetler ve Çin arasında Dostluk, İttifak ve Karşılıklı Yardım Antlaşması karara bağlanmıştır. Bu antlaşma, bir yandan Çin'e sınırları boyunca bir güvenlik ağı güvencesi sağlarken diğer yandan Çin'i Moskova'nın destekçisi durumuna getirmiştir. Antlaşma, üçüncü taraflarla girişilecek herhangi bir mücadelede diğer tarafı yardım etmeye yükümlü kılmaktadır. Kuzey Kore lideri Kim Il-Sung, antlaşmadan önce Çin ve Moskova'ya Güney'i işgal yönündeki talebini dile getirmiş ancak ikna edememişken Antlaşma, Moskova'nın bu öneriye bakış açısını değiştirmiştir. Moskova'nın gözünde bu antlaşma olası bir Kore ilerlemesine, ABD'nin müdahalesini caydırıcı bir niteliğe sahiptir.²⁵⁴ Aynı döneme denk gelen General MacArthur'un Amerikan güvenlik sahası içerisinde Kore'yi dahil etmediği konuşması da bu algıyı güçlendirmiştir.

Savaşa giden sürecin ilk sinyali Kuzey Kore lideri Kim Il-Sung tarafından 1944'te Moskova'ya yapılan resmi ziyaret esnasında verilmiştir. Kim Il-Sung'un,

“Yoldaş Stalin, mevcut durumun tüm ülkeyi askeri yollarla kurtarmak için gerekli ve mümkün kıldığına inanıyoruz. Güney'in gerici güçleri hiçbir zaman barışçıl bir birleşme konusunda hemfikir olmayacak ve kendilerini, Kuzey'e saldırarak kadar güçlü olduklarını hissedene dek, bölünmeyi sürdüreceklerdir. Şimdi inisiyatifimizi kendi ellerimize almamız için en iyi fırsat. Silahlı kuvvetlerimiz daha güçlüdür ve buna ek olarak Güneyde güçlü bir gerilla hareketinin desteğine sahibiz. Amerikan yanlısı rejimi küçümseyen Güney'in nüfusu da bize kesinlikle yardım edecek.”²⁵⁵

sözlerine Stalin'in cevabının oldukça temkinli olduğu görülmektedir. Stalin;

“Güney'e ilerlememelisiniz. Her şeyden önce, Kore Halk Ordusu'nun Güney'in birlikleri üzerinde ezici bir üstünlüğü yoktur. Sayısal olarak, anladığım kadarıyla, onların bile gerisindesiniz. İkincisi, Güneyde çatışma olduğu takdirde müdahale edecek Amerikan birlikleri var. Üçüncüsü, 38. paraleldeki anlaşmanın SSCB ve ABD arasında

²⁵⁴ Henry Kissinger, **Çin: Düünden Bugüne Yeni Çin**, (Çev.) Nalan Işık Çeper, İstanbul, Kaknüs Yayınları, 2015, s.163-175.

²⁵⁵ Evgenii P. Bajanov, Natalia Bajanova, “The Korean Conflict, 1950-1953: The Most Mysterious War of the 20th Century,” **Working Paper, Cold War International History Project**, (unpublished manuscript)'den aktaran Weathersby, “Should We Fear This? Stalin and The Danger of War With America”, p.3.

yürürlükte olduğunu unutmamalıyız. Anlaşma bizim tarafımızdan kırılırsa, Amerikalıların müdahale edeceğine inanmak için daha çok sebep var.”²⁵⁶

diyerek Kim II-Sung’un beklediği izni vermemiştir. Stalin’e göre, rakibin saldırgan niyetleri varsa, o zaman er ya da geç saldırganlığa başlayacaktır. Saldırı gerçekleşmesi durumunda, bir karşı saldırı başlatmak daha iyi bir fırsat olacaktır. İşte o zaman Kuzey’in hareketi herkes tarafından anlaşılacak ve desteklenecektir.²⁵⁷

Çin Komünist Partisi’nin Koumintag üzerindeki başarısı, uluslararası ortamı Kore’de eylemde bulunabilme lehine geliştirmiştir. Böylece, Çin artık iç savaşıyla meşgul değildir dolayısıyla enerjisini ve dikkatini Kore’ye adayabilir. Kim II Sung, Çin ve SSCB arasındaki Dostluk Antlaşması’nın Amerika’yı Kore’ye müdahale etmede daha da isteksiz hale getireceği algısından hareketle Stalin’le yaptığı görüşmede değişen uluslararası ortamın artık Kuzey’in saldırısına elverişli bir zemin yarattığını ifade etmiştir. Nihayetinde Stalin tarafından da bu görüş kabul görmüş ve Sung, Stalin’den “yeşil ışık” almıştır. Görüşmede, Kim II Sung’un şu ifadeleri sahip olunan algıyı göstermek açısından alıntılanmayı hak etmektedir;

“Artık, SSCB ve Çin’in Kore’nin arkasında olduğunu ve ona yardım edebileceklerini biliyorlar, Amerikalılar büyük bir savaşa girmeyecekler. Yoldaş Mao Zedong’a gelince, bütün ülkeyi özgürleştirme arzumuzu her zaman destekledi. Yoldaş Mao Zedong, Çin devriminin tamamlanmasının ardından Çin’in bize yardımcı olacağını, eğer gerekliyse, birlikler sağlayacağını birçok kez söyledi. Ancak, Kore’yi birleştirmek için kendi güçlerimize güvenmek istiyoruz. Yapabileceğimize inanıyoruz.”²⁵⁸

Bu noktada dikkat çekilmesi gereken Sovyet politikasıdır. Moskova, Kuzey Kore liderine herhangi bir saldırı durumunda yardım ve destekte bulunamayacağını bildirmiş ve bu konuda Mao’dan yardım istemeleri gerektiğini ifade etmiştir. Kim’in irredantist tutumu Mao’yu üç seçenekli bir oyuna sürüklemiştir: ABD’nin müdahale

²⁵⁶ Ibid.

²⁵⁷ Kathryn Weathersby, “The Soviet Union”, **The Ashgate Research Companion to the Korean War**, (Ed.) James I. Matray, Donald W. Boose, London, Routledge, 2014, p. 86-87.

²⁵⁸ Evgenii P. Bajanov and Natalia Bajanova, “The Korean Conflict, 1950-1953: The Most Mysterious War of the 20th Century,” Working Paper, Cold War International History Project, (unpublished manuscript)’den aktaran Weathersby, “Should We Fear This? Stalin and The Danger of War With America”, pp.8-9.

etmesi durumunda Çin'in Sovyetlere bağımlılığının artacağı aşıkardır. Çin, ABD'ye karşılık verecek olursa ki mevcut koşullarda Moskova yardımı olmaksızın bu çok güç bir olasılıktı yine Moskova'ya bağımlılığı arttıracaktı. Bir diğer seçenek olan Çin'in kayıtsızlığı durumunda ise Kuzey Kore'de Moskova'nın etkisinin artması büyük bir olasılıktı. Kissinger, Mao'nun Kim'i destekleme kararının altında yatan nedenin Çin'in Tayvan'a yapacağı bir saldırıda Sovyetler'in askeri desteğini alma umudu olabileceğini belirtmiştir. Kore'de savaşın patlak vermesiyle ABD, 7. Filoyu Tayvan Boğazına gönderme kararı almış ve Tayvan Boğazı'nı tarafsızlaştırma emrini vermiştir. Her ne kadar ABD resmi söylemlerinde amacını Kore'deki saldırıyı sona erdirmek olarak beyan etse de Mao, Amerikan müdahalesini ve tarafsızlaştırma emrini "Asya'nın Amerikan işgali" ve ABD'nin Çin'e iç müdahalesi olarak değerlendirmiştir.²⁵⁹ ABD, Çin'in koşulları göz önünde bulundurduğunda bir Çin müdahalesi beklememektedir.²⁶⁰

25 Haziran 1950'de Kore Halk Ordusu (**Korean Peoples Army**) birlikleri 38. Paralelin güneyine doğru yığılmaya başlamış, dört gün içerisinde başkent Seul'u ele geçirmiş ve Güney Kore kuvvetlerini yarımadanın güney ucuna göndermişlerdir. Bu durum yalnızca Washington'u değil BM'yi de hızla harekete geçirmiştir. Başkan Truman vakit kaybetmeden MacArthur önderliğinde ve BM himayesinde ABD kuvvetlerinin taahhüdünü onaylamıştır. ABD/BM kuvvetleri tarafından yeniden alınan Seul sonrasında Batılı kuvvetler, 18 Ekim 1950'de Kuzey Kore'nin 38. Paralelin kuzeyine çekilmesini sağladılar. 1 Ekim'de Pyongyang Pekin'den resmi yardım talebinde bulunmuş, o dönemde hali hazırda müttefiki Moskova ile zayıf koordineye sahip olan Pekin, Moskova ile iki hafta süren karar verme süreci yaşamıştır. Amerikalılar, Mançurya'da yüzbinlerce kuvveti bulunan Çin'in, bu kuvvetleri savaşın Çin'e yayılmasını önlemek amacıyla savunmacı olarak bulundurduğu ve Kore'ye ayak

²⁵⁹ ABD, Kore Savaşı patlak verdiğinde Formosa'nın güvenliği için 7. Filosunu anakarayla ada arasına göndermiş ve bu eyleminin Çin'li komünistlerde nasıl bir reaksiyon yaratacağını hesaplamamıştır. Amerikan yönetimi bu eylemlerinin ne ölçüde Çin'e zarar verdiği ve tehdit ettiğini anlamada başarısız olmuşlardır. Jervis bu noktada Amerika'nın uluslararası arenada pek çok devletin düştüğü yanılgıya düştüğünün altını çizmektedir. ABD, Çin'in düşmanlığının artışı kendi yaptığı eylemlerine anlaşılabilir bir reaksiyon olarak değil de ABD'nin çıkarlarına zarar verme arzusundan kaynaklanan Çin kökenli düşmanlığın kanıtı olarak görmüştür. Bkz: Jervis, "The Impact of The Korean War On The Cold War", p. 583.

²⁶⁰ Kissinger, **Çin: Dünden Bugüne Yeni Çin**, ss.163-175.

basma niyetinde olmadıkları öngörüsüyle hareket etmiştir. Sovyet hava kuvvetleriyle desteklenen Çin kuvvetleri sonunda Yalu'dan geçerek Ocak 1951'de Amerikan ve BM güçlerini geriye püskürtmüş ve Seul'u tekrar ele geçirmiştir. Haziran 1951'de ise gerginliğin daha fazla tırmanmasını istemeyen her iki taraf ateşkes görüşmelerine başlamıştır. 1953 baharına kadar yaklaşık üç yıl süren savaş yenişememe ile sonuçlanmıştır.²⁶¹

1953 Nisan ayında Washington yarımada düşmanlıkları sona erdirecek ateşkes için komünistlerden daha fazla hassasiyet hissetmekteydi. Güney Kore lideri Syngman Rhee ise ateşkes anlaşması müzakerelerine karşı çıkmakta ve ABD'ye, Çin ile savaşa girmesi için baskı yapmaktadır. Rhee, ABD Başkanı Eisenhower'a yazdığı mektupta adeta bu durumu protesto etmiştir. "Savaşta güç kullanarak kazanamadığınız şeyi ikna yoluyla siyasal bir konferansta nasıl kazanabilirsiniz?" sorusunu sormaktadır.²⁶² Esasında bu sorunun yanıtı, Amerikan stratejik düşüncesinde Kore Savaşı'nın konumlandırılışında başka deyişle periferide bir rejimin komünizme yenilgisiyle dominonun bütün taşlarının arka arkaya düşeceği tasavvuruyla şekillenen "domino teorisinde" saklıdır. Bu teoriyi içselleştirmiş olan Amerikalı yöneticilerin gözünde Kore'ye yardıma gidilmemesi durumunda sonuç, Asya'nın geri kalanının komünizme yenilgisi olacaktı. Kaldı ki Asya, domino etkisi öngörüsünü destekleyecek tüm alt yapı özelliklerine sahipti. Asya'nın bölgesel profiline bakıldığında zayıf ve istikrarsız post-kolonyal siyasal rejimlerden oluştuğu ve söz konusu rejimlerle yönetilen toplumların dışardan gelecek yardımlarla kolay etkileneceği sonuçlanacak

²⁶¹ O'Neil, **Asia, The US and Extended Nuclear Deterrence: Atomic Umbrellas in the Twenty-first Century**, p.55.

²⁶² Dahası Rhee, ABD gibi özgür ulusların komünistlerle müzakere etmesini gereksiz bulmuş ve ABD'yi savaşı sonuna kadar götürmekten korkmakla suçlamıştır. Bu mektup ABD'de Rhee'nin kısıtlanması gerekliliği düşüncesine taraftar kazandırmıştır. Rhee, ihtiyaç olursa Güney'in tek başına mücadele edeceği tehdidini sıklıkla tekrarlamıştır. Çin'in kuzeyde kaldığı sürece Güney Kore, Çin'i kuzeye Yalu'ya doğru sürmek isteyenlerin dışında, tüm müttefiklerinden ülkeden çıkmalarını isteyebileceği sinyalini vermiştir. Dahası, Güney Kore aynı zamanda BM komutasından birliklerini çekme tehdidinde bulunuyordu ki ABD için bu durum sorun yaratabilirdi. Çünkü yarımada cephe birliklerinin 3/2'si Güney Kore'den karşılanıyordu. Clark bu senaryoyu "kabus" ve "korkutucu bir hareket" olarak tanımlamıştır. 1953'te Güney Kore ateşkesin desteklenmesi için tüm ABD isteklerini reddetmiştir. Başkan Rhee, ilk kez ABD'nin isteklerini ancak Washington ile bir savunma anlaşması yapılması karşılığında kabul edeceğini açıklamıştır. Bu teklif Washington'a ikili anlaşmayı pek çok yönden Rhee'yi kısıtlama olanağı sağlayan bir araç olarak görme imkanı sunmuştur. Bkz: Mark Wayne Clark, **From Danube to the Yalu**, Tab Books, 1988, p.273.

derin ekonomik krizlerle başa çıkmaya çalıştığı görülmektedir. Ek olarak, komünist Çin ve Sovyetlerin coğrafi yakınlığına karşılık; ABD'nin komünist olmayan müttefiki Japonya'nın, coğrafi yakınlığına rağmen savaş sonrası bu ülkeye olan nefret, domino teorisinin fikri işlerliğinin temellerini oluşturmaktadır.²⁶³

ABD, Kuzey Kore'nin güneye ve hatta Japonya'ya kadar ilerleyebileceğinden korkarak önlem almış bu durum ise Çin tarafından kendi güvenliği için bir tehdit olarak algılanmıştır. ABD açısından mesele Sovyetlerin çevrelenmesinin çok daha ötesine gitmiş ve komünist bir rejimin tasfiyesine dönüşmüştür.²⁶⁴ Kore Savaşı'na SSCB'nin vekaleten ABD'nin ise doğrudan katılımının altında yatan temel gerekçe iki tarafın da Japonya'ya ilişkin karşılıklı algılarıdır. SSCB, ABD'nin Japonya'daki eylemlerini ülkenin yeniden silahlandırılması olarak algılamış ve kendisi için bir tehdit görmüşken ABD, Kore Savaşı'nın Japonya'nın kaybedilmesine yol açacak uzantıları olduğunu düşünmüştür. Kore Savaşı, ABD'nin Doğu Asya güvenlik mimarisinin şekillenmesinde iki önemli çıktıya sahiptir: Güney Kore'nin kısıtlanması düşüncesiyle ikili savunma antlaşmasının yapılması ve Japonya'yı Amerika'nın gözünde adeta "kömürden elmasa" dönüştürmesidir.

2.1.3. Kore Savaşı'nın Japonya Üzerindeki "Yaşam İksiri" Etkisi

Kore'nin Japonya açısından önemi 19. yüzyıla dek uzanmaktadır. Japonya Başbakanı Yoshida Shigeru, savaş başladığında geçmişten miras kalan temel bir politika olan Kore'nin düşman güçlerin ellerine düşmemesi politikasını devam ettirmiştir.²⁶⁵ Bu düşünce, 1945 yılına kadar Japon dış politikasının merkezinde yer almış ve Japonya'nın Kore Yarımadası'nda emperyalist yayılmasına yol açmıştır. 1945'ten sonra da bu politika değişmemiştir.²⁶⁶ İşte bu politikanın sürekliliğinin gölgesinde savaşın patlak vermesinin ardından Japon hükümeti, askeri gücünün mobilizasyonu için ABD ile iş birliği yapmanın Japonya açısından oldukça doğal

²⁶³ Cha, **Powerplay: The Origins of the American Alliance System in Asia**, p.58.

²⁶⁴ Steven W. Hook, John Spanier, **Amerikan Dış Politikası: İkinci Dünya Savaşından Günümüze**, (Çev.) Özge Zihnioğlu Tanırlı, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 2014.

²⁶⁵ Martin E. Weinstein, **Japan's Postwar Defense Policy, 1947-1968**, New York, 1971, pp.50-56.

²⁶⁶ Reinhard Drifte, "Japan's Involvement in the Korean War", **The Korean War in History**, (Ed.) James Cotton, Ian Neary, 1989, p.121.

olduğunu belirtmiş ve bu amaçla Japon Anayasası'na ve hukukuna uygun olarak gerekli tüm adımların atılacağını ifade etmiştir. Başbakan Yoshida'nın 14 Temmuz'da Japon Diet'indeki sözlerine kulak verirse;

“Amerika'nın ve Birleşmiş Milletler'in pek çok üyesinin söz konusu olan ağır fedakarlıktan bağımsız olarak işgal altındaki bir ülkenin kurtarılmasına gittiğini duymak cesaret verici. Bir savaşın geniş çapta patlaması durumunda, silahsızlandığımızdan beri Japonya'nın güvenliği nasıl korunacak? (...) Birleşmiş Milletler tarafından alınan önlemler halkımızın düşüncelerini istikrara kavuşturmak için çok şey yaptı. (...) Japonya pozitif bir rol oynayamayacak pozisyonda olmasına rağmen yeteneklerinin sınırları içerisinde iş birliği yapacaktır.”²⁶⁷

Kore Savaşı, ABD'nin gözünde Japonya'yı acımasız düşmandan fiili bir müttefike dönüştürmekle kalmamış aynı zamanda Japonya'nın dış politikası, güvenlik politikası ve ekonomisi üzerinde dikkate değer bir etkiyi beraberinde getirmiştir. İngiliz gazeteci Hessell Tiltman'a göre Kore savaşı, Japonya'ya hem büyük bir sorumluluğu hem de büyük büyük bir fırsatı getirmiştir.²⁶⁸ Kore Savaşı, Japonya'nın geleceği için “belirleyici bir an”dır. Öyle ki Japon Başbakanı Yoshida Shigeru'nun Kore Savaşı'nı “tanrıların bir hediyesi” olarak tanımladığı bilinmektedir.²⁶⁹ Micheal Schaller de Kore Savaşı'nın Japonya'ya adeta bir “yaşam iksiri” olarak hizmet ettiğini ileri sürmektedir. Nitekim Savaş, Japon ekonomisini yeniden canlandırmakla kalmamış aynı zamanda Amerikan işgalinin sona ermesini beraberinde getirerek barış ve güvenlik antlaşmalarını şekillendirmiştir. Japonya, Kore Savaşı'ndan zarara uğramadan dahası “yeniden doğarak” çıkmıştır.²⁷⁰

Kore Savaşı'nda Amerikan stratejisi, Japonya'yı mümkün olduğu kadar denizde tutmak olarak belirlenmiştir. Ancak raporlar, Japonların Kore topraklarında ABD

²⁶⁷ “Japanese Association of International Law”, (Ed.) **Japan and the United Nations**, New York, 1958, p.55.

²⁶⁸ Hessell Tiltman, “Japan and the Korean War”, **Contemporary Japan** 19, 1950, p.33.

²⁶⁹ Roger Dingman, “The Dagger and the Gift: The Impact of the Korean War on Japan”, **The Journal of American-East Asian Relations**, Vol.1, 1993, p.43; Jennifer M. Miller, “The Struggle to Rearm Japan: Negotiating the Cold War State in US-Japanese Relations”, **Journal of Contemporary History**, Vol. 46, No.1, 2011, p.87.

²⁷⁰ Micheal Schaller, “The Korean War: The Economic and Strategic Impact on Japan”, **The Korean War in World History**, (Ed.) William Stueck, Lexington, The University Press of Kentucky, 2004, p.145

askeri birliklerine eşlik ettiğini ortaya koymaktadır.²⁷¹ Tessa Morris Suzuki, 1951 yılında ABD ve Japonya arasında imzalanan Güvenlik Antlaşması'ndan önce Japonya'nın Kore'de Amerikan kuvvetleriyle aktif bir askeri ittifak içerisinde olduğunu vurgulamaktadır. Japonya'nın savaşa doğrudan katılımı savaşın ilk ayında en üst düzeydedir.²⁷² Reinhard Drifte de ABD'nin Japonya'yı yalnızca lojistik bir üs olarak kullanmadığını aynı zamanda Kore Yarımadası ve çevresindeki görevlere müdahale etmesi için sınırlı miktarda Japon vatandaşını işe aldığını ifade etmektedir.²⁷³ Kore Savaşı boyunca Japon askeri personeli, pek çok yoldan Amerikan kuvvetlerini asiste etmiştir. Japon mayın tarama gemileri Kore kıyılarındaki limanları temizlemeye yardımcı olmuştur. ABD/BM komutanlığı gizlice, Kore Yarımadası'nda geçmişte hizmeti olan Japon nakliye ve demiryolu uzmanlarını kullanmıştır. Kore ile bağlantılı pek çok personel ve ekipmanın Japon limanları kullanılarak savaş alanına geçtiği bilinmektedir.²⁷⁴ Görüldüğü üzere savaşın Japonya'da ve ABD'nin Japonya politikasında yarattığı değişim, geniş hava, deniz ve kara üsleri ağıyla Japonya'yı, Kore Savaşı sırasında ve sonrasında Amerikan askeri gücünün "pivotu" yapmıştır.

Kore Savaşı'nın Amerika'nın gözünde Japonya'yı vazgeçilmez bir müttefike dönüştürmesi, Japonya'ya ekonomik ve politik manevra alanı sağlamıştır. Her şeyden önce Japonya Batı cephesinde, komünizme karşı savaşta hayati öneme sahip bir unsur olarak konumlandırılmaya başlanmıştır. Amerikan birliklerinin ve üstlerinin varlığını sürdürmesini garantileyerek Japonya, SSCB ve Çin tehdidine karşı güvenliğini sağlamıştır. Dahası, 1951 Güvenlik Antlaşması'nın kolayca ve hızla kabul edilmesine zemin hazırlamıştır.²⁷⁵ Nitekim pek çok Amerikan yetkilisi, Kuzey Kore'nin 1950 yılındaki Güney Kore saldırısını nihayetinde Japonya'ya karşı doğrultulmuş bir saldırı olarak yorumlamıştır. Japonya ile barış antlaşması yapmakla görevlendirilmiş olan John Foster Dulles'e göre, Kore'deki komünist saldırganlık büyük ihtimalle Japonya

²⁷¹ Tessa Morris Suzuki, "Japan and The Korean War: A Cross Border Perspective", **The Journal of Asian Studies**, Vol.61, No.2, 2015, p.10

²⁷² Tessa Morris Suzuki, "Post-War Warriors: Japanese Combatants in the Korean War", **The Asia-Pacific Journal**, Vol.10, Issue.31, No.1, 2012, p.13.

²⁷³ Drifte, "Japan's Involvement in the Korean War", pp.120-134.

²⁷⁴ James E. Auer, **The Postwar Rearmament of Japanese Maritime Forces, 1945-1971**, New York, Praeger, 1973, pp. 53-68.

²⁷⁵ Roger Dingman, "Theories of, and Approaches to, Alliance Politics", **Diplomacy: New Approaches in History, Theory and Policy**, (Ed.) Paul G. Lauren, New York, 1979, pp. 260-61.

üzerinde kontrol sağlamayı amaçlamaktadır ve Kore kazanıldığında, Japonya mücadeleye açılmadan düşmüş olacaktır. Dulles, ABD'nin Japonya ile barış antlaşmasını bir an evvel sonuçlandırması gerektiğini şu sözlerle dile getirmiştir; "Kore Savaşı ile bütünüyle meşgul olmaktan dolayı barış antlaşmasına giden süreç gecikirse ABD, Kore'de kazanabileceğinden çok daha fazla şeyi Japonya'da kaybedebilir."²⁷⁶ Dolayısıyla Kore saldırısı, Japonya ile bir barış antlaşmasını sonuçlandırmayı önemsizleştirmekten ziyade çok daha önemli kılmıştır.²⁷⁷

Kore'deki savaşın Japonya açısından bir diğer etkisi, ABD ve Japonya arasındaki barış antlaşmasının güvenlik koşullarını yumuşatmasıdır. Roger Dingman, Dulles'in jeopolitik ve ekonomik anlamda Japonya ile yük paylaşımı için müzakere edebilecekken Kore Savaşı'nın bu seçeneği masadan kaldırdığını ifade etmektedir. Nitekim Kore olmasaydı Japonya'nın anlık güvenlik durumlarından çok ABD'nin bütçesel ve stratejik ihtiyaçları tartışma konusu yapılabilirdi.²⁷⁸ Japonya açısından ise Kore Savaşı'nda Stalin, Mao ve Kim'in eylemleri Yoshida'ya Amerika ile bir anlaşmanın imzalanmasının ardından Amerikan üslerinin tutulması ve silahlanmaya devam edilmesinin haklı kılınmasını tartışma olanağı sağladı. Başka deyişle iç düşmanlara karşı kullanılmak üzere Yoshida'ya cephane sağlamıştır. Ayrıca, 1951 Güvenlik Antlaşması'nın kolayca ve hızla kabul edilmesine zemin hazırlamıştır.²⁷⁹

Savaşın ABD'nin Japon politikasına olan ekonomik yansımalarına bakıldığında ise ekonomik iyileştirmenin Japon güvenliği için kilit bir kavram olarak zikredildiği dikkat çekmektedir. Dulles, Japonya'nın ekonomik istikrarını barış ve güvenlik antlaşmaları için gerekli görmektedir. O'na göre, Japonya'nın kendisini tatmin edecek bir geçim kaynağı olmadıkça başka bir ifade ile, Asya'nın komünist egemen anakarasına bağımlılığı devam ettiği sürece herhangi bir barış antlaşması başarısız olacaktır. Dolayısıyla Japonya'nın ekonomik istikrarı, güvenliği için anahtardır.²⁸⁰

²⁷⁶ "Japanese Peace Treaty Problems", John Foster Dulles Papers, Princeton University Press, **FRUS**, 1950, 23 October 1950, box:48.

²⁷⁷ Schaller, "The Korean War: The Economic and Strategic Impact on Japan", p.145.

²⁷⁸ Dingman, "The Dagger and the Gift: The Impact of the Korean War on Japan", p.38

²⁷⁹ Dingman, "Theories of, and Approaches to, Alliance Politics", pp. 260-61,

²⁸⁰ Schaller, "The Korean War: The Economic and Strategic Impact on Japan", p.150.

Kaldı ki 1950 yılında Amerika'nın iki yıldır devam eden yeniden yapılandırma yardımlarına rağmen Japon sanayisi, gerekli sermaye ve ihracat pazarlarından yoksundur. Savaşın patlak vermesi, Japonya'da tekstil, inşaat, otomotiv, metal, iletişim ve kimya endüstrilerine büyük yarar sağlamıştır. Savaşın en zirveye ulaştığı zamanda yaklaşık 3000 Japon firması savaşla ilgili sözleşmeler yaparken, birçoğu ABD şirketleri ve savunma departmanı ile yeni teknoloji edinmeleri için anlaşmıştır. Kore Savaşı'nın ilk yıllarında Amerikan askeri teçhizat alımları 1950 yılında toplam 329 milyon dolarken, ki bu rakam Japonya'nın bu yıldaki toplam ithalatının yaklaşık %40'ını oluşturmaktadır, 1952'ye gelindiğinde büyük bir artış sağlayarak 800 milyon dolara ulaşmıştır. Dahası, savaşın ilk üç yılında Japonya tedarikten, ABD'nin 1945-50 yılları arasında yapmış olduğu yardımlardan çok daha fazlasını kazanmıştır.²⁸¹

Kore Savaşı, sonuçları itibariyle gerek ABD'nin Güney Kore ile gerekse de Japonya ile olan ikili ilişkisinin başka bir ifade ile ABD'nin Doğu Asya'daki güvenlik mimarisinin niteliğini belirleyen bir çatışmadır. Savaşın Güney Kore açısından temel çıktısına bakıldığında, ateşkes yapılmasını kabul etme karşılığında ABD ile güvenlik antlaşması pazarlığı yaptığı görülmektedir.²⁸² Nitekim pazarlık başarılı olmuş

²⁸¹ Schaller, "The Korean War: The Economic and Strategic Impact on Japan", pp.147-148.

²⁸² ABD'nin ROK lideri Rhee'ye yanıtını General Clark şu şekilde belirtir: "ABD, ROK ile karşılıklı savunma anlaşması yapmaya hazırdır... Böyle bir anlaşmayı müzakere etmek ve yürürlüğe koymak yönündeki istekliliğimiz Rhee'den gelecek şu güvencelere bağlıdır: A. Kore hükümeti şu anda UNC tarafından önerilen hatlar boyunca bir ateşkes karşı muhalefet ve kışkırtmadan kaçınacak ve nüfusunu Kore halkının bu tür kışkırtma ve muhalefetle uğraşmaktan alıkoyacak(tır). B. ROK, ateşkes anlaşmasının tamamlanması için iş birliği yapacak(tır). C. ROK silahlı kuvvetleri, ABD ve ROK karşılıklı olarak bu tür düzenlemelere artık ihtiyaç olmadığına karar verene dek CINCUNC kontrolü altında kalacak(tır)." Bkz: "The Chief of Staff, United States Army to the Commander in Chief, Far East (Clark), Washington, May 30, 1953" 1952-1954 Korea, **FRUS**, Vol.15, p. 1122-23. ABD, Karşılıklı Savunma antlaşmasını ancak ve ancak ateşkes imzalandıktan sonra sağlayacaktı. Bu bağlamda Amerikan taahhüdünün bir işareti olarak 200 milyon dolar ekonomik yardımda bulunacak ve on bin ton gıda dağıtacaktı. Washington, ayrıca, ROK'a yardım amacıyla ve yakın iş birliği içinde olmak üzere iyi askeri donanımlı ve güçlü 20 birlik gönderecekti. Yeni güvenlik anlaşmasında bu yatırımların ABD'ye geri dönüşü sadık bir müttefiktir. Bir taraftan Komünistler Washington'dan ateşkes diyalogunun sonlanması için yanıt beklerken diğer taraftan Washington da Rhee'den bir yanıt beklemekteydi. Nihayet 28 Haziran'da ROK başkanı ateşkesin imzalanmasından önce iki taraf arasında karşılıklı güvenlik antlaşmasının müzakere edilmesini istedi. Ek olarak Rhee, ateşkes sonrası Kore üzerine siyasal konferansta 90 gün içerisinde yalnızca tek meşru hükümet (Güney) altında birleşme ile sonuçlanmaması durumunda ROK, ateşkestən çekilecek ve savaş yeniden başlayacaktır. Dahası, ROK askeri kuvvetleri ABD'nin operasyonel kontrolünden çekilecektir. Robertson ve Rhee arasında yapılan müzakereler sonunda nihayet Rhee, tek taraflı hareket etmekten kaçınacağını ve ateşkesi uyacağını beyan etmiştir böylece ateşkes 27 Haziran 1953'te imzalanmıştır. Ateşkesin akabinde 1 Ekim 1953'te ABD ve Güney Kore arasında Karşılıklı Savunma Antlaşması imzalanmıştır. Rhee döneminde Güney

ateşkesin akabinde ABD ve Güney Kore arasında 1 Ekim 1953'te Karşılıklı Savunma Antlaşması imzalanmıştır. Japonya açısından bakıldığında ise savaş, Kore'nin fiziki bölünmüşlüğünde bir fark yaratmazken Japonya'nın geleceği için radikal bir değişiklik yaratmıştır. Nasıl ki kömür ve elmas arasındaki farkı belirleyen ışıkla buluşmalarıysa Japonya'nın da ABD'nin gözünde yenilmiş bir düşmandan müttefike dönüşmesini belirleyen Kore Savaşı olmuştur. Nitekim Büyükelçi Murphy Japonya'nın Kore Savaşı'ndaki rolüne ilişkin şöyle bir değerlendirmede bulunur: "Japon hükümetinin, işçilerinin ve işletmelerinin aktif ve pasif desteği olmasaydı müttefik kuvvetler Kore'de zorlukla kalabilirdi."²⁸³

2.2. Amerikan Güvenlik Mimarisinin Temel Yapı Taşı Olarak Japonya

Geleneksel olarak ittifakların, peşine takılma stratejisi (**bandwagon**)²⁸⁴, güç dengesi, ideoloji ve ekonomik ve askeri yardım gölgesinde kurulduğu kabul görmektedir. Stephen Walt, ittifakların kökenlerini araştırdığı çalışmasında askeri ve ekonomik yardım sağlamanın güçlü ittifaklar yaratabileceği tespitine ulaşmıştır.²⁸⁵ Fazla askeri ve ekonomik yardımın, müttefik ilişkilerini sıkılaştırdığı yönünde genel bir kanı vardır. Ekonomik ve askeri yardım sağlamanın, sağlayıcılara bunu kabul edenler üzerinde önemli ölçüde manevra yapma gücü sağladığı kabul görmektedir.²⁸⁶ Stephen Walt'a göre bu bakış açısı, ekonomik ve askeri yardım her iki tarafın da çıkarına olduğunda geçerlidir.²⁸⁷ Yardımın teklif edilmesi veya kabul edilmesi, farklı yeteneklere sahip devletlerin ortak bir tehdide karşılık verdiği bir yoldur. Sunulan

Kore'nin askeri ve ekonomik olarak ABD'ye olan bağımlılığı mutlaklıdır. Bkz: Cha, **Powerplay: The Origins of the American Alliance System in Asia**, pp. 112-113.

²⁸³ Auer, **The Postwar Rearmament of Japanese Maritime Forces, 1945-1971**, 1973, p.348.

²⁸⁴ Peşine takılma stratejisi (bandwagon), temel olarak güçsüz devletlerin hegemon güçlerin peşinden gitmesini, bu güçlerin dediklerine uyması durumunu ifade eder. Görece zayıf devletler, kendilerinden daha güçlü olan devletlere karşı gelmek yerine onların yanında yer alarak çıkar sağlamayı amaçlarlar. Bir diğer deyişle, görece güçsüz devletler çoğunluğun veya güçlü olanın yanında pozisyon alarak kazanımlarını maksimize etme eğilimindedir. Peşine takılma kavramsallaştırması üzerine daha detaylı bilgi için Bkz: Kevin Sweeney, Paul Fritz, "Jumping on the Bandwagon: An Interest-Based Explanation for Great Power Alliances", **The Journal of Politics**, Vol.66, No.2, 2004, pp.428-430; Randall L. Schweller, "Bandwagoning for Profit: Bringing the Revisionist State Back in", **International Security**, Vol.19, No.1, 1994, pp. 80-82.

²⁸⁵ Stephen M. Walt, **The Origins of Alliances**, Ithaca, Cornell University Press, 1990, p.42.

²⁸⁶ Hans J. Morgenthau, "A Political Theory of Foreign Aid", **American Political Science Review**, Vol. 56, No.2, 1962, pp.302-303.

²⁸⁷ Walt, **The Origins of Alliances**, p.42.

yardım ne kadar değerliyse ve bu yardımı tedarik eden devletin sahip olduğu tekel derecesi ne kadar büyükse, ekonomik ve askeri yardım o kadar etkin bir ittifak oluşum aracı olacaktır. Başka deyişle, yardım değerliyse ve başka tedarikçi yoksa yardımı kabul eden taraf, tedarikçinin desteğini alabilmek için onun tercihlerini takip etmeye daha gönüllü olacaktır. Böylece tedarikçiler büyük bir hareket ve güç alanına sahip olacaktır.²⁸⁸

ABD ve Japonya arasındaki ikili ittifakın oluşum sürecine bakıldığında, ABD tarafından sağlanan ekonomik ve askeri yardımların Japonya'yı Amerikan tercihlerini takip etmeye sevk ettiği görülürken bu yardımların ABD'ye, Japonya üzerinde geniş bir manevra alanı sağladığı dikkat çekmektedir. Esasında, her iki taraf da karşılıklı olarak birbirine bağımlıdır dolayısıyla birbirlerinin çıkarlarına uygun davranmışlardır. İşte çalışmanın bu başlığı altında, Japonya'nın artan stratejik değerine bağlı olarak Amerika'nın işgal politikalarının değişimine, iki ülke arasındaki karşılıklı bağımlılığa ve Japonya ile olan ittifakın Amerika'nın Doğu Asya'da inşa ettiği güvenlik mimarisindeki rolü ve önemine yer verilecektir. Bu amaçla ilk olarak ABD'nin 1945-1947 yılları arasında benimsediği işgal politikaları incelenecek olup bunu, 1948 yılındaki "tersine söylem" takip edecektir. Son olarak ise Japonya ile yapılan barış ve güvenlik antlaşmasının Japonya'yı nasıl Amerika'nın Doğu Asya'daki güvenlik mimarisinin "bağlantı merkezi" haline getirdiği ele alınacaktır.

2.2.1. ABD'nin Japonya'yı İşgal Yılları ve İşgalin İlk Yıllarındaki Politikaları

Victor Cha'ya göre ABD'nin Japonya ile ilişkisini bölgedeki diğer müttefikleriyle olan ilişkisinden farklılaştıran, II. Dünya Savaşı'ndaki yenilgisine rağmen Japonya'nın ABD'nin gözünde bölgede kontrol altına alınması gereken tek ana aktör olarak konumlandırılmasıdır.²⁸⁹ Başka deyişle, Doğu Asya'da ABD'nin ittifaklar oluşturmamasının nedeni yalnızca çevreleme değil aynı zamanda potansiyel "haydut" müttefikleri, ABD'yi bölgede istenmeyen büyük bir askeri operasyona

²⁸⁸ Ibid., p.43.

²⁸⁹ Cha, **Powerplay: The Origins of the American Alliance System in Asia**, p.95.

çekebilecek maceracı davranışlardan sınırlamaktır. Oysa söz konusu Japonya olduğunda Washington'ın kaygısı ABD'nin istenmeyen bir savaşa sürüklenerek tuzağa düşmesinden ziyade Japonya'nın savaş sonrası toparlanma sürecinin ABD'nin katkısı olmadan gerçekleşmesidir. Washington'ın politikası, kısıtlamak yerine bölgede yükselişini kaçınılmaz gördüğü tek ülkeyi kontrol altına almak üzerine şekillenmiştir.²⁹⁰

ABD Dışişleri Bakanlığı tarafından savaş sırasında (1943-1944) geliştirilen Japonya ile ilgili savaş sonrası hedeflerin orijinal taslak metinlerinde temel hedefler, Japonya'nın askeri işgal altında tuttuğu tüm bölgelerden geri çekilmesi, silahsızlandırılması, diğer ülkelere saygılı bir hükümetin kurulması, Pasifik bölgesindeki diğer ülkelere ve ABD'ye tehdit oluşturmalarının önlenmesi ve uluslar ailesinin eşit bir üyesi olarak Japonya'nın yeniden restore edilmesi şeklinde sıralanmıştır. Taslak metnine göre, ABD'nin bu hedeflerini başarması için Japonya'nın savaş sonrası restore edilmesi sürecinin üç farklı evrede ele alınması tasarlanmıştır. İlk evre, Japonya için teslimiyet koşullarının yürürlüğe gireceği bir dönem olacaktır. Japonya, sert işgal disiplini altına girecek ve Kahire Deklarasyonu²⁹¹ ile uyumlu olarak işgal ettiği bölgelerden çekilecektir. İkinci evre, yakın gözetim dönemidir. Kısıtlamalar, Japonya'nın diğer ülkelerle barış içinde bir arada yaşama yeteneği ve gönüllülüğü çerçevesinde kademeli olarak esnetilecektir. Japon askeri ve donanması silahsızlanacaktır. Yeniden silahlanmayı önlemek amacıyla askeri denetim, savaş potansiyelini önlemek için ise ekonomik kontrol uygulanacaktır. Üçüncü evre ise barışçıl milletler ailesinin sorumlu üyesi olmasıyla Japonya'nın tahliye edilmesidir.²⁹²

²⁹⁰ **Ibid.**

²⁹¹ Kahire Deklarasyonu, ABD Başkanı Franklin Roosevelt, İngiltere Başbakanı Winston Churchill ve Çin Cumhuriyeti'nin Başkanı Chiang Kai-shek'in Japonya'ya ilişkin politikalarını tartışmak üzere 22-26 Kasım 1943 yılında bir araya geldikleri konferansın çıktısıdır. ABD tarafından hazırlanan ve İngiltere tarafından değiştirilen deklarasyonda, Japonya'nın koşulsuz teslim olması, Manchurya, Formosa ve Pescadores'in Çin'e iade edilmesi ve Kore'nin özgürlük ve bağımsızlığından bahsedilmiştir. Bkz: Cairo Communique, **U.S. National Archives & Records Administration (RG59)**, 1943, Records of the Department of State Relating to World War II, 1939-1945 "740.0011 EUROPEAN WAR 1939/32623" <SDW-1, Roll No. 179>, (Çevrimiçi), https://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/01/002_46shoshi.html, Erişim Tarihi: 20.01.2020.

²⁹² Post World War II Foreign Policy Planning, State Department Records of Harley A. Notter, 1939-1945, "600-T-357 Japan: General Principles Applicable to the Post-War Settlement with Japan" Sheet

Japonya'nın tesliminden sonra Amerikan Savaş-Donanma Koordinasyon Komitesi'nin 1945 yılında hazırlamış olduğu "ABD'nin Japonya'nın Teslim Sonrası İlk Politikası (**U.S. Initial Post-Surrender Policy for Japan (SWNCC150/4/A)**)", savaş esnasında oluşturulan taslaklarla paralel olarak Japonya'nın dünya güvenliğine, barışına ve ABD'ye bir daha tehdit oluşturmamasını sağlamak, ABD'nin hedeflerini destekleyecek ve diğer devletlerin haklarına saygı duyacak barışçıl ve sorumlu bir hükümetin kurulmasını desteklemek olarak açıklanmıştır. Bu hedeflerin başarılması için ülkenin bütünüyle silahsızlandırılmış ve askerden arınmış olması temel ilke olarak benimsenmiştir. ABD, Japonya üzerindeki bu hedeflerin başarılması için bir askeri işgal olacağını ancak bu işgalin müttefik güçler adına bir operasyon niteliğinde olacağını ifade etmiştir. Dolayısıyla Japonya'ya karşı savaşta liderlik etmiş ulusların katılımının beklenmekte olduğu ve memnuniyetle karşılanacağı belirtilmiştir. ABD, bir taraftan müttefik güçleri işgale ortak ederken diğer taraftan bu kuvvetlerin ABD'nin dizayn ettiği bir komuta altında olacağını altını çizmektedir. Her ne kadar Japonya'nın işgaline ve kontrolüne ilişkin politikalar oluşturulması için istişare ve uygun danışma kurullarının oluşturulması hususunda çaba gösterilmiş olsa da herhangi bir görüş ayrılığı durumunda işgali ABD'nin politikaları yönetecektir. İmparator ve Japon hükümetinin otoritesi gerek teslimiyet şartlarını gerekse Japonya'nın işgal ve kontrol politikalarını uygulamak için gereken tüm yetkilere sahip olacak olan Yüksek Komutana tabii olacaktır.²⁹³

1945 yılında Müttefik Kuvvetler Yüksek Komutanlığı (**MKYK-Supreme Commander of Allied Powers**) kurulmuş ve 14 Ağustos 1945 yılında İngiltere Başbakanı Clement Attlee, SSCB Başkanı Stalin ve Çin lideri Chiang Kai-shek'in onayıyla Başkan Truman, Douglas MacArthur'u Müttefik Kuvvetler Yüksek

No. YE5-21 600-T-357, 28 July 1943; State Department Documents of the Post-War Programs Committee, 1944 "PWC108 Japan: The Postwar Objectives of the United States in regard to Japan", <PWC-1, Rol 1 No.2>, 14 March 1944; State Department Documents of the Post-War Programs Committee, 1944 "PWC108 Japan: The Postwar Objectives of the United States in regard to Japan" <PWC-1 Roll No. 2>, 4 May 1944, (Çevrimiçi), <https://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/01/001shoshi.html>, Erişim Tarihi: 28.11.2019.

²⁹³ U.S. Initial Post-Surrender Policy for Japan (SWNCC150/4/A), GHQ/SCAP Records; Top Secret Records of Various Sections. Administrative Division; Box No. LS-1: "Top Secret, File No. 1- Covering the Period from 1 September 1945 thru 19 January 1946" <Sheet No. TS00320-00323>, 21 September 1945, (Çevrimiçi), <https://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/01/022shoshi.html>, Erişim Tarihi: 28.11.2019.

Komutanı olarak atamıştır. ABD, müttefiklerin üst komutan olarak atanan General MacArthur'la hareket etmesini sağlayarak Japonya'nın bütünüyle idari kontrolünü ele aldığı bir birleşik işgal politikası belirlemiştir. Stalin'in Japon işgaline Sovyet katılımını içeren taleplerine karşılık olarak uluslararası bir çerçeve ortaya konulmuştur. Buna göre, Japonya ile ilgili politikaların oluşturulmasında Washington merkezli ve 11 ülkeden oluşan bir Uzak Doğu Komisyonu kurulmuştur. Dahası, tüm güç Yüksek Komutan MacArthur'da toplanmakla birlikte MacArthur'a danışma organı olarak çalışmakla görevli "Dört Büyükler (ABD-SSCB-İngiltere-Çin)"den oluşan Tokyo merkezli Müttefik Konseyi oluşturulmuştur.²⁹⁴

1964 yılında yayınlanan "Hatıralar" kitabında Japonların "mavi gözlü Şogun" olarak adlandırdığı General MacArthur, Japonya'nın ilk işgal yıllarına ilişkin şu sözlere yer verir;

"Yüksek komutan olarak atandığım andan itibaren izlemek istediğim politikaları imparator ve emperyalist hükümetin işleyiş araçlarını uygulayarak formüle ettim. Japon idaresine, onların zayıf ve güçlü yanlarına çok aşındım. Düşündüğüm reformları, Japonya'yı modern ilerici düşünce ve eylemle bir araya getirecek olan şeyler olarak hissettim."²⁹⁵

İşgalin ilk evresinde ABD planlamacıları, Japon ordusunun terhis edilmesi, siyasal sisteminin demokratikleşmesi ve aşırı sağcılarının kökünden sökülmesi ile ilgilenmektedirler. Japon tarihçi Kenneth Pyle, "Japonya'nın işgal sonrası ulusal iç kurumlarına deneyimlediği dış etki, hiçbir modern ulusun tarihinde görülmemiştir"²⁹⁶ diyerek durumu özetlemiştir. MKYK, yukarıda belirtilen işgal politikasının başlangıç ilkeleri dışında demokratikleşme reformlarına ilişkin herhangi bir talimat almamıştır. Ekim 1945'te MacArthur, demokratikleşme reformları için direktifler yayınlayıp Japonya'nın işgal yıllarındaki Başbakanı Kijuro Shidehara'yı demokrasinin geliştirilmesinde aktif rol oynamaya teşvik etmiştir. MacArthur, Japon idaresine olan

²⁹⁴ Shibayama, Kusunoki, "The Pacific War and the Occupation of Japan, 1941-52", pp.114-115.

²⁹⁵ Douglas MacArthur, **Reminiscences**, New York, MacGraw-Hill, 1964, p. 282.

²⁹⁶ Kenneth B. Pyle, **Japan Rising: The Resurgence of Japanese Power and Purpose**, New York, Public Affairs, 2007, p. 218.

aşinalığı ışığında işgalin ilk üç yılındaki (1945-1948) Japonya politikasını başka deyişle demokratikleştirme reformlarını şu şekilde sıralamıştır;

“İlk olarak askeri kuvveti dağıt, savaş suçlularını cezalandır. Temsilci hükümet yapısını inşa et. Anayasayı modernize et, serbest seçimler yap. Kadınları güçlendir. Siyasi mahkumları serbest bırak. Çiftçileri serbest bırak. Serbest emek hareketi kur. Serbest bir ekonomiyi teşvik et. Polis baskısını ortadan kaldır. Özgür ve sorumlu bir basın geliştir. Eğitimi serbestleştir. Politik gücü merkezden uzaklaştır. Kiliseyi devletten ayır.”²⁹⁷

1945’in sonlarında Yüksek Komutanlık, daha radikal önlemler almaya başlamanın ötesinde bazen kendi taslaklarını çizip hükümeti bunu kabul etmeye zorlamıştır. 1946 yılının mart ayında “Gözden Geçirilmiş Bir Anayasa Taslağı Anahat” metninin yayınlanmasına ve anayasa revizyonlarına ilişkin öneriler bu zorlamalara dahildir. General MacArthur, benimsediği reformlara bağlı olarak yeni anayasanın hazırlanmasına rehberlik etmek için imparatoru Japon halkına karşı hesap verebilir kılmak, Japonya’nın savaş yapma kabiliyetini ortadan kaldırmak ve Japonya’nın aristokrasisinin mirasını ortadan kaldırarak İngiliz sistemine benzer bir parlamenter sistem oluşturmak olmak üzere üç ilke oluşturmuştur.²⁹⁸ General Courtney Whitney başkanlığındaki Müttefik Güçler Hükümeti Birimi, bu üç ilke doğrultusunda yeni anayasa taslağını bir hafta içinde hazırlamakla görevlendirilmiştir. 8 Şubat 1946’da Japon hükümeti kendi hazırladığı anayasa taslağını MKYK’ya sunmuştur ancak MKYK, taslağı reddederek 13 Şubat 1946’da Courtney Whitney’in başkanlığında hazırlanan taslak metnini Shideara hükümetine kabul ettirmişlerdir. 1 Nisan 1946’da yapılan genel seçimlerde Yoshida Shigeru liderliğindeki Liberal Parti sandalyelerin çoğunluğunu kazanmış ve Yoshida’nın Başbakanlığında koalisyon hükümeti kurulmuştur. 1947 Anayasası’nın toplumsal destek görmesi şaşırtıcı değildir. Nitekim anayasanın 9. maddesi Japonya’nın güvenlik politikasının sınırlarını çizmektedir:

“Düzen ve adalete dayalı uluslararası bir sulhu gönülden dileyen Japon milleti, ulusun egemenlik hakkı olarak savaştan ve milletler arası anlaşmazlıkların çözümünde tehdit ve kuvvet kullanmaktan, daimi

²⁹⁷ MacArthur, *Reminiscences*, pp. 282-283.

²⁹⁸ “Summary Report on Meeting of the Government Section”, *Alfred Hussey Papers; Constitution File* No. 1, Doc. No. 4, 4 February 1946, (Çevrimiçi), https://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/03/002_21/002_21_0021.html, Erişim Tarihi: 30.11.2019.

şekilde feragat eder. Bu itibarla, hiçbir kara, deniz ve hava kuvveti veya herhangi diğer bir savaş kuvveti muhafaza edilemez. Devlete muhariplik hakkı tanınmaz.”²⁹⁹

Yeni anayasayla birlikte birçok Japon için emperyalizmin ve militarizmin yıkıcı unsurlarının etkisinin ulusal stratejide vurgulanması ve geçmiş haksızlıktan dolayı kefaretin zorunluluğu, Japonya’nın en seçkin dış politikasının ana bileşenini oluşturacaktı. Bu demek değildir ki Japonya’nın 1945 öncesi yaklaşımının bütün unsurları kaldırıldı. Meiji döneminin temel prensipleri güçlü bir devlet ve düzenli toplum korunmuştur.

1945-1947 yılları, ABD ve Japonya’nın karşılıklı ilişki sürdüren bağımsız aktörler olarak değil de işgalci ve işgal edilen şeklinde etkileşime girdikleri tek zaman dilimidir. 1947 yılında ABD, Uzak Doğu Komisyonu üyeleri dışında on ülkenin de katılımıyla Japonya ile bir barış antlaşmasının yapılmasını teklif etmiştir. ABD, taslak antlaşmasının milletvekilleri ve uzmanlar tarafından hazırlanıp Dışişleri Bakanları tarafından onaylamasını daha sonra ise Japonya ile savaş halinde bulunan on ülkenin toplandığı bir konferansta sunulmasını ve 2/3 oyçokluğunun aranmasını önermiştir. Ne var ki Sovyetler, Japonya ile yapılacak bir barış antlaşmasının ABD, SSCB, Çin ve Birleşik Krallık Dışişleri Bakanlarından oluşan bir Konsey tarafından incelenmesi gerektiğini ileri sürmüştür. 12 Ağustos 1947’de ABD, SSCB’nin bu teklifini reddetmiş ve SSCB’nin Uzakdoğu Komisyonu ülkeleri konferansına katılması beklentisini açıkça belirtmiştir. SSCB, bu konudaki duruşunu yinelemiş ve Çin’de Sovyetlere bu noktada destek olmuştur.³⁰⁰

ABD-SSCB arasında Soğuk Savaş’ın yoğunlaşmasıyla 1948 yılında ABD Dışişleri Politika Planlama Bürosu’ndan George F. Kennan, bir barış antlaşmasına yol açacak politikaları görüşmek üzere Japonya’yı ziyaret etmiş ve edindiği izlenim sonrasında Dışişleri Bakanlığı’na böyle bir barış için hala erken olduğu ifade eden bir

²⁹⁹“The Constitution of Japan”, https://japan.kantei.go.jp/constitution_and_government_of_japan/constitution_e.html, 12.11.2018.

³⁰⁰ Hugh Borton, “American Occupation Policies in Japan since Surrender”, **Political Science Quarterly**, Vol.62, No.2, 1947, pp:250-257.

belge sunmuştur. İşte 1948 yılında bölgedeki gezisini sonlandırıp Washington'a döndüğünde hazırladığı belgeyle Kennan, ABD'nin Japon politikasında yeni bir başlangıcın başka deyişle “tersine söylemin” mimarı olmuştur.

2.2.2. “Tersine Söylem”: Japonya'yı Müttefik Olarak Kazanmak

1948 yılındaki “tersine söylem” politikası, ABD'nin Soğuk Savaş politikasında ekonomiye ağırlık veren yaklaşımın yerini askeri ve materyal güce ağırlık veren yaklaşımın almasının başka bir ifade ile Kennan'ın ekonomik ve diplomatik unsurlara ağırlık veren çevreleme politikasının (MGK-13/2) yerini Paul H. Nitze'nin materyal unsurlara dayanan çevreleme politikasının (MGK-68) almasının ve bu politikanın Japonya'nın güvenliği ve silahsızlandırılmasına ilişkin politikalarda yarattığı söylem değişikliğinin bir sonucudur. Tersine söylem politikası, Japonya'nın bir taraftan Kennan'ın önerileri ışığında kilit ülke olarak konumlandırılması ve ekonomik iyileştirilmesi çabalarını beraberinde getirirken diğer yandan ülkenin geleceğinin güvenliğiyle bağlantılı olarak “tamamen silahsızlandırılması” politikasını tartışmaya açmıştır.

Dışişleri Bakanlığı, Kennan'ın raporuna dayanarak “Japonya'ya Yönelik Amerikan Politikasına İlişkin Öneriler (**Recommendations with Respect to U.S. Policy toward Japan (MGK13/2)**)” belgesini hazırlamıştır. Belge, incelenmesi için Ulusal Güvenlik Konseyi'ne gönderilerek 7 Ekim 1948 yılında kabul edilmiştir. MGK13/2'de ekonomik düzenlemelerin askeri düzenlemeleri gölgede bıraktığı görülür. Belgeye göre, “işgal kuvvetlerinin (...) varlığının Japon nüfusu üzerindeki psikolojik etkisini en aza indirmek için her türlü çaba gösterilmelidir. Taktik özellikle de taktik olmayan kuvvetlerin sayısı azaltılmalıdır”.³⁰¹ Taktik kuvvetlerin azaltılması önerilirken bir barış antlaşması yürürlüğe girene kadar ABD'nin taktik kuvvetlerinin Japonya'da bulundurulmaya devam etmesi, Müttefik Kuvvetler Yüksek Komutanlığı'nın mevcut hak ve yetkilerinin muhafaza edilmesi ancak sorumluluğun artan bir şekilde Japon hükümetinin ellerine bırakılması ifade edilmiştir. Bu amaçla,

³⁰¹ “Recommendations with Respect to U.S. Policy toward Japan (NSC13/2)”, **Harry S. Truman Library Documents**, Record of the National Security Committee-Meetings <Sheet No. TRUMAN-4847>, 7 October 1948, (Çevrimiçi), <https://www.ndl.go.jp/modern/e/cha5/description10.html>, Erişim Tarihi: 30.11.2019.

Müttefik Kuvvetlerin faaliyetlerinin ve personel sayısının mümkün olduğunca hızlı azaltılmasının altı çizilmiştir. Ekonomik önerilere gelince ise ABD'nin güvenlik çıkarları için ekonomik iyileşmenin, ABD'nin Japon politikasının temel amacı haline getirilmesinin altı çizilmiştir. Japon dış ticaret ve endüstrisinin canlandırılmasına dair mevcut engeller ortadan kaldırılmalı ve Japon ihracatının restorasyonu ve geliştirilmesi sağlanmalıdır.³⁰²

MGK 13/2'nin mimarı George Kennan şu sözlerle Japonya'nın önemini ortaya koymaktadır: “dünya-siyasal gelişmelerinde bir potansiyel faktör olarak Japonya, Çin'den daha önemlidir. Japonya, Uzak Doğu'nun tek büyük askeri ve endüstriyel cephane potansiyelidir.”³⁰³ Kennan, Japonya'yı Asya'nın kilit ülkesi deyim yerindeyse dünya politikasının satranç tahtasının en önemli “piyonu” olarak değerlendirmektedir. Kennan'ın savaş sonrası dünya sistemini, ABD, SSCB, Britanya, Almanya, Orta Avrupa ve Japonya'nın güç merkezlerini oluşturduğu çok merkezli bir düzen olarak tasavvur etmekte olduğu dikkat çekmektedir.³⁰⁴

Kennan, Japonya'nın Doğu Asya'nın stratejik ve ekonomik merkezi olması sebebiyle bölgede tarafsız bir güç olarak var olmasının pek mümkün olmayacağını ya ABD'nin ya da Sovyetlerin yörüngesinde hareket edeceğini ifade etmektedir.³⁰⁵ Bu arka plan göz önünde bulundurulduğunda Doğu Asya'nın “kilit” ülkesi olan Japonya'ya yönelik politikalar bağlamında 1948'de bir “tersine söylem” gözlenmektedir. 1948'den önceki politikaların hedefi, müttefik kuvvetlerinin güvenliğini Japonya'dan gelebilecek saldırılara karşı korumak iken söz konusu tarihten sonraki politikalar, Japonya'nın güvenliğini dışardan gelebilecek saldırılara karşı korumaya dönüşmüştür. İşin özü, “Japonya'yı cezalandırmak” ya da “Japonya'yı

³⁰² “Recommendations with Respect to U.S. Policy toward Japan (NSC13/2)”, 1948, Erişim Tarihi: 30.11.2019.

³⁰³ Kennan, **Memoirs**, p. 374

³⁰⁴ George F. Kennan, **Realities of American Foreign Policy**, Princeton, Princeton University Press, pp. 63-65.

³⁰⁵ Christopher W. Hughes, “Japan's Grand Strategic Shift: From the Yoshida Doctrine to an Abe Doctrine?”, **Strategic Asia 2017-2018: Power, Ideas, and Military Strategy in the Asia-Pacific** (Ed.) Ashley J. Tellis, Alison Szalwinski, and Michael Wills, Washington, The National Bureau of Asian Research, 2017, pp.82-84.

temelden değiştirmek” söylemleri, yerini “Japonya’yı kazanmak” söylemine bırakmıştır.³⁰⁶

Kennan, SSCB-ABD rekabetinin önemli bir süre devam etmesinin beklendiğini göz önünde bulundurarak ABD’nin, Batı Avrupa ve Japonya’nın ekonomik ve politik güçlerini sağlamlaştırarak ve birleştirerek Sovyetlere stnlk sağlamasının gerekli olduğunu vurgulamaktadır. Japonya’yı Batıya sadık bir ye olarak yeniden inşa etmenin gerekli olduğunu savunmaktadır. Başkan Truman’da Kennan’ın Japonya’da gelişen bir ekonomi kurma planlarıyla ilgili önerilerini dikkate alarak MGK-13/2’yi onaylamıştır. İşgal sonrası Japonya’nın ekonomik bir yıkıntı içerisinde olması sebebiyle Washington, Japonya’nın ekonomik olarak güçlenmesi ve rehabilitasyonu yönünde adımlar atmaya karar vermiştir. Nitekim 1945’te işsizlik oranı %17’lerdedir ve yaklaşık 13 milyon Japon işsizdir. 1948’de Japonya’nın ticaret açığı 426 milyon dolardır ki bu rakam önceki senenin ticaret açığından yaklaşık 75 milyon dolar fazladır. Tüm bu koşullara Kore, Mançurya ve Güneydoğu Asya’dan ülkesine dönen 3 milyon sivil ve asker de eklenince Japonya’nın üzerindeki baskı daha da artmıştır. MKYK komutanı MacArthur Japonya’daki durumu “bana ekmek ya da mermi verin” şeklinde özetlemiş ve bir şeyler yapılmasının zorunluluğunu ortaya koymuştur. Böylece Komutanlık, ekonomik ve insani yardım programı başlatmıştır. İşgal kuvvetlerinin sayısı da ciddi bir oranda azaltılmıştır. 1945-1948 yılları arasında ABD’nin Japon takımadalarına gönderdiği insani yardım 1 milyon doları aşmış olmakla birlikte daha sonraki yıllarda yıllık 400 milyon doları bulmuştur.³⁰⁷ 1948 yılında komutan MacArthur, Japonya’nın ekonomik istikrarı doğrultusunda direktif almış ve bu bağlamda dengeleme bütçesi, vergi toplamının hızlandırılması, daha fazla fiyat kontrolü, dış ticaret kontrolü, daha etkin bir rasyonelleştirme sistemi ve hammadde üretiminin artması çağrısında bulunmuştur.³⁰⁸

³⁰⁶ Cha, **Powerplay: The Origins of the American Alliance System in Asia**, p.129.

³⁰⁷ **Ibid.**, pp.123-125.

³⁰⁸ “Statement of the United States Government, Economic Stabilization of Japan (10 December 1948)”, **FRUS**, Vol.6, 1948, pp.1059-1060.

Çin’deki iç savaşın komünistler lehine sonuçlanmasının akabinde Paul Nitze’nin hazırlamış olduğu MGK-68’in askeri çevrelemeyi öngören taslağının Truman tarafından kabul edilmesi, Japonya’da Kennan’ın gözlem ve önerileriyle şekillenen “tersine söylemi” de etkilemiş ve Japonya’nın “silahsızlandırılması” konusu Amerika’nın Japonya’ya ilişkin gündemini uzun süre meşgul etmiştir. Kennan’ın önerileri doğrultusunda Japonya müttefik olarak kazanılmalıydı ancak Japonya’yı kazanmanın yolu neydi ve işgal yıllarındaki politikalar doğrultusunda silahsızlandırılmış bir Japonya, ABD’nin komünizmle mücadelesinde nasıl bir müttefik olabilirdi?

II. Dünya Savaşı sonrası yeni dünya düzenine ve nüfuz paylaşımına ilişkin müttefik kuvvetlerin pazarlık yaptığı Potsdam Konferansı’nda, Japonya’nın bölgenin güvenliği için silahsızlandırılması kararlaştırılmıştı. Nitekim Japonya için tek etkili kalıcı çözüm, uluslararası güvenlik garantileri altında bütünüyle silahsızlanmaktı. Bu strateji “alfa stratejisi” olarak adlandırılmaktadır. Ne var ki, Soğuk Savaş’ın Asya’ya ilerleyişi ABD’yi Japonya konusunda daha stratejik ve uzun vadeli düşünmeye zorlamıştır. Soğuk Savaş’ın Kore’de sıcak savaşa dönüşmesiyle Japonya, Washington’un gözünde komünizme karşı savaşta bir sınır devleti olarak dikkat çekmiştir. ABD’nin askeri unsurları ön plana çıkaran politikasının bir sonucu olarak Japonya’nın silahsızlandırılmasına ilişkin pek çok fikir ortaya atılmıştır. MacArthur’un silahsızlandırarak tarafsızlaştırma yaklaşımı, bu tercihlerden biri olarak karşımıza çıkarken bir diğer tercih yeniden silahlandırılması yaklaşımıdır. ABD, savaş sonrasında Japonya’yı uzun vadeli bir hedef olarak tamamen silahsız bırakacak bir tasarımı reddediyordu. Dolayısıyla stratejik düşünürler ABD’nin çıkarları açısından sıkı ikili ilişkileri en iyi güvenlik önlemi olarak değerlendirmişlerdir.³⁰⁹

Asya’da Japonya’yı, İsviçre’nin askeri açıdan zayıf ve ekonomik açıdan rahatsız edici bir versiyonu olarak terk etmek, nüfuzu artan ve yakın olan Sovyet komünist tehdidine eğilimli hale getirmek demektir.³¹⁰ MacArthur’un Japonya’nın

³⁰⁹Hughes, “Japan’s Grand Strategic Shift: From the Yoshida Doctrine to an Abe Doctrine?”, pp. 82-84.

³¹⁰ Cha, **Powerplay: The Origins of the American Alliance System in Asia**, p.126.

tarafsızlaştırılması planı “umutsuz”, “aldatıcı” ve hatta “mantıklı olmayan” sıfatlarına maruz kalmıştır. Bu plan, geride silahsızlanmış ve hazırlıksız bir Japonya bırakacak dolayısıyla söz konusu ülke, güç boşluğunda Sovyet saldırılarına savunmasız olacaktı. İşin özü, Dulles’in ifadeleriyle bölgede Sovyetlerin sahip olduğu topraklar ve uyduları göz önünde bulundurulduğunda bu planı uygulamak, “Japonya’yı “Rus ayısının” alt ve üst çenesinin arasında bırakmak”³¹¹ anlamına gelecekti. Washington’da zayıf bir Japonya’nın Sovyetler’in peşine takılabileceği endişesi hakimdi. Dolayısıyla ABD, Japonya ile ilişkilerinde öyle bir kurumsal yapı tasarlamalıydı ki ne Japonya’yı Sovyetler tarafından istila edilebilecek kadar güçsüz ne de komşularını tehdit edecek kadar güçlü bırakmalıydı. İşgal uzadıkça Japonya’nın silahsızlandırılması stratejisi de her geçen gün istenmeyen bir seçenek olmaya başlamıştır.³¹²

Alfa stratejisini, “gama stratejisi” izlemiştir. Gama stratejisi, yalnızca komünizme karşı kendini savunmakla kalmayıp aynı zamanda bölgede kuvvet öngören askeri açıdan bağımsız bir Japonya’nın teşviki çağrısında bulunmuştur. İşin özü, bu strateji bölgede Japonya’nın pozisyonunu, ABD’nin çıkarlarını dostane bir şekilde destekleyici rol oynayacak tek büyük güç olarak kabul etmekteydi. Anti-komünizmin siperi olarak güçlü bir Japonya, Sovyetlerden gelen tehdidi dengeleyebilirdi. Dahası istikrarlı ve güçlü bir Japonya, Çin’deki komünist devrimin belirsizlikleriyle rekabet edebilirdi. Her ne kadar gama stratejisi, ABD’nin çıkarları açısından makul olsa da hızla yeniden inşa edilecek Japonya’nın bölgede istikrarsızlaştırıcı eylemlerde bulunabileceği endişesi gölgesinde tıpkı alfa gibi rasyonel argümanlarla temeli sağlamlaştırılan ancak yine rasyonel nedenlerle rafa kaldırılan bir strateji olarak kalmıştır. Kaldı ki bu stratejinin hayata geçirilmesi bölge ülkelerinde ABD’nin Asya’nın güvenlik sorumluluğunu Japonya’ya transfer ettiği şeklinde görülerek tuzağa düşme korkusu yaratabilirdi.³¹³

ABD’li planlamacılar, Japonya’nın Asya’da büyük bir güç olarak kalacağına inanıyorlarsa niçin komünist yörüngeye gireceğinden endişe duyuyorlardı? Bu

³¹¹ Ronald W. Pruessen, **John Foster Dulles: The Road to Power**, New York, Free Press, 1982, p. 454.

³¹² Cha, **Powerplay: The Origins of the American Alliance System in Asia**, p.133.

³¹³ **Ibid.**, p.134.

sorunun cevabı, işgal sonrası Japonya'nın içerisinde bulunduğu koşulların yanı sıra alfa stratejisinin zayıf bir Japonya'yı Sovyetlerin peşine takılmaya teşvik edeceği başka bir ifade ile ABD'nin Japonya tarafından bırakılma korkusunda aranmalıdır. İşte bu noktada “beta stratejisi” adeta bir kurtarıcı olarak ortaya çıkmıştır. Bu stratejinin temel kodlarını, Japonya ile derin ve sağlam bağlar kurmak oluşturmaktadır. Böylece kontrollü bir yönde büyümeyi ve gelişmeye yönlendirilecek olan Japonya'nın ABD'nin menfaatlerine faydalı bir müttefik olması sağlanacaktır.³¹⁴ Esasında beta stratejisi, halihazırda uygulanmakta olan ABD'nin ekonomiyi önceleyen ama aynı zamanda askeri ve diplomatik ayağı da olan, Japonya'nın iç ve dış ilişkileri üzerindeki mutlak kontrolünü meşrulaştıran ve kutsallaştıran bir düzenlemedir. Dolayısıyla bu stratejinin benimsenmesiyle Japonya'nın “müttefik olarak kazanılması” politikası hayata geçirilmiş olacaktır.

2.2.3. Japonya'nın “Bağlantı Merkezi” Olarak Yeniden Yapılandırılması: “Yaygınlaştırılmış Dolar ve Güvenlik Şemsiyesi”

Kore Savaşı, ABD'nin Japonya'yı müttefik olarak kazanması gerekliliğini ortaya koyarken diğer taraftan ABD'yi, Japonya'yı elinde tutan kilit bir ülke konumuna getirmiş ve ABD-Japon ittifakını da bölgesel istikrarın köşe taşı yapmıştır. Bölge devletlerinin Japon militarizminin yeniden dirilmesine karşı (Japonya'nın kendi davranışları dışındaki) tek güvencesi, bölgedeki Amerikan varlığı ve Japonya'yla yakın askeri bağları olmuştur.³¹⁵ Gerek tersine söylem gerekse bölge ülkelerinin Japonya'daki Amerikan varlığının devam ettirilmesi hususundaki hassasiyetleri ABD'nin çok taraflılıktan iki taraflılığa geçişini belirginleştirmiştir. ABD, Asya'daki bağlantısız bir grup devlet arasında ABD-Japon ittifakını bir merkez başka deyişle “ekonomik ve askeri bağlantı merkezi (hub)” olarak konumlandırarak, bölgenin istikrarı ve refahı için varlığına vazgeçilmez bir rol biçmiştir. Böylece, biri diğerine

³¹⁴ *Ibid.*, pp. 135-136.

³¹⁵ Aaron L. Friedberg, “Ripe for Rivalry: Prospects for Peace in a Multipolar Asia”, **International Security**, Vol.18, No.3, 1993-1994, p. 32; Bruce Stokes, C. Michael Aho, “Asian Regionalism and U.S. Interests”, **The United States, Japan and Asia: Challenges for U.S. Policy**, ed. Gerald Curtis New York, Norton, 1994, p.132.

güvenmeyen ülkelerin ayrıcalıklı partneri olmuştur.³¹⁶ İşte, Doğu Asya’da ABD’nin ikili ittifaklarla inşa etmiş olduğu bu güvenlik mimarisine “bağlantı merkezinde toplanan dağıt (hub and spoke)”³¹⁷ sistemi adı verilmektedir.

Kore Savaşı başlamadan evvel bir barış antlaşması müzakere etmek üzere John Foster Dulles Tokyo’ya gönderilmişti. Kore Savaşı devam ederken Dulles hala Tokyo’da bulunmaktaydı. Savaşın, Japonya’nın stratejik değerini belirginleştirmesi ve Japonya ile bir an evvel barış antlaşmasının sonlandırılması gereği fikri üzerine Başkan Truman, Dulles’in müzakerelere devam etmesine izin vermiştir. ABD ve Japonya 1951 yılında barış ve güvenlik antlaşmasını müzakere ettiklerinde Doğu Asya-Pasifik bölgesi için farklı çıkar ve politikaları takip ediyorlardı. Bu fark, iki ülkenin politikalarının ekonomik ve güvenlik boyutları arasındaki ilişkide en iyi

³¹⁶ Cha, **Powerplay: The Origins of the American Alliance System in Asia**, p.6.

³¹⁷ Sistem, bir merkez ve ona bağlı kollardan oluşur. Jant telleri ve onların bağlı bulunduğu bir öbekten oluşan bisiklet tekerleği görüntüsü, bu sistemi zihninizde resmetmek açısından iyi bir örnektir. ABD, bölge ülkeleriyle kurduğu sıkı sıkıya, münhasır ve bire bir ikili ortaklıklarla Doğu Asya’da kilit ülkeler üzerinde dikkate değer askeri, siyasal ve ekonomik kontrol sağlamıştır. Kısacası bu sistem, Doğu Asya’da ittifakların iki taraflılığının simgesidir. ABD’nin Soğuk Savaş döneminde Avrupa’da NATO gibi birçok taraflı güvenlik mimarisi inşa ederken Asya’da yaygınlaştırılmış caydırıcılığı neden danışma mekanizmasına sahip daha sistematik NATO benzeri çok taraflı, kurumsal bir mimari olarak inşa etmediği literatürde geniş yer bulan bir konudur. Peter Katzenstein, Asya ve Avrupa’da ABD’nin farklı formlarda bölgesel iş birliği sürdürmesinin altında yatan iki temel gerekçe olduğunu ifade etmektedir. İlk olarak Avrupa’da bölge ülkeleri arasında daha dengeli bir güç dağılımı söz konusuysa Asya’da bölge devletlerinin güç pariteleri arasında büyük farklılıklar vardır. Dahası, Avrupa’daki ortak Batı kültür ve değerlerinin aksine Asya ülkelerinin paylaştığı ortak normların eksikliği bir diğer nedendir. Bkz: Peter J. Katzenstein, “Asian Regionalism in Comparative Perspective,” **Network Power: Japan and Asia**, (Ed.) Peter J. Katzenstein and Takashi Shiraishi, Ithaca, Cornell University Press, 1997, p.23-24. Avrupa’da Batı Avrupa ülkelerinin Almanya’yı da içeren bir şekilde yeniden entegrasyonu, Avrupa Birliği (AB) kurumsal çatısı altında vücut bulup ABD liderliğine kurumsal destek açısından merkezi bir rol oynamıştır. Almanya kurumsal açıdan Avrupa’ya yerleştirilirken, Japonya siyasi açıdan çok daha fazla izole edilmiş ve bugüne kadar Asya komşuları ile daha derin uzlaşma sağlayamamıştır. Bkz: Peter J. Katzenstein, Takashi Shiraishi, “Regions in World Politics— Japan and Asia—Germany in Europe”, **Network Power: Japan and Asia**, (Ed.) Peter J. Katzenstein and Takashi Shiraishi, Ithaca, Cornell University Press, 1997, p. 365–367. Victor Cha ise ABD perspektifinden bu soruya bölge coğrafyasındaki ülkelerin ortak eylem yönündeki hazırlığı ve rızası bağlamında yanıt vermektedir. Nitekim Avrupa örneğine bakıldığında Batı Avrupa güçleri ABD’nin yardımına başvurmadan önce kolektif güvenlik için kendi planlarını geliştirmişlerdir ve NATO, ABD tarafından “çift yönlü yol” olarak algılanmaktadır. Oysa Asya’da oluşturulacak NATO benzeri bir Pasifik Paketi, tek taraflı güvenlik vaatlerinden oluşacaktır ki bu da tek taraflı olarak ABD’yi tuzağa düşürme tehdidini içerisinde barındırır. Bkz: Victor Cha, **Powerplay: The Origins of the American Alliance System in Asia**, pp. 164-171; Evan Braden Montgomery, “Extended Deterrence In the Second Nuclear Age: Geopolitics, Proliferation and The Future of U.S. Security Commitments”, **CSBA**, 2016, p.8. O’Neil de Kuzey Doğu Asya’nın kimlik ve kurumsallık açısından Asya’nın en az gelişmiş bölgesi olduğunu ifade eder. O’Neil **Asia, The US and Extended Nuclear Deterrence: Atomic Umbrellas in the Twenty-first Century**, pp.31-32.

şekilde gözlenmektedir. Komünist yayılmanın koordine edilmiş küresel bir stratejisi olarak Kore Savaşı, ABD açısından Doğu Asya’da komünizmi çevrelemek için kapsamlı bir karşı strateji oluşturulması gereğini ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda ABD, bir taraftan Japonya’nın ekonomik yeniden yapılanmasını desteklerken diğer yandan gerekli olması halinde Kore Yarımadası’nda Amerikan kuvvetlerine yardım edecek şekilde yeniden silahlanması için baskı yapıyordu. Washington, Tayvan’daki Milliyetçi Çinlileri destekleyerek, ekonomik ve diplomatik olarak izole ederek Komünist Çin rejimini çevrelemeye çabaladı. Çevreleme, Doğu Asya’da komünist ve komünist olmayan devletler arasında kesin bir ayrım çizgisi çizmek anlamına geliyordu. Bu noktada ABD’nin Japonya’dan isteği, komünizme dayanıklı güçlü Japon ekonomisi ve bölgesel çevreleme stratejisi için aktif askeri ve diplomatik bir müttefikti.³¹⁸

Japonya ise ABD’nin Japon ekonomisini yeniden canlandırma ısrarını memnuniyetle karşılamakla birlikte yeniden silahlanma konusundan pek memnun değildir. Başbakan Yoshida Shigeru’ya göre Japon ekonomisi, askeri bir yeniden yapılanmaya kaynak ayıramayacak kadar zayıftı. Yoshida, yeniden silahlanmanın Kore’deki savaş çabalarına katılması için ABD baskısına direnmeyi zorlaştırmasından korkuyordu. Yoshida’ya göre ABD, doğrudan Japon askeri desteği olmaksızın komünizmin Kore’yi bütünüyle ele geçirme çabalarını durdurmalıydı. Yoshida, Japonya’nın daha sonra kontrol altına alınmış bir öz savunma kuvvetleri geliştirmesi fikrini desteklerken Japonya’nın bağımsızlığını kazanma sürecinde yeniden silahlanmaya öncelik vermenin, istemeden Japon militarizminin canlanmasına yol açacağından endişe etmekteydi. Bu nedenle Japonya’nın bağımsızlık kazandıktan, istikrarlı bir toplum ve ekonomi yarattıktan ve sağlam bir iç politik sistem geliştirdikten sonra silahlanmaya başlaması gerektiğine inanıyordu.³¹⁹ Her ne kadar farklılıklar olsa da Washington ve Tokyo, II. Dünya Savaşı sonrası düzeninde kaçınılmaz bir şekilde uzlaştılar. Japonya, topraklarında ABD’nin askeri üslerini,

³¹⁸ Mike M. Mochizuki, “U.S.-Japan Relations in the Asia-Pacific Region”, **Partnership The United States and Japan: 1951-2001**, (Ed.) Akira Iriye, Robert A. Wampler, Japan, Kodansha International, 2001, pp.13-15.

³¹⁹ Shibayama, Kusunoki “The Pacific War and the Occupation of Japan, 1940-52”, pp.122-123.

sınırlı bir şekilde yeniden silahlanmayı ve Pekin'deki komünist rejimden ziyade Tayvan'daki milliyetçi rejimi tanımayı kabul etti. ABD ise üstü kapalı şekilde Japonya'yı savunma taahhüdünde bulunurken Japonya'nın Doğu Asya'da diplomatik ve askeri olarak sınırlı "gönülsüz müttefik" statüsünü kabul etti.³²⁰

Barış müzakereleri Ocak ve Şubat 1951'de Yoshida ve Dulles görüşmeleri esnasında zirveye ulaşmış ve 8 Eylül 1951 yılında San Francisco'da ABD'nin Japonya'yı "Özgür Dünya"ya davet etmesi ve Doğu Asya'nın yeni güvenlik çerçevesi stratejisinde önemli bir yer edinmesine izin vermesiyle Japonya ile Barış Antlaşması ve ABD-Japonya Karşılıklı Güvenlik Antlaşması imzalanmıştır. San Francisco Antlaşmaları olarak adlandırılan bu antlaşmalar, ABD'nin "beta stratejisinin" temel ilkelerini onaylamıştır. Buna göre ABD-Japonya Karşılıklı Güvenlik Antlaşması, Japonya'da Amerikan ordusunun varlığına ve Doğu Asya'da barışın sürdürülmesi için bunların kullanılmasına yasal zemin oluşturarak izin vermiştir. Tokyo, Kore Yarımadası'nda BM kuvvetlerinin eylemlerini desteklemeyi ve Japonya'nın olanaklarını sağlamayı sürdüreceğini taahhüt etmiştir. Her ne kadar Japonya açısından bu antlaşma ABD'nin Japonya'yı savunacağını kesin bir garantisi olarak algılansa da esasında buna ilişkin açık bir madde yoktur. Antlaşmanın amacı, Japonya'nın uluslararası toplumun eşit bir üyesi olarak kabul edilmesini ve ekonomik olarak iyileşmesini sağlamaktır. Antlaşma Yoshida tarafından memnuniyetle karşılanmış olmasına rağmen açıkça ABD'nin Japonya'yı savunma yükümlülüğünü ifade etmemesi ve Okinawa'nın Japon egemenliğine dönüşünü sağlayamaması açısından başarılı olmamıştır.³²¹

Dulles, 1952'de Foreign Affairs'te yayınlanan yazısında Japonya ile yapılan antlaşmaya ilişkin şöyle demektedir:

"ABD-Japonya arasındaki Güvenlik Antlaşması, giriş bölümünde "geçici düzenleme" olarak tanımlanmaktadır. Çünkü, Birleşik Devletlere "sürekli ve etkili kendi kendine yardım ve karşılıklı yardım" sağlama taahhüdünde bulunmadıkça, 11 Haziran 1948 tarihli

³²⁰ Mochizuki, "U.S.-Japan Relations in the Asia-Pacific Region", pp.13-15.

³²¹ "Treaty of Mutual Cooperation and Security Between Japan and The United States of America", Ministry of Foreign Affairs of Japan, 8 September 1951, (Çevrimiçi), <https://www.mofa.go.jp/region/n-america/us/q&a/ref/1.html>, Erişim Tarihi: 02.12.2019.

Vandenberg Senatosu Kararı³²² gereği diğer ülkelerle “kesin” güvenlik düzenlemeleri yapmıyoruz. Japon hükümeti, uluslararası barış ve güvenliği sağlamak amacıyla “olanaklar” sağlayabildiği halde kendisini “sürekli ve etkili bir kendi kendine yardım ve karşılıklı yardım” yapmaya adayamayacağını düşünüyor. Bu kısmen ekonomik nedenler kısmen de (...) Japon Anayasası hükümleri nedeniyledir.”³²³

Japonya ile yapılan antlaşmanın mimarı Dulles, Japonya’nın konumu göz önünde bulundurulduğunda ABD’nin, Japonya’nın karşılık veremediği yükümlülükleri üstlenmeye elverişli olmadığını belirtmiştir. Antlaşmaya göre ABD, Japon topraklarında kuvvet bulundurma hakkını saklı tutarken Japonya’nın güvenliğini ve bağımsızlığını güvence altına almak için hiçbir yükümlülük üstlenmemektedir. John Foster Dulles, Japonya ile yapılan barış antlaşmasının iki amacı olduğunu belirtmektedir. Her şeyden önce, başka bir savaşı kışkırtmayacak şekilde eski bir savaşı kapatmak için tasarlanmıştır. Bu amaçla kazananlar, tüm nefret ve intikam dolu olma izini ortadan kaldırarak uzlaşma antlaşması yaptılar. Çünkü mağlup bir ulusun tekrar savaştan vazgeçmesinin yolu onun küçük düşürülmesinden ve ayrımcılık yapılmasından kaçınılmasıdır. İkinci amaç ise Japonya’yı yenilmiş bir düşmandan Pasifikteki kolektif güvenliğe olumlu katkıda bulunan bir aktöre dönüştürmektir. Kaldı ki Dulles’e göre Japonya’nın stratejik konumu, insani ve sınai potansiyeli dikkate alındığında Japonlar özgür dünyanın bir üyesi olma arzusunu sürdürmediği sürece Batı Pasifik herhangi bir devlet için güvenli olmayacaktır.³²⁴

İttifakın ABD Kanadı: Ekonomik, Askeri ve Diplomatik Yardımın Tedarikçisi

ABD’nin Japonya’yı müttefik olarak kazanmak mottosunun başka bir ifade ile beta stratejisinin hayata geçirilişi ekonomik, askeri ve diplomatik olmak üzere üç

³²² Monroe Doktrini ile izolasyonist bir politika izleyen ABD’nin bölgesel ve kolektif antlaşmalara katılmasını olanak sağlayan karardır. Bu kararla Senato, ABD’nin Birleşmiş Milletler’le uluslararası barış ve güvenliği sağlamanın başarılması politikasını doğrulamaktadır. Böylece ortak çıkarlar dışında silahlı kuvvetlerin kullanılmayacağını teyit eder. Bkz: Vandenberg Resolution U.S. Senate Resolution 239, 80th Congress, 2nd Session, 11th June 1948, Çevrimiçi), https://www.nato.int/ebookshop/video/declassified/doc_files/Vandenberg%20resolution.pdf, Erişim Tarihi: 02.12.2019.

³²³ John Foster Dulles, “Security in the Pacific”, **Foreign Affairs**, Vol.30, No.2, 1952, p.178.

³²⁴ **Ibid.**, pp.175-176.

koldan gerçekleştirilmiştir. Amerika'nın Japonya stratejisinin ekonomik ayağı, komünizme karşı bir siper olacak şekilde ülkenin ekonomisini kalkındırmaktır. Az yiyecek, yüksek enflasyon, ihracat ve yatırım yoksunluğuyla savaş sonrası Japon ekonomisinin hakim yardım sağlayıcısı, ABD olmuştur. 1952-1956 yılları arasında ABD askeri yardımı, Japonya'nın toplam emtia ithalatının %25'ini oluşturmuştur. Kore Savaşı, erken dönem ABD-Japon ekonomik iş birliğinde temel bir faktör olmuştur. ABD-Japon ittifakının ekonomik ayağında, ABD'nin kontrolünü sağlamak istediği önemli hedeflerden biri Japonya'nın Çin ile olan ilişkileridir. Çin'in, Japon takımadalarının ihtiyaç duyduğu kritik bir ham materyal kaynağı olması ABD'de, Japonya'nın ekonomik olarak Çin'e bağımlı olacağı ve dolayısıyla bu durumun Japonya'yı tarafsızlığa yönelteceği endişesini beraberinde getirmiştir.³²⁵ Yoshida bir konuşmasında Çin'in doğal bir pazar olması sebebiyle renginin “yeşil” ya da “kırmızı” olmasının ülkesi açısından bir sorun oluşturmayacağını ve pazara ilişkin düşünüldüğünde Çin'in Japonya için gerekli olduğunu ifade etmiştir.³²⁶ Buna rağmen 24 Aralık 1951'de Japonya, Tokyo'nun komünist rejim Çin ile herhangi bir ikili antlaşma sonuçlandırmaya niyetinin bulunmadığı ile başlayan bir mektup imzalamıştır. Yoshida Mektubu olarak adlandırılan bu belge, ABD'nin müttefiki üzerindeki kontrolünün ölçüsünü gözler önüne sermesi açısından önemlidir.³²⁷

Amerikan ekonomik danışmanlarının Japonya'ya, Çin'in komünist devrimin ortasında yer aldığı dolayısıyla iyi bir ticaret ortağı olmayacağı yönündeki telkinleri Japon iş dünyası tarafından hoş karşılanmamıştır. Bu koşullar altında ABD'nin, Japonya'ya Çin'i ikame edecek yeni pazarlara erişim olanağı sağlama zorunluluğu ortaya çıkmıştır. ABD, Japonya ile Güneydoğu Asya ülkeleri arasında ticaretin geliştirilmesini sağlamak için bölgesel ekonomik bir formül düşünmüştür. ABD'nin bir taraftan Japonya'ya ticaret ortağı arayışları devam ededursun diğer taraftan

³²⁵ Howard Schonberger, “U. S. Policy in Post-War Japan: The Retreat from Liberalism”, **Science & Society**, Vol.46, No.1, 1982, pp. 55-56.

³²⁶ William R. Nester, **Power Across the Pacific: A Diplomatic History of American Relations with Japan**, London, MacMillan Press, 1996, p.244.

³²⁷ Walter LaFeber, **The Clash: A History of U.S.-Japan Relations**, New York, W.W. Norton, 1998, p.293.

kendisini de Japonya'nın hayati bir ticaret ortağı yapmıştır.³²⁸ Hükümet, “Japon malları satın al” kampanyaları başlatmış, Japonya'nın çok sayıdaki ticaret bariyerlerine tolerans göstermiş aynı zamanda da Amerikan piyasalarına neredeyse serbest erişimine izin vermiştir.³²⁹ Görüldüğü üzere ABD, Japonya'ya bir koruyucu gibi davranmış ve her türlü ekonomik ihtiyacını temin etmiştir. Böylece Japonya'nın Batı kanadında tutulması amaçlanmıştır. Başka bir deyişle, ülkenin ekonomik ihyası sağlanmaya çalışılarak “Batı tarafı en iyi taraftır (**West side is the best side**)” mesajı işlenmeye çalışılmıştır.³³⁰

Japonya'nın ekonomisinin ayağa kalkması için yapılan Amerikan yardımları, Çin-Sovyet bloğu tarafından Japon militarizminin yeniden canlandırılması ve böylece bölgede Japonya'nın Amerikan çıkarlarına alet edilmesi olarak algılanmıştır. Çin-Sovyet yakın ilişkisi ise ABD tarafından saldırgan bir gruplaşma şeklinde yorumlanmıştır. Amerikan algısına göre Çin, adeta Sovyetlerin bir uydusu görünümündedir.³³¹ Böylece saflar belli olurken algılar, güvenlik kaygılarını derinleştirmiştir. Bu algıların yarattığı etkiye tepki olarak, ABD'nin “beta stratejisinin” askeri ayağı olarak, Ryukyu adasının uzun dönem stratejik kontrolünü korumaya çabalamıştır. Okinawa'daki deniz ve hava üsleri Asya'da ABD'nin stratejik pozisyonu açısından kritik öneme haizdi. Kaldı ki Okinawa ileri karakolu olmaksızın ABD'nin Kore savaşında mücadele etmesi pek mümkün görünmemekteydi. ABD'nin adalarda 169 üssü, 45.000 askeri personeli, 3.300 sivil personeli ve yaklaşık 70.000 Japon çalışanı bulunmaktadır. ABD, Japon hükümetinin başkanları üzerinde ABD askerlerinin yerel sınır dışı hakları konusunda bir statü-güç anlaşması imzaladı. Güvenlik Antlaşması, Amerikan kuvvetlerine herhangi bir iç ayaklanmayı ve siyasal huzursuzlukları Tokyo hükümetinin onayıyla yatıştırma izni vermektedir. ABD'ye, Japonya'da herhangi bir zamanda herhangi bir yere kuvvet kullanma olanağı

³²⁸ Sayuri Guthrie-Shimizu, “Japan, the United States and the Cold War, 1945-1960”, **The Cambridge History of The Cold War Volume I Origins**, (Ed.) Melvyn P. Leffler, Odd Arne Westad, Cambridge, Cambridge University Press, 2010, p.257.

³²⁹ Cha, **Powerplay: The Origins of the American Alliance System in Asia**, pp. 152-53.

³³⁰ Michael Schaller, “U.S.-Japan Ties Since the San Francisco Peace Treaty — A Look at the Trump Administration's Japan Policies from the Perspective of Diplomatic History”, **Japan Review**, Vol.2, No.4, 2019, p.5.

³³¹ Best, Hanhimaki, etc., **International History of the Twentieth Century and Beyond**, p.257.

sağlamaktaydı. Hatta ABD'ye tüm bu olanakları sağlayan 1951 Antlaşması askeri işgalin gönüllü devamı tanımlamalarına yol açmıştır. Dulles durumu, “savaş sonrası kurumsal mimari ABD'ye Japonya'da istediği kadar gücü, istediği yerde ve istediği sürece kullanma hakkı verdi” sözleriyle özetlemiştir.³³² Görüldüğü üzere antlaşmanın amacı Japonya'yı Sovyetlere kanallı edecek zayıflıkta ya da tarafsızlıkta bırakmamak ve ABD'nin kontrol gölgesini üzerinden eksik etmemektir.

ABD'nin Kore Savaşı'na katılımı ile Japonya'nın yeniden silahlandırılması kararı aynı döneme denk gelmektedir. İşgal birlikleri yarımada konuşlandırıldığında MacArthur ve Washington'daki askeri şefler, Japonya birliklerinin kısmen boşlukları doldurmasını kararlaştırmışlardır. 8 Temmuz 1950'de MacArthur, Japon Başbakanı Yoshida'dan 75.000 kişiden oluşan Ulusal Polis Rezervi (**UPR, National Police Reserve-NPR**) oluşturmasını ve Deniz Güvenliği Kuvvetleri'ni 8.000'den 10.000'e arttırmasını istemiştir.³³³ Yoshida, Amerika'nın yeniden silahlanma ve Asya'da Japon kuvvetlerini konuşlandırma yönündeki yoğun baskılarının yönünü değiştirmiştir. 1954 yılındaki istifasına kadar Washington'la askeri konularda görüş ayrılıklarından kaçınmak için yeterince çaba göstermiştir. Her ne kadar UPR sayısını 1951 yılında 11.000'e kadar arttırmış olsa da bu rakam, ABD'nin talep ettiğinin yalnızca üçte biridir. İşgalin sona ermesinin ardından kısa bir süre sonra UPR'yi Yoshida, Öz Savunma Hattı çizgisine dönüştürmüştür.³³⁴

1952 yılında Truman MGK135/1'i onaylamıştır. Bu belge, Batı Almanya ve Japonya'nın önemini doğrulamakla birlikte özgür dünyanın güçlenmesi için güçlü ve dost bir Japonya'nın Asya Pasifikte Batı savunmasında doğal bir çapa görevi görmesi gerektiğinin altını çizmektedir.³³⁵ 1952'de UPR, Ulusal Güvenlik Kuvvetleri (**National Safety Forces**)'ne dönüşmüş 110.000 insan gücüne genişletilerek ağır

³³² Leffler, **A Preponderance of Power**, p. 392.

³³³ “Letter from Douglas MacArthur to Yoshida Shigeru”, **National Diet Library, Modern Archives of Japan**, 8 July 1950, (Çevrimiçi), http://www.ndl.go.jp/modern/e/img_r/M010/M010-00Ir.html, Erişim Tarihi: 21.01.2020; John W. Dower, **Embracing Defeat: Japan in the Wake of World War II**, New York, W.W. Norton & Company, 1999, p.548.

³³⁴ Schaller, “The Korean War: The Economic and Strategic Impact on Japan”, pp. 168-169.

³³⁵ Takuya Sasaki, Hiroshi Nakanishi, “The 1950s: Pax Americana and Japan's Postwar Resurgence”, **The History of US-Japan Relations From Perry to Present**, (Ed.) Makoto Iokibe, (Trans.) Tosh Minohara, Palgrave: MacMillan, 2008, p. 128.

silahlarla donatılmıştır. Amerika Birleşik Devletleri, Japon Deniz Güvenliği Karakoluna on sekiz devriye firkateynini ve elli büyük destek çıkarma gemisini ödünç vermiştir. Bu gemiler daha sonra Deniz Öz Savunma Kuvvetleri'nin çekirdeğini oluşturmuştur. 1954 yılında bu üç birim Öz Savunma Kuvvetleri (**ÖSK, Self Defense Forces**) olarak yeniden adlandırıldı. 1956 yılına gelindiğinde üniformalı personelin toplam sayısı 160.000'den 215.00'e yükselmiştir.³³⁶

Beta stratejisinin diplomatik ayağına ilişkin ise ABD'nin Japonya'yı yalnızca ekonomik olarak ihya etmeye çabalamadığı; uluslararası kuruluşlara üyeliğinin alt yapısını hazırlayarak yalnızca ekonomik değil aynı zamanda siyasal olarak kabul görmesini sağladığı söylenebilir. ABD, Japon ihracatının önündeki kısıtlamaların önüne açmakla kalmamış aynı zamanda da ülkenin Dünya Bankası ve İthalat-İhracat Bankası aracılığıyla kredilerini de desteklemiştir. ABD, Japonya'nın Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu gibi kuruluşlara üyeliğini desteklemiştir. Dahası, Japonya'nın uluslararası toplum tarafından kabul görmesi ve uluslararası arenada varlığını göstermesi için baskı yapmıştır.

İttifakın Japon Kanadı: Koyulaşan Amerikan Gölgesi Altında Ekonomi-Politika Ayrımını Sürdürme Çabaları

ABD-Japon ittifakının Amerikan kanadı için süreç bu şekilde ilerlerken Japon kanadı açısından nasıl bir serüvenden söz edilmektedir? Yenilmiş bir güç olarak Japonya, II. Dünya Savaşı sonrasında Müttefiklerin tüm şartlarını kabul etmiş olup silahsızlanma ve demokratikleşme reformlarını uygulamayı yükümlenmiştir. Her ne kadar güvenlik kaygılarını ABD'nin koruyucu şemsiye altına sığınarak minimuma indirgese de San Francisco Barış Antlaşması'nın söz konusu iki ülkeyi askeri bir antlaşmaya kanalize etmesi sebebiyle SSCB ve Çin'in Antlaşma'nın imzacıları arasında olmaması Japonya açısından "kısmi barış" olarak değerlendirilebilir. Ulusal reformlar ve uluslararası uyum, Japon dış politikasına yön veren temel dinamikler

³³⁶ March Gallicchio, "Occupation, Dominion, and Alliance: Japan in American Security Policy, 1945-69", **Partnership: The United States and Japan, 1951-2001**, (Ed.) Akira Iriye, Robert A. Wampler, Kodansha International, Tokyo, 2001, p.121.

olmuştur. Yoshida ve sonrasındakiler sınırlı yeniden silahlanma ve ekonomik büyüme konsantrasyonlu pragmatik bir politika izlemişlerdir. Hızlı ekonomik gelişme odaklı Yoshida Doktrini, Liberal Demokrat Parti'nin "1955 sistemine" giden yolunun önünü açmış ve güvenlik konularını genel olarak siyasi gündemin dışında tutmuştur. Yoshida Doktrini ve 1955 Sistemi, başka deyişle "savaş sonrası düzeninin kazananlarının adaletine boyun eğmiş Japonya", iki savaş arasındaki revizyonist söylemlerini bırakıp düşük profilli bir söylem tercih etmiştir. Politikanın ve ekonominin ayrımının (**seikei bunri**) sürdürülmesine, savaş sonrası dönemin başlarında başarılı bir şekilde devam edilmiştir. Hem bölge ülkelerinin hem de Japonya'nın önceliği ekonomik kalkınma olduğu için bu süreçte tarih, Doğu Asya ile ilişkilerde gündemin dışına itilmiştir.³³⁷ Böylece, Asya'nın Japon liderliğinde birleşmesi gayesi, yerini "küçük Japonya (**small Japan**)" ve "barışsever devlet (**peace-loving state**)" politik söylemlerine bırakmıştır.³³⁸ Japonya'nın bu evrede, ekonomik ve bir dereceye kadar siyasal olarak Doğu Asya'ya kademeli yeniden entegrasyonunu içeren "parmak ucu diplomasisi (**tiptoe diplomacy**)" izlemek zorunda kaldığı yönünde genel bir kanı vardır.³³⁹

Yoshida Doktrini üç bileşene sahiptir. İlk bileşen, Japonya'nın Washington'dan gelen güvenlik garantilerine dönmesiyle ABD kuvvetlerinin Japon topraklarında devam eden konuşlanmasını kabul etmesiydi. Bu, ABD için stratejik olarak önemliydi çünkü 1949'da komünist Çin'in ortaya çıkışıyla Soğuk Savaş Asya'ya gelmişti ve 1950'de Kore Savaşı başladı. ABD'nin hava ve donanma gücünün Honshu'da konuşlandırılması ve güneyde Okinawa'da kara kuvvetlerinin yerleştirilmesi, ABD askeri kuvvetlerinin Asya'da işleyişi için merkezi rol oynamaktadır. Pasifikteki "batırılmaz uçak gemisi olarak" Japonya, ABD'nin Soğuk Savaş stratejisinde kritik bir rol oynamaktaydı.

³³⁷ T.U. Berger, "The Politics of Memory in Japan's Foreign Relations", Japan **in International Politics: The Foreign Policies of an Adoptive State**, (ed.) Thomas U. Berger, Mike M. Mochizuki, Jitsuo Tsuchiyama, CO: Lynne Rienner, 2007, p.90.

³³⁸ Hughes, "Japan's Policy Towards China: Domestic Structural Change, Globalization, History and Nationalism", pp. 40-41.

³³⁹ Ampiah Kweku, **The Dynamics of Japan's Relations with Africa: South Africa, Tanzania and Nigeria**, London, Routledge, 1997.

Yoshida Doktrini'nin ikinci bileşeni, Japon askeri gücünün denizde konuşlandırılmasının olmamasıydı. Bu durum, Soğuk Savaş süresince Batı ittifak stratejisinin kalbini oluşturan kolektif savunma konseptinin reddedilmesini gerektirdi. Üçüncü bileşen ise, Japonya'nın herhangi bir yabancı ülkeden silah ithal etmemesiydi. Bu durum hem Japonya'nın toprakları dışında Japon kuvvetleri konuşlandırmayacağı sözünü hem de küresel çatışmalardan çekilme yönündeki siyasal ifadelerini güçlendirdi. Militarizmin reddi örneği, ÖSK'dır. Yoshida bu kuvvetleri yalnızca iyi niyetli bir askeri güç değil, aynı zamanda savunma konularında da yardımcı olan dostça bir arama kurtarma ekibi olarak tanımlamıştır.³⁴⁰

Kore Savaşı, ABD kuvvetlerinin çoğunun Kore yarımadasında konuşlandırılmasının ardından iç güvenlik denetiminde paramiliter kuvvet oluşturulması için büyük bir ivme kazandırdı; Yoshida, Washington'dan gelen daha büyük ve daha iddialı bir güvenlik gücü yaratma baskısına direndi. Bu, Japonya'nın savaş sonrasında yeniden silahlanmasının başlangıcını ateşlemiştir. Silahlanma için baskı Japon elitlerden değil, Asya'da ABD'nin çevreleme politikasının desteklenmesine artan bir ihtiyaç olarak Japonya'yı daha aktif bir stratejik duruşta gören ABD'li siyasa yapıcılardan gelmiştir.³⁴¹

Ichiro Hatoyama göreve geldiği 1954 yılından ayrıldığı 1956 yılına kadar Yoshida'ya oranla ABD'den bağımsız bir Japon dış politikası yürütmeye çabalasa da ülkesinin Çin ve SSCB ile ilişkilerindeki ABD'nin gölgesini istenilen düzeyde azaltamamıştır. 1956 yılında göreve gelen Nobusuke Kishi ise selefinden farklı olarak Japonya'nın bölgedeki komşularıyla ilişkilerinden önce ABD ile ilişkisine odaklanmış ve daha eşit ve daha güçlü bir Japonya için işe ABD ile olan Güvenlik Antlaşması'nın revizesiyle başlamıştır. 1960'ta Washington'da imzalanan revize antlaşmasıyla artık ABD, kuvvet kullanırken Japonya'ya danışacaktır. Böylece “koşulsuz teslimiyet” ibresi Japonya adına, adım adım “kendini kabullendirme” yönüne doğru hareket

³⁴⁰ Sun-Ki Chai, “Entrenching The Yoshida Doctrine: Three Techniques for Institutionalization”, **International Organization**, Vol. 51, No.3, 1997, p.405

³⁴¹ John Welfield, **An Empire in Eclipse: Japan in the Postwar American Alliance System**, London: The Athlone Press, 1988, ch. 3

etmektedir. Ne var ki, Kishi'nin uzlaşmaz bir siyaset takip etmesinin kamuoyunda yarattığı rahatsızlık ve Nagazaki ve Hiroşima'da atom bombalarının yarattığı yıkımın etkisiyle ülkede hakim olan pasifizm yanlısı hareketin gördüğü yoğun destek, revize edilen antlaşmanın yasama organı tarafından onaylanması önünde engel teşkil etmiştir. Kishi'nin eylemleri anayasadaki 9. maddenin iptaline ve bölgesel bir savunma paktına kadar gidebilecek bir politikanın ilk adımı kabul edilmiş ve 1930'larda Japon militarizminin yeniden uyanışı olarak değerlendirilmiştir. Siyasal ve toplumsal düzeyde yaşanan istikrarsızlıklar 1960'ta Kishi'nin istifası ve Hayato İkedâ'nın Başbakanlığı ile sonuçlanmıştır. İkedâ, Yoshida ekolünü takip ederek kalkınma odaklı bir Japonya hedefi ile güvenlik konularını ikinci plana atmıştır.³⁴²

1952'de işgal bitmiş olmasına rağmen Japonya uzun yıllar müşteri devlet olmaya devam etmiştir. Yüzlerce üste bulunan 200.000 kadar Amerikan birliklerinin varlığı, Okinawa'ya ve diğer adalara uzanan yabancı etkisi Japonya'nın tam olarak bağımsız olmadığını göstermektedir. Japonya'nın diplomasisi, güvenliği ve ticareti Washington tarafından belirlenen önceliklere bağlı kalmıştır. İttifakı bir arada tutmak için her iki taraf da bazı ana değerlerde uzlaşmışlardır. ABD açısından askeri üsleri istikrarlı bir Japonya'da tutmak ve Çin'i izole etmek, Japonya'yı yeniden silahlandırmaya itmenin değerinden ağır basmıştır. Japonlar açısından ise tedarik güvencesi sağlama ve Amerikalı tüketicilere erişim sağlama ihtiyacı, anayasanın "savaşız" maddesini titizlikle gözlemlemekten veya Çin ile diplomatik bağlar kurmaktan daha önemli olduğu olmuştur.³⁴³

Görüldüğü üzere ittifakın ilk yıllarında ABD ve Japonya her ne kadar farklı perspektif ve çıkarlara sahip olsalar da tıpkı Snyder'in ittifakların kuruluş temellerini araştırdığı çalışmasında ifade ettiği gibi her iki tarafın çıkarına hizmet eden ekonomik ve askeri yardım aracılığıyla güçlü bir "ittifak" kurmuşlardır. Karşılıklı Güvenlik Antlaşması, Japonya'ya askeri ve ekonomik yardım karşılığında Amerikan tercihlerini takip etme sorumluluğunu getirirken ABD'ye ise Japonya üzerinde büyük bir hareket

³⁴²Best, Hanhimaki etc., **International History of the Twentieth Century and Beyond**, pp.329-333.

³⁴³ Micheal Schaller, **Altered States: The United States and Japan since the Occupation**, Oxford, Oxford University Press, 1997, p.63.

ve güç alanına sahip olma ayrıcalığı sağlamıştır. İttifakın kuruluş aşamasında müttefikler arasındaki güvenlik ikilemi patolojisine bakıldığında ise ABD'nin Japonya tarafından bırakılma başka deyişle stratejik denklik açısından Amerikan politikasının merkezi olan Japonya'nın komünist yörüngeye kayması endişesini taşıdığı; Japonya'nın ise silahlanma baskılarıyla Kore Savaşı'na çekilme başka deyişle tuzağa düşme korkusunu deneyimlediği söylemek mümkündür. Bu endişeler sebebiyledir ki ABD, Japonya'nın Asya'da komünizmle mücadelede aktif askeri ve ekonomik bir müttefik olmasını isterken Japonya, ekonomik olarak daha kapsayıcı ve daha az militarize edilmiş bölgesel bir vizyonunun sınırlarını araştırarak ABD'nin askeri taleplerine mümkün olduğunca direnmiştir. Bu taleplere direnirken diğer yandan da Amerikan yaygınlaştırılmış nükleer caydırıcılığının “isteksiz alıcısı olma” duruşunu benimsemiştir.³⁴⁴ Nitekim Japonya nükleer silaha sahip olmama, üretmeme ve topraklarında konuşlandırılmasına izin vermemeye dayan Nükleer Olmayan Üç İlkesi'nden üçüncüsünü kabul etmiş ve ABD'nin nükleer silah taşıyan gemilerinin Japon limanlarına demirlemesine izin vermiştir. ABD, 1970'lere kadar Okinawa'da büyük bir nükleer cephanelik sürdürmüştür.³⁴⁵ Ne var ki, ABD ve Japonya arasında kurulan ittifak, yaygınlaştırılmış caydırıcılığın doğasında var olan güvenilirlik sorunlarıyla pek çok kez yüzleşmiştir. İki ülke arasındaki ittifakta, taahhütlerin güvenilirliğinin sorgulanmasında bırakılma korkusunu en fazla hisseden ve buna bağlı olarak yeniden güvence talep eden taraf Japonya olmuştur.

2.3. Yaygınlaştırılmış Caydırıcılığın Korunan ve Savunan Aktör İlişkisi Bağlamında ABD-Japon İttifakı

Bırakılmayı etkileyen faktörlerden en dikkat çekici olanı görece güç yetenekleridir. Genel olarak güçlü devletler bırakılma korkusunu daha az deneyimlerken zayıf devletlerde bu korku daha yoğundur. Çünkü bir devletin güvenliğini sağlamak için elinde bulundurduğu güç kaynakları, ittifaktan ayrılma

³⁴⁴ Yukio Satoh, “Japan’s Responsibility Sharing for the U.S. Extended Deterrence”, **Discuss Japan: Japan Foreign Policy Forum**, No:19, 2014, (Çevrimiçi), <https://www.japanpolicyforum.jp/diplomacy/pt20140310010210.html>, Erişim Tarihi: 22.01.2020.

³⁴⁵ Roehrig Terence, **Japan, South Korea, and the United States Nuclear Umbrella: Deterrence After the Cold War**, New York, Columbia University Press, 2019, pp.97-98.

yeteneğini etkiler. Buna karşılık, müttefikin savunma şemsiyesine katkıda bulunmak için çaba sarf etmeyen veya ittifaka güç birikimi olarak değer vermeyen zayıf devletler benzer şekilde ayrılma yeteneğine sahip değildir. Sonuç olarak, zayıf devletler terk edilme korkusuna daha duyarlıdır.³⁴⁶

ABD'nin Doğu Asya'daki yaygınlaştırılmış caydırıcılığına bakıldığında bölge ülkelerinin güvenliğini sağlamak için sahip olduğu güç kaynaklarının, özellikle de nükleer silahlar, küçük müttefiklerinin gözünde ABD'yi vazgeçilmez kıldığı görülmektedir. Japonya ile yapılan ittifakın oluşum hikayesi, Japonya'nın yalnızca savunulmasına değil aynı zamanda çevrelenmesine dayanmaktadır. ABD'nin yaygınlaştırdığı güvenlik şemsiyesi, Japonya'yı kendisine bağlı ve Amerikan görüntüsüyle yeniden yapılandırarak bölgedeki diğer müttefiklerin taşıdığı Japon militarizminin yeniden canlanması korkusunun törpülenmesine olanak sağlamıştır. Nitekim ABD'nin Japonya'nın yapılandırılmasında üstlendiği rol, “şişedeki mantar tıpa (cork in the bottle)”³⁴⁷ ve “onurlu gözlemci (honorable watchdog, gobankensama)” gibi kavramlarla adlandırılmıştır. Andrew O'Neil, ABD'nin kendisini konumlandığı bu “şişedeki mantar tıpa” rolünün yalnızca Japonya için değil ABD'nin ikili ittifak kurduğu diğer bölge ülkeleri içinde geçerli olduğunu, esasında Amerikan yaygınlaştırılmış caydırıcılığının bir parçasını oluşturduğunu ifade etmektedir. O'na göre, ABD'nin Doğu Asya'daki yaygınlaştırılmış caydırıcılık stratejisinin ana unsurlarından biri, bölgesel müttefiklerin ulusal güvenliklerini korumak için tek taraflı olarak istikrarsızlaştırıcı askeri teknolojileri edinmelerine gerek olmadığına ikna etmektir.³⁴⁸ Nitekim Amerikan yaygınlaştırılmış caydırıcılığı bölgede nükleer silahların yayılmasının önlenmesinin bir aracı olarak hizmet etmiştir. Bu durum da güvenliğini Amerikan askeri taahhütlerine dayandıran başta Japonya ve diğer bölge ülkeleri açısından ABD tarafından bırakılma korkusunun yoğunluğunu arttırmaktadır. Elbette ki bu korkunun yoğunluğunu belirleyen, müttefikler arasındaki

³⁴⁶Cha, **Alignment Despite Antagonism: The United States-Korea-Japan Security Triangle**, p. 41.

³⁴⁷Okinawa'daki Üçüncü Deniz Bölümü'nü kumanda eden General Henry Charles “Hank” Stackpole'ün Washington Post'a 1990 yılında yaptığı bir mülakatta kullanmış olduğu bir deyimdir. Bkz: Thomas Berger, **Redefining Japan& the US-Japan Alliance**, New York, Japan Society, 2004, p.46.

³⁴⁸O'Neil, **Asia, The US and Extended Nuclear Deterrence: Atomic Umbrellas in the Twenty-first Century**, p.18.

ortak çıkar ve ortak tehdit algısı olduğu kadar aynı zamanda da güçlü olan devletin zayıf olanı korumak için üstlendiği maliyetlerdir.

Tüm bu arkaplan göz önünde bulundurularak çalışmanın bu başlığı altında yaygınlaştırılmış caydırıcılığın savunan aktörü ABD'nin korunan aktör Japonya ile ilişkisi, savunan aktörün taahhütleri ve korunan aktörün bu taahhütlere olan güveni bağlamında işlenecektir. Bu noktada, ABD ve Japonya arasındaki yaygınlaştırılmış caydırıcılık ilişkisinde iki ülkenin deneyimledikleri güvenlik ikilemi patolojileri dört dönemde ele alınacaktır.

2.3.1. 1950-1960 Yılları: Japonya'nın “Zayıf Müttefik Şantajı”

Japonya'nın açığa çıkan stratejik değerine paralel olarak ortaya konulan Japonya'nın müttefik olarak kazanılması politikası başka deyişle “beta stratejisi”, ABD ve Japonya arasındaki güvenlik antlaşmasının revize edildiği 1960 yılına dek askeri, ekonomik ve diplomatik ayaklarıyla büyük bir titizlikle sürdürülmüştür. Söz konusu on yıl Japonya'nın savunmasının, ekonomisinin ve uluslararası ilişkilerdeki varlığının artırılması çabalarına sahne olmakla kalmamış aynı zamanda ABD'nin Japonya'ya karşı hissettiği güvenlik kaygılarına ve Japonya tarafından bırakılma korkusuna tanıklık etmiştir. 1950-1960 yılları, ABD'nin Japonya tarafından bırakılma endişesini taşıması bakımından oldukça dikkat çekicidir. İttifakın Japonya kanadı ise 1951 yılındaki güvenlik antlaşmasından duyduğu memnuniyetsizliği ve nükleer silah edinme söylemlerini tartışmaya açarak ABD'nin bırakılma korkularını tetiklemiş ve ABD'den daha fazla ekonomik ve askeri taahhüt almaya çabalamıştır. Japonya'nın zayıflık şantajı ve ABD'nin bırakılma korkuları 1960 Karşılıklı İş Birliği ve Güvenlik Antlaşması ile sonuçlanmış ve ikili ittifakta yeni bir döneme girilmiştir.

1950'de Başkan Truman'ın onaylamış olduğu MGK 125/2, bir taraftan Japonya'nın ihyası için beta stratejisinin unsurlarını taşıırken diğer taraftan ABD'nin Japonya'ya ilişkin bırakılma korkularını yansıtmaktadır. MGK 125/2, Japonya'nın ABD ile bağını koparıp tarafsızlığa yönelebileceği veya ABD-Sovyet çatışmasından avantaj sağlamaya kalkışabileceği ve bölgeyle ilişkilerinde bağımsız bir kanat olmayı

başarabilmek için SSCB ve Çin ile yakın ilişkiler kurabileceği gibi ihtimallere yer vererek Japonya'ya ilişkin karamsar bir tablo çizmektedir.³⁴⁹ Japon Başbakanı Yoshida'nın istifa etmesiyle 1954 yılında yerine gelen Ichiro Hatoyama'nın izlemeye çalıştığı ABD'den özerk politikalar da ABD'nin bu karamsar tablosunu güçlendirmiş ve bırakılma endişelerini arttırmıştır. Hatoyama hükümetinin Çin ve SSCB ile yaklaşması ABD'nin gözünde Japonya'yı “güvenilmez bir müttefik” konumuna getirmiştir.

1953 yılında ABD Başkanı Dwight D. Eisenhower, “yeni bakış” olarak adlandırılan ABD'nin ulusal savunma harcamalarının azaltılması ve nükleer silahlara daha fazla dayanılmasını içeren “kitlesel karşılık” politikasını (MGK 162/2) onaylamıştır.³⁵⁰ Bu politika, ABD'nin konvansiyonel silahlarının azaltılmasını ve kara kuvvetlerindeki eksikliklerin müttefikler tarafından tamamlanmasını öngörmektedir. ABD, Japonya'nın ekonomik gücünün askeri alana kanallanması beklentisi içerisinde olmuştur. Eisenhower, Japon anayasasının izin vermiyor olmasına rağmen kendi güvenliğinden sorumlu olması vaktinin geldiğinde ısrar etmektedir. Japonya, herhangi bir yükümlülük altına girmek istemeyen buna rağmen ABD'den sürekli daha fazlasını talep eden bir müttefik konumundadır.³⁵¹

Eisenhower'ın yeni bakış stratejisi yalnızca ABD-Japonya arasında yeniden silahlanma tartışmalarına değil aynı zamanda Japonya'nın kendi içerisinde de bu konunun tartışılmasına yol açmıştır. Esasında, Japonya'nın nükleer silah elde etme tartışmalarını müttefiki ABD'den yaygınlaştırılmış caydırıcılık şemsiyesi altında daha fazla taahhüt elde etmek için yapılan hamleler başka bir ifade ile “zayıf müttefikin şantajı” olarak değerlendirmek mümkündür. Yoğun kamuoyu karşıtlığına rağmen muhafazakarlar, Japonya'nın kendi nükleer silahlarını elde etmesi gerektiğini pek çok kez vurgulamışlardır. Başbakanlar Hatoyama (1954-56), Tanzan İshibashi (1956) ve

³⁴⁹ “United States Objectives and Courses of Action with Respect to Japan”, **FRUS:1952-1954 China and Japan**, Vol.XIV, Part.2, 1952, (Çevrimiçi), <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1952-54v14p2/d588>, Erişim Tarihi: 20.01.2020.

³⁵⁰ “Note by the Executive Secretary to the National Security Council on Basic National Security Policy”, **FRUS: 1952-1954 National Security Affairs**, Vol. II, Part.I, 1953, (Çevrimiçi), <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1952-54v02p1/d101>, Erişim Tarihi: 20.01.2020.

³⁵¹ Sasaki, Nakanishi, “The 1950s: Pax Americana and Japan's Postwar Resurgence”, p. 129.

Nobusuke Kishi (1956-1960) Japonya'nın yeniden silahlanmasını istemişler ancak güçlü kamuoyu karşıtlığı ve ciddi bütçe kısıtlamalarıyla karşı karşıya kalmışlardır. 1956'da Başbakan Ichiro Hatoyama şöyle der:

“Japonya yakın bir zamanda yasadışı bir işgal tehdidi altındaysa ve işgalin yöntemi Japonya'nın ulusal topraklarına karşı bir füze saldırısıysa, Anayasa'nın ruhunun sadece oturup ölmeyi beklememizi gerektirdiğine inanmıyorum. Böyle bir durumda, böyle bir saldırıya karşı savunmak için kaçınılmaz olarak gerekli olan mutlak asgari önlemleri almamız gerektiğine inanıyorum, böylece bir füze saldırısına karşı savunmak için, örneğin, başka hiçbir uygun yol mevcut değilse, füze üssüne çarpmak yasal olarak kabul edilebilir olmalı ve kendini savunma alanına girmeli...”³⁵²

ABD'nin kitlesel karşılık stratejisiyle Japonya'dan beklentisi konvansiyonel açıdan daha fazla sorumluluk üstlenmesi iken Japonya, bölgede istikrarsızlığa sebebiyet verebilecek güçlü silahlar olan nükleer silahları elde etmeyi bir “şantaj” unsuru olarak kullanmıştır. Nitekim Hatoyama'nın “başka hiçbir yol mevcut değilse” söylemindeki alternatif yol, ABD'yi tekrardan müzakere masasına oturtarak güvenlik antlaşmasını açık ve güçlü yaygınlaştırılmış nükleer caydırıcılık şemsiyesi doğrultusunda revize etmektir.

ABD'nin Japonya tarafından artan terk edilme korkusu, Japonya'ya ilişkin politikanın yeniden gözden geçirilmesini ve 1951 Antlaşması'nın revize edilmesi gerekliliğini gündeme getirmiştir. Nitekim Japon siyasi liderler Güvenlik Antlaşması'nı eşitsiz olmakla eleştirmiş ve adeta Japonya'daki Amerikan işgalinin devam ettiği görünümünü yansıttığını ifade etmişlerdir. 1955 yılındaki MGK 1516/1'de bir taraftan Japonya'ya ilişkin güvenilmezlik sinyalleri salgılanırken diğer yandan karşılıklılığın geliştirilmesi için çağrıda bulunulmuştur.³⁵³ Yine aynı yıl içerisinde ABD'nin Tokyo Büyükelçisi John Moore Allison, “Japonya ile Yeni bir Başlangıç (**A Fresh Start with Japan**)” olarak adlandırdığı raporunu ABD Dışişleri Bakanı Dulles'e sunmuş ve Japonya'nın ABD tarafından egemen eşit bir ortak gibi davranılmamasından

³⁵² Sugio Takahashi, “Dealing with the Ballistic Missile Threat: Whether Japan Should Have a Strike Capability Under Its Exclusively Defense-Oriented Policy”, **NIDS Security Reports**, No. 7, 2006, p.81.

³⁵³ “U.S. Policy Toward Japan”, **FRUS: 1955-1957, Japan**, Vol.XXIII, Part.1, 1955, (Çevrimiçi), <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1955-57v23p1/d28>, Erişim Tarihi: 20.01.2020.

memnuniyetsizlik duyduğunun altını çizmiştir. Allison, Güvenlik Antlaşması'nın revize edilmesi çağrısını yinelemiştir.³⁵⁴

1957'ye gelindiğinde ABD'li yetkililer iş birlikçi ve güçlü bir Japonya'nın ABD'nin bölgedeki çıkarlarının sürdürülmesi için temel bir unsur olduğunun altını çizmişler ve Japonya ile yakın ilişkilerin sürdürülmesi için tek taraflı olan antlaşmanın revize edilerek karşılıklılık ilkesine dayalı bir antlaşmaya dönüştürülmesi gerekliliğini ortaya koymuşlardır. 1959'da ABD ve Japon yetkilileri 1951 antlaşmasının yeniden gözden geçirilmesi için görüşmelere başlamışlardır. Bu toplantılar sırasında Japon Dışişleri Bakanlığı, Japonya'nın gelecekte bir nükleer silah edinme olasılığının dışlanmaması gerektiğini savunarak ABD'den açık bir yaygınlaştırılmış nükleer caydırıcılık taahhüdü almaya gayret etmiştir. Her ne kadar Edwin O. Reischauer, 19 Ocak 1960'ta revize edilen Karşılıklı İş Birliği ve Güvenlik Antlaşması'nı Japonya'nın bağımsızlığını kazanarak ABD ile eşit bir aktör olması ve ortak olmanın getirdiği ortak ideal ve çıkarların yeterince paylaşılması açısından yeni bir başlangıç olarak değerlendirse de antlaşmada Japonya'nın beklediği türden açık bir taahhüde yer verilmemiştir.³⁵⁵

Antlaşma, yaygınlaştırılmış caydırıcılık veya ABD'nin nükleer şemsiyesinden bahsetmemektedir. Açık bir taahhüt olmamasına rağmen 1960'ta iki hükümetin Japon sularından transit geçecek nükleer silah taşıyan Amerikan gemi ve uçaklarına izin verilmesi konusunda gizli bir anlayışa ulaştığı bilinmektedir. Amerikan kayıtlarına göre, Japon hükümeti gizli bir prosedürü kabul etmiştir. Buna göre, Kore'de Komünistler ateşkesi ihlal edip saldırırsa ABD, Japonya'ya danışmaksızın saldırıyı püskürtmek için derhal askeri operasyon başlatabilirdi.³⁵⁶ Buna ek olarak, ABD'nin 1970'lere kadar Okinawa'da bulundurduğu nükleer silahlar da göz önünde

³⁵⁴ C.W. Braddick, **Japan and the Sino-Soviet Alliance, 1950-1964: in the Shadow of the Monolith**, New York, Palgrave MacMillan, 2004, p.33.

³⁵⁵ Edwin O. Reischauer, **The United States and Japan**, Third Edition, Harvard University Press, 2013, p.328.

³⁵⁶ Gallicchio, "Occupation, Domination, and Alliance: Japan in American Security Policy, 1945-69", pp.123-124.

bulundurulduğunda esasında Japonya'ya yönelik “örtülü” bir nükleer şemsiyenin sunulduğu söylenebilir.

Görüldüğü üzere güçlü müttefik, stratejik denklige sahip küçük müttefiki tarafından bırakılma korkusu deneyimlemiş ve bu korkunun sonucu olarak 1960 Karşılıklı İş Birliği ve Güvenlik Antlaşması imzalanmıştır. Yapılan revize antlaşmasıyla ABD-Japonya ilişkilerinde yeni bir döneme girilmiş olup ABD'nin Japonya tarafından bırakılma korkusunu yaşadığı tek dönem olan bu süreç, müttefikin “zayıflık şantajı” ile kısmi olarak beklentilerinin karşılanmasıyla sonuçlanmıştır. Soğuk Savaş'ın sonuna dek uzanan güvenlik ikilemi döngüsünde artık bırakılma korkusunu deneyimleyecek olan taraf Japonya'dır.

2.3.2. 1960-1970 Yılları: “Resmi Nükleer Şemsiye Taahhüdü” Arayışları

1960-1970'li yıllar, ABD-Japonya ilişkilerinin gerildiği adeta ABD'nin ektiği tohumların karşılığında ekinleri toplamak istediği “hasat” yıllarıdır. Bir taraftan Vietnam Savaşı³⁵⁷ dolayısıyla Çin ile gergin bir döneme girilmiş diğer taraftan ise SSCB'nin artan deniz kuvvetleri Pasifik'e yaklaşmıştır. ABD, Japonya'nın artan ekonomik gücünü, politik bir güce de dönüştürmesini istemiş ve bölgedeki Amerikan yükünü azaltarak istikrara katkıda bulunmasını bu yıllarda mütemadiyen talep etmiştir. Nitekim ekonomik “dev” ancak askeri “cüce” olmayı tercih edecek bir Japonya, bölgedeki Amerikan angajmanına hiçbir katkı sağlamayacaktır. Japonya, Soğuk Savaş'ın bölgede oluşturduğu sistemden en çok faydalanan ancak karşılığında

³⁵⁷1965-1975 yılları arasında ABD ve bu ülke tarafından desteklenen Güney Vietnam ile Kuzey Vietnam ve Kuzey Vietnam tarafından desteklenen Vietkong arasında meydana gelen mücadeledir. Eski bir Fransız sömürgesi olan Vietnam, 1954 yılında imza edilen Cenevre Antlaşması ile Kuzey ve Güney Vietnam olarak ikiye ayrıldı. 1957 yılından itibaren Güney Vietnam'da Kuzey Vietnam yanlısı Vietkong, ABD tarafından desteklenen Saygon yönetimine karşı mücadeleye başlamıştır. Kuzey Vietnam'ın bu girişimleri karşısında bölgede komünizmin hakim olmasını istemeyen ABD, Güney Vietnam'a askeri ve ekonomik yardımlarda bulundu. Savaş 22 Ocak 1973 tarihinde Paris'te imza edilen barış antlaşmasıyla sona ermesine karşın Kuzey ve Güney Vietnam'ın birleşerek tek bir Vietnam'ı oluşturmaları ise ancak Nisan 1975'te gerçekleşmiştir. 2 milyondan fazla asker ve sivilin hayatını kaybettiği savaşta, ABD de 60 bine yakın askerini kaybetmiştir. Ölmeden ülkelerine dönen ABD askerlerinin çoğu ise ya intihar etmiş ya da psikolojik tedavi görmüştür. Konu üzerine daha detaylı bilgi için Bkz. Max Hastings, **Vietnam: An Epic History of a Tragic War**, United Kingdom, William Collins, 2018; Geoffrey C. Ward, Ken Burns, **The Vietnam War: An Intimate History**, New York, Knopf, 2017.

komünizmle mücadelede ABD'ye katkı sunmayan “bedava yolcu” olarak görülmektedir. Japon perspektifinden bakıldığında ise ABD'ye “sadakat” ile iç siyasette yoğun nüfuza sahip pasifizm hareketi arasında arafta kalmış bir dış politika izlemek, o koşullarda en optimum çözümdür. 1965’de göreve gelen Eisaku Sato hükümetinin, bir yandan ABD'ye desteğini kamuoyu önünde deklare ederken diğer yandan yük paylaşımı hususunda ABD'yi memnun edecek bir adım atmamış olması Sato’nun dış politikada ABD’yle, içte ise kendisini koltuğundan edebilecek kamuoyu ve muhalefetle karşı karşıya gelme seçimini henüz yapmadığının işaretidir.³⁵⁸ Ne var ki, Çin’in nükleer silah elde etmesi, ABD’nin Vietnam’daki savaşı, Başkan Richard Nixon’ın “Nixon Şoku” olarak da bilinen “Guam Doktrini” ve akabinde ABD’nin bölgede kuvvet azaltımı politikası kısacası değişen koşullar Japonya’nın dış politikasında da değişimi beraberinde getirmiş ve müttefiki ABD’den algıladığı bırakılma korkuları Japonya’yı daha fazla sorumluluk almaya zorlamıştır. 1972 yılında Okinawa’nın kendisine bırakılması karşılığında Japonya’nın, Güney Kore ve Tayvan’ın güvenliğini kendi güvenliği ile eş değer sayması değişen dış politikanın çıktısıdır.³⁵⁹

³⁵⁸Best, Hanhimaki, etc., **International History of the Twentieth Century**, pp.339-343.

³⁵⁹ Japonya’nın güneyinden Tayvan’a kadar uzanan Ryukyu takımadasının en büyük adası olan Okinawa Adası, ayrıcalıklı bir coğrafi konuma sahiptir. Çin, Kuzey Kore, Güney Kore ve Tayvan’a kısa bir mesafede bulunan Okinawa Adası, kendisine egemen olan güce Pasifik Okyanusu’ndan Güney Çin Denizi’ne uzanan önemli bir hattı kontrol etme imkânı sağlar. Bağımsız Ryukhu Krallığı’nın bir parçası olan Okinawa, 17. yüzyılın başına dek Çin’in etkisi altındaydı. Japon kavmi Satsuma’nın 1609 yılında işgal ettiği Okinawa, 1879 yılında tamamen Japon devletine bağlandı. Japon topraklarının yüzde 6’sını oluşturan Okinawa Adası’na İkinci Dünya Savaşı sırasında adanın stratejik önemini fark eden ABD tarafından önemli oranda askeri birlik gönderildi. Şiddetli çatışmaların yaşandığı Okinawa’da yaklaşık olarak 200.000 Okinawalı hayatını kaybetmiştir. Japonya’nın Ağustos 1945’te teslim olmasına rağmen, ABD, Sovyetlerin bölgede yayılmasının ve yeni bir Japon militarizminin engellenmesi amacıyla birliklerini Okinawa’da tutacağını ilan etti. İkinci Dünya Savaşı’nın sona ermesini izleyen süreçte, Japonya Başbakanı Yosida Sigeru, Washington yönetimine ABD’nin işgal ettiği Japon topraklarından çekilmesi, ülkesine ABD pazarına erişim imkânı sağlanması ve Asya’da yükselen komünizm tehlikesine karşı ülkesinin güvenliğinin sağlanması karşılığında Japon topraklarındaki ABD üslerinin kalıcı hale getirilmesini teklifinde bulunmuştur. Bu öneriyi kabul eden ABD, 28 Nisan 1952 tarihinde işgal ettiği Japon topraklarından çekilmiştir. Yine aynı yıl imza edilen ve 1960 yılında gözden geçirilen Güvenlik Anlaşması uyarınca, ABD, gerek Japonya’ya yönelik herhangi bir saldırı olması durumunda bu ülkenin savunmasını üstlenmek gerekse Uzak Doğu’da güvenliği sağlamak amacıyla Japonya’daki üslerden faydalanma hakkını sürdürmüştür. Dahası Okinawa Adası’nın da yer aldığı Ryukhu takımadası 1952’de Japonya’ya iade edilen topraklara dâhil edilmemiştir. ABD, Soğuk Savaş dönemi koşulları dolayısıyla bu kadar önemli bir stratejik konuma sahip olan Okinawa’nın iadesini 1972 yılına kadar ertelemiştir. Günümüzde Japon topraklarındaki ABD askeri birliklerinin büyük kısmı bu adada bulunmaktadır; ABD üsleri adanın yüzde 18’inin kaplamaktadır. Konu üzerine daha detaylı bilgi için bkz. Robert Leckie, **Okinawa: The Last Battle of World War II**, New York, Penguin Books, 1995; Emma Chanlett-Avery, Ian Rinehart, “The US Military Presence in Okinawa and the Futenma Base Controversy”, **Congressional Research Service**, 2012; Jacques Fuqua, “Understanding Okinawa’s

Çin'in 1964'te ilk kapasiteli nükleer testi ve 1967'de ilk hidrojen bombası testi, Japonya'yı güvenliği konusunda oldukça endişelendirmiştir. Çin'in nükleer testinden kısa bir süre sonra Başbakan Eisaku Sato, Japonya'nın ABD büyükelçisi Edwin O. Reischauer'e nükleer silah edinme konusunu tekrardan gündeme getirmiştir. Bu konu hassastı çünkü bazı Japonlar, Sovyetler Birliği ile olası bir nükleer çatışma veya Kore'deki düşmanlıkların yeniden başlatılması dahil olmak üzere, ABD'nin savaşına çekilmekten korkuyorlardı. Esasında Japonya'nın bu dönemde tuzağa düşme ve bırakılma ikilemlerini birlikte hissettiğini söylemek mümkündür. 1969-1970 yılları arasında özellikle Nixon Şoku ile artan bir bırakılma korkusu gözlenmektedir. Başka bir ifade ile Japonya, ABD'nin savunan aktör rolünü sorgulamaya, taahhütlerini yerine getireceğine ilişkin kimi güven sorunlarını yaşamaya ve yaygınlaştırılmış nükleer caydırıcılık taahhütlerini açıkça deklare ettirme çabalarına başlamıştır.

Japonya nükleer silah bulundurmama konusundaki taahhüdünü sürdürürken, Washington'dan Çin'in saldırılarına karşı Japonya'nın savunulması için nükleer silahları kullanacağı konusunda güvence istemiştir. Ocak 1965'teki ABD ziyaretinde Başkan Johnson ile görüşmesi sırasında Sato, Johnson'dan Japonya'nın ABD'nin nükleer şemsiyesi tarafından savunulacağına ilişkin açık bir taahhüt talebinde bulunmuştur. 1967'ye gelindiğinde Çin'in hidrojen bombası testiyle bölgesel güvenlik tehditlerini daha fazla hissederek Başkan Sato 1965'teki talebi hatırlatarak yeniden Johnson yönetimine nükleer güvenceyi sormuştur. 15 Kasım 1967'de Johnson ve Sato arasındaki diyalogda Sato, Japonya'ya yönelecek dış tehditlere karşı ABD'nin Japonya'yı savunacağını Güvenlik Antlaşması ile güvence altında olduğunu fakat komünist Çin'in geliştirdiği nükleer silahlarla yakın zamanda Japonya'yı tehdit edeceği endişesini taşıdıklarını ifade etmiştir. 1965 yılında Johnson'la yaptığı görüşmeye ve Başkan'dan sözlü bir şekilde aldığı "her türlü saldırıya karşı" Japonya'nın ABD tarafından savunulacağı güvencesini tekrardan teyit ettirmek istemiştir. Başkan Johnson, bu güvenceyi yine resmi olmayan şekilde sözlü

Role in the US-Japan Security Agreement", **Japan Digest**, 2001; H. D. P. Envall, Kerri Ng, "Okinawa, the US-Japan Alliance, and Asia-Pacific Security", **MacArthur Asia Security Initiative**, No. 11, 2013; R. D. Eldridge, "Post-reversion Okinawa and US-Japan Relations: A Preliminary Survey of Local Politics and the Bases, 1972-2002", **US-Japan Alliance Affairs Series** 1, 2004.

olarak yinelemiş ve başkan olduğu sürece ülkesinin bu taahhüdü yerine getireceğinin sözünü vermiştir.³⁶⁰

Ne var ki 1965'te Johnson tarafından verilen bu sözler iki yıl aradan sonra teyit edilmiş olsa da resmîyetten yoksundur. Nitekim 1967 zirvesini takip eden ortak açıklamaya bakıldığında nükleer şemsiyeden bahsedilmediği görülmektedir. “Komünist Çin nükleer cephanesini geliştiriyor. (...) Komünist Çin'den gelen tehditlere karşı Japonya'nın ve Uzakdoğu'nun barış ve güvenliğini sağlamak için ABD ve Japonya arasındaki Karşılıklı İş birliği ve Güvenlik Antlaşması'nı sıkı bir şekilde sürdürmek her iki ülkenin temel politikasıdır”³⁶¹ sözleriyle yetinilmiştir. Görüldüğü gibi ABD'nin Japonya'yı savunacağına dair resmî bir antlaşma olmasına rağmen Japon Başbakanı Sato, ABD'nin nükleer şemsiyesi güvencesini alabilmek için uğraşmaya devam etmiştir. Ancak ABD, bu konuda sessiz ve resmî olmayan bir karşılık vermiştir. Bu durum yaygınlaştırılmış caydırıcılığın “karanlık” yönü olan güvence (müttefike sunulan inanılabilirlik) noktasında Japonya'nın bırakılma korkularını tetiklemiştir.

Söz konusu on yıllık dönem içerisinde ABD-Japon ittifakında güvenlik ikilemi yaratarak Japonya'nın bırakılma endişelerinin artmasını tetikleyen bir diğer durum 1969 yılında göreve başlayan ABD Başkanı Richard Nixon'ın “Nixon Şoku” olarak adlandırılan doktrindir. Nixon göreve başladığında, bütçe kısıtlamalarının yanı sıra Vietnam Savaşı'ndan kaynaklanan masrafların ve askeri personelin sayısının azaltılması gibi konularda güçlü bir iç muhalefetle karşı karşıya kalmıştır. Japonya'nın savaş sonrası artan ekonomik gücüne paralel olarak uluslararası arenada daha fazla rol üstleneceğine dair öngörüye ek olarak komünist bloktaki bütünlüğün Çin-Sovyet ayrışmasıyla sarsılması gibi gelişmeler, ABD'nin dış politikasının bu değişimlere yeniden oryantasyonunun gerekliliğini ortaya koymuştur. Nixon, 1969 yılında beş Güneydoğu Asya ülkesine yaptığı gezi sonrasında Guam'da resmî olmayan bir

³⁶⁰ “Memorandum of Conversation”, **FRUS 29- 1964-1968**, 1967, p.238.

³⁶¹ “U.S.-Japan Joint Statement Following Discussions with Prime Minister Sato of Japan”, **Public Papers of the Presidents of the United States: Lyndon Johnson**, Washington DC, GPO, 1967, pp.1033–1034.

konferansta ABD'nin güvenlik garantörü olarak gelecekteki rolünün temel ilkelerini oluşturmuştur. İşte bu ilkeler, "Nixon Doktrini" ya da "Guam Doktrini" olarak bilinmektedir. Buna göre ABD, var olan antlaşmalarındaki taahhütlerini yerine getirmeye, bir nükleer güç tarafından tehdit edilen herhangi bir müttefikine savunma sağlamaya ve konvansiyonel çatışmalarda var olan antlaşmalarla uyumlu olarak müttefiklerini askeri ve ekonomik olarak asiste etmeye devam edecektir ancak öncelik, müttefikin savunma sorumluluğunu paylaşması olacaktır.³⁶²

Nixon Doktrini esasında ABD'nin tüm müttefiklerini kapsamaktaydı ancak öncelikle amaçlanan Asya'ydı. Nixon'ın Guam'daki konferansta Asya'ya ilişkin sözlerine kulak verirse; "Asyalılar için Asya. İsteğimiz bu ve oynamamız gereken rol bu... Vietnam'daki gibi bizi çatışmaların içerisine çekecek kadar Asya ülkelerinin bize bağımlı olmasına sebep olacak türden politikalardan kaçınılıyoruz."³⁶³ Doktrin, ABD'yi bir Asya-Pasifik gücü olarak tanımlamakla birlikte müttefiklerine dikte etmekten ziyade onları asiste eden sınırlı bir rolde konumlandırmaktaydı. Nixon Doktrini'ne paralel olarak Asya'daki Amerikan askeri personelinin sayısı, Ocak 1969'da 727,300'den Aralık 1971'e gelindiğinde ciddi bir oranda azaltılarak 284,000'e düşürülmüştür. En belirgin düşüş, Vietnam'dadır. ABD'nin askeri personel sayısını azalttığı bir diğer önemli bölge Kore Yarımadası'dır.³⁶⁴

Nixon Doktrini, esasında Japonya'da bir taraftan bırakılma korkusunu arttırırken diğer taraftan ABD tarafından Vietnam'daki savaşın içine çekilme dolayısıyla da tuzağa düşme korkusunu azaltmıştır. Vietnam Savaşı süresince Japonya, ABD ile arasındaki güvenlik antlaşması gereğince lojistik imkanlar sağlamıştır. Bu durum Japon kamuoyunda endişe yaratmıştır. Bu endişenin bir yansıması da Japonya'nın 1969'daki Nixon-Sato ortak komitesinde Vietnam ile herhangi bir güvenlik bağından

³⁶² "Richard Nixon: 1969: Containing the Public Messages, Speeches, and Statements of the President", **Public Papers of the Presidents of the United States**, Washington: Federal Register Division, National Archives and Records Service, General Services Administration, 1969, pp.544-556; Richard M. Nixon, "Asia After Viet Nam", **Foreign Affairs**, 1967.

³⁶³ Richard M. Nixon, **Setting the Course: First Year**, New York, Funk&Wagnalls, 1970, p.304.

³⁶⁴ Cha, **Alignment Despite Antagonism: The United States-Korea-Japan Security Triangle**, pp.61-62.

bahsedilmesini reddetmesinde görülür. Japonya, ABD tarafından Vietnam'a ilişkin bir sorumluluğun içine çekilmekten imtina etmiştir.³⁶⁵

Nixon, ABD'nin yurt dışındaki fiziki varlığının azaltılmasıyla yeni, küresel ve ABD, SSCB, Çin, Japonya ve Batı Avrupa'dan oluşan ve bu beş güç arasındaki güç dengesine dayanan yeni bir beş güç sisteminin ortaya çıkacağına inanmaktaydı.³⁶⁶ Japonya'nın bu beş güçten biri olarak sayılması, Nixon'ın nihai amacının ABD-Japon ittifakını yeniden düzenlemek olarak yorumlanabilir. Ne var ki Japon Dışişleri Bakanı Kiichi Aichi, 1969 yılında Foreign Affairs'de yayınlanan makalesinde, iki ülkenin fiili ve potansiyel askeri gücü arasındaki büyük eşitsizlik ve Japon anayasasındaki sınırlamalar nedeniyle Asya'da ABD'den Japonya'ya barışı koruma sorumluluğunun transferinin söz konusu olmadığını ifade etmiştir. Dahası, Japon kamuoyu böyle bir sorumluluk üstlenmeye hazır değildir.³⁶⁷ Nitekim Japonya'nın bu yıllardaki savunma politikaları Aichi'nin bu söylemlerini desteklemektedir.

Bölgenin güvenliğinin anahtarı kabul edilen Amerikan kuvvetlerinin bölgeden çekilmesi, Japon güvenlik politikasında birtakım değişimlere yol açmıştır. 1970 yılında yayınlanan Japonya'nın ilk "Savunma Üzerine Beyaz Kitabı", ABD ile güvenlik ilişkilerine yönelik geleneksel tavırların revizyonunu önermekle birlikte Japonya'nın kendi savunma yeteneklerini geliştirmesi ve ABD'nin ikame edici değil de tamamlayıcı bir rolde olması gerektiğini ifade etmiştir. Japonya'nın kendi güvenliğini kendisinin sağlaması bakış açısı çerçevesinde savunma bütçesi %17,7 artmıştır.³⁶⁸ Beyaz Kitap'a göre Japonya'nın nükleer politikasının özü, anayasa ile çelişmeden Japonya'nın teorik olarak savunma nükleer silahlarına sahip olabileceği ancak olumsuz dış tepkiler ve büyük çaplı savaş davet etme tehlikesi göz önünde bulundurulduğunda Japonya'nın şu an nükleer elde etme politikasını izlemeyeceği şeklindedir. Japonya'nın nükleer savaşlara ve büyük ölçekli savaşlara karşı kendisini

³⁶⁵ Armin Meyer, *Assignment Tokyo: An Ambassador's Journal*, New York, Bobbs-Merrill, 1974, pp.35-36.

³⁶⁶ Ralph N. Clough, *East Asia and U.S. Security*, Washington D.C., Brookings Institution, 1975, pp.91-92; 97-98.

³⁶⁷ Kiichi Aichi, "Japan's Legacy and Destiny of Change", *Foreign Affairs*, 1969.

³⁶⁸ Meyer, *Assignment Tokyo: An Ambassador's Journal*, p.87.

savunmada Amerikan yaygınlaştırılmış caydırıcılığına güvendiğinin altı çizilmektedir.³⁶⁹

Japonya'nın Amerikan güvenlik taahhütlerini ve bu taahhütlerin inanılabilirliğini sorgulamasına yol açan bir diğer faktör Kuzey Kore'dir. Esasında, Kuzey Kore tarafından Japonya'ya yönelik doğrudan bir tehdit yoktur. Japonya'nın 1960-1970 yılları arasındaki Kuzey Kore ile olan ilişkisine bakıldığında, kültürel ve ekonomik değişimlerin özellikle de aile birleşmeleri için yapılan değişimlerin iki ülke arasındaki iyi niyetin kurucusu olarak hizmet ettiği söylenebilir. Ne var ki, 1969 yılında Nixon Şoku, Japonya ve Güney Kore arasında güvenlik algıları sebebiyle iş birliğini tetiklemiş bu durum Japonya'nın Kuzey Kore ile ilişkilerine yansımıştır. Nitekim, Amerikan kuvvetlerinin çekilmesiyle Seul'un artan güvenlik endişeleri, Tokyo'nun Kuzey Kore ile olan bu değişimlere daha az anlayışla yaklaşması sonucunu doğurmuş ve Japon Dışişleri Bakanlığı'nın, çok sayıda Kuzey Korelinin ülkeye giriş-çıkış başvurularını reddetmesine yol açmıştır. Ekonomik olarak bakıldığında 1969 yılında Japonya ve Kuzey Kore arasında Japon-Kuzey Kore Ticaret Birliği antlaşmasının sonuçlandığı görülmektedir. Her ne kadar bu antlaşma Güney Kore'nin şikayetlerine yol açsa da Japonya, bunun özel sektör kararları olduğunu ve Japonya'da ekonomi ve politika ayrımının sürdürüldüğünü öne sürerek bu şikayetlerin önüne geçmiştir.³⁷⁰ Kuzey Kore, Japonya açısından bir tehdit olarak algılanmasa da sınır devleti olarak Kore Yarımadası'nda meydana gelecek istikrarsızlığın Japonya için bölgesel tehdit oluşturma potansiyeli vardır. Dolayısıyla Kuzey Kore tarafından bu dönemde yapılan bölgeyi istikrarsızlaştırıcı hamlelere ABD'nin verdiği karşılıklar Japonya'nın gözünde Amerikan taahhütlerinin inanılabilirliğine gölge düşürmüştür.

ABD'nin bu dönemdeki Kuzey Kore provokasyonlarına verdiği pasif karşılıklar müttefikleri tarafından Asya'ya ilişkin savunma taahhütlerini zayıflatma niyetinin göstergeleri olarak değerlendirilmektedir. Kuzey Kore, 21 Ocak 1968'de Güney Kore Başkanlık Konutu'na baskın düzenlemiş, ABD ve Güney Kore kuvvetleri baskını

³⁶⁹“Gist of White Paper on Defense,” *Japan Times*, October 21, 1970.

³⁷⁰Cha, *Alignment Despite Antagonism: The United States-Korea-Japan Security Triangle*, pp.89-93.

zorlukla kontrol altına alabilmişlerdir. Yapılan soruşturmalarda Kuzey Kore'nin amacının Güney Kore Cumhurbaşkanı Park Chung-chee'ye yönelik bir suikast olduğu anlaşılmıştır. ABD büyükelçisi, ABD'nin misilleme yapmayacağını belirtmiş ve açıkça Güney Kore'yi yapacağı bir misillemeye ABD'nin güçlü muhalefeti ile karşı karşıya kalacağı hususunda uyarılmıştır.³⁷¹ Saldırıdan iki gün sonra Kuzey Kore bu sefer de USS Pueblo adındaki Amerikan deniz istihbarat gemisini ele geçirmiş ve 83 Amerikan personeli işkence ve şiddete maruz kalmıştır. ABD'nin yanıtı yine pasif olmuştur.³⁷²

Kuzey Kore tarafından Amerikan kararlılığının test edildiği ana olaylardan bir diğeri 15 Nisan 1969 yılında Kuzey Kore MiG-21 uçağının Japon Denizi üzerinde Amerikan EC-121 keşif uçağını vurmasıdır. Uluslararası hava sahası içinde silahsız Amerikan hava personeline karşı yapılan bu saldırı bir kışkırtma sonucu gerçekleşmemiştir aksine hesaplıdır. Ancak ABD'nin tepkisi yine "ılımlı" olmuş ve Başkan Nixon, silahlı misillemeler yapılmayacağını ve EC-121'in özel olarak tahsis edilmiş bir donanma konvoyu eşliğinde uçuşlarını sürdüreceğini ifade etmiştir. Japonya ise Kuzey Kore'nin bu saldırısını kınamış ve Washington'ın EC-121 uçuşlarına eşlik edecek donanma konvoyuna Yokosuka ve Sasebo donanma limanlarının kullanımını sağlayarak müttefikine destek sağlamıştır. Ne var ki, ittifak devam etmekle birlikte bu pasif karşılıklar Japonya'nın Amerikan caydırıcılığının inanılrlığını sorgulamasına yol açmıştır.

2.3.3. 1970-1980 Yılları: Artan Sovyet Tehdidi Karşısında Ortak Çıkar

Makoto Iokibe, Japonya'nın elli yıllık diplomasisini incelediği çalışmasında 1970'lerin ilk yıllarını "büyük şoklar, kimi eylemler için ilham verici itici güçler oluşturabilir"³⁷³ sözüyle değerlendirmiştir. Nitekim 15 Haziran 1971'de Başkan

³⁷¹ Don Oberdorfer, Robert Carlin, **The Two Koreas: A Contemporary History**, Third Edition, New York, Basic Books, 2014, pp.23-24; Lyndon Baines Johnson, **The Vantage Point: Perspective of the Presidency 1963-1969**, New York, Holt, Rinehart and Winston, 1971, p.535

³⁷² "The Pueblo Seizure and North Korean Intrusions", **US Department of State**, Washington D.C., 1968, (Çevrimiçi), http://www.usspueblo.org/Pueblo_Incident/US_Reactions/US_Dept_State.html, Erişim Tarihi: 22.01.2020.

³⁷³ Makoto Iokibe, "Fifty Years of Japanese Diplomacy", **Japan's Diplomacy Series**, Japan Digital Library, 2001, pp.20-21. Bu makale, Japonya'nın diplomasisi üzerine akademik çalışmaları teşvik

Richard Nixon'ın Çin'i ziyaret etme niyetini duyurması, bölgede Soğuk Savaş'ın yeni bir evreye girmesinde dönüm noktası olmuştur. Japon Başbakanı Sato ve Japon yönetimi, Kissinger'ın Pekin'le olan gizli görüşmelerinin farkına varmamışlar ve Nixon'ın ziyaretini kamuoyu açıklamasından öğrenmişlerdir. Ne var ki Japonya, bu yeni güvenlik çevresine ayak uydurmakta zorlanmamış dahası ABD'nin bu adımını, komünist güçlerle ilişki kurma fırsatı olarak değerlendirmiştir. Nitekim Japon perspektifinden bakıldığında, müttefiklerinden gizli bir şekilde Pekin'le iletişim sürdürerek ikili koordinasyon ruhunu yok eden ABD'nin, Japonya'nın bağımsız bir diplomasi yoluna dönmesine ve kendi diplomatik ufkunu izlemeye başlamasına itirazda bulunması olası değildir. Japonya, ABD-Çin yakınlaşmasını bölge istikrarı için pozitif bir adım olarak görmektedir. 1972 yılındaki Beyaz Kitap'ta Çin ile ilişkilerin normalleşmesi, Japonya'nın en önemli dış politika hedefi olarak belirtilmiştir.³⁷⁴ Bu hedef doğrultusunda Japon Başbakanı Tanaka, Çin'i ziyaret etmiş ve Japonya-Çin diplomatik ilişkilerini yeniden kurmayı başarmıştır. 1972'deki üst düzey ikili görüşmeler sırasında Çin, Japonya-ABD Güvenlik Anlaşması'nı kabul etmeye karar vermiştir. Japonya'nın ABD ile ittifakının, güvenlik tehdidi algıladığı Çin tarafından tanınması Japon diplomasisi için daha istikrarlı bir iklim yaratmıştır.³⁷⁵ Japonya'nın Çin ile ilişkileri yumuşama evresine girerken Sovyetler Birliği ile de ekonomik iş birliği üzerine alt-kabine düzeyinde birçok görüşmenin gerçekleştiğine tanıklık edilmektedir.

Her ne kadar ABD'nin Çin ziyareti başlangıçta kısa süreliğine Japonya'da bırakılma korkusuna yol açmış olsa da Nixon ve Kissinger kişisel olarak Japonya'yı Çin ile görüşmenin içeriği ve görüşmenin gizliliği hususunda tam olarak bilgilendirmişlerdir. Dahası, Japonya'nın güvenliğini baltalayacak gizli anlaşmaların olmadığı noktasında Japonya'ya güvence vermişlerdir. ABD'nin dış politika raporu da Japonya'nın ABD'nin Asya'daki en önemli müttefiki olduğunun altını çizmekle kalmamış aynı zamanda Amerikan güvenliğinin, refahının ve küresel politikalarının

etmek amacıyla bir araştırma projesinin parçası olarak JIIA tarafından Japoncadan İngilizceye çevrilmiştir. Orinali için Bkz: 五百旗頭真「日本外交50年」『国際問題』No.500、日本国際問題研究所、2001年11月、4-36頁.

³⁷⁴ “White Papers of Japan 1972-1973”, Tokyo, Japan Institute of International Affairs, p.63.

³⁷⁵ Iokibe, “Fifty Years of Japanese Diplomacy”, pp.20-21.

ABD-Japon ittifakı ile ayrılmaz bir şekilde birbirine bağı olduğunu açıkça ifade etmiştir.³⁷⁶ Böylece Japonya'nın bırakılma korkuları bertaraf edilmiştir.

Japonya'nın bu dönemde yalnızca Çin ve SSCB ile değil aynı zamanda Kuzey Kore ile de pozitif ilişkiler dönemine girdiği dikkat çekmektedir. 1971 yılında Japon Dışişleri Bakanı Takeo Fukuda, Pyongyang yetkililerinin Japonya'yı ziyaret edebileceğini ve Kuzey Kore ile herhangi bir düşmanlığın var olmadığını belirtmiştir. Yine 1972-74 yılları arasında Japonya, oldukça esnek bir vize politikası izlemeye başlamıştır. Dahası, iki ülke arasında kültürel ve siyasal değişimlerin yanı sıra gazetecilerin de değişimine izin verilmiştir. Yine Tokyo ve Pyongyang arasındaki ekonomik etkileşimin dramatik bir şekilde artışı bu yıllara denk gelmiştir. 1971'de Japonya ve Kuzey Kore arasındaki ticaret 58,4 milyon dolarken 1974'e gelindiğinde bu miktar neredeyse 6 katına ulaşmış ve 376 milyon dolara yükselmiştir. Japonya, Kuzey Kore'den ham madde ve deniz ürünleri ithal ederken, Kuzey Kore'ye ülkenin askeri yeteneklerini zenginleştirecek potansiyeli sağlayan demir, çimento ve kimyasallar olmak üzere endüstriyel ürünleri ihraç etmektedir. Tüm bu ilişkiler Japonya'nın Kuzey Kore'yi "de facto" tanıdığı şeklinde yorumlanmıştır.³⁷⁷

1974 yılında göreve gelen Gerald Ford yönetimi, Nixon yönetiminin güç diplomasisindeki dengede Japonya'nın rolünü azımsayan politikasına karşın SSCB'nin yayılması ve detant eleştirileriyle yüzleşmiş ve ABD-Japon ittifakının önemini yeniden doğrulayarak Japonya'yı bölge politikasında anahtar ülke olarak konumlandırmıştır. Ford yönetiminin bu politikası, "Yeni Pasifik Politikası" olarak adlandırılmaktadır. Japonya da savunma politikalarını ve güvenlik ilişkilerini ABD'yle daha uyumlu hale getirmek için yeniden yapılandırmaya başlamıştır. Japonya'nın, ABD'nin nükleer şemsiyesi altında olduğuna dair ilk resmi taahhüt için 1975 yılını beklemek gerekmiştir. 1975 yılında Başkan Gerald Ford'un Japon Başbakanı Takeo Miki ile yaptığı ortak açıklamada ABD'nin nükleer şemsiyesinin

³⁷⁶ Chae-Jin Lee, Hideo Sato, **US Policy Toward Japan and Korea: A Changing Influence Partnership**, New York, Praeger, 1982, p.61.

³⁷⁷ Cha, **Alignment Despite Antagonism: The United States-Korea-Japan Security Triangle**, pp.136-138.

Japon güvenliği için önemli bir yardımcı olduğu belirtilmiş ve nükleer veya konvansiyonel kuvvetlerle olup olmadığına bakılmaksızın Japonya'ya silahlı bir saldırı durumunda ABD'nin, Karşılıklı Güvenlik ve İş Birliği Antlaşması'na uygun olarak savunma taahhütlerine bağlı kalmayı sürdüreceği deklare edilmiştir.³⁷⁸ Böylece Washington'un Japonya için yaygınlaştırılmış nükleer caydırıcılığına ilişkin açık taahhüdü ilk kez alenen açıklanmıştır. Kuşkusuz bu gelişmenin ardında yatan temel neden ABD'nin Vietnam yenilgisi sonrasında resmi caydırıcılık taahhütlerini sürdürdüğüne dair müttefiklerine yeniden güvence verme amacı olduğu kadar aynı zamanda da komünist dünya ile olan “balayının” sona ermesidir.

Komünist dünya ile olan “balayı” uzun sürmemiş ve 1975'e gelindiğinde Doğu Asya güvenlik çevresindeki detantın yerini tekrardan güvenlik ikileminin derinleştiği genel caydırıcılık durumu almıştır. ABD-Çin ilişkileri daha olgunlaşmadan kesilmiş dahası SSCB'nin Afrika, Orta Doğu ve Afganistan politikaları sebebiyle ABD, barış içinde bir arada var olmayı ve Sovyet niyetlerini tekrardan sorgulamaya başlamıştır. 1975'te Japonya'nın gerek SSCB gerekse Çin ile gelişmekte olan ilişkileri durgunluk dönemine girmiştir. SSCB'nin askeri yığınağı ve Sovyet donanmasının Pasifikteki tatbikatları Japonya'nın güvenlik kaygılarını arttırmıştır. SSCB'nin kara ve hava kuvvetlerinin yanı sıra 160'tan fazla orta menzilli balistik füzelerini Japon şehirlerinin hemen yakınlarında konuşlandırması, Japonya'nın güvenlik kaygılarını arttırırken ABD'ye olan inanılabilirliğini azaltmıştır. 1970'lerin ortalarında Sovyet donanması, ABD'ye nükleer saldırı başlatma kapasitesine sahip iki düzine balistik füze denizaltısı konuşlandırmıştır. Yine SSCB konuşlandığı SS-20 adı verilen orta menzilli balistik füzelerle Japonya ve Güney Kore'yi nükleer saldırı ile tehdit etmektedir. Bu tehlikeler Japon güvenliğini açıkça tehdit etmeden evvel Japon siyasi liderleri ABD'den savunma taahhüdü alma yönünde çaba sarf etmekteydi ancak Sovyet bloğuna karşı ABD'nin çevreleme stratejisini asiste etmek için hiçbir zaman çok fazla kaynak ve enerji sarf etmemişlerdi. Bilakis Japonya, Amerikan Soğuk Savaş stratejisinin içine çekilerek tuzağa düşmekten kaçınmaya çabalamıştır. ABD'nin Japonya'dan elde ettiği

³⁷⁸ Gerald Ford, “Joint Announcement to the Press Following Discussions with Prime Minister Miki of Japan,” **Public Papers of the Presidents of the United States: Gerald R. Ford**, 1975, Vol. 2, Washington DC, GPO, 1976, p.1115.

yalnızca 1969 yılında Japonya'nın Tayvan ve Güney Kore'nin güvenliğine ilişkin beyandır ki bu, Okinawa'nın Japonya'ya yeniden intikali için verilmiş cezbedici bir beyandır.

İşte, 1970'ler boyunca SSCB'nin Asya'daki askeri inşası, Vietnam'daki yenilgisinden sonra ABD'nin düşüşe geçtiği algısıyla birleşince Japon endişelerini tetiklemiştir. Bu endişeler, 1976'da Ulusal Savunma Programı Rehberi (**USPR-National Defense Program Outline NDPO**)'nde kendisini göstermiştir ki bu program, Japonya'nın 1945'ten beri stratejik rehberliğine ilişkin ilk belgedir. Bu belgede politika yapıcılar, Japonya'nın prensipte dış yardım olmaksızın sınırlı ve yeterli askeri kuvvete sahip olması üzerinde durur. 1976 yılındaki bu USPR önemlidir çünkü savaş sonrası dönemde ilk defa Japon politika yapıcıları dış tehditlere karşı kendi savunmasını sağlamak için kapasite geliştirmesi gerekliliğini açıkça ortaya koymuştur.

ABD'nin Güney Kore'den bütünüyle çekilmesi üzerine kampanya yürüten Jimmy Carter'ın Başkan seçilmesi, müttefiklerin bırakılma endişelerini arttıracak gelişmeleri beraberinde getirmiştir. Göreve geldikten sonra Carter'ın ilk gündemi Kore'den birliklerin geri çekilmesidir ve 5 Mayıs 1977'de geri çekilmenin programını içeren Başkanlık Direktifi /MGK12'yi yayınlamıştır. Carter'ın planına göre ilk olarak 1978'de 6000 muharebe birliği, ardından 1980'in sonunda muharebeci olmayan 9000 destek personeli çekilecekti. 1982'ye gelindiğinde ise geride kalan tüm personel ve nükleer silahların çekilmiş olması bekleniyordu.³⁷⁹ Her ne kadar Asya'daki müttefiklerden gelen eleştiriler, Kuzey Kore'ye yönelik değerlendirmeler ve Kongre baskısıyla Carter'ın bu planı askıya alınmış olsa da ABD'nin Asya'dan geri çekilme politikası bu süreçte hep gündemde olmuştur. SSCB'nin askeri yeteneklerini Doğu Asya'da güçlendirmesi, 1979'da SSCB'nin Afganistan'ı işgali³⁸⁰ ve Vietnam'ın

³⁷⁹“Presidential Directive/NSC-12 U.S. Policy in Korea”, 1977, (Çevrimiçi), <https://www.jimmycarterlibrary.gov/assets/documents/directives/pd12.pdf>, Erişim Tarihi: 27.01.2020.

³⁸⁰Batı Asya, Ortadoğu, Orta Asya ile Basra Körfezi ve Hint Okyanusu arasında bir geçiş bölgesi olması sebebiyle stratejik bir konumda bulunan Afganistan, tarihsel süreçte büyük devletlerin üzerinde rekabet ettiği bir ülkedir. Afganistan'da 1978 yılında Davud Han'ın sol güçlerce devrilmesi sonrasında Nur Muhammed Taraki liderliğinde Afganistan Demokratik Cumhuriyeti kurulmuş ancak kurulan hükümet kırsal kesimde giderek yaygınlaşan bir muhalefetle karşılaşmıştır. Hafızullah Amin 1979 sonlarında bir

Kamboçya işgali, ABD-Japonya arasındaki yaygınlaştırılmış caydırıcılık ilişkisinde bırakılma endişelerini azaltmış ve ilişkileri sıkılaştırmıştır.³⁸¹

1980'lere kadar ABD-Japonya arasındaki ilişki gerçek bir "askeri ittifak" olmaktan uzaktır. Nitekim bu tarihlere dek hiçbir Japon Başbakanı, ABD ile olan ilişkisini "ittifak" olarak tanımlamamıştır. Artan bölgesel tehditler, 1970'lerin sonlarına doğru ABD-Japonya ilişkisini yeniden formüle etmiş ve daha kurumsallaşmasına zemin hazırlamıştır. Bu kurumsal dizaynın çıktısı 1978 yılında iki ülke arasında imzalanan Savunma İş birliği için Rehber İlkeler'dir. ABD ve Japonya Savunma İş birliği için Rehber İlkeleri'ni ilk defa müzakere ettiklerinde Japonya, "yalnızca savunmacı savunmada" ısrar etmiş, bölgedeki diğer çatışmalar için beklenmedik durum planlamasına kapıları açmayı reddetmiştir. Ne var ki 1978'de Savunma İş birliği için Rehber İlkeler imzalandığında, ABD'nin Uzak Doğu'daki çevreleme stratejisinde doğrudan Japon askeri rolüne iki noktada kapıyı açmışlardır. İlk olarak, doğrudan bir saldırıya karşı Japonya'nın savunmasının bir parçası olarak deniz yolu savunmasıdır. İkinci olarak, Japonya'nın savunması için askeri planlama ve tatbikatı meşrulaştırmıştır. Bu belge, iki ülkenin Dışişleri Bakanlığını savunma iş birliğini yönetme sürecinde bir araya getirmiştir.³⁸² 1978 Savunma İş Birliği için Rehber İlkeler, ittifakın kurumsal bir içerik kazanmasının yanı sıra Washington'un, ABD ittifakının Japonya'ya olan taahhüdünün bir parçası olarak nükleer caydırıcı özelliğini sürdüreceğine ilişkin resmi bir taahhüdü kapsamı bakımından da oldukça önemlidir. Başka bir ifade ile, 1975 yılında Başkan Ford ve Başbakan Miki'nin ortak

darbe ile yönetimi ele geçirmiş ancak duruma hakim olamaması üzerine Sovyet ordu birlikleri Afganistan topraklarını işgal etmiştir. Müdahale, iki ülke arasında 5 Aralık 1978 tarihinde imzalanan Dostluk, İyi Komşuluk ve İş birliği Antlaşması'nın 4. maddesine dayandırılmıştır. Sovyetler'in Afganistan'ı işgali Batı ülkelerince tepki ile karşılanırken, Afganistan'da da Sovyet birliklerine ve onların desteklediği Babrak Karmal yönetimine karşı Afgan mücahitlerin direniş hareketi başlamıştır. Afganistan'ı işgal eden Sovyet birliklerinin çekilmesi, Birleşmiş Milletler'in arabuluculuğu sonucu varılan anlaşma ile sağlanmıştır ve 15 Şubat 1989 tarihinde tamamlanmıştır. Bkz. Amin Saikal, William Maley (Ed.), **The Soviet Withdrawal from Afghanistan**, Cambridge, Cambridge University Press, 1989; Rodric Braithwaite, **Afgantsy: The Russians in Afghanistan, 1979-89**, Oxford, Oxford University Press, 2011; Gregory Feifer, **The Great Gamble: The Soviet War in Afghanistan**, New York, Harper Perennial, 2010.

³⁸¹ Michael Jonathan Green, "The Search for an Active Security Partnership: Lessons from the 1980s", **Partnership The United States and Japan, 1951-2001**, (Ed.) Akira Iriye, Robert A. Wamper, Kodansha International, Tokyo, 2001, p.137.

³⁸² **Ibid.**, p.139.

açıklamasıyla ilk kez kamuoyu önünde deklare edilen Japonya'ya yönelik Amerikan yaygınlaştırılmış nükleer caydırıcılığı bu belge ile resmileştirilmiştir.

Bu noktada Japonya'ya ilişkin bahsedilmeyi hak eden gelişme, “bedava yolcu” olmakla uzun yıllar itham edilirken 1970-1980 yılları arasında özellikle askeri açıdan kısmen de olsa sorumluluk almaya başlamasıdır. Bu politikanın benimsenmesinin altında yatan gerekçe ise Japonya'nın artan güvenlik kaygılarıdır. Nitekim 1970'lere dek Japonya bölgede doğrudan bir tehdit algılamamıştır. Müttefikler, bir tehdidi zorlayıcı olarak tanımlıyor ve güvenlik çıkarları için bütünüyle uyumlu görüyorlarsa her iki taraf da ittifaka bütünüyle bağlı kalacak ve herhangi bir koşulda tuzağa düşme korkusunu asgari olarak deneyimleyeceklerdir. Dolayısıyla Japonya ilk defa bu on yıllık süreç içerisinde SSCB'yi, müttefiki ABD gibi kendi güvenliğine “zorlayıcı” olarak tanımlamış ve ABD ile çıkarlarını uyumlaştırarak daha fazla sorumluluk alma yolunu tercih etmiştir.

2.3.4. Soğuk Savaş'ın Sonu: İttifakın Değişen Doğası

1980'ler Başkan Ronald Reagan'ın Asya'daki müttefiklerine taahhütlerini yeniden doğruladığı ve “güç yoluyla barış (**peace through strength**)” mesajının işlendiği yıllara tanıklık etmiştir. Dolayısıyla bu yıllarda Japonya'nın terk edilme korkuları yerini iş birliğine bırakmıştır. Reagan döneminin ilk yıllarında savunma harcamaları %32 oranında artmış ve 199 milyon dolardan 264 milyon dolara yükselmiştir. Danışma grubu Reagan'a stratejik karşı güç ve saldırgan konvansiyonel kuvvet kapasitesinin Sovyetleri caydırmak için gereken tüm nüfuzu ABD'ye sağlayacağı düşüncesinde ısrar etmişlerdir.³⁸³ ABD'nin bu dönemdeki dış politikası gerek müttefiklere gerekse rakiplere Amerikan dış politikasının tıkanma, azalma ve geri çekilme döneminin sona erdiğinin gösterilmesidir.

1970-1980 yıllarının sahne olduğu Sovyet askeri ve nükleer konuşlandırması ve 1979'daki Afganistan işgali, “güçlü Amerika'nın” yeniden tesis edilmesi gerekliliğini

³⁸³ Barry R. Posen, Stephen Van Evera, “Reagan Administration Defense Policy: Departure from Containment”, **Eagle Resurgent? The Reagan Era in American Foreign Policy**, (Ed.) Kenneth Oye, Robert Lieber, Donald Rothchild, Boston, Little- Brown, 1987, pp.75-115.

ortaya çıkarmıştır. Başkan Ronald Reagan göreve geldiği 1981 yılında ABD'nin konvansiyonel ve nükleer silahlarla bir zamanlar sahip olduğu stratejik avantajını yeniden kazanmasını öncelikli politikası olarak belirlemiştir. Bu doğrultuda hazırlanan Milli Güvenlik Karar Direktifi 32 (MGKD) (**National Security Decision Directive**) Sovyet tehdidi gerçeğinin altını çizmiş ve ABD'nin yeni güvenlik stratejisini belirlemiştir. Direktifte, 1980'lerin on yılının muhtemelen II. Dünya Savaşı'ndan bu yana Amerikan varlığı ve refahı açısından en zorlu yılları olacağı belirtilerek ABD'nin bu zorluklara vereceği yanıtın, 1980'lerin sonuna gelindiğinde Doğu-Batı ilişkilerinde esaslı değişikliklere yol açmış olabileceği öngörülmüştür. Dahası MGKD 32'de Doğu Asya'da Japonya'nın gerek kendi güvenliği gerekse karşılıklı güvenlik çabaları için daha fazla katkı sağlamak üzere cesaretlendirilmesi vurgulanmıştır.³⁸⁴ Direktif, ABD'nin Japon politikasında yeni bir yaklaşımın habercisi olmuştur. Reagan'ın, ABD-Japon ittifakına yönelik Amerikan inanırlılığının yeniden restore edilmesi ve savunma taahhütlerinin yeniden doğrulanması; her bir tarafın savunma rollerinin ve sorumluluklarının açıkça belirlenmesi ve son olarak artan ikili ticaret sürtüşmesinin ikili güvenlik ilişkilerini olumsuz etkilemesini önlemek olmak üzere üç temel hedefi vardır.³⁸⁵

1981 yılında Japon Dışişleri Bakanı Masayoshi Ito'nun ABD ziyareti esnasında Amerikan Savunma Bakanı Caspar Weinberger, iki ülke arasındaki ilişkide görev ve sorumlulukların paylaşımını içeren bir düzenleme önermiştir. Buna göre ABD, nükleer şemsiye sağlamaya devam edecek ve güneybatı Pasifik'ten Hint Okyanusu'na kadar olan deniz hattının savunmasını üstlenecektir. Japonya'ya biçilen rol ise kendi topraklarının güvenliğini sağlaması, hava sahasının çevrenmesi, kuzeybatı Pasifik, Filipinler'in kuzeyi ve Guam'ın batısı olmak üzere deniz hattının güvenliğinden sorumlu olmasıdır.³⁸⁶

³⁸⁴ “National Security Decision Directive Number 32”, (Çevrimiçi), <https://www.reaganlibrary.gov/sites/default/files/archives/reference/scanned-nsdds/nsdd32.pdf>, Erişim Tarihi: 01.02.2020.

³⁸⁵ Cha, **Alignment Despite Antagonism: The United States-Korea-Japan Security Triangle**, p.176.

³⁸⁶ Caspar Weinberger, **Fighting for Peace: Seven Critical Years in Pentagon**, New York, Warner Books, 1990, pp. 222-245.

Japon Başbakanı Zenko Suzuki'nin 1981'de zirve toplantısı için Amerika Birleşik Devletleri ziyareti, ABD ve Japonya'nın karşılıklı savunma ve iş birliğini geliştirme konusundaki kararlılıklarını gösterirken aynı zamanda iki ülkenin "ittifak" algısındaki farklılıkları da açığa çıkartmıştır. Yapılan görüşmede ABD ve Japonya arasındaki ittifakın, demokrasi ve özgürlüğün ortak değerleri üzerine inşa edildiği ifade edilerek iki ülke arasında "uygun iş bölümü" yapılması gerekliliğinin altı çizilmiştir. Suzuki, ABD-Japon ilişkisini "ittifak" olarak tanımlarken daha sonra yaptığı basın toplantısında bu tanımlamanın "herhangi bir askeri niyet içermediğini" açıklamıştır. İki ülke arasında bir başka yorum farkı deniz şeridinin savunulması hususundadır. Japonya için deniz şeridinin savunulması, deniz yollarının haritalandırılarak konvoy halinde savunulması iken ABD açısından, denizaltı ve uçaklar tarafından oluşturulan çeşitli tehditlere karşı deniz ve hava savunmalarının genel yeteneklerini geliştirmeyi içerecek çok daha kapsamlı bir yaklaşımdır. ABD'nin Japonya'dan bir diğer beklentisi ise savunma harcamalarını arttırmasıdır. Japon güvenlik uzmanları yapılan ortak komiteler sonrasında ABD'nin yaklaşımına olumlu bakarken Başbakan Suzuki hala kapsamlı ulusal güvenliği kabul etmekle birlikte "askeri olmayan" kısmında ısrar etmektedir.³⁸⁷ Reagan yönetimi rollerin ayrımının pratik olarak uygulanması yollarını ararken 1982'de ABD-Japonya ilişkileri üzerine MGKD 62'yi yayınlamıştır. Buna göre ABD, Japonya'nın kapsamlı güvenlik politikasının geçerliliğini kabul etmekte ve özellikle stratejik alanlarda artan Japon dış yardımını görmek için çabalayacağını belirtmektedir. Ancak Japon dış yardımını, savunmayla bir tutmayacağını açıkça belirtmiştir.³⁸⁸

1982 yılında Japonya'da Nakasona Yasuhiro'nun Başbakan olarak göreve gelmesiyle durum değişmiştir. Yasuhiro, ABD ile ilişkileri geliştirmeye çabalamış ve ilk adım olarak savunma harcamalarını %6,5 arttırmıştır. Dahası, Japonya'yı ABD'nin "batırılmaz uçak gemisi" ve "Batı'nın bir üyesi" olarak tanımlamıştır. Bu dönemde

³⁸⁷ Akihiko Tanaka, Masayuki Tadokoro, "The 1980's: The Decade of Neoliberalism", **The History of US-Japan Relations From Perry to Present**, (Ed.) Makoto Iokibe, (Trans.) Tosh Minohara, Palgrave: MacMillan, 2008, pp.195-196.

³⁸⁸ "National Security Decision Directive on United States-Japan Relations", 1982, (Çevrimiçi), <https://www.reaganlibrary.gov/sites/default/files/archives/reference/scanned-nsdds/nsdd62.pdf>, Erişim Tarihi: 02.02.2020.

ABD ve Japonya deniz hattının savunulması hususunda detaylı çalışmalara başlamışlardır. Japonya aktifleşen duruşunu “yalnızca savunmacı savunma” çerçevesinde almıştır. 1980’lerde Japonya artık ABD’nin küresel çevreleme politikasında aktif bir oyuncudur.³⁸⁹

Soğuk Savaş’ın sonuna doğru giden küresel süreçte, Japonya 1987’de yaklaşık on yıldır uygulamakta olduğu Gayri Safi Milli Hasıla’nın ancak %1’inin savunma harcamasında kullanabileceği politikasına son vermiştir. 1985’te Mikhail Gorbaçov, Sovyetler Birliği Komünist Partisi genel sekreteri olmuş ve küresel değişimlere yol açan dış politikada “yeniden inşa” stratejisini uygulamaya başlamıştır. 1987 yılındaki Orta Menzilli Nükleer Kuvvetler Antlaşması gereğince ABD ve Sovyetler Birliği anlık ve kısa menzilli füzelerini tasfiye etmiş, Sovyetler ise son birliklerini Şubat 1989’da Afganistan’dan çekmiştir.

ABD ve Japonya arasında siyasi ve askeri birliktelik Sovyet tehdidini azaltırken, iki müttefik arasında ekonomik ilişkiler gerilmiştir. Başka bir ifadeyle, iki ülke arasındaki güvenlik ilişkilerindeki etkileyici iyileşmenin aksine ekonomik ilişkiler gerginleşmiştir. Reagan yönetimi, ek vergi indirimleri uygularken askeri harcamalarını hızla artırmasına paralel olarak faiz oranlarına karşı enflasyon yükselmiş ve ABD hem bütçesinde hem de ticaretinde büyük bir açık ile karşı karşıya kalmıştır. Dahası, yüksek faiz oranları nedeniyle ihracatı zarar görmüştür. Buna karşılık Japonya mali açığını özelleştirme yoluyla kontrol etmeye çalışmıştır. Japon imalat sanayinin, ABD’ye ihracatını hızla artırması iki ülke arasında yüksek ticaret dengesizliklerinin kaydedilmesine yol açmıştır.³⁹⁰ Bu dönemde çok sayıda ABD’li Japonya’yı bir müttefik olmaktan ziyade ekonomik rakip olarak görmeye başlamıştır. Dahası kimi ABD’liler tarafından Soğuk Savaş’ın kazananının Japonya olduğu yönünde görüşler ortaya atılmıştır.³⁹¹ Başka deyişle, Sovyetler Birliği’nin askeri tehdidi azaldıkça, ABD Japonya’nın ekonomik gücünü en büyük tehdit olarak algılamaya başlamıştır. Japonya’ya ilişkin küllenen “bedava yolcu” tartışmaları bu yıllarda yeniden

³⁸⁹ Green, “The Search for an Active Security Partnership: Lessons from the 1980s”, pp.137-141.

³⁹⁰ Tanaka, Tadokoro, “The 1980’s: The Decade of Neoliberalism”, pp.201-202.

³⁹¹ *Ibid.*, p.207.

alevlenmiştir. Japonya'nın ABD ile olan ikili ittifakın avantajlarından faydalanarak ekonomik refah elde ettiği düşüncesi Amerikan kanadında kaygı ve kızgınlığı beraberinde getirmiştir. Nitekim bu dönemde yapılan bir araştırma Amerikan kamuoyunun %58 oranında Japon ekonomik rekabetini SSCB'nin askeri gücünden daha büyük tehdit gördüğünü ortaya koymaktadır.³⁹²

Japonya'nın Soğuk Savaş sonunda stratejik değerlendirmesi biraz karmaşıktır. Asya'da Sovyet askeri tehdidinin sona ermesine zemin hazırlamaktadır ve Vietnam'da dahil olmak üzere eski Sovyet müşteri devletleriyle ilişkiler geliştirmeye yönelmiştir. Soğuk Savaş boyunca Japon politikacıların temel endişesini oluşturan küresel nükleer savaş riski azalmıştır. Dahası, Sovyetlerin sona ermesi Tokyo'nun gündemini meşgul eden doğudaki çatışmalı topraklar üzerine demokratik Rusya ile müzakere etme yönünde yeni bir fırsatı müjdelemiştir. Diğer taraftan ise, Soğuk Savaş'ın sonu ABD'nin Asya'daki varlığının geleceği ve Çin'le ortak stratejik çıkarlarının odak noktası olan Sovyet tehdidi olmaksızın Japon-Çin ilişkilerinin nasıl seyredeceği hususunda endişeler yaratmıştır. Sovyetlerin çökmesiyle tırmanan geniş stratejik belirsizlik, Japonya'nın ekonomik büyümesinin hızla düşüşüne denk gelmiş ve Tokyo tarafından hoş karşılanmamıştır.³⁹³

³⁹² Koji Murata, "The 1990s: From a Drifting Relationship to a Redefinition of the Alliance", **The History of US-Japan Relations From Perry to Present**, (Ed.) Makoto Iokibe, (Trans.) Tosh Minohara, Palgrave: MacMillan, 2008, p.215.

³⁹³ O'Neil, **Asia, The US and Extended Nuclear Deterrence: Atomic Umbrellas in the Twenty-first Century**, p.76.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOĞUK SAVAŞ SONRASI DOĞU ASYA'DA “AMERİKAN KILICI VE JAPON KALKANI”NIN TESTİ: KUZEY KORE

“İsrail Krallığı ve Antik Filistinliler arasındaki savaşta iki ordu bir vadinin karşıt taraflarında sıralanmıştır. Birbirlerine saldırmak yerine her ordunun, ordusunu temsil etmesi için bir askeri öne çıkarması önerilmektedir. Öne çıkıp mücadele edecek bu “iki adamın” yarışması savaşın sonucunu belirleyecektir. Antik Filistinliler en güçlü, tam zırhlı dev gibi bir adam olan Goliath’ı sunuyor. Goliath o kadar büyük, o kadar korkutucu ki, hiçbir savaşçı onun karşısına çıkmak istemiyor. Goliath’ın karşısına çıkmaya gönüllü olan o zamanda en beklenmedik savaşçı David adında bir genç çobandır. David’e zırh ve kılıç teklif edilir, ancak o kabul etmez ve sapan ve bazı taşlarla dev Goliath’ın karşısına çıkar. David sapanından tek bir atışla Goliath’ı gözlerinden vurarak sersemletip devirerek herkesi şaşkınlığa sokar. David tüm bunlar adeta bir intihar görevi gibidir. Daha sonra yaralı Goliath’ın kafasını keserek öldürür ve zafer kazanılmıştır.”³⁹⁴

Soğuk Savaş, Washington ve Moskova gibi nispeten simetrik nükleer kuvvetlere sahip iki devletin deneyimlediği yaygınlaştırılmış caydırıcılık ilişkisine tanıklık etmişti. Soğuk Savaş sonrası dönem ise caydırıcılığın, çok farklı güç seviyelerine sahip ABD-Kuzey Kore arasındaki asimetrik ilişkiyle testine sahne olmaya devam etmektedir. İşte bu noktada, Soğuk Savaş sonrası dönemdeki nükleer oyun mitolojik kahramanlar David ve Goliath metaforuna daha uygun olamazdı. ABD-Japon ittifakı, zırhıyla donanmış koca bir dev olan Goliath iken Kuzey Kore, görece sınırlı askeri yeteneklere sahip ancak Goliath’ın savunmasız ve kırılğan noktalarını keşfederek bu noktalardan saldıran bir David görünümündedir. ABD-Japonya-Kuzey Kore üçgenindeki mücadelenin sonu Goliath’ın kine benzer mi bilinmez ama bu metafor bu üçlü ilişkiyi anlamlandırmada iyi bir başlangıç noktası kabul edilir.³⁹⁵

³⁹⁴ Allen Griffen, **Undefeated: Ditch the Poor Choices and Live Free**, Tyndale House Publishers, US, 2013, pp.186-188.

³⁹⁵ Micheal D. Cohen, Sung Chull Kim, “Introduction: A New Challenge and A New Debate”, **North Korea and Nuclear Weapons: Entering the New Era of Deterrence**, (Ed.) Sung Chull Kim, Micheal D. Cohen, Washington D.C., Georgetown University Press, 2017, p.4.

Soğuk Savaş'ın sona ermesi adeta ABD-Japon ittifakının varoluş nedenini ortadan kaldırmış ve ikili ittifakın geleceğini ve içeriğini belirsiz bir noktaya taşımıştır. Bu dönemde, ABD'nin Asya'daki müttefiki Japonya ile olan ilişkisinin geleceğine ilişkin kötümser (revizyonist) ve iyimser (statükocu) olmak üzere iki farklı bakış açısının Amerikan kamuoyunda yoğun bir şekilde yer bulduğu dikkat çekmektedir.³⁹⁶ Revizyonist bakış açısına göre, savaş sonrası ABD'nin Japonya ve Asya politikası iflas etmiştir. Japonya ile ittifak bir yanıltır ve ABD herhangi bir bölgesel güçle resmi taahhütlerle bağlanmak yerine bölgesel güç dengesinin dışarıdan dengeleyicisi olmalıdır. Bu görüşe göre, Asya'da yeni bir güç dengesi ortaya çıkmaktadır dolayısıyla ekonomik olarak Japonya'nın başarısını desteklemek Amerikan ekonomisine zarar verecektir.³⁹⁷

George H. W. Bush yönetimi tarafından da benimsenmiş olan statükocu yaklaşıma göre ise ABD'nin Japonya ile olan ittifakını ve bölge politikasını yeniden düşünmeye gerek yoktur. Asya'daki ülkeler arasındaki ve bu ülkeler ve ABD arasındaki ekonomik ilişkiler, dahası ABD ve Japonya'nın ekonomik olarak birbirine karşılıklı bağımlılığı, çatışmaları ve tansiyonları da içeren istikrarlı ilişkilerin sürdürülmesinde güçlü çıkarlar yaratacaktır. Asya'daki karmaşık güvenlik tablosunda ABD'nin askeri varlığı anahtar dengeleyici faktördür. Dolayısıyla ABD'nin bölgedeki rolünde meydana gelecek herhangi bir sert kayma, bölgede en basitinden güvensizlikler ve belirsizlikler yaratacak ve dolayısıyla bölge boyunca tansiyon artacaktır.³⁹⁸

ABD-Japon ittifakının geleceği tartışılarsun savaşın sona ermesiyle Doğu Asya'da geriye kalan, barışa hazır bir zeminden ziyade tarihi düşmanlıkların, kızgınlıkların ve bölge devletleri arasında çözülmemiş sorunların gölgesinde yerel ve bölgesel çatışma riskinin hala devam ettiği başka deyişle rekabetin olgunlaştığı bir

³⁹⁶ Gerald L. Curtis, "Meeting the Challenge of Japan in Asia", **The United States, Japan and Asia**, (Ed.) Gerald L. Curtis, New York, W.W. Norton & Company, 1994, pp.233-234.

³⁹⁷ **Ibid.**

³⁹⁸ **Ibid.**, p.236.

coğrafyadır.³⁹⁹ Kuşkusuz, Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle güvenlik düşünürleri, nükleer silahlar ve caydırıcılık üzerine daha az düşüneceklerini umuyorlardı. Bu nedenledir ki, ABD-Japon ittifakının varlık nedeni sorgulanmaya başlanmıştır. Ne var ki, savaşın sonu Asya'da nükleer silahların önemini azaltmak yerine bu silahları, bölgenin öncelikli gündemi haline getirmiş ve bölgesel müttefiklerin Amerikan nükleer şemsiyesine talebini arttırmıştır.⁴⁰⁰

Soğuk Savaş'ın sona ermesi, Kore Yarımadası'na istikrarı getirmemiş aksine ekonomik yardımın ve Moskova'dan kısıtlayıcı bir elin kaybı Kuzey Kore'yi nükleer silahlar, füzeler ve diğer kitle imha silahlarını geliştirmeye yöneltmiştir.⁴⁰¹ Her ne kadar 1970'lerden itibaren Kuzey Kore'nin atom silahları geliştirdiği bilinse de 1989'a kadar bu durum büyük bir endişe yaratmamıştır. Japonya, güvenliğine Kuzey Kore ile ilişki içinde olmanın onu izole etmekten daha çok fayda sağlayacağına inanmaktadır. Ne var ki, Kuzey Kore'nin Yongbyon bölgesindeki çok sayıdaki nükleer faaliyetleri, Japon kıyılarına uzanan uzun menzilli füzeleri ve akabindeki nükleer güç olarak tanınma çabaları, Japonya'nın Kuzey Kore algısını değiştirmiştir.⁴⁰²

Kore Yarımadası'nda meydana gelebilecek bir istikrarsızlık gerek ABD gerekse Japonya'yı doğrudan içine alacağı için Kuzey Kore, her iki müttefik için de zorlayıcı bir tehdittir.⁴⁰³ Dolayısıyla Kuzey Kore'nin giderek daha fazla tehdit eden nükleer ve balistik füze programları, ABD-Japon ittifakının değişen doğasının yeniden tanımlanmasında en belirleyici unsur olmuştur. Tıpkı Soğuk Savaş döneminde olduğu gibi ABD'nin nükleer güvenlik şemsiyesi Kuzey Kore nükleer tehdidine karşı da adeta “şişedeki mantar tıpa” görevi görmüş ve bölge ülkeleri nezdinde Japon militarizminin yeniden canlanması korkularını törpülemekle kalmamış aynı zamanda

³⁹⁹ Aaron L. Friedberg, “Ripe for Rivalry: Prospects for Peace in Multipolar Asia”, **International Security**, Vol.18, No.3, 1993/1994, pp.5-33.

⁴⁰⁰ Andrew O'Neil, Asia, **The US and Extended Nuclear Deterrence: Atomic Umbrellas in the Twenty-first Century**, New York, Routledge, 2013.

⁴⁰¹ Richard P. Cronin, “Challenges of Governance in Asia: Significance for Regional Security and Stability”, **Growth and Governance in Asia**, (Ed.) Yoichiro Sato, Honolulu: Asia-Pacific Center for Security Studies, 2004, pp. 10-12.

⁴⁰² Mustafa Kibaroglu, “Kuzey Kore'nin Nükleer Silah Programı: Sebepler ve Sonuçlar”, **Uluslararası İlişkiler**, Cilt.1, Sayı.1, 2004, p.159.

⁴⁰³ O'Neil, Asia, **The US and Extended Nuclear Deterrence: Atomic Umbrellas in the Twenty-first Century**, pp.80-81.

istikrarsızlaştırıcı askeri teknoloji edinmesini de engellemiştir. Nitekim Japonya, Kuzey Kore'nin bölgede yarattığı istikrarsızlık ve kimi zaman doğrudan Japonya'yı hedef alan söylemleri karşısında Japonya'nın güvenliğinin ABD'yle olan ittifakı tarafından garanti edildiğini vurgulamış ve ABD'nin Japonya'ya nükleer bir şemsiye sağladığı sürece Japonya'nın nükleer silah elde etme veya daha fazla askerileşmeye doğru ilerlemeyeceği yönündeki çizgisini sürdürmüştür. Dolayısıyla Japonya'nın gözünde bir zamanlar ulusunu neredeyse yok eden ABD'nin nükleer silahları, Soğuk Savaş sonrasındaki dönemde de “arzulanmayan ancak katlanılması kaçınılmaz” caydırıcılık unsuru olmaya devam etmektedir.⁴⁰⁴

Görüldüğü üzere Japon hükümetinin konumu, nükleer silahlar var olduğu ve ulusal güvenliği tehdit ettiği sürece Japonya'nın ABD'nin nükleer şemsiyesine ihtiyacı olduğu yönündedir. Ne var ki, Japonya'nın bu dönemde ittifakta bırakılma korkularını Soğuk Savaş dönemine oranla daha fazla deneyimlediği söylenebilir. Nitekim Soğuk Savaş döneminde Japonya'ya doğrudan yönelen bir tehdit yokken Kuzey Kore, Japonya'nın diplomatik ilişkilerinin henüz normalleşmediği ve ideolojik temellerinde Japonya'nın sömürge yönetimine bolca atıf bulunduran bir ülkedir. Dolayısıyla ABD açısından Kuzey Kore statüko ve istikrara yönelen bir tehdit iken Japonya için varoluşsal bir tehdittir. Bu durum, Japonya'nın ittifakta önceliklerin farklılaşmasından kaynaklanan savunan tarafından bırakılma korkusunu tetiklemiştir. Bu korku, Japon kamuoyunda nükleer silah edinme konusunun tartışmaya açılmasını beraberinde getirmiş ve hatta kimi zaman Japon politika yapıcılar, ABD'nin nükleer şemsiyesini doğrulatmak için nükleer seçeneği bir koz olarak kullanmıştır.⁴⁰⁵ Her ne kadar Japonya, nükleer silah inşa etme yeteneklerine sahip olsa da yasal, ekonomik, kültürel ve diplomatik engeller sebebiyle ABD'nin yaygınlaştırılmış nükleer caydırıcılığı dışında daha iyi bir seçenek yoktur.⁴⁰⁶

⁴⁰⁴ Sachio Nakato, “Japan’s Responses to the North Korean Nuclear Crisis: Responsive Engagement Perspectives”, *The Journal of East Asian Affairs*, Vol. 27, No. 1, 2013, pp.63-64.

⁴⁰⁵ Mitsuru Kurosawa, “Japan’s View on Nuclear Weapons”, *Osaka University Knowledge Archive: OUKA*, 2006, p.132.

⁴⁰⁶ Kuzey Kore'nin nükleer tehdidine karşı gerek Japon kamuoyunda gerekse akademik literatürde Japonya'nın nükleer bir devlet olma yolundan gideceği tartışmaları devam etmektedir. Kaldı ki Japonya, kısa sürede nükleer silah elde etme alt yapısına sahip olan ancak bu yetenekleri kullanmayan tek ulustur. Ancak bu durumun önündeki engel teknik veya lojistik değil politik, yasal ve kültürel. Her şeyden önce Japonya'nın nükleerleşmesi, NPT'den çekilmesi anlamına gelecek ve Asya-Pasifik bölgesinde

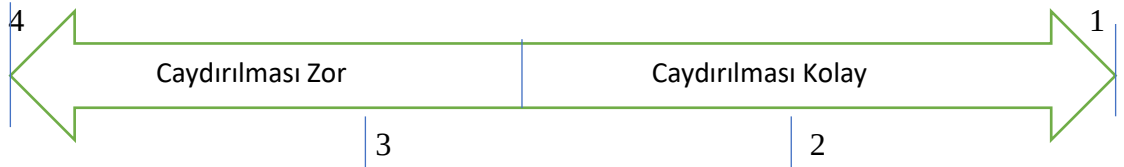
Kuzey Kore, Amerikan yaygınlaştırılmış caydırıcılığını Japonya için bir “can simidine” dönüştürürken, Japonya’yı da Amerikan caydırıcılığının inanırlılığı ve işlerliği için arka alan sağlayacak bir “kilit” ülkeye dönüştürmüştür. Başka bir ifade ile, Japonya’nın Kuzey Kore karşısındaki güvenliği ABD-Japon ittifakının işlerliğine bağlı görüldüğünden Japonya, ittifakın inanırlılığını arttırmak için anayasal birtakım düzenlemelerle ittifakta daha fazla rol üstlenmiş ve caydırıcılık duruşunu statikten dinamik bir duruşu kaydırmıştır. Japonya’nın ittifakta artan rolü Kuzey Kore tarafından Japon militarizminin yeniden canlanmasının yanı sıra Amerikan caydırıcılığın en güçlü yanı olarak algılanmış ve Japonya’yı Kuzey Kore’nin hedefi yapmıştır. Dolayısıyla Japonya’nın statikten dinamiğe doğru kayan caydırıcılık duruşu ve ittifaktaki artan rolü Kuzey Kore’nin eylemlerinin yaygınlaştırılmış genel

istikrarsızlık yaratacaktır. Nükleer bir Japonya, bölgede adeta bir domino etkisi yaratacak, Güney Kore’yi nükleer programını geliştirmeye zorlayan bölgesel bir silahlanma yarışını ateşleyecek, Çin’i nükleer cephaneliğini artırması ve modernleşirmesi için motive edecek ve Tayvan’ı nükleer yolu izlemeye teşvik edecektir. Dahası, Asya-Pasifik bölgesindeki nükleer silahların yayılması, artan nükleer rekabeti ateşleyebilir ve Hindistan ve Pakistan’ı nükleer yeteneklerini genişletmeye teşvik edebilir. Japonya’nın NPT’den çekilmesi, kaçınılmaz olarak ABD, Fransa, İngiltere, Kanada ve Avustralya ile ikili iş birliğinin askıya alınmasına yol açacaktır. Bu, Japonya’ya sağlanan doğal ve zenginleştirilmiş uranyum ve diğer nükleer teknolojilerin, barışçıl amaçlarla kullanılması şartıyla, sürekli arzını sona erdirecektir. Japonya, elektriğinin yüzde 35’ini sağlayan nükleer enerjiye büyük ölçüde bağımlıdır ve ikili düzenlemelerin herhangi bir şekilde sonlandırılması önemli ekonomik zorluklar doğuracaktır. Bahsedilmeyi hak eden bir diğer etken nükleerleşmenin beraberinde getireceği maliyetlerdir. Resmi Kazi, “Japan’s Nuclear Policy at Crossroads”, **Strategic Analysis**, Vol.34, No.3, 2010, pp.442-443. Japonya, ABD nükleer şemsiyesine bağlı kalmak yerine kendi başına nükleer silah elde etme yoluna giderse, Çin’in sahip olduğuna benzer bir nükleer kapasite geliştirmesi gerekecek ve bu da Japonya’ya büyük miktarda kaynağa mal olacaktır. Kaldı ki Japon nüfusu, kıyılarındaki birkaç büyük şehirde yoğunlaştığı için Japonya, stratejik derinlikten yoksundur. Bu nedenle, sahip olacağı nükleer silahların caydırıcılığının inanırlılığı ancak nükleer deniz altılar sayesinde sağlanabilir ve bu da oldukça pahalıdır. Bkz: Satoh, “U.S. Extended Deterrence and Japan’s Security”, pp.44-45. Yasal ve kültürel engellere bakıldığında ise Japonya’nın II. Dünya Savaşı sonrasında benimsediği ulusal ve ulusal normların oldukça etkili olduğu dikkat çekmektedir. Japonya, atom bombalarına maruz kalan tek ülke olarak, uluslararası topluma karşı, kitle imha silahlarının, özellikle de nükleer silahların tamamen ortadan kaldırılmasını savunmak için insani bir sorumluluğa sahiptir. Dahası, Japonya’nın nükleerleşmesi, nükleer silahsızlanmanın bayrak taşıyıcısı olarak uluslararası konumu ve imajı lekeleyerek BM Güvenlik Konseyi’nde bir sandalye kazanma şansını da tehlikeye atacaktır. Japonya’nın nükleer politikasındaki dönüşü, güvenilirliğini ve diplomatik tutarlılığını ciddi şekilde etkileyecektir. Japonya tarafından üstlenilen çeşitli girişimler (Avustralya ile Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme ve Silahsızlanma Uluslararası Komisyonu) büyük ölçüde baltalanacaktır. Bkz: Kazi, “Japan’s Nuclear Policy at Crossroads”, pp.442-443. Son olarak ise, Japon halkı savunma yeteneğinin artırılması konusunda ihtiyatlı ve ABD Japon güvenlik ittifakı hakkında olumlu görüşe sahiptir. Japonya’daki nükleer karşıtı düşünceler hala güçlüdür. Son araştırmalar, Japon halkının yüzde 20’den azının nükleer silah bulundurmaya desteklediğini göstermektedir. Bkz: Nakato, “Japan’s Responses to the North Korean Nuclear Crisis: Responsive Engagement Perspectives”, p.49. Yukarıdaki tüm argümanlar dikkate alındığında, Japonya’nın bir nükleer cephanelik geliştirme olasılığı öngörülebilir gelecek için son derece düşük görünmektedir.

caydırıcılıktan yaygınlaştırılmış anlık caydırıcılığa doğru kaymasıyla doğru orantılı bir eğilim göstermektedir.

Genel caydırıcılıktan anlık caydırıcılığa geçiş, savunanın statükoyu sürdürme çabaları, meydan okuyanın statükoyu değiştirme tehditleri ve savunanın korunan aktöre yeniden güvence vermesi veya var olan güvenceleri güçlendirmesi aşamalarını içerir. Bu noktada, meydan okuyanın statükonun geleceğine ilişkin beklentileri ve savunun ve korunan arasındaki ilişkide deneyimlenen güvenlik ikilemleri oldukça önemli parametrelerdir. Eğer meydan okuyan, şu anki durumunun ve gelecekteki beklentilerinin umutsuz olduğuna ve eyleme geçerse kaybedecek bir şeyi olmadığına inanıyorsa statükonun değeri aşırı negatiftir.⁴⁰⁷ Statükonun değeri aşırı negatif olduğunda meydan okuyan “caydırılmaz” statüsünde değerlendirilir ve anlık caydırıcılığın başarısızlığı olasıdır.

Şekil 3: Risk Alma Davranışı Spektrumu

Kaynak: Kenneth Watman, Dean Wilkening, John Aravilla, Brian Nichiporuk, “U.S. Regional Deterrence Strategies”, **RAND**, 1995, p. 24.

Aktörlerin risk alma davranışlarını ele alan şekil 3’e göre 1, arzu edilen statükoyu göstermekte iken 2, kazanç olasılığı olan kabul edilebilir statükoya işaret eder. 3, kayıp olasılığı olan daha kabul edilebilir statüko iken 4, caydırılmaz ve kayıp olasılığı olan kabul edilemez statükoyu temsil etmektedir. Bu şekil, gerek tehdidin (Kuzey Kore’nin) risk alma kararlılığını göstermesi gerekse genel caydırıcılıktan anlık caydırıcılığa geçişi simgelemesi açısından dikkate değerdir. Savunanın yeniden güvenceleri karşısında tehdidin geri çekilmemesi, anlık caydırıcılığın başarısızlıkla sonuçlanması anlamına gelmekte olup çatışmayı beraberinde getirmektedir. Şekildeki

⁴⁰⁷ Kenneth Watman, Dean Wilkening, John Aravilla, Brian Nichiporuk, “U.S. Regional Deterrence Strategies”, **RAND**, 1995, pp.21-25.

4. nokta, Kuzey Kore'nin geri çekilmeyip anlık caydırıcılığın başarısız olması durumunu simgeler. Soğuk Savaş sonrasındaki dönemde ABD-Japonya-Kuzey Kore üçgenindeki yaygınlaştırılmış caydırıcılık ilişkisi genelden anlık caydırıcılığa kaymaktadır. Ancak çalışmanın bu bölümü rasyonel, inanılır ve müzakerelere açık politikasıyla Kuzey Kore'yi caydırılmaz statüsünde değerlendirmenin doğru olmadığını başka deyişle, gelecekteki statüko beklentilerinin umutsuz olduğuna hala karar vermediğini ileri sürmektedir.

Çalışmanın bu bölümü ABD-Japonya-Kuzey Kore üçgenindeki ilişkide Japonya'nın ittifakta artan rolüne paralel olarak Kuzey Kore'nin kararlılığının, kazanç olasılığı olan kabul edilebilir statükodan kayıp olasılığı olan daha kabul edilebilir statükoya doğru bir eğilim gösterdiğini; Kuzey Kore'nin kararlılığının kazanç olasılığı ile sınırlı olduğu dönemde ABD-Japon ittifakında endişe ve ayrışma ihtimalinin daha fazla, kayıp olasılığı ile sınırlı olduğunda ise iş birliğinin daha yoğun olduğunu iddia etmektedir. Başka bir ifade ile, ABD-Kuzey Kore ilişkileri müzakerelere ve anlaşmalara elverişli olduğunda Japonya'nın ittifaktaki bırakılma endişeleri artmış, ABD-Kuzey Kore gerilimi arttıkça ise ABD-Japon ittifakında iş birliği güçlenmiştir. Ayrıca, Japonya'nın bırakılma endişelerinin arttığı dönemlerde nükleer silahlar edinme seçeneğini, ABD'den yeniden taahhüt almak amacıyla bir koz olarak kullandığı görülmektedir.

Tüm bu arka plan ve varsayımlar, çalışmanın bu bölümünde öncelikle Kuzey Kore'nin Kore Savaşı sonrasında ABD-Japonya ittifakı çekirdeğinde oluşturulan bölgesel statükoyu nasıl anlamlandırdığını keşfe çıkmayı gerektirmektedir. Bu başlangıç, aynı zamanda Kuzey Kore'nin nükleer silah edinme motivasyonlarını ve nükleer silahlanma tarihçesinin kökenlerini kavramamızı kolaylaştıracaktır. Kuzey Kore'nin statüko algısına yer verildikten sonra nükleer kararlılığı; Japonya'nın güçlendirilen caydırıcılık duruşu ve ABD'nin korunan aktör Japonya'ya verdiği yeniden güvenceler çerçevesinde ele alınacaktır.

3.1. “Pandora’nın Kutusunu Aralamak”: Kuzey Kore’nin Nükleer Motivasyonlarının Kökenleri

Uluslararası sistemdeki herhangi bir ülkenin dış politikasını ve davranışlarını analiz etmek isteyen biri öncelikle bu ülkelerin eylemlerinin ardındaki motivasyonları ve mantığı anlamaya çalışıp tahminlerde bulunur. Kuzey Kore, hakkındaki bilgi kirliliği bolluğunun yanı sıra güvenilir bilgi yoksunluğu sebebiyle tanımlanması, kavranması ve öngörülebilirliği oldukça zor örneklerden biridir. Bu durum, Kuzey Kore’nin güvenlik politikasına ilişkin çalışmaları karmaşıklaştırmaktadır. Kuzey Kore, adeta bir “kara kutu”dur. Bu noktada, Kuzey Kore’deki bu karanlığı bir nebze olsun aydınlatabilmek için öncelikle iç ve dış güvenlik algılarından hareketle kendi kimliğini nasıl inşa ettiğini ortaya koyarak işe başlamak gerekmektedir.

Kuzey Kore’nin nükleer silah elde etme motivasyonunun kökenleri, Kore’nin Çin’e haraç veren bir ülke konumundan uluslararası toplumun bir üyesi konumuna gelmesi sürecinde tarihin ülkede bıraktığı iz olan “askeri zayıflık, yabancı işgaline yol açar”⁴⁰⁸ fikrine dek uzanmaktadır. Dahası, Mançurya’da gerilla savaşçısı olan Kim Il-Sung, 1945’te Nagazaki ve Hiroşima’ya atom bombaları düştükten sonra Japon İmparatorluğu’nun ani teslimiyetine tanık olmuştur.⁴⁰⁹ Tüm bu etkenler, Kim-Il Sung’da nükleer silahlar için bir istek uyandırmıştır. Kore Savaşı ve sonrasında Soğuk Savaş süresince edinilen deneyimlerden çıkarılan dersler de bu isteği güçlendirmiş ve Kuzey Kore’nin nükleer silah edinme arayışı, aralıklı dış yardım ve kendi çabalarıyla hayata geçmiştir. Kore’nin nükleer politikasının çıkış noktasının nükleer caydırıcılığı amaçladığı, 1970’lerin sonlarında statükoyu değiştirmenin bir aracı olarak görüldüğü ancak Soğuk Savaş’ın son demlerinden itibaren caydırıcılığın yanı sıra bir pazarlık aracına dönüştüğü dikkat çekmektedir. Çalışmanın bu başlığı altında tüm bu süreç, ikinci bölümde ayrıntılı olarak yer verdiğimiz ABD-Japon ittifakının inşasının bölgede ve Kore’de yarattığı iz düşümler çerçevesinde ele alınacaktır.

⁴⁰⁸ Goryeo Nexus, “The North Korean Nuclear Crisis”, **Game Theory and Nuclear Stability in Northeast Asia**, (Ed.) Lauren Ices, James Scouras, Kelly Rooker, Robert Leonhard, David McGarvey, Workshop Proceedings, John Hopkins, 2019, p.6.

⁴⁰⁹ Kibaroglu, “Kuzey Kore’nin Nükleer Silah Programı: Sebepler ve Sonuçlar”, s.155.

3.1.1. Kore Savaşı Deneyimi ve Yeniden Yapılanma Süreci: Caydırıcılık Aracı Olarak Nükleer Arayış

Kore Savaşı'nın Japonya üzerindeki yaşam iksiri etkisini başka bir ifade ile ABD'nin gözünde Japonya'yı kömürden elmasa dönüştürme sürecini detaylı bir şekilde ele almıştık. Savaştan çıkarılan dersler nasıl Japonya'nın geleceği için bir dönüm noktası olduysa Kuzey Kore için de yeniden yapılanma ilkeleriyle Kore kimliğini bulma çabası için temel güdüleyici olmuştur. Kore Savaşı, iki noktada Kuzey Kore'nin savunmasızlığını açığa çıkartmıştır: ABD'nin nükleer tehdidi ve müttefiklerinin verdiği dersler.

Her ne kadar Kore Savaşı'nın başladığı 1950 yılında geçmişteki tecrübenin tesiriyle savunmasız bir düşmana nükleer silahların kullanılması uzak bir ihtimal gibi gözükse de General Douglas MacArthur, 17 Temmuz 1950'de Kuzey Kore'yi yok etmeyi ve herhangi bir Çin veya Sovyet müdahalesini önlemeyi planladığı gizli konferansta atom bombasının kullanımını eşsiz gördüğünü söylemiştir.⁴¹⁰ Dahası, Kasım 1950'de Çinlilerin savaşa girmesiyle birlikte bombanın kullanılması için sıklıkla lobi faaliyetleri yürütmüştür. Kore'nin nükleer yok oluşunu savunan MacArthur, 1954'te ölümünden sonra yayımlanmasını istediği bir röportajında da Kore Savaşı'nı, Mançurya'ya 30 ila 50 arasında atom bombası atarak on gün içinde basit bir şekilde bitirebileceğini söylemiştir.⁴¹¹

Savaş başladıktan sonra atom bombalarının kullanılabileceğini söyleyen en etkili bir diğer Amerikalı ise dönemin NATO Başkomutanı ve 1953'te ABD Başkanı olacak olan Dwight D. Eisenhower'dır. Eisenhower, savaşı bitirmek için nükleer silahları kullanma tehdidinde bulunmuş dahası, sınırlı savaşın bir parçası olarak sivil halkı aç bırakmak amacıyla ABD uçaklarına Kuzey Kore'nin pirinç tarlalarına giden su

⁴¹⁰ Bruce Cumings, "Introduction: The Course of Korean-American Relations, 1943-1953", **Child of Conflict: The Korean-American Relationship, 1943-1953**, (Ed.) Bruce Cumings, Seattle, University of Washington Press, 1983, pp. 3-56.

⁴¹¹ "Texts of Accounts by Lucas and Considine on Interviews With MacArthur in 1954", The New York Times, April 9, 1964, (Çevrimiçi), <https://www.nytimes.com/1964/04/09/archives/texts-of-accounts-by-lucas-and-considine-on-interviews-with.html>, Erişim Tarihi: 05.12.2020.

kaynağının dörtte üçünü kontrol eden barajları bombalama emri vermiştir.⁴¹² Ne var ki, Kasım 1950’de Çin’in savaşa girmesinin ardından dönemin ABD Başkanı Truman, nükleer silahlarının kullanılması olasılığını reddetmiştir. Her ne kadar pratiğe geçirilmemiş olsa da ABD’nin Kore’de nükleer kullanma söylemi, Kuzey Kore’nin savunmasızlığını açığa çıkartmış ve Amerika’nın daimi işgal tehdidine karşı kendi nükleer silahlarını geliştirmesinin gerekliliğini ortaya koymuştur.⁴¹³

Kore Savaşı’nda Kuzey Kore’nin savunmasızlığı, yalnızca ABD’nin nükleer tehdidinden değil aynı zamanda müttefiklerinin davranışlarından edindiği derslerden de kaynaklanmıştır. Kore Savaşı deneyimi, Kuzey Kore liderliği için daha güçlü müttefiklere boyun eğme tehlikesiyle ilgili bir ders vermiş ve anavatanlarına karşı görevlerini yerine getirme yeteneklerinin, Sovyetler ve Çin’in ulusal çıkarlarına dayanan kararlara bağlı olduğu gerçeğiyle yüzleşmişlerdir. Sovyetler, savaş başladığında Kore’ye önemli bir destek sunmamıştır. Bruce Cumings, çatışmanın patlak vermesinden sonra Sovyetlerden Kore’ye yapılan askeri sevkiyatta bir artışın kaydedilmediğini aksine bir azalmanın olduğunu belirtmektedir. Dahası Stalin, Sovyet Birleşmiş Milletler (BM) Büyükelçisi Jacob Malik’e Kore meselesini ele alan Güvenlik Konseyi toplantısına katılmamasını emretmiştir. Cumings, Stalin’in bu kararının ardında yatan temel gerekçenin, Pyongyang rejimini Amerikan askeri gücü tehdidine terk etmek pahasına ABD-Çin askerlerini karşı karşıya getirerek Mao’yu zayıflatmak ve böylece Sovyetlere itaat ettirmek olduğunu ileri sürmektedir.⁴¹⁴

Diğer yandan Çin’in Kore Savaşı’na dahil olması da doğrudan kendi çıkarları ile ilgilidir. Cumings, Kuzey Kore ve Çin belgelerine dayanarak, Çin’in Kore Savaşı’na ABD’nin Yalu Nehri’ne doğru ilerleyişi korkusundan değil, müttefik bir rejimin varlığını tehlikeye atan Amerikan geri dönüş stratejisine bir yanıt olarak girdiğini ve mükafat olarak da Pekin’in, yeni doğmuş Kuzey Kore devletinin ana hamisi olan Sovyetlerin konumunu devralma fikrine sahip olduğunu iddia etmektedir.⁴¹⁵ Mao’nun

⁴¹² Bruce Cumings, “Ending the Cold War in Korea”, World Policy Journal, 1984, Vol.1, No.4, p.771.

⁴¹³ Kıbaroğlu, “Kuzey Kore’nin Nükleer Silah Programı: Sebepler ve Sonuçlar”, s.155.

⁴¹⁴ Bruce Cumings, **Korea’s Place in the Sun: A Modern History**, New York, W. W. Norton and Company, 1997, p. 266.

⁴¹⁵ **Ibid.**, pp.283-284.

savaşa müdahalesinin ardındaki mantığı inceleyen diğer akademisyenlere göre ise Çin, Kuzey Kore'nin Amerikan emperyalizmi için Çin'e açılan bir kapı olacağı korkusuyla savaşa girmiştir.⁴¹⁶ Analizlerdeki temel çıkarımlar farklı olsa da ortak payda, Çin'in Kore Savaşı'na bireysel çıkarları doğrultusunda dahil olduğudur.

Kore Savaşı, Kim Il Sung ve arkadaşlarına Kore'nin birleşmesi için kendi başlarına bir askeri kampanya başlatamayacaklarını veya başlatsalar bile tamamlanacağından emin olamayacaklarını dahası, Kuzey Kore'nin varlığını sürdürmesi için müttefiklerine de güvenemeyeceklerini göstermiştir. Kore Savaşı Kore Komünistlerinin, ulusal kurtuluşun Sovyetler Birliği tarafından yönetilen dünya çapındaki komünist hareketin bir parçası olarak devrim yoluyla geleceğine dair temel inancı da sorgulamasına yol açmıştır. İşte, Kuzey Kore'nin savaş döneminde çıkardığı tüm bu dersler yeniden yapılanma sürecinde siyasette (**chaju**), ekonomide (**charip**) ve savunmada (**chawi**) kendine güvenmeyi vurgulayan “**Juche**”⁴¹⁷ ideolojisinde açıkça ifade edilmiştir. Juche, müttefiklerin ekonomik ve askeri yardım kaynakları kullanılsa bile Kore'nin kurtuluşunun yalnızca Korelilere emanet edilebileceğine dair bir inanç temelinde Kore devrimi için yeni bir yol olarak geliştirilmiştir. Nitekim Kuzey Kore

⁴¹⁶ Sergei N. Goncharov, John W. Lewis, Xue Litai, **Uncertain Partners: Stalin, Mao, and The Korean War**, Stanford, Stanford University Press, 1993, p. 216; Shu Guang Zhang, **Mao's Military Romanticism: China and the Korean War, 1950-1953**, Lawrence, University Press of Kansas, 1995, p. 91.

⁴¹⁷ Juche, halk kitlelerini devrimin ve insanın ustası olarak kabul eden bir ideolojidir başka bir ifade ile insanın, kaderinin efendisi olduğunu ve kaderini şekillendirecek güce sahip olduğunu temel almaktadır. Kim Il Sung, 1920'lerin ortalarında Kuzey Kore'nin Japon askeri yönetiminden özgürleştirilmesi için mücadele ederken Juche fikrinin temel bileşenlerini belirlemiş ve bunu, Kore devrimi için yeni bir yol olarak nitelemiştir. Her ne kadar Juche düşüncesi ilk olarak 1930'da “Genç Komünist Birliği” ve “Anti-Emperyalist Gençler Birliği” toplantılarında dile getirilmiş olsa da Kim Il Sung'un 28 Aralık 1955'teki konuşması Juche'ye ait ilk referans olarak kabul edilmektedir. 1960'ların uluslararası koşullarında Juche düşüncesi güçlendirilmiş ve yasallaşarak devletin resmi ideolojisi haline gelmiştir. Bkz: **Juche Idea: Answers to Hundred Questions**, Pyongyang, Foreign Languages Publishing House, 2012, p.1. Juche fikriyle dört ödev belirlenmiştir: halkın demokratik sistemini pekiştirmek ve geliştirmek, savaştan zarar gören ekonomiyi hızla iyileştirmek ve insanların yaşam standartlarını geliştirmek, ülkenin savunma potansiyelini güçlendirmek ve son olarak ülkenin barışçıl bir şekilde birleşmesini sağlamak. Esasında Juche, Kuzey Kore'nin siyasi konsolidasyon ve ekonomik rehabilitasyonu önelemekte ve savunma gereksinimlerini büyük ölçüde Çin ve Sovyetler'e dayandırmaktadır. Ne var ki, Çin-Sovyet ayrışması ve Kore'nin tehdit algılarına paralel olarak değişmeye başlamış ve nitekim Soğuk Savaş sonu itibarıyla de Juche ideolojisi askeri savunmayı önceleyen bir içerik kazanmıştır. Bkz: Kim Il Sung, **Selected Works**, Vol. I, Pyongyang, Foreign Languages Publishing House, 1971, p. 419.

gerek Sovyetlerden gerekse Doğu Avrupa'nın komünist bloku ülkelerinden yeniden yapılanma için yardım almaya başlamıştır.⁴¹⁸

Kore Savaşı, herhangi bir antlaşmayla değil ateşkes ile sona ermiştir ve ABD güçleri Güney Kore'de varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Bu güçler, ABD'nin bir sonraki Kore savaşına girmesini garanti eden bir küçük caydırıcı kuvvet görünümündedir. Askeri kuvvetlerin yanı sıra ABD kuvvetleri tarafından Güney Kore'de tutulan çok sayıda taktik nükleer silah da bulunmaktadır. ABD'nin, Kuzey ve Güney Kore arasındaki askerden arındırılmış bölgenin yakınında Kuzey Kore kuvvetlerinin işgal ihtimaline karşı uzaktan kumanda ile patlatılabilecek nükleer mayını bulunmaktadır.⁴¹⁹ Kim Il Sung, bu koşullar altında bir yandan ülkesinin Amerikan emperyalizmine karşı cephe hattı konumunu kullanarak tüm blok devletlerinden ekonomik ve askeri yardım talep etmiş diğer yandan, ABD'nin bölgedeki nükleer varlığını Kore Yarımadası'nda var olan statükoyu Güney Kore lehine çevirecek bir zemin hazırlığı olarak algılayarak hiçbir süper güç patronunun savunmada güvenilir olmadığı düşüncesinden hareketle nükleer teknoloji edinme arayışına girmiştir.⁴²⁰

Nükleer silah edinme arayışıyla Kuzey Kore'nin ilk işi, Sovyetlere yardım başvurusunda bulunmak olmuştur. 1955'te Kuzey Kore Bilim Akademisi Üyeleri,

⁴¹⁸ Kathryn Weathersby, "Dependence and Mistrust: North Korea's Relations with Moscow and The Evolution of Juche", **US-Korea Institute at SAIS**, 2008, p.10.

⁴¹⁹ Walden F. Bello, **Pacific Command: The Structure and Strategy of the U.S. Military in the Pacific**, Leverett, MA: Nautilus, 1983.

⁴²⁰ Nükleer araştırmacı William Arkin tarafından elde edilen Amerikan dokümanlarına göre 1972'ye kadar Güney Kore'de konuşlandırılan nükleer savaş başlığı sayısı 763'tür. Çeşitli nükleer silahlar ve teslimat sistemleri 1956'dan itibaren Pasifik bölgesine yerleştirilmeye başlanmıştır. Askeri, hava kuvvetleri ve donanma nükleer silahları Guam, Okinawa ve Hawaii'ye yerleştirilmiştir. 1957'den 1958'e Eisenhower'ın yayılma politikasıyla Güney Kore, Filipinler ve Tayvan yeni konuşlandırma alanları olmuştur. Eisenhower yönetimi sona ererken ABD'nin Pasifik bölgesinde konuşlandığı nükleer silah sayısı yaklaşık 1700'dür. Bunların bir düzinesi Tayvan'da, 60'ı Filipin'de, 225'i Guam'da, 600'ü Güney Kore'de ve 800 kadarı Kadena üssündedir. 1963'e gelindiğinde Kennedy yönetiminin Guam, Okinawa, Filipinler ve Tayvan'da karadan yaptığı konuşlandırmalarla nükleer silah sayısı %66 artış göstermiş ve 2.400'e yükselmiştir. 1967'nin ortalarında Pasifik'teki kıyı stoklarının, 2.600'ü Kore'de ve Okinawa'da olmak üzere yaklaşık 3.200 silahla zirve yaptığı görülür. 1967'den itibaren, Pasifik kıyılarındaki konuşlandırmalar azalmaya başlamıştır. 1974'teki Nixon yönetiminin sonunda, 3200'den 1600'e düşürülerek yarı yarıya indirilmiştir. 1977'ye gelindiğinde konuşlandırılan savaş başlıkları sayısı 1200'e kadar düşmüştür. Bkz: Robert S. Norris, William M. Arkin, William Burr, "Where They Were", **The Bulletin of the Atomic Scientists**, Vol.55, No.6, 1999, pp.30-31.

Moskova’da bir nükleer santral konferansına katılmıştır. Daha sonra Kuzey Koreli bilim insanları, Çin’den ve diğer Komünist ülkelerden gelen bilim insanlarıyla birlikte Rusya’daki Dubna Ortak Nükleer Araştırma Enstitüsü’ne eğitim için gitmişlerdir. 1959 yılında SSCB ve Kuzey Kore, Kore’de bir nükleer araştırma merkezinin kurulmasını, nükleer araştırmalar için iş birliği yapmayı ve nükleer enerjinin barışçıl kullanımını içeren resmi bir antlaşma yapmıştır.⁴²¹ Ayrıca, SSCB küçük bir deneysel nükleer reaktörü Kore’ye sağlamıştır.⁴²² 1961’de yapımına başlanan Yongbyon Nükleer Bilimsel Araştırma Merkezi 1964’e gelindiğinde tamamlanmıştır. Bu bir enerji santralidir ancak Kim II Sung’un yoğun ilgisi, Juche ideolojinin ağır sanayiye verdiği öneme paralel olarak burayı silah üretimine yönelik kullanıma genişletmiştir.⁴²³ Böylece, nükleer silahlar için ilk adım atılmıştır.

3.1.2. Çin-Sovyet Ayrılığı ve Yumuşama Dönemi: Statükoyu Değiştirme Aracı Olarak Nükleer Arayış

1960’ların başları, komünist blokta Kruşçev’in destalinizasyon çabalarına, Batı ile barışçıl bir arada yaşama ve nükleer silahların yayılmasını önleme konusunda ısrar etmesine paralel olarak 1962’de Sovyet yardımının durdurulmasına, Küba Füze Krizi’ndeki Sovyet geri çekilmesine ve Çin-Sovyet ayrışmasının derinleşmesine tanıklık etmiştir. Tüm bu gelişmelerin 1960 yılında ABD ve Japonya arasında revize edilen Karşılıklı Güvenlik Antlaşması’nın ve ABD garantörlüğünde normalleşen Japonya-Güney Kore ilişkisinin izdüşümüne denk gelmesi, Kuzey Kore’nin ulusal

⁴²¹ Walter C. Clemens Jr., “North Korea’s Quest for Nuclear Weapons: New Historical Evidence”, *Journal of East Asian Studies*, 2010, Vol.10, No.1, p.129.

⁴²² Uzmanlara göre Kuzey Kore’nin füze teknolojisinin önemli bir kısmı Sovyet orijinli görünmekle birlikte bu, hepsinin Moskova’dan geldiği anlamına gelmemektedir. Dikkate değer bir bölümü Orta Doğu’dan Kuzey Kore’ye gelmiştir. 1976-1981 yılları arasında Mısır ve Suriye, Sovyetlerin Kuzey Kore’ye füze teknolojisini transfer etmeyi durdurmasından çok sonra, Kuzey’in Scud füzeleri için Sovyet tabanlı füze teknolojisi sağlamıştır. Kimi analistlere göre, Kuzey Kore 1976 gibi erken bir tarihte söz konusu Scud füzelerini Mısır’dan almıştır. Böylece bölge ülkeleri için bir tehdit ve ABD ve Japonya için silahlanma karşıtı ikileminin kaynağını oluşturmuştur. İlk balistik misil programını edindikten sonra Kuzey Kore, Scud B teknolojisinden faydalanan Scud C ve sonrasında 700 kilometreden de uzun menzile sahip Scud D füzelerini geliştirmiştir. “Syria Improves Its SCUD D Missile with Help from North Korea”, *Geostrategy Direct*, February 22, 2006.

⁴²³ Don Oberdorfer, Robert Carlin, *Two Koreas: A Contemporary History*, Third Edition, Philadelphia, Basic Books, 2013, pp.196-198.

savunmada hiçbir müttefikine güvenemeyeceği düşüncesini tarihsel hafızasında bir kez daha yinelemiş ve askeri öz savunmanın önemini bir kez daha ortaya çıkarmıştır.⁴²⁴

Kim Il Sung, ABD-Japonya revize antlaşmasını Japon revizyonizmini yeniden canlandırdığı gerekçesiyle eleştirmiştir. Dahası, Japonya'nın bir gün Kuzey Kore'nin güvenliğini tehdit edebilecek baskın bir bölgesel güç olarak yeniden ortaya çıkması olasılığı konusunda her zaman dikkatli olan Pyongyang'ın gözünde, bu olasılığı güçlendirmiştir. Bu koşullar altında Kuzey Kore, Çin-Sovyet ayrışmasında tarafsız bir pozisyon sürdürerek her iki taraftan da faydalanmaya çalışırken diğer yandan ulusal özgüven düşüncesi ışığında nükleer arayışlarını arttırmıştır.⁴²⁵

Çin-Sovyet ayrılığının ilk patlak verdiği yıllarda Kuzey Kore gerek 1962'deki Çin-Hindistan Savaşı'nda gerekse aynı yılda patlak veren SSCB-ABD arasındaki Küba Füze Krizi'nde, Sovyet çizgisinden farklı bir duruş sergilemiştir. Kuzey Kore, Çin'in Asya'daki etkisini arttıran Hindistan çatışmasında Çin'i desteklerken Sovyetler, çatışmada bir taraf olmayı reddetmesine rağmen Hindistan'ı askeri yardımlarla desteklemiştir. Çin, bu yardımı doğrudan eleştirmiş ve Çin-Sovyet ilişkileri sarsılmıştır.⁴²⁶ Gerginliği arttıran bir diğer gelişme 1962'de Sovyetlerin konuşlandığı füzeleri Küba'dan geri çekmesidir. Çin, Sovyet füzelerinin geri çekilmesini bir teslimiyet olarak algılayarak Küba Krizi, Kuzey Kore'nin Çin-Moskova ilişkisinde nerede duracağını belirleyen önemli bir faktör olmuştur. Küba Krizi, Pyongyang'ı Çin'e yaklaştırmak Moskova'dan uzaklaştırmıştır. Kruşçev dönemi 1964'te sona erene dek Kuzey Kore, Pekin'in Asya'daki en açık müttefiki görünümündedir. Buna rağmen Kore rejimi aşırı Çin yanlısı bir duruş sergilemekten kaçınmış ve Sovyetlere karşı ılımlı bir yaklaşım içinde olmuştur.⁴²⁷

⁴²⁴ Balazs Szalontai, **Kim Il Sung in the Khrushchev Era: Soviet-D.P.R.K. Relations and the Roots of North Korean Despotism, 1953–1964**, Washington, DC, Woodrow Wilson Center Press, 2005.

⁴²⁵ Jae Kyu Park, "North Korea's Policy Toward The Third World: The Military Dimension", **Two Koreas in World Politics, Korean Studies Information Service System (KISS)**, 1983, pp.90-91.

⁴²⁶ Margeret W. Fisher, Leo E. Rose, Robert A. Huttenback, Himalayan **Battleground: Sino-Indian Rivalry in Ladakh**, New York: Frederick A. Praeger, 1963, pp.129-146; Alexander Dallin, **Diversity in International Communism: A Documentary Record**, New York, Columbia University Press, 1963, pp.659-660.

⁴²⁷ William E. Griffith, **Sino-Soviet Relations 1964-65**, Cambridge, The M.I. T. Press, 1967 p.192.

Çin-Sovyet gerginliğini arttıran ve Kuzey Kore'yi Çin'e yaklaştıran bir diğer olay, Sovyetlerin Çin'le imzaladığı 15 Ekim 1957'de Yeni Savunma Teknoloji Paktı'ndaki taahhütlerini yerine getirmemesidir. Pekin'in iddiasına göre, bu antlaşmayla Sovyetler Çin'e örnek bir atom bombası vermeyi taahhüt etmiştir. Ne var ki, Kruşçev 1959'da ABD ile silah kısıtlaması anlaşmasını ileri sürerek bu taahhüdü yerine getirmemiştir.⁴²⁸ 1959'da Moskova'nın Çin'le imzaladığı Paktı askıya alması, Sovyet yardımının kesilmesi ve binlerce Sovyet uzmanının Çin'den çekilmesi, Çin-Sovyet ortaklığını sarsmıştır. 1960'larda iki ülke arasında ayrışmanın derinleşmeye başlamasına rağmen Çin, 1963 yılına dek Yeni Savunma Teknolojisinin gizliliğine sadık kalmıştır. Ancak 1963'te Moskova'nın Washington ve Londra ile Kısmi Nükleer Denemelerin Yasaklanması Antlaşmasını (**Partial Nuclear Test Ban Treaty**) imzalaması, Çin yönetimi tarafından bir tür nükleer silahların çoğalmasının önlenmesi anlaşması olarak algılanmış ve Çin, tepkisini bu Yeni Savunma Teknolojisini açığa çıkartarak göstermiştir. Kuzey Kore, Çin'i takip ederek bu antlaşmayı bir Amerikan komplosu olarak nitelendirmiş ve imzalamayı reddetmiştir. Pyongyang rejimi, bütün sosyalist ülkelerin nükleer teknoloji edinmesi gerektiği fikrini savunmuştur.⁴²⁹

1963'te Çin-Sovyet anlaşmazlığı gündemde üst sıralara taşınmışken Sovyetlerin Pyongyang Büyükelçisi Vasily Moskovsky, Doğu Almanya Büyükelçisi'nin talebi üzerine yaptığı görüşmede Büyükelçi'nin "Koreliler, görüşüğe göre Çinlilerin talimatlarıyla nükleer silahlar ve atom endüstrisi hakkında Alman üniversitelerinden ve araştırma enstitülerinden herhangi bir bilgi alıp alamayacaklarını soruyorlar."⁴³⁰ sözlerini Kremlin'e raporlamıştır. Yine Moskovsky, Kore'de uranyum cevherini analiz eden iki Sovyet uzmanıyla yaptığı görüşmede Kore tarafının ısrarla Sovyetler Birliği'nde çıkarılan uranyum cevherinin yatakları ve kalitesi hakkında bilgi edinmeye

⁴²⁸ Walter C. Clemens, Jr., **The Arms Race and Sino-Soviet Relations**. Stanford, Hoover Institute, 1968.

⁴²⁹ M. T. Haggard, "North Korea's International Position", **Asian Survey**, Vol. 5, No.8, 1965, p.381.

⁴³⁰ "Conversation between Soviet Ambassador in North Korea Vasily Moskovsky and the German Ambassador," August 26, 1963, History and Public Policy Program Digital Archive, AVPRF, fond 0102, opis 19, papka 97, delo 5, list 93. Obtained and translated for NKIDP by Sergey Radchenko, (Çevrimiçi), <https://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/110608.pdf?v=8e1d1d7c14761837c23d5773137f4dc5>, Erişim Tarihi:20.01.2021.

çalıştığı bilgisini edinmiştir.⁴³¹ Kore'nin uranyum cevherinin zengin olmamasına ve bu cevherin işlenmesinin Koreliler için oldukça pahalı olmasına rağmen Pyongyang'ın uranyum cevherini geniş ölçekte geliştirmek istediğini belirtmesi, Sovyetler tarafından şüpheyle karşılanmıştır. Sovyet uzmanlarına göre, Kuzey Kore'nin bu cevherleri Çin'e tedarik etmesi muhtemeldir. Bu şüpheden hareketle Moskovsky, SSCB'nin Kore'ye uzmanlar göndermesinin mevcut mücadelede "bölücü" Çin'e yardım etmek anlamına geleceğini söylemiştir.⁴³² Bu gerekçelerle Sovyetlerin bu dönemde Kore'ye gerek askeri gerek ekonomik yardımının azaldığı görülmektedir.

1959'da Sovyet yardımının kesilmesine ve 1960'ta binlerce Sovyet uzmanının Çin'den çekilmesine rağmen 1964 yılında Çin'in kendi ürettiği nükleer bombayı test etmesiyle Kuzey Kore, Çin'in yardımı için yönünü bu kez komşusuna çevirmiştir. Kim II Sung, Mao'ya yazdığı mektupta paralel nükleer program kurma yardımı talebinde bulunmuş ve savaş meydanında beraber savaşan ve ölen kardeş ülkeler olarak Çin ve Kuzey Kore'nin atomla ilgili sırları da paylaşımları gerektiğini ifade etmiştir. Don Oberdorfer, Çinli yetkililerle yaptığı görüşmede Kuzey Kore'nin teklifini reddeden Mao'nun reddetme gerekçelerine ilişkin şöyle der: "Mao, Kuzey Kore'nin küçük bir ülke olduğunu dolayısıyla nükleer bombaya sahip olmasının gereksiz olduğunu kaldı ki bu programın oldukça pahalı olduğunu düşünmektedir."⁴³³

Mao'dan da yardım talebi geri çevrilen Kuzey Kore, çareyi Doğu Almanya'ya başvurmakta bulmuştur. Kuzey Kore'nin Doğu Almanya'dan talebi, nükleer santral inşası için Alman tarafından gerekli ekipmanın sağlanması, nükleer reaktörlerin işletilmesi deneyimlerinin paylaşılması ve nükleer bilim adamları arasında değişimler yapılması gibi oldukça detaylı bir anlaşma yapmaktır. Ne var ki, Doğu Almanya Kuzey Kore ile iş birliğine hazır olduğunu ancak atom enerjisinin barışçıl kullanımına

⁴³¹ "Conversation between Soviet Ambassador in North Korea Vasily Moskovsky and Soviet Specialists in North Korea," September 27, 1963, History and Public Policy Program Digital Archive, AVPRF, fond 0102, opis 19, papka 97, delo 5, listy 161-162. Obtained and translated for NKIDP by Sergey Radchenko, (Çevrimiçi), <https://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/110611.pdf?v=18bcbf707bcd88c9dfe503b1ee615ec6>, Erişim Tarihi: 20.01.2021.

⁴³² **Ibid.**

⁴³³ Don Oberdorfer, **The Two Koreas: A Contemporary History**, Massachusetts, Addison-Wesley, 1997, pp. 252-253.

yönelik geniş kapsamlı bir iş birliğine başta Sovyetler ve diğer iş birliği içinde bulunduğu komünist ülkeler de kabul ederse girişebileceğini belirterek Kore'nin teklifini geri çevirmiştir.⁴³⁴

1964'te Brejnev'in Sovyet lideri olması, Sovyet-Kuzey Kore ilişkilerinde yeni bir dönemi beraberinde getirmiştir. Brejnev'in komünist bloktaki birlikteliğin yeniden kurulması politikası Kuzey Kore'ye, Sovyetler ve Doğu Avrupa ülkeleriyle yeniden ekonomik ve askeri bağların kurulması ve yeniden Sovyet askeri yardımının alınması fırsatı sunmuştur. Kendi ekonomik sorunlarıyla boğuştuğu gerekçesiyle Çin'den kesilen ekonomik ve askeri yardımlar üzerine Kore rejimi Sovyet askeri, ekonomik ve diplomatik yardımı için Sovyetlerle uzlaşma çabasına girişmiştir. Bu davranışı tetikleyen temel olaylar, 1965'te Güney Kore-Japonya ilişkilerinin normalleşerek Seul'un Japon ekonomik ve askeri yardımını alması, Güney Kore'nin Vietnam Savaşı'nda asker göndererek uluslararası tanınırlığını arttırması ve bunun karşılığında ABD tarafından ekonomik ve askeri yardımlarla mükafatlandırılmasıdır.⁴³⁵

Çin-Sovyet ayrışması boyunca Kuzey Kore, alabileceği kadar ekonomik ve askeri yardım alabilmek adına iki müttefiki arasında orta yolu sürdürme politikası izlemiştir. Bunu yaparken de Kuzey Kore liderliği, Çin'e yönelik eleştirilerini Moskova eleştirileriyle dengeleyerek Kuzey Kore'nin Komünist bloktaki bağımsız konumunu netleştirmeye devam etmiştir.⁴³⁶ Bunun en belirgin örneğini nükleer silahların yayılmasını önleme konusu oluşturur. Kuzey Kore, Brejnev'in tüm sosyalist ülkeleri ortak bir uluslararası duruşa yaklaştırma politikasından faydalanarak

⁴³⁴ Clemens Jr., "North Korea's Quest for Nuclear Weapons: New Historical Evidence", pp.132-133.

⁴³⁵ Kwan-bong Kim, **The Korea-Japan Treaty Crisis and the Instability of the Korean Political System**, New York, Praeger, 1971, pp. 40-69.

⁴³⁶ 28 Haziran 1967'de tanıtılan "Tek İdeolojik Sistemin Kurulmasına Yönelik On İlke" ile kurulan Lider'in (Suryong) rolünün, partinin, hükümetin ve ordunun yerini aldığı "Lider Hakimiyetinde Parti-Devlet Sistemi (Suryong Dominant Party-State System)" kurulmuş ve 1972'de Sosyalist Anayasa kabul edilmiştir. Böylece Pyongyang hem Pekin hem de Moskova'dan bağımsızlığını kesin bir şekilde ilan etmiştir. Lider Hakimiyetinde Parti-Devlet Sistemi, kapsayıcı bir modeldir. Lider, beyin başka deyişle kitlelerin ve emekçilerin büyük lideri ve insanları birleştirendir. KİP, lider ve kitleleri birbirine bağlayan kan damarı; hükümet, partinin çizgi ve politikasını yöneten kapsamlı aktarım aracıdır. Kore Halk Ordusu ise kitlelerin bir parçası olarak tüm bu oluşumları destekleyen devrimci güçtür. Kap-sik Kim, "Suryong's Direct Rule and The Political Regime in North Korea Under Kim Jong Il", **Asian Perspective**, 2008, Vol.32, No.3, pp.91-93.

Sovyetlerle uzlaşmış ve 1960'ların son üç yılında bir dizi ekonomik, askeri ve teknolojik yardım antlaşması yapmış olmasına rağmen nükleer silahlar konusunda kendi bağımsız hattından taviz vermemiştir. 1968'de ABD ve Sovyetler tarafından hazırlanan NPT taslağını iki ülkenin tüm BM üyesi ülkelerin imzasına açması, SSCB ve Kuzey Kore arasındaki ilişkileri gerginleştirmiştir. SSCB'nin Bulgaristan, Çekoslovakya, Doğu Almanya ve Macaristan gibi yalnızca hem sadık hem de nükleer teknolojiyle başa çıkmak için yeterince gelişmiş müşterilere nükleer enerji yardımı sağlamaya hazır olduğu görülmekte olup Kuzey Kore dışlanmıştır.⁴³⁷ Kuzey Kore, küçük ülkelerin barışçıl amaçlarla atom enerjisini kullanabileceğini, bu anlaşmanın küçük ülkelere zarar vermemesi gerektiğini ve bunun nükleer kapasitesi olan büyük ülkeler tarafından garantiye alınması gerektiğini söyleyerek NPT'yi imzalamayı reddetmiştir.⁴³⁸

Yumuşama Dönemi ve Kuzey Kore'nin Revizyonist Söylemleri

1960'ların sonu ve 1970'lerin başlarında Çin ve Sovyetler, ABD ile yumuşama dönemlerine girmişlerdir. Kuzey Kore'nin stratejik müttefikleri, geleneksel düşmanlarına silah kontrolü müzakereleri, anlaşmalar ve karşılıklı ziyaretler yoluyla yaklaşıyor ve siyasi mülahazaları ekonomik olanlarla değiştiriyordu. Kuzey Kore bu dönemde, kendi ideolojik temellerini koruyarak yeni uluslararası ortamdan maksimum düzeyde faydalanmaya çalışmıştır. Bir taraftan Çin ve Sovyetlere bağımlılığını azaltmaya çalışırken diğer taraftan Amerikan birliklerinin Güney'den çıkabileceği düşüncesiyle komünist olmayan üçüncü dünyayla ve Güney Kore ile ilişkilerini geliştirerek yumuşama dönemi tablosu çizmiştir. Nitekim Güney Kore ile ilişkilerini geliştirmesi, SSCB ve Çin tarafından da hoş karşılanmıştır. Çin ve Sovyetlerin ABD ile yumuşama dönemine girmesinin Kuzey Kore'de bırakılma korkularını tetiklemesini ve ülkenin saldırgan bir tutum benimsemesini engellemek için Çin, Güney'den tüm yabancı birliklerin çıkmasına dayanan barışçıl birleşme için Kim

⁴³⁷ Clemens Jr., "North Korea's Quest for Nuclear Weapons: New Historical Evidence", p.134.

⁴³⁸ "Report, Embassy of Hungary in North Korea to the Hungarian Foreign Ministry", May 10, 1960, History and Public Policy Program Digital Archive, MOL, XIX-J-1-j Korea, 5. doboz, 5/ca, 004238/1960. Translated for NKIDP by Balazs Szalontai, (Çevrimiçi), <https://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/113405>, Erişim Tarihi:21.01.2021.

rejimini destekleyeceğine dair yeniden güvence vermiştir.⁴³⁹ Bu süreçte Çin, Kuzey Kore ile ekonomik ve teknolojik yardım antlaşması imzalamıştır. SSCB de Kore'yi kendi tarafına çekmek için Kore'ye yardım ve ticaretini arttırmıştır. Kim Il Sung, ABD-Çin yumuşamasını Moskova'dan daha fazla yardım almak için kullanmıştır.⁴⁴⁰ Kuzey Kore'nin barışçıl yeniden birleşme politikasına ve Kore'nin uluslararası konumunu güçlendirmeye yönelik Çin-Sovyet desteği devam etmiştir.

Yumuşama dönemi, Kuzey Kore'nin yeni uluslararası ortama ayak uydurma girişimleri ve barışçıl profille kamufle ettiği saldırgan söz ve eylemlerine de sahne olmuştur. Bu dönemde Çin ve Sovyetlerin Kuzey Kore'yle olan yardım antlaşmalarının arka planında yatan temel gerekçe, aralarındaki ayrışmada Kore'yi kendi taraflarına çekmek istemeleri olduğu kadar ABD ile olan ilişkilerinin Kuzey Kore'nin sözleri ve eylemleri sebebiyle bozulmasını önlemektir. Başka bir ifade ile, Kuzey Kore'yi kontrol altında tutmak için her iki ülke de daha fazla ekonomik, askeri ve teknolojik taahhütte bulunmuştur. Ne var ki daha fazla taahhüt, Kuzey Kore'ye nükleer silah elde etmesi durumunda bir nükleer savaş kışkırtmak için bunları kullanabileceğine işaret eden eylemler yapma fırsatı sağlamıştır. Bu durum başta Moskova olmak üzere diğer komünist başkentlerde de endişe yaratmıştır. Nitekim Kuzey Kore'nin müttefikleri Çin ve Sovyetler, Kore tarafından tuzağa düşme başka deyişle, ABD ile bir çatışmanın içine çekilme korkusu yaşamıştır.

Pyongyang'ın nükleer enerji elde etme konusundaki ilgisi, 1970'lerde petrol fiyatının birkaç kez artması ve SSCB'nin petrol fiyatını müşteri ülkelere yükseltmesi ile artmıştır. 1974'te Hindistan'ın ilk nükleer denemesini yapması, fakir bir ülkenin uzak bölgelerden toplanan malzemelerle nükleer silah geliştirebileceğini göstermiş olmakla kalmamış aynı zamanda Hindistan'ın de facto bir nükleer silah devleti muamelesi göreceği algısını da yaratmıştır. Hindistan örneği, Kuzey Kore'de "bir sonraki neden biz olmayalım" fikrini tetiklemiştir.

⁴³⁹ Chong-sik Lee, "New Paths for North Korea", **Problems of Communism**, 1977, Vol.26, No.2, p.56.

⁴⁴⁰ Chong-sik Lee, "The Detente and Korea", **The World and The Great Triangles**, (Ed.), William E. Griffith, Cambridge, M.I.T. Press, 1975, p.354.

1975'e gelindiğinde ABD-Çin ilişkileri olgunlaşmadan kesilmiştir. Dahası ABD'nin Vietnam yenilgisinin beraberinde getirdiği düşüş algısına karşılık Sovyetlerin bölgedeki askeri inşası ve politikaları ABD'nin, Sovyetlerin barış içinde bir arada yaşama politikasını sorgulamaya başlamasına yol açmıştır. Tüm bu gelişmeler, Kim Il Sung'da Vietnam'daki gibi bir birleşmenin kendi yönetimi altında olabileceği umudunu yaratmıştır. Kim Il Sung'un bu niyetine ilişkin detaylar, Macaristan'ın Kore Büyükelçisi Janos Taraba'nın 30 Temmuz 1975'te Macaristan Dışişlerine bildirdiği raporda görülmektedir. Taraba, Çin'in ikinci bir Kore Savaşı'na karşı ihtiyatlı olduğunu ancak Kim Il Sung'un askeri kuvveti bir seçenek olarak gördüğünü raporlamıştır. Çinli yetkililere göre Kore, zaferden önce Vietnam'daki gibi bir askeri durumu Güney Kore'de yaratmaya çalışmaktadır. Başka bir ifade ile, Güney Kore liderinin rejimine karşı isyanların avantajını kullanarak onlara askeri yardım sağlamaktadır. Çin, ABD ile olan yumuşama pozisyonunu sarsacak herhangi bir silahlı mücadeleye karşı çıkmaktaydı. Nitekim yeni bir Kore Savaşı yalnızca Güney ve Kuzey Kore arasında olmayacaktı. Çin, açıkça barışçıl bir birleşmeyi savunmaktadır. Oysa Kim Il Sung'a göre, barışçıl bir birleşme mümkün değildi ve Güney'de bir devrim kıvılcımı olursa Kuzey kayıtsız kalmayacaktı.⁴⁴¹

Kim Il Sung liderliğinde bir grup parti ve hükümet delegesi 1975'te Çin, Romanya, Cezayir, Yugoslavya ve Bulgaristan ziyaretlerinde bulunmuş ve uluslararası destek sağlamaya çalışmıştır. Kuzey Kore'nin yaptığı ziyaretler arasından Yugoslavya ve Çin ile olan askeri ekipman ve teknoloji edinmesi açısından dikkate değerdir. Kore, Çin'den Güney Kore'deki nükleer güçleri dengelemek için taktik nükleer silahlar elde etme umudu taşımaktadır. Kuzey Kore'nin komünist yoldaşlarına yönelik artan talepleri, 1976'da artan savaş riski taşıyan eylemlerine paralellik göstermiştir. 7 Nisan 1976'da askerden arındırılmış bölgeye iki Kore tankı girmiş ve 4 saat kalmıştır. 18 Ağustos'ta ise 2 ABD askerini yine silahsızlandırılmış bölgede ağaç kesme olayında öldürmüştür. Bu olaydan iki gün önce Kuzey Kore, BM Genel

⁴⁴¹ "Note On a Conversation with the Acting Hungarian Ambassador to the DPRK, Comrade Dr. Taraba, on 19 July 1973 in the Hungarian Embassy", July 23, 1973, History and Public Policy Program Digital Archive, PolA AA, MfAA, C 6854. Obtained and translated by Bernd Schaefer. (Çevrimiçi), <https://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/116636>, Erişim Tarihi: 15.01.2021.

Meclisine Kore sorununu gündeme almasını talep etmiştir. 1976'da Macaristan Dışişleri Bakanı Kuzey Kore delegesi ile görüşmüştür. Thilstvân Garajszk, Koreli delegelerle yaptığı görüşmeden sonra Kuzey Korelilerin barışçıl bir birleşmenin gerçekleşeceğine inanmadıklarını ve nükleer bir savaşa hazırlandıklarını belirtmiştir. Eğer Kore'de bir savaş patlak verirse bu artık konvansiyonel değil nükleer bir savaş olacaktır. Garajszk'ye göre, Kuzey Kore bu savaşa hazır. Önemli fabrikalarını, havaalanlarını, limanlarını ve askeri tesislerini bu ihtimale karşı yer altına taşımıştı.⁴⁴²

1976'da Kuzey Kore, Sovyetlerden nükleer santral kurulmasını talep etmiş ancak SSCB, mevcut beş yılda Kuzey Kore'ye bir nükleer enerji santrali teslim etmeyi reddetmiştir. Kuzey Kore bir yandan Moskova'dan nükleer santral isterken diğer yandan zor ekonomik koşullara sahip olduğunu söyleyerek komünist ülkelerden ekonomik yardım talep etmektedir. Sovyetlerden beklediği nükleer desteği alamayan Kuzey Kore bu kez rotayı Çekoslovakya ve diğer Doğu Avrupa ülkelerine çevirmiştir. Ne var ki, bu ülkeler de tıpkı Sovyetler gibi Kuzey Kore'yi "güvenilmez, maliyetli ve entrikacı bir müttefik" olarak tanımlamaktadır.⁴⁴³ 1981 boyunca da Kuzey Kore, Doğu Almanya, Macaristan ve Çekoslovakya'ya nükleer enerji çalışan düzinelerce lisansüstü öğrencisini kabul etmeleri için talepte bulunmuş ancak bu talep reddedilmiştir. Görüldüğü üzere 1970'lerin sonlarında Kuzey Kore'nin nükleer silah edinme arayışı, uluslararası ortamın yeni dinamiklerinden faydalanarak statükoyu kendi lehine çevirecek bir fırsat penceresi aralamak kapsamında gerçekleşmiştir.

3.1.3. ABD'nin Yatay Tırmanma Doktrini ve Kuzey Kore'nin Savunmasızlığı

1980'lerde Japonya'nın askeri harcamalarını ABD'nin yük paylaşımı talepleri doğrultusunda arttırması, Güney Kore'yi kendisi için hayati deklare etmesi ve ABD'nin Pasifikte donanma tatbikatlarına katılması, Kim Il Sung'un yeniden canlanan Japon militarizmi ve Amerikan emperyalizmi temalarına odaklanmasına

⁴⁴² "Memorandum, Hungarian Foreign Ministry" February 16, 1976, History and Public Policy Program Digital Archive, MOL, XIX-J-1-j Korea, 1976, 83. doboz, 6, 002134/1976. Obtained and translated for NKIDP by Balazs Szalontai, (Çevrimiçi), <http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/111471>, Erişim Tarihi: 15.01.2021.

⁴⁴³ Andrei Lankov, "The Troubled Russia-North Korea Alliance", *Asia Times*, 28 December 2004.

sebeup olmuştur. Ronald Reagan'ın göreve başlamasıyla Amerikan gücünün yeniden tesisi süreci başlamıştır. Reagan'ın hakim olma geri dönüş doktrini, Sovyetler'e ve genel olarak komünizme karşı sınırlıdan topyekün nükleer savaşa kadar giden bir tırmandırmayı öngörmektedir. Bu doktrin, savaş sonrası dönemde topraklarının çoğu "işgal edilmiş" tek komünist rejim olan Kuzey Kore'de endişe yaratmıştır. Bu doktrinle sadece Sovyetler değil müttefikleri de hedeftedir. Hakimiyet doktriniyle Amerikan üstünlüğü restore edilmeye çalışılmaktadır.

Reagan'ın öngördüğü senaryoya göre, düşman dünyanın herhangi bir bölgesinde bir saldırı başlatırsa ABD, seçtiği diğer bölgelerde karşı saldırılar başlatacaktı. Yatay tırmanma (veya coğrafik tırmanma) olarak bilinen bu doktrine göre ABD, Basra Körfezi'ndeki bir saldırıya Kore Yarımadası'nı kışkırtarak karşılık verebilirdi. Kasım 1983'te Reagan'ın Güney Kore'yi, ABD'nin hayati bir çıkarı olarak deklare etmesi yatay tırmanmayla birleşince Kuzey Kore'de herhangi bir olasılığa hazırlık gerektirdi. Güney Kore'de konuşlandırılmış olan taktik nükleer silahlar da konvansiyonelden nükleere kadar tırmandırmayı içeren yatay tırmandırmada dikkate alınmalıydı. Dahası, ABD'nin Kore'ye hidrojen bombası ve Pershing II⁴⁴⁴ konuşlandırıldığı konuşuluyordu. Her ne kadar buna dair kanıt olmasa da ABD, Güney Kore ile yaptığı Takım Ruhu askeri tatbikatlarında özel taşıyıcıları olan Lance⁴⁴⁵ füzesini kullanmıştı. Sovyetler ve Kuzey Kore, ABD'nin Pershing II'yi konuşlandırıdığını basında dile getirmişlerdir.⁴⁴⁶

Tüm bu arka plan ışığında 1983'te Grenada'nın ABD tarafından işgali, Kuzey Kore tarafından erken uyarı işareti olarak yorumlanmıştır.⁴⁴⁷ Grenada işgali, Kuzey

⁴⁴⁴ Pershing II, 1983'ten itibaren ABD Ordusu tarafından Batı Almanya'daki Amerikan üslerinde konuşlandırılan hareketli, orta menzilli bir balistik füzedir. Her Pershing II, 5-50 kiloton TNT'ye eşdeğer bir patlayıcı güce sahip tek, değişken verimli bir termonükleer savaş başlığı taşıyordu. İlk vuruş kapasitesine sahip stratejik silahlardır. Bkz: William M. Arkin, "Pershing II and U.S. Nuclear Strategy", **Bulletin of the Atomic Scientists**, 1983, Vol.39, No.6, p.12.

⁴⁴⁵ Hem nükleer hem de konvansiyonel ateş desteği sağlamak için kullanılan, mobil, karadan karaya taktik balistik füze. Bkz: Woolf Gross, "An Orphan Weapon System: One Battalion's Saga of Operationalizing the Lance Missile in U.S. Army Europe", **On Point**, 2017, Vol.22, No.3, 36-43.

⁴⁴⁶ Cumings, "Ending the Cold War in Korea", pp.776-778.

⁴⁴⁷ Başkan Ronald Reagan, Grenada'da 600 Amerikalı tıp öğrencisinin varlığını ve işgalden altı gün önce gerçekleşen askeri darbeyi gerekçe göstererek Acil Öfke Operasyonu'nu (**Operation Urgent**

Kore için dikkat çekiciydi.⁴⁴⁸ Kim Il Sung, Reagan'ın bir Kuzey Kore istilasını başlatacağından ve birkaç hafta içinde hükümetini devireceğinden başka bir ifade ile, Grenada'ya yapılan operasyonun benzerini deneyimleyeceğinden korkmuştur. Kore'ye göre, ABD küçük bir baharat adasını bile bir tehdit olarak algıladığına göre nihayetinde gözünü Kuzey Kore'ye dikebilirdi. Tehdit olarak algılanan herhangi bir rejim etkili bir caydırıcı olmadan Amerikan ordusunun gücüyle baş edemezdi.⁴⁴⁹

Reagan'ın katı komünizm karşıtı politikası ve yarımada Güney Kore ile başlayan ortak askeri tatbikatlara ek olarak ABD'li yetkililerin konvansiyonel bir Kuzey Kore saldırısı karşısında ABD'nin taktik nükleer silahlarla karşılık vereceği söylemleri, Kuzey Kore için nükleer silahların ve askeri önceliğin önemini bir kez daha ortaya koymuştur. Kaldı ki 1982'de Kore'deki ABD kuvvetlerinin komutan yardımcısı General Winfield W. Scott'un "Pasifik'teki ABD Komuta Kuvvetleri, işgal noktasında düşmana sert vurmak için tasarlanmış "ileri savunma" ile Kuzey Kore saldırısına derhal direnme yetkisine sahiptir. Bunun için Kongre onayına gerek yok"⁴⁵⁰ sözleri ve 14 Ocak 1983'te General Edward C. Meyer'in Seul'de gazetecilere verdiği demeçte, Kore'de bir savaş başlarsa konvansiyonel silahlardan nükleer silahlara tırmanıp tırmanmayacağı sorusuna bunun kararını vermenin çok basit olacağını söyleyerek yanıt vermesi⁴⁵¹ Kuzey Kore'nin nükleer saldırıyı oldukça yakınında hissetmesine yol açmıştır.

Fury) başlattı. Reagan, Maurice Bishop'u görevden alan ve adada daha da radikal Stalinistleri iktidara getiren darbenin, tüm Karayip bölgesini istikrarsızlaştırma tehdidi oluşturduğunu savundu.

⁴⁴⁸ 110.000 kişilik bir ülke olan Grenada, 1970'lerin sonlarında ve 1980'lerin başlarında Kuzey Kore liderliği için önem taşıyordu. Kuzey Kore'nin bugünkü lideri Kim Jong Un'un büyükbabası Kim Il Sung, Maurice Bishop başkanlığındaki yeni Grenadyalı sosyalist hükümeti, Karayip'lerde ABD emperyalizmiyle doğrudan savaşılan cesur devrimciler olarak gördü. Kim Il Sung ayrıca, Güney Kore'nin yurtdışındaki meşruiyetini zayıflatmanın ve iki Kore'nin Kuzey Kore öncülüğünde yeniden birleşmesi için destek toplamanın bir yolu olarak, uluslararası forumlarda, kısa süre önce sömürgeleşen Grenada gibi uluslardan yardım istedi. 1979'da Grenada ile diplomatik ilişkiler kurduktan kısa bir süre sonra Kim Il Sung, Bishop rejimine büyük miktarda ücretsiz teknik ve tarımsal yardım teklif etti. İşgal sırasında Amerikan kuvvetlerinin elde ettiği dokümanlara göre 1983'te Grenada ve Kim Il Sung arasında gizli bir askeri bir anlaşma yapılmıştı. Benjamin R. Young, "The Reagan-era Invasion that Drove North Korea to Develop Nuclear Weapons", **The Washington Post**, August 9, 2017.

⁴⁴⁹ **Ibid.**

⁴⁵⁰ **Korea Herald**, July 31, 1982.

⁴⁵¹ **Korea Herald**, January 23, 1982.

ABD'nin sebep olduğu nükleer saldırı korkusuna ek olarak Kuzey Kore'nin Japon militarizminin yeniden uyanışı olarak değerdendirdiği kaygı verici bir dizi gelişmenin olduğu görölmektedir. Japonya'nın hava sahasını ve deniz yollarını Japon kıyı şeridinden bin mil uzaklığa kadar savunma kapasitesini geliştirmesi, 1983'te Güney Kore'nin zor durumdaki ekonomisine 4 milyar dolar değerdinde kredi vermeyi kabul etmesi, Japon Savunma Bakanı'nın Kore'de barış ve güvenliğin Japonya için hayati önem taşıdığını belirtmesi ve ABD ile birlikte Japonya dışına uzanan Doğu Asya bölgesindeki olasılıklara karşı yanıtlar üzerinde ortaklaşa çalıştıklarını kabul ederek Pasifikte ABD'nin deniz tatbikatlarına katılması, Kuzey Kore'nin endişelerinin temel kaynağı olmuştur.⁴⁵² Japonya ve ABD'deki bu gelişmeler, Kuzey Kore'yi Moskova ile yeni bir stratejik ilişki kurmaya zorlamıştır. Kuzey Kore, 1980'lerin ilk yıllarında plütonyumun yerli üretimini gerçekleştirmiştir. Esasında Kuzey Kore rejimi, Sovyet yardımından önce 1980'de Yongbyon'da ikinci nükleer santrali açmış ve 1986'da 4 megawatt üretim düzeyine ulaşmıştır. Kuzey Koreliler, kendi çabalarıyla tersine mühendislikle başka deyişle parça parça ayırarak ve daha sonra tekrar bir araya getirerek nasıl Scud inşa edeceklerini öğrenmiştir. Böylece Kuzey Kore, Hwasong- 5 denilen ilk tersine mühendislik Scud B füzesini 1984 yılının Nisan ve Eylül aylarında başarılı bir şekilde test etmiştir.⁴⁵³

Aralık 1985'te Moskova, Kuzey Kore'ye NPT'yi imzalaması durumunda 4 adet hafif su nükleer güç reaktörü tedarik edeceğini ifade etmiştir. 12 Aralık 1985'te Kuzey Kore, NPT'ye katılmış ve iki hafta sonra Kuzey Kore ve Sovyet yetkililer güç reaktörlerinde anlaşmaya varmışlardır. NPT altında Kuzey Kore, nükleer silah üretmemeyi ve almamayı ve silah üretilmediğini doğrulamak üzere nükleer yeteneklerine yapılacak uluslararası teftişi kabul etmiştir. Bu taahhütler, ABD, BM ve uluslararası topluma Kuzey Kore'yi kontrol altında tutmak için yasal zemin hazırlamıştır. Antlaşmanın hükümleri uyarınca Kuzey Kore, Uluslararası Atom Enerji Ajansı (UAEA) ile on sekiz ay müzakere etme ve Koruma Önlemleri Antlaşması (**Safeguards Agreement**) imzalamalıdır. Kuzey Kore'nin Moskova ile azalan

⁴⁵² Cumings, "End of Cold War in North Korea", p.781.

⁴⁵³ Clemens Jr., "North Korea's Quest for Nuclear Weapons: New Historical Evidence", p.146.

ilişkilerine paralel olarak NPT'yi imzalama motivasyonu olan Sovyetlerden alacağı güç reaktörlerini alma umudu da hızla azalmıştır.

3.1.4. Soğuk Savaşın Ardından Nükleer Politikayı Yeniden Düşünmek

1990'ların başları, değişen jeopolitik şartlara ayak uydurmaya çalışan bir Kuzey Kore dış politikasına sahne olmuştur. 1989'da Berlin Duvarı yıkılıp, komünizmin çökmeye başlaması yalnızca yarım yüzyıldır dünya siyasetine yön veren Soğuk Savaş olgusunun baş kahramanlarından birinin yok oluşunun ve bir devrin sonunun habercisi değildi. Aynı zamanda, Soğuk Savaş dönemindeki müttefiklerinin güvencelerini kaybederek iyice yalnızlaşan Kim Il Sung'un ekonomik ve siyasi birtakım sorunlarla başa çıkabilmesi için yeni başlangıçlarının da işaretiydi. Kim, Yarımada'da artabilecek gerilimler için güvenlik çevresini değiştirmesinin bir zorunluluk haline geldiğinin farkına varmıştır.⁴⁵⁴

1980'lerin sonlarında Sovyet lideri Mihail Gorbaçov'un nükleer silahların tasfiye edilmesi çağrısı ve Güney Kore ile yakın ilişkiler içine girmesi, Kuzey Kore'de ihanete uğrama duygusunu yaratmıştır. Nakit ve krediye ihtiyaç duyan Sovyetler, 1 Ocak 1991 itibariyle Güney Kore ile diplomatik ilişkiler kurma kararı almış ve bunu Eylül 1990'da Kuzey Kore'ye bildirmiştir. Kore ise bu durumun, 1961 Kuzey Kore-SSCB ittifakının temelini ortadan kaldıracığına dikkat çekmiş ve Moskova'ya danışmadan kendi başına hareket etmek ve kendi nükleer silahlarını inşa etmekte özgür olacağını ifade etmiştir. Sovyetlerin acil kredi ihtiyacı bu tanımayı erkene çekmiş ve Eylül 1990'da Seul ile görüşülmeye başlanmıştır. Seul'un kredi karşılığında talebi,

⁴⁵⁴1980'lerin sonlarına gelindiğinde Güney Kore'nin büyümesi hızlanırken, Kuzey Kore'de savunma harcamalarını sürdürmenin zorluğuna eşlik eden bir ekonomik daralma görülmektedir. Sovyetlerin çöküşü ve Çin'in ekonomik dönüşümü ile Kuzey'in sübvansiyonlu fiyatlarla ithal petrol arzı, ana enerji kaynağı olan kömür madenciliğini engelledi. Sovyetler Birliği'nden petrol ithalatı, 1990'da 440.000 tondan 1991'e gelindiğinde 40.000 tona düştü ve kömür üretimi yüzde 6,5 azaldı. 1990'dan başlayarak, Kuzey Kore'nin Gayri Safi Milli Hasılası daralmıştı. 1990'da %3,7, 1991'de %5,2 ve 1992'de %5 düşerek yüksek askeri harcamaları sürdürülemez hale getirdi. Kuzey Kore'nin ihracatı yarıya düşerken, dış borcu patladı ve çok ihtiyaç duyulan sermaye ekipmanının ithalatını yavaşlattı. Ekonomik sıkıntılarının yanı sıra bu dönemde Kuzey Kore artan politik izolasyonla da karşı karşıya kaldı. Güney Kore, Kuzey Kore'nin müttefikleri olan Sovyetler Birliği ve Çin'in de katılımının sağlandığı 1988 yılındaki Olimpiyat oyunlarına ev sahipliği yaparak söz konusu bu iki ülke ile diplomatik ilişkiler kurdu. Dahası Güney Kore, 17 Eylül 1991'de BM'de Kuzey'in itirazlarına rağmen iki Kore için ayrı oturma yeri sağladı. Bkz: Leon V. Sigal, **Disarming Strangers: Nuclear Diplomacy with North Korea**, Princeton, Princeton University Press, 1998, pp.22-23.

Kuzey Kore'ye yapılan Sovyet askeri yardımının sona ermesi olmuştur. Böylece, Kuzey Kore'nin kurulduğu günden beri ülkenin güvenliğini garanti eden askeri desteği bir anda yok olmuştur.⁴⁵⁵

Öte yandan, Kuzey Kore'nin Soğuk Savaş sonrası dönemde bile yasal müttefiki olan Çin, artık yarı kapitalisttir. 1979'dan itibaren Deng Xiaoping'in önderliğinde ekonomik reformunu gerçekleştirmiş ve 2001'de en mükemmel kapitalist ekonomik örgüt olarak görülen Dünya Ticaret Örgütü'ne katılmıştır. Dahası, 1996 yılında Rusya, acil durumlarda Kuzey Kore'ye yardım etmek için otomatik Rus askeri müdahalesinin sağlanmasını temin eden Kuzey Kore ile Dostluk, İş birliği ve Karşılıklı Yardım Anlaşmasını geçersiz kılmış ve 2000 yılında siyasi ve ekonomik ilişkileri geliştiren ancak askeri yardımı teşvik etmeyen İyi Komşuluk, Dostluk ve İş birliği Anlaşması'nı imzalamıştır.⁴⁵⁶ Kore'nin müttefikleriyle olan askeri ittifakı birer birer çözülürken ABD ve müttefiklerinin ittifak bağları güçlenmektedir. 1990'larda ABD-ROK ittifakı yeni düzene göre gözden geçirilmiştir. Japonya'nın savunmasını ve aynı zamanda bölgesel ve küresel ihtimalleri de kapsayan 1996 Japonya-ABD Ortak Güvenlik Deklarasyonu ile de ABD-Japonya ittifakının rolü yeniden tanımlanmıştır.⁴⁵⁷

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte Doğu Asya'da ittifakların içeriği ve güç dağılımı büyük ölçüde değişmiş olsa da değişen dinamiklerin, bölgesel güçleri Kuzey Kore rejiminin hayatta kalmasını desteklemeye zorladığı söylenebilir. Scott Snyder bu durumu, Kuzey Kore'nin çöküş tehdidinin beraberinde getireceği mülteci akını ve askeri çatışma şeklindeki olası uluslararası yayılma maliyetleri ile açıklamaktadır.⁴⁵⁸ Marcus Nolan da Çin, Japonya, Rusya ve hatta Güney Kore'nin de "evcilleştirilmiş" bir Kuzey Kore'yi tercih ettiğini belirtmiştir.⁴⁵⁹ Her ne kadar SSCB ve Çin'in Güney Kore ile normalleşen ilişkileri, Kuzey Kore'yi bölgedeki düşmanları özellikle de ABD

⁴⁵⁵ Weathersby, "Dependence and Mistrust: North Korea's Relations with Moscow and the Evolution of Juche", p.21.

⁴⁵⁶ Kei Koga, "The Anatomy of North Korea's Foreign Policy Formulation", **North Korean Review**, 2009, Vol.5, No.2, pp. 22-23.

⁴⁵⁷ **Ibid.**

⁴⁵⁸ Scott Snyder, "North Korea's Challenge of Regime Survival: Internal Problems and Implications for the Future", **Pacific Affairs**, Vol.73, No. 4, 2000, p.521.

⁴⁵⁹ Marcus Nolan, "Why North Korea Will Muddle Through" **Foreign Affairs**, Vol.76, No.4, 1997 p.117.

karşısında Soğuk Savaş döneminden çok daha fazla savunmasız bir pozisyonda bırakmış olsa da Çin ve Rusya, Soğuk Savaş sonrasında Kuzey Kore rejiminin varlığının devam etmesini desteklemişlerdir.⁴⁶⁰ Nitekim Soğuk Savaş sonrası dönemde Kuzey Kore'nin en açık ekonomik ve askeri destekçisi olan Çin, Güney Kore ile normalleşmeye başlayan ilişkilerine paralel olarak Kuzey Kore'ye, bölgesel barış ve istikrar için Güney'le olan ilişkilerini ve nükleer programını gözden geçirme önerisinde bulunmuştur. Böylece Çin aynı zamanda Kuzey Kore'nin dış dünyaya açılımının da aracısı olmuştur.

Kuzey Kore'nin zayıflığı yalnızca dış koşullardan kaynaklanmamaktadır. Soğuk Savaş sonrası Doğu Avrupa'da başlayan demokratikleşme dalgasına paralel olarak bir toplumsal ayaklanma tehdidiyle de karşı karşıya kalmıştı. Kuzey Kore, eski askeri teçhizatı nedeniyle bir milyondan fazla askere sahip olmasına rağmen askeri yetenek açısından savunmasızdır. Dahası gerek konvansiyonel gerekse teknolojik yetenekler açısından Kuzey Kore ve ABD ve müttefikleri arasındaki makas aralığı oldukça genişti. Mevcut eğilim böyle devam ederse, Kuzey Kore'nin siyasi varlığının geleceğine ilişkin beklentiler de parlak değildi. Tüm bu iç ve dış koşulların oluşturduğu tablo karşısında Soğuk Savaş'ın sonunda Kuzey Kore bir siyasi ikileme karşı karşıya kalmıştır: ya liderin meşruiyetini korumak için toplumu dış dünyaya kapatmaya devam edecektir ya da ekonomik aksaklıklardan kurtulmak ve askeri kapasitesini artırmak için ekonomik bir açık kapı politikasını benimseyecektir. Kuzey Kore, demokratik değerlere ve kapitalizme taviz verirse, bu kolayca iç meşruiyetinin yitirilmesine yol açacak ve rejimin çökmesi riskiyle karşı karşıya kalacaktır.⁴⁶¹

⁴⁶⁰Rusya, Kuzey Kore'yi Kuzeydoğu Asya'da bir tampon bölge olarak veya Güney Kore, Çin, ABD ve Japonya ile herhangi bir müzakerede 'gizli bir kart' olarak kullanmayı umduğu için, Kuzey Kore'nin ani çöküşünü desteklemiyor gibi görünüyordu. Bkz. Moon Young Huh, Young Tai Jeung, "External Policies and Relations," **Prospects for Change in North Korea**, (Ed.) Tae Hwan Ok and Hong Yung Lee, Berkeley, Regents of the University of California, 1994, p.166. Çin, Kuzey Kore'ye verdiği destekte daha açıktı. Aslında, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Çin, "Kuzey Kore'yi [...] uluslararası izolasyondan kurtarmaya kararlı olan" Kuzey Kore'nin en büyük askeri ve ekonomik yardım tedarikçisi ve dünyaya aracı oldu. Çin'in Kore yarımadası ile ilgili birincil politika hedefi bölgede barışı koruma olarak kaldı, bu da Kuzey Kore ile ilişkilerini zayıflatarak veya bozarak Güney-Kuzey güç dengesini bozma riskini göze almayacağı anlamına geliyor. Bkz: **Ibid.**, p.183.

⁴⁶¹ Koga, "The Anatomy of North Korea's Foreign Policy Formulation, pp. 23-24.

Rejimin hayatta kalmasını ulusun bekası ile eşitleyen bu ortamda dönemin Kore Halk Ordusu Başkomutanı ve daha sonra babasının ölümünün ardından Kore lideri olacak olan Kim Jong Il 1992’de Sovyetlerin çöküşünü, “sosyalist ilkelerden bir adım taviz vermek ve geri çekilmek bir dizi tavize yol açarak tüm sistemi mahvetti”⁴⁶² şeklinde değerlendirmiş ve bu argüman ışığında, Kuzey Kore dış politikası karşı karşıya kaldığı siyasi ikilem arasında hassas bir denge kurmaya çalışmıştır. Böylece, tıpkı Soğuk Savaş sürecinde Juche ideolojisiyle sergilediği dış politika gibi Kuzey Kore, herhangi bir yabancı hükümet müdahalesi olmaksızın mümkün olduğunca ekonomik kalkınma yardımı alma politikasını benimsemiştir. Dış müdahaleyi caydırmanın aracı olarak da nükleer silahları geliştirmeye devam etmektedir. Kısacası, bu dönemde Kuzey Kore en yakın müttefiklerinin rakibini tanımasından ve ilişkiler kurmasından sonra tecrit ve dış baskılardan endişe ederek yeni Doğu Asya düzenini eleştirmek yerine rejime bölgesel destek inşa etme ihtiyacını sessizce kabul etmiştir.

Soğuk Savaş Sonrası Kuzey Kore’nin Dış Politikası: Normalleşme ve Nükleerleşme

Değişen koşullar karşısında Kuzey Kore, ulusal güvenliği için yalnızca ABD garantisi altında hayatta kalabileceği varsayımından hareketle dış politikasını ABD ile ilişkileri üzerinde yoğunlaştırmıştır. 1990’lara dek Pyongyang’ın gözünde ABD, politik mitolojisini ve ulusal stratejini şekillendirmede merkez rol oynayan aktördür. Nitekim ABD yalnızca Kore’nin bölünmesindeki temel aktör değildir aynı zamanda yeniden birleşmesinin önündeki temel engeldir. 1990’lara gelindiğinde ironik bir şekilde Kuzey Kore’nin stratejik hesaplamalarında ABD, potansiyel alternatif bir güvenlik garantörü, ekonomik bir cankurtaran ve bağışçı olarak konumlandırılmıştır.⁴⁶³ Bu kayma, zayıflık ve savunmasızlıktan kaynaklanan yeni bir

⁴⁶² Nicholas Eberstadt, “Why Hasn’t North Korea Collapsed? Understanding the Recent Past, Thinking about the Future”, **North Korea: The Politics of Regime Survival**, (Ed.) Young Whan Kihl, Hong Nack Kim, New York, M.E. Sharpe, 2006, p.294.

⁴⁶³ Soğuk Savaş süresince uzun yıllar Kuzey Kore gerek ideolojik gerek jeopolitik nedenlerle Çin ve SSCB’den maksimum ekonomik, askeri ve güvenlik ödülllerinden faydalanmıştır. Bu da Kuzey Kore sisteminin “başarısını” kanıtlamıştır. Kendine güvenen ekonomi (juche) özünde Çin ve SSCB’den gelen yardımlarda gizlenmiştir. 1948-1984 arası Moskova ve Pekin Pyongyang’ın en önemli birinci ve ikinci patronlarıdır, Moskova’dan gelen yardım bu yıllarda 2,2 milyar dolarken Çin’den gelen yardım 900 milyon dolardır. Sovyetlerin çöküşü yalnızca yardımın kesilmesi açısından Kuzey Kore’yi şoka

durustur. Nitekim Kuzey Kore, değişen koşullarda hayatta kalma noktasında daha fazla endişe duyuyor ve Güney Kore'yi yenmekle daha az ilgileniyordu.⁴⁶⁴

Kuzey Kore ABD'yi, Güney Kore'den askeri tehdidi kısıtlayabilen ve dünyanın geri kalanına politik ve ekonomik olarak kapıları açabilen adeta bir kapı bekçisi ülke olarak görmektedir. Nitekim ne Japonya ne de Güney Kore'nin Washington'dan onay almadan Kuzey Kore'ye yaklaşması olası değildir. Dolayısıyla Kuzey Kore, ABD'nin Kore Yarımadası'nda barışın aracısı ve garantörü olacağını umut etmekle birlikte Güney Kore ve Japonya'nın, Kuzey Kore'ye yatırım ve ticaretini de teşvik edeceğini düşünmekteydi. İşte bu umutlarla Kuzey Kore, ABD ve müttefikleriyle ilişkilerini normalleştirme yoluna gitmiştir.⁴⁶⁵

1991'de ABD Başkanı George H. W. Bush, dünya çapında tüm Amerikan kuvvetlerinin ve kara ve deniz tabanlı tüm taktik nükleer silahlarının çekileceğini duyurmuştur. Gorbaçov'un Bush'un bu sözlerine mütakabiliyetle karşılık vermesiyle ABD, deniz aşırı konuşlandırılmış havadan fırlatmalı nükleer silahlarını da kaldıracağını ilan etmiştir. Bush'un bu girişimleri, negatif güvenlik güvencesi yönünde atılmış bir adımdır. Dahası, ABD Güney Kore ile yaptığı Takım Ruhu askeri tatbikatlarını da askıya almıştır. Böylece, Kuzey Kore'nin sıklıkla ABD'nin aleyhine kullanmış olduğu gerekçeler ortadan kaldırılmıştır.⁴⁶⁶ Kuzey Kore, ABD ile doğrudan diplomatik diyaloga girmiş ve büyükelçilik düzeyinde bir dizi görüşme gerçekleşmiştir.

uğratmamıştır aynı zamanda Juche tabanlı ulusal ekonomiye bir darbe indirmiştir. 1990'da SSCB'den imtiyazlı ticaretin oranı %56,3 iken 2000'de bu oran %5,3'e düşmüştür. 5 Eylül 1998'de Kim Jong Il yeni anayasanın benimsenmesiyle "güçlü ve müreffeh büyük bir devlet" ilkesi benimsenmiştir. Bkz: Eui-gak Hwang, **The Korean Economies**, Oxford Clarendon Press, 1993.

⁴⁶⁴ Kongdan Oh, Ralph C. Hassig, **North Korea Through the Looking Glass**, Washington, Brookings Institution Press, 2000, p.171. Kuzey Kore'nin 1992 yılında Anayasa'da bir değişiklik yaparak Güney Kore'ye yönelik politikasını agresif bir duruştan birlikte yaşamak için daha anlayışlı bir duruşa dönüştürmesidir. Bkz: Dae-Kyu Yoon, "The Constitution of North Korea: Its Changes and Implications", **Fordham International Law Journal**, Vol.27, No.4, 2003, p.1299.

⁴⁶⁵ Sigal, **Disarming Stranger: Nuclear Diplomacy With North Korea**, p.24.

⁴⁶⁶ Robert A. Manning, "United States-North Korean Relations: From Welfare to Workfare", **North Korea and Northeast Asia**, (ed.), Samuel S. Kim, Tai Hwan Lee, Maryland, Rowman & Littlefield Publishers, 2002, pp.67-68.

Bir diğerk gelişme aynı yıl Kuzey Kore-Japonya cephesinde yaşanmıştır. Pyongyang, Japonya ile normalleşme görüşmeleriyle diplomatik yalnızlığına son vermeye çalışmaktadır.⁴⁶⁷ Kuzey Kore değışen güvenlik çevresi doğrultusunda aldığı kararlara da paralel olarak Güney Kore ile de uzlaşa arayışına girmiştir. Güney Kore lideri Kim Tae-woo'nun, Kuzey Kore'nin katılımını içeren aktif Nordpolitik (**Northern Policy**) stratejisi, 1992'de iki Kore arasında imzalanan Kore Yarımadasının Nükleer Silahlardan Arındırılması Ortak Deklarasyonu (**Joint Declaration of South and North Korea on the Denuclearization of the Korean Peninsula**)'yla sonuçlanmıştır. Deklarasyona göre, her iki taraf da nükleer silahları kullanmayacak, test etmeyecek ve imal etmeyecektir. Dahası taraflar, uranyum zenginleştirme faaliyetlerinde bulunmayacaktır.⁴⁶⁸ Yine aynı yıl içerisinde Kuzey Kore, Uluslararası Atom Enerji Kurulu ile kapsamlı bir Koruma Önlemleri Antlaşması (**Safeguards Agreement**) yapmış ve 1992'nin ikinci yarısından 1993'ün ilk aylarına dek Kuzey Kore nükleer programını uluslararası teftişe açmıştır.⁴⁶⁹

Her ne kadar Kuzey Kore, 1990'ların ilk yıllarında tıpkı Soğuk Savaş'ın yumuşama döneminde olduğu gibi niyet ve yetenekleri konusunda iş birliğine açık bir profil sergilese de nükleer faaliyetlerini sürdürmeye devam etmiştir. Nitekim 1990'da

⁴⁶⁷ Ne var ki, 1991 yılında Kuzey Kore ve Japonya arasındaki ilişkilerin normalleşmesi görüşmelerinde iki ülke arasında Kore'deki Japon sömürge ve savaş dönemi yönetimi için özür ve tazminat talepleri de dahil olmak üzere bir dizi çekişme kaynağı ortaya çıkmıştır. Japonya-Kuzey Kore normalleşme görüşmeleri, Amerikan yaygınlaştırılmış caydırıcılığının bir diğerk müttefiki olan Güney Kore'de kırınglık yaratmış ve Güney Kore, Japonya'dan Pyongyang rejiminin nükleer tesislerini UAEA'nın teftişine açmasını ve Kuzey-Güney Kore müzakerelerini ön şart olarak sunmasını istemiştir. Japonya-Kuzey Kore ilişkileri, hem Japon-ABD-Güney Kore hem de Güney-Kuzey Kore ilişkileri arasında sıkışıp kalmaktadır. Bir anlamda, Japonya'nın diğerk iki güçle iş birliği, Kore Yarımadası güvenlik işlerine daha doğrudan katılımını meşrulaştırmakla kalmamış aynı zamanda Kuzey Kore-Japonya normalleşme görüşmelerinin Kuzey-Güney ve ABD-Kuzey Kore ilişkileriyle eşzamanlı hale getirilmesi zorunluluğunu açığa çıkartmıştır. Bkz: Sigal, **Disarming Stranger: Nuclear Diplomacy With North Korea**, p. 27.

⁴⁶⁸ Oberdorfer, **Two Koreas: A Contemporary History**, p.260.

⁴⁶⁹ O'Neil, **Asia, The US and Extended Nuclear Deterrence: Atomic Umbrellas in the Twenty-first Century**, p. 63.

Kuzey Kore, Hwasong-5⁴⁷⁰'in geliştirilmiş versiyonunu olan Hwasong 6⁴⁷¹'yı başarıyla test etmiş ve 1990 yılındaki testin ardından tam ölçekli üretime geçmiştir. Daha sonra uzun menzilli Nodong'un gelişimiyle devam edilmiş ve nihayet 1991'de Kuzey Kore, dört Hwasong motorunu bir araya getirerek bunun ilk prototipini tamamlamıştır.⁴⁷² Esasında bu yıllarda Kuzey Kore'nin nükleer motivasyonunun askeri amaçlardan çok ticari amaçlı olduğu görülmektedir. Nitekim Pyongyang'ın 1985-2000 yılları arasında Orta Doğu ülkelerine yaklaşık 540 adet Nodong sattığı iddia edilmektedir.⁴⁷³ 1993'te Kuzey Kore, Nodong savaş başlığını İran ve Pakistanlı müşteriler nezdinde test etmiştir.⁴⁷⁴ Pyongyang rejimi, ihtiyaç duyduğu yabancı sermayenin bir kısmını nükleer silahları satarak elde ederken diğer yandan nükleer silahların yayılması tehdidinin ABD ve müttefiklerinden birtakım taviz ve teşvikler sağladığının farkına varmıştır.⁴⁷⁵

Kuzey Kore'nin nükleer silah programı uzlaşma politikasıyla çelişki görünse de nükleer silahlar, Kore için bir pazarlık aracı ve rejimin hayatta kalması için etkili bir sigorta poliçesi görevini görmüştür.⁴⁷⁶ Bu silahlar, Kuzey Kore rejiminin kapitalist ülkelerle ilişkisini artırmanın olumsuz etkilerini dengelemek ve güçlü rakiplerini pazarlık masasına çekmek için tam da ihtiyaç duyduğu şeydir. Nitekim ABD ve müttefikleriyle kurduğu normalleşme ilişkileri, Kuzey Kore'de Juche ideolojisini

⁴⁷⁰ Bir Scud B türü olan Hwasong-5'teki savaş başlıkları muhtemelen yüksek patlayıcıdır ancak kimyasal ve biyolojik silahlarla donatılmaları da mümkündür. Bu füzeler, Kuzey Kore'nin potansiyel ana hedeflerinden biri olan Seul'e kolayca ulaşabilir. Hwasong-5'in uzunluğu 10,94 metre çapı 0,88 metre ve fırlatma ağırlığı 5.860 kilogramdır. Yüku, 985 kg HE, kimyasal, biyolojik veya tali mühimmat olabilen tek bir savaş başlığı taşır. CSIS Missile Defense Project, <https://missilethreat.csis.org/missile/hwasong-5/> (Çevrimiçi), Erişim Tarihi: 11.08.2020.

⁴⁷¹ Hwasong-6, Rus "Scud C" nin Kuzey Kore varyantıdır ve kısa menzilli, karayolu mobil, sıvı yakıtlı bir balistik füzedir. Füze, Hwasong-5'e göre önemli bir menzil artışını temsil ediyor. Hwasong-5'in 985 kilogramına kıyasla 700-770 kilogram azaltılmış bir yük boyutuna sahiptir. Savaş başlığı kimyasal, yüksek patlayıcı veya mühimmat olabilir. 500 kilometre menzili bulunmaktadır. Bkz: CSIS Missile Defense Project, <https://missilethreat.csis.org/missile/hwasong-6/>, (Çevrimiçi), Erişim Tarihi: 11.08.2020.

⁴⁷² Victor D. Cha, **The Impossible State: North Korea, Past and Future**, Great Britain, The Bodley Head, 2012, pp.225-227.

⁴⁷³ Dae-Sook Suh, "Military- First Politics of Kim Jong Il", **Asian Perspective**, 2002, Vol. 26, No.3, p.162.

⁴⁷⁴ Cha, **The Impossible State: North Korea, Past and Future**, pp.225-227.

⁴⁷⁵ Daniel Byman, Jennifer Lind, "Pyongyang's Survival Strategy: Tools of Authoritarian Control in North Korea.", **Quarterly Journal: International Security**, Vol. 35, No.1, 2010, p.64.

⁴⁷⁶ Samuel Kim, **Two Koreas and Great Powers**, Cambridge, Cambridge University Press, 2006, p.256.

zayıflatmaktadır. Kuzey Kore'nin nükleer seçeneği hem savunmasızlığını gidermek hem de jeopolitik bir köşeye itilmeyi önlemek için yaratıcı bir diplomatik kaldıraçtı. Öyle ki nükleer silahlar, Kuzey Kore'ye dış tehditlere karşı caydırıcılık sağlarken aynı zamanda ulusal ve uluslararası meşruiyeti güçlendirecekti. Başka bir ifade ile nükleer silahlar, Juche ideolojisiyle de bağlantılı olarak anavatanı emperyalist ulusların işgalinden koruyarak caydırıcılık işlevini görecek, Kuzey Kore halkının Kim Il Sung rejiminden artan hoşnutsuzluğunu kabul edilebilir bir düzeye indirmek için etkili bir propaganda kaynağı olarak ulusal meşruiyeti sağlayacak ve son olarak hükümetin uluslararası meşruiyetini arttıracaktı. Nitekim Kuzey Kore'de bir ülkenin nükleer güç haline geldiğinde onurlu muamele göreceği dahası, düşman ulusların hem diplomatik hem de askeri açıdan nükleer güç olan bir ulusla ihtiyatlı bir şekilde ilgilenmek zorunda kalacağı inancı hakimdir.⁴⁷⁷

Yabancı hükümet müdahalesini önlemek, uluslararası prestiji sağlamak ve içeride rejime kitle desteğini sağlamak Kuzey Kore için yeni bir politika değildi. Bu üç unsur aynı zamanda Kore Savaşı sonrasında yeniden yapılanma sürecinde Kim Il Sung tarafından ilan edilen Kuzey Kore'nin kendi sosyalist kimliğini belirleyen Juche ideolojisinin, Soğuk Savaş süresince izlediği politikaları. Savaş sonrası dönemin değişen jeopolitiğinde 1994'te Kim Il Sung'un ölmesiyle yerine gelen oğlu Kim Jong Il 1998'de "askeri öncelikli politikayı (**military first**)" tanıtmış ve Soğuk Savaş döneminde ekonomiyi önceleyen Juche'nin askeri içeriğini daha ön plana çıkartmıştır. Böylece asimetrik silahların ve yeteneklerin inşa edilmesi hem politik hem de ekonomik çıkarlara hizmet eden bir araç olarak konumlandırılmıştır. Kısacası askeri öncelikli politikanın dolayısıyla da nükleer silahların geri planında yatan temel gerekçeler, yiyecek ve yakıt sıkıntısı yaşayan dahası açlıktan ölen insanları kontrol etmek ve ordusunun hükümetine yönelik herhangi bir yerel veya uluslararası tehditle başa çıkma yeteneğini güçlendirmektir.⁴⁷⁸

⁴⁷⁷Hakjoon Kim, "North Korea's Nuclear Development Program and Future", **Korea and World Affairs**, Vol.18, No.2, 1994, p.293.

⁴⁷⁸ Dae-Sook Suh, "Crisis Management by New Leaders in North Korea", **The Two Koreas and the United States: Issues of Peace, Security, and Economic Cooperation**, (Ed.) Wonmo Dong, New York, M.E. Sharpe, 2000, pp. 3-18.

3.2. Kuzey Kore Nükleer Tehdidi Gölgesinde ABD-Japon İttifakı: Ayrışma mı Pekişme mi?

Soğuk Savaş sonrasında Kuzey Kore, bir taraftan ABD ve müttefikleriyle güvence ve mütekabiliyete dayalı ilişkiler kurarak normalleşmeye çalışırken diğer yandan geleneksel ve asimetrik askeri yeteneklerini bölgedeki komşularına tehdit oluşturmaya devam edecek şekilde sürdürmektedir. Kore'nin birbirine zıt görünen ancak bir o kadar da Juche ideolojisi çerçevesinde örtüşen diplomatik normalleşme ve nükleerleşme politikası, 30 yıldır süregelen “ne kadar değişirse bir o kadar aynı kalır” olarak nitelendireceğimiz bir döngü yaratmıştır. Kimi zaman tırmandırmanın kazandırdığı bir “stratejik aldatma” olarak değerlendirilen bu döngüde Kuzey Kore, öncelikle niyet ve yetenekleri konusunda düşmanlarını ikna etmek için müzakerelere girişmekte, karşılığında ekonomik yardım almakta ve sonra diğerlerinin ortak beyanlara uymadıklarını iddia ederek müzakereleri sonlandırmaktadır. Kuzey Kore'nin bu stratejisi, “sürüncemeli bir hareket” olarak adlandırılmakta olup amaç, geleneksel olmayan savaş stratejisi ile rakibi yıpratarak ve psikolojik üstünlüğü sağlayarak rakibi müzakere masasına oturtmak böylece statükoya yönelik beklentilerinin ve memnuniyetinin artırılması için birtakım ödünler elde etmektir. ABD ve müttefikleri, tıpkı bir satranç oyunu gibi “tam, doğrulanabilir ve geri döndürülemez” stratejisiyle kesin bir sonuca odaklanırken, Pyongyang'ın sürüncemeli hareketi, düşmanı zihinsel ve fiziksel olarak tüketmeyi amaçlamaktadır. Bu amaca ulaşmak için ana silah, ABD ve müttefikleri arasında psikolojik bir güvensizlik ve panik yaratarak dayanışmayı yıkmaktır. Bunu yaparken de en önemli parametre arka alan desteğidir.⁴⁷⁹

Soğuk Savaş sonrası dönemde ortaya çıkan Kuzey Kore tehdidine karşı ABD'nin bölgede “kilit aktör” olarak tanımladığı Japonya, Amerika'nın bölgedeki

⁴⁷⁹ Henry Kissinger, sürüncemede bırakma taktiğini satranç ve “vey çi” olarak telaffuz edilen “wei gi” adlı bir Çin oyunu üzerinden açıklamıştır. Bu bağlamda, satranç kesinliğe giden, birincil amacı kazanmak olan ve bu amacı gerçekleştirmek için oyuncunun sahip olduğu tüm materyali ortaya koyduğu bir oyundur. Buna karşılık “wei gi” sürüncemede bırakarak avantaj ibresini oyuncunun kendi yönüne çevirmeye çalıştığı, rakibin gücünü kademeli olarak azaltmayı öngören psikolojik bir oyundur. Henry Kissinger, **Çin: Düünden Bugüne Yeni Çin**, (Çev.) Nalan Işık Çeper, İstanbul, Kaknüs Yayınları, 2015, ss. 46-49.

caydırıcılığının hem en güçlü hem de en kırılgan yanını oluşturduğu için Kuzey Kore'nin uyguladığı psikolojik stratejinin temel hedefi olmuştur. Anayasal ve toplumsal kısıtlamalarına rağmen Soğuk Savaş sonrası dönemde ittifakta daha fazla sorumluluk alarak ve Kore Yarımadası'nda meydana gelebilecek olası bir istikrarsızlıkta ABD'ye arka alan desteği sağlamayı taahhüt ederek Japonya, ABD'nin güçlü yanını temsil etmektedir. Sürüncemeli bir hareketin rakibi yıpratabilmesi için vazgeçilmez olan unsur arka alan desteği olduğundan Kuzey Kore, bir yandan Japonya'yı doğrudan hedef tahtasına yerleştirerek Japonya'nın sadık bir müttefik olup olmadığını sorgulatmaya çalışmakta diğer yandan ABD'ye uzanan uzun menzilli füzelerini test ederek Japonya'ya, "ABD kendi toprakları tehdit altındayken dahi bizi korumaya devam edecek mi" sorusunu sorgulatmaktadır. İşte, çalışmanın bu başlığı altında tüm bu üçgende ilişki, ilk krizin patlak verdiği 1994 yılından başlayarak günümüze dek süren yaklaşık 30 yıllık süre içinde 1994-1998, 2001-2009, 2009-2017 ve son olarak 2017-2021 yılları olmak üzere 4 dönemde ele alınacaktır.

3.2.1. Kuzey Kore ile İlk Nükleer Kriz (1994-1998 Yılları): ABD-Japon İttifakında Yeniden Tanımlanan Roller

Savaş sonrası döneminin ilk yıllarında Kuzey Kore'nin balistik füze ve nükleer programı, Japonya'da ABD'den daha fazla endişe yaratmıştır denilebilir. Tokyo'nun Kuzey Kore'yi ciddi bir konu olarak görme eğilimi altında en az iki neden yatmaktadır. İlk olarak Tokyo, Kuzey Kore'yi Asya'da gerek Japonya'nın güvenliğini gerekse bölgedeki güç dengesini bozma ve tehlikeye atma potansiyeli ile Soğuk Savaş'ın son kalıntısı olarak görmektedir. Nitekim Kuzey Kore'deki değişim, genel olarak Kuzeydoğu Asya'da özel olarak ise Kore Yarımadası'nda temel değişimlere sebep olacaktır, ki bu da Japonya'nın istikrarlı ve barışçıl bir uluslararası ortamı sürdürme hedefini doğrudan tehdit etmektedir. İkincisi Kuzey Kore, Japonya'nın henüz normal diplomatik ilişkileri müzakere etmediği ve Japonya'nın savaş mirasını en azından resmi düzeyde çözümlenmemiş bırakan tek ülkedir.⁴⁸⁰ Dahası, Kuzey Kore literatüründe ve Juche ideolojisinde, Japonlar tarafından köleleştirildikleri sömürge

⁴⁸⁰ Myonwoo Lee, "Japanese-North Korean Relations: Going in Circles", **North Korea and Northeast Asia**, (ed.), Samuel S. Kim, Tai Hwan Lee, Maryland, Rowman & Littlefield Publishers, 2002, p. 89.

dönemine çok sayıda referansın bulunması gerek Kore halkının gerekse yönetici kesimin siyasal ruh halini etkilemiştir.

Bu iki unsur dikkate alındığında Kuzey Kore'nin nükleer tehdidi, ABD için statükoya karşı bir meydan okuma iken Japonya açısından bakıldığında doğrudan öz güvenliğe yönelen bir tehditti. Bu nedenledir ki, Japonya Kore sorunun çözümü için geçmişteki pasif ve ABD'nin güvenlik sorumluluklarını alarak verdiği kararlara ve eylemlere müsamaha gösteren tavrından çok daha proaktif bir duruş sergilemiştir. Geçmişe kıyasla ittifaktaki daha proaktif duruşu, ABD'nin girişimlerinin takipçisi ya da destekçisi olduğu gerçeğini değiştirmemiştir. Japonya'nın Soğuk Savaş sonrası diplomasisi, güvenliğini Amerikan yaygınlaştırılmış caydırıcılığına dayandırmaya devam etmesi sebebiyle Washington etkisindedir. Bu etki gerek 1994 yılında ABD ve Kuzey Kore arasında yapılan Çerçeve Antlaşması'nda ABD'nin Japonya'yı konumlandığı pozisyonda gerekse 1997'de revize edilen Rehber İlkelerde açıkça görülmektedir. Çerçeve Antlaşması, bir yandan Japonya'nın güvenlik endişelerini azaltırken diğer yandan Japonya'yı, ABD'nin çok taraflı barış inşası çabalarının başrol oyuncusu yapmıştır. Revize edilen Rehber İlkelerle de Kore Yarımadası'nda meydana gelebilecek olası bir istikrarsızlık durumunda tarafların rollerinin sınırları çizilmiştir. Dolayısıyla Soğuk Savaş sonrası dönemin ilk on yılı, yeni krizler karşısında ABD-Japonya ittifakının var oluş nedeninin, tarafların rollerinin ve sınırlarının yeniden tanımlandığı bir döneme tanıklık etmiştir.

1994 Çerçeve Antlaşması ve Japonya'nın Kilit Rolü

1993 yılında ABD istihbaratçılarının rejimin nükleer silahlar ürettiğini raporlaması ve buna ek olarak UAEA'nın Kuzey Kore'nin Koruma Antlaşması'na uymadığını ve Kuzey Kore'nin nükleer malzemelerinin barışçıl olmayan kullanımlar için yönlendirilmediğini garanti edemeyeceğini açıklaması, ABD ve Kuzey Kore arasında bir nükleer krize ve kilitlenmeye yol açmıştır.⁴⁸¹ Aynı yıl ABD ve müttefiklerinin güvensizliklerini haklı kılarcasına Kuzey Kore'nin, uluslararası

⁴⁸¹ "Chronology of U.S.- North Korean Nuclear and Missile Diplomacy", **Arms Control Association**, (Çevrimiçi), <https://www.armscontrol.org/factsheets/dprkchron>, Erişim Tarihi: 07.02.2020.

topluma herhangi bir bilgi vermeksizin Japonya yönünde şamandıra hedefleyen füze testleri yapması krizi tırmandırmıştır. 1993'te ABD Başkanı seçilen Bill Clinton'ın, artan güvensizlik sonucunda Kuzey Kore'ye karşı güç duruşu benimsemesi ve karşılığında Kuzey Kore'nin NPT'den çekilme tehdidinde bulunmasıyla yaşanan karşılıklı tehdit sarmalı, 1994 yılında nükleer pazarlığın sınırlarını çizen Çerçeve Antlaşması ile sonuçlanmıştır.⁴⁸²

Çerçeve Antlaşması, karşılıklı yarar sağlayan bir uzlaşıdır. Anlaşmaya göre, Kuzey Kore ilk olarak şüpheli nükleer silah programını dondurma, sonrasında ise sökme sözü vermiştir. Pyongyang, NPT'ye uygun olarak UAEA'nın izleme ve koruma denetimlerine geri dönecektir.⁴⁸³ Karşılığında ABD, Kuzey Kore'ye modifiye reaktörlerin hafif su reaktörlü enerji santralleriyle değiştirilmesi için iş birliği yapma

⁴⁸² Clinton, askıya alınan Takım Ruhu askeri tatbikatlarının yeniden başlayacağını duyurmuştur. Kuzey Kore, Takım Ruhu tatbikatlarının "Kuzey Kore'ye karşı hedeflenen bir nükleer savaş provası olduğunu iddia etmiş ve NPT'den çekilme niyetini açıklamıştır. Bkz: Michael Mazarr, **North Korea and the Bomb: A Case Study in Nonproliferation**, Basingstoke, Macmillan, 1997, p. 104. Kuzey Kore'ye yönelik birebir nükleer pazarlık içerisinde olmama politikasını sürdüren ABD, NPT'den çekilme tehdidi karşısında Kuzey Kore ile müzakere yürütmeye başlamıştır. Nitekim 1993'te New York'ta iki ülke baş müzakerecileri arasında görüşmeler yapılmıştır. Nükleer faaliyetleriyle ABD'yi müzakere başka bir ifadeyle pazarlık masasına oturtan Kuzey Kore Baş Müzakerecisi Kang Sok Ju, ülkesini ABD tarafından zayıflatılmış ve zarar görmüş olarak tanımlamış ve 1992'de UAEA ile yapmış olduğu koruma antlaşmasından hiçbir fayda elde etmediğini belirtmiştir. Dahası, Yongbyon'daki eski gaz grafit reaktörünü iki yeni Hafif Su Reaktörü (LWR) ile değiştirmeye yardım ederse nükleer silah üretmemeyi taahhüt ederek kısmi imtiyaz önermiş ve nükleer silahları bir pazarlık çipi olarak kullanmaya başlamıştır. Bkz: Joel Wit, Daniel Poneman and Robert Gallucci, **Going Critical: The First North Korean Nuclear Crisis**, Washington, DC, Brookings Institution Press, 2004, p.53. Kuzey Kore'nin baş müzakerecisi Kang Sok Ju, Washington'un sadece Kuzey Kore'nin ölmesini beklediğini, devam eden "Takım Ruhu" tatbikatlarını kanıt göstererek ileri sürmüştür. Kore'nin önerdiği kısmi imtiyaza karşılık ABD'nin baş müzakerecisi Robert Gallucci ise herhangi bir anlaşmanın ancak Kuzey Kore'nin, UAEA'nın Yongbyon reaktörünü izlemesini kabul etmesine bağlı olduğunu belirtmiş ve Kuzey Kore'nin NPT'den çekilmesinin yaptırımlara yol açacağı konusunda uyarmıştır. Kang, yaptırımları "savaş ilanı" olarak değerlendirmiştir. 11 Haziran'da Gallucci ve Kang, ABD'nin tehdide ve güç kullanımına karşı güvencelerini kabul ederek Pyongyang'ın NPT'den çekilmesini "askıya aldığını" gösteren ortak bir açıklama üzerinde anlaştılar. Kuzey Kore ortak bildiride olağanüstü güvenlik önlemleri ve diğer konularda UAEA ile istişarelere başlamaya ve UAEA'nın denetimlerini müzakere etmeye hazır olduğunu duyurmuştur. Bkz: Wit, Poneman, Gallucci, **Going Critical: The First North Korean Nuclear Crisis**, pp. 55-56. 1994 yılının başlarında Kuzey Kore, New York'taki müzakerelerde UAEA'nın denetimlerini kabul ettiği halde bu denetimleri ertelemeye çalışmıştır. Bir nükleer kilitlenme yaşanmıştır. Yaşanılan kilitlenme, eski ABD başkanı Jimmy Carter'in aracılığıyla başlayan yeni bir müzakere süreci sonunda Çerçeve Antlaşması ile son bulmuştur.

⁴⁸³ "International Atomic Energy Agency Information Circular, Agreed Framework of 21 October 1994 Between The United States of America and The Democratic People's Republic of Korea", 2 November 1994, (Çevrimiçi), <https://www.iaea.org/sites/default/files/publications/documents/infcircs/1994/infcirc457.pdf>, Erişim Tarihi: 01.07.2020.

sözü vermiştir. Bunu uygulayabilmek için de gerekli diplomatik ve yasal hakların güvence altına alınmasını ve garantilerini içeren Kore Yarımadası Enerji Geliştirme Organizasyonu'nu (**KEDO**) kurmak ve organize etmek ve Pyongyang'ın nükleer reaktörlerini dondurarak verdiği elektrik üretim kapasitesini telafi etmek için Kuzey Kore'ye hafif su reaktör projesi tamamlanana kadar yılda 500.000 mt ağır akaryakıt tedarik edilmesini sağlamak gibi taahhütlerde bulunmuştur.⁴⁸⁴

Her ne kadar ABD, Kore Yarımadası'na ilişkin çok taraflı barış inşası çabalarından uzak dursa da Çerçeve Antlaşması ile 1995'te KEDO'nun kuruluşuna öncülük etmiştir. Nitekim çok taraflılık, KEDO'nun amaçlarını finanse etmesi için gerekli olan büyük miktardaki paranın bir gereğidir. KEDO, her ne kadar ABD başkanlığında kurulmuş olsa da öncü rolü Japonya üstlenmiştir. ABD, Japonya'dan KEDO'ya üye olmasını istemiş ve Japonya, Kuzey Kore'ye güvenli nükleer reaktörleri sağlamak için gereken fonun bir kısmını oluşturmayı da kabul ederek KEDO'ya katılmıştır.⁴⁸⁵ 2000'lerin başında da iki hafif su nükleer santralinin inşası için yaklaşık 1 milyar dolar sağlamayı kabul etmiştir. Bu rakam, KEDO'ya Güney Kore'den sonra yapılan en büyük katkıdır.⁴⁸⁶ Japonya bu dönemde, Kuzey Kore'nin Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (**ASEAN**) bölgesel forumuna katılmaya ikna edilmesi de dahil çok taraflı çabalarda büyük rol oynamış ve ABD-Japon ittifakının zayıf müttefiki olarak geçmişe oranla ittifaka daha fazla destek olmuştur.⁴⁸⁷

Çerçeve Anlaşması, kısa süreli caydırıcılığın başarılı olduğu ve taraflara karşılıklı yarar sağlayan bir antlaşmadır. Antlaşma, Kuzey Kore açısından Pyongyang'ın statükonun geleceğinden ve şu anki durumundan umutsuz olmadığını ve statükoyu kazanç olasılıklı gördüğünü simgelemektedir. Nitekim Kuzey Kore, 1994 yılında ABD ile bu anlaşmayı yaparak savunmasız Yongbyon plütonyum kompleksine

⁴⁸⁴ **Ibid.**

⁴⁸⁵ Hong Nack Kim, "Japan's Policy Toward the Two Koreas in the Post-Cold War Era", **International Journal of Korean Studies**, Vol.1, No.1, 1997, p.143.

⁴⁸⁶ Toplam tahmin edilen maliyet 4,6 milyar dolar olarak tahmin edilmekteydi. Bu miktarın yaklaşık %70'ini Güney Kore 3,22 milyar dolar sağlayarak karşılamıştır. İkinci en büyük katkı 1 milyar dolarla Japonya'dan gelmiştir. Bkz: C.S. Eliot Kang, Yoshinori Kaseda, "Korea and the Dynamics of Japan's Post-Cold War Security Policy", **World Affairs**, Vol.164, No.2, 2001, p.53.

⁴⁸⁷ Lee, "Japanese-North Korean Relations: Going in Circles", **North Korea and Northeast Asia**, pp.91-93.

karşı önleyici askeri eylem tehdidini azaltmış ve diğer deklare edilmemiş stratejik tesisleri (özellikle balistik füzeler ve uranyum zenginleştirilmesi) geliştirmek için yer açmıştır.⁴⁸⁸ Ayrıca Kuzey Kore, nükleer kapasitesinin gerek ABD’den gerekse ABD’nin müttefiklerinden ekonomik yardım almak ve diplomatik ilişkilerini genişletmek için yararlı olabileceğini fark etmiştir.⁴⁸⁹ Nitekim Çerçeve Antlaşması, Kore’ye ekonomik yardım sağlamış ve uluslararası ilişkilerini geliştirmiştir.⁴⁹⁰

ABD-Japonya ittifakı açısından ise Çerçeve Antlaşması, Japonya’nın Kuzey Kore’ye yönelik endişelerini törpülemiş ve ABD’nin koruyucu gölgesinin devam ettiğinin bir güvencesi olmuştur. Nitekim 1993’te Kuzey Kore’nin NPT’den çekilme tehdidi karşısında Japon Dışişleri Bakanı Kabun Muto, “Kuzey Kore, nükleer silahlar geliştirirse ilk olarak ABD’nin nükleer şemsiyesine dayanırız ama bu çatırdarsa, nükleer elde edebilme iradesine sahip olmamız çok önemlidir.”⁴⁹¹ açıklamasında bulunmuştur. Yine 1994 yılında Başbakan Tsutomu Hata, “Japonya, teknik ve finansal olarak nükleer silahlar üretme kapasitesine sahiptir”⁴⁹² sözleriyle beklenmedik bir çıkış yapmıştır. Her ne kadar Dışişleri Bakanı bunun bir “dil sürçmesi” olduğunu söylemiş ve “yüksek düzeyde nükleer ve bilimsel teknoloji, nükleer silahlar üretme yeteneğinin bir göstergesi olamaz. Japonya’nın nükleer silahlar üretmek noktasında bir deneyimi ve uzmanlığı yoktur. Bu, Japonya’nın nükleer silah üretme yeteneğine sahip olmadığı anlamına gelir”⁴⁹³ sözleriyle durumu toparlamaya çalışmış olsa da bu dönemde Japonya’nın nükleer elde etme kozunu, nükleer şemsiyenin güvenilirliğinin doğrulanması noktasında ABD’ye karşı kullandığını söylemek mümkündür. ABD’ye, nükleer şemsiyesinin devam etmemesi veya Japonya’nın Kuzey Kore endişelerini

⁴⁸⁸ Byman, Lind, “Pyongyang’s Survival Strategy”, p.64.

⁴⁸⁹ Eunyoung Ha, Christopher Hwang, “The U.S.-North Korea Geneva Agreed Framework: Strategic Choices and Credible Commitments”, **North Korean Review**, Vol.11, No.1, 2015, pp. 13-14.

⁴⁹⁰ Sarah Lohschelder, “Why North Korean Foreign Policy is Rational: An Application of Rational Theories”, **Yonsei Journal of International Studies**, 2007, Vol.9, No.1, p.72.

⁴⁹¹ Sam Jameson, “Official Says Japan Will Need Nuclear Arms if N. Korea Threatens”, **Los Angeles Times**, 29 July, 1993, (Çevrimiçi), <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-1993-07-29-mn-18214-story.html>, Erişim Tarihi: 28.01.2021.

⁴⁹² Joseph Cirincione, “The Asian Nuclear Reaction Chain”, **Foreign Policy**, No.118, 2000, p.128.

⁴⁹³ Roehrig, **Japan, South Korea, and the United States Nuclear Umbrella: Deterrence After the Cold War**, p. 102.

törpüleyecek bir adım atılmaması durumunda Kuzey Kore'ye karşı Japonya'nın kendi nükleer silahlarını elde edebileceği mesajı verilmiştir.

Kore Yarımadası'nda Beklenmedik Durumlara Karşı Japon Rolünün Yeniden Tanımlanması ve 1998 Taepodong Testi

Çerçeve Antlaşması, Japonya'nın gözünde ABD'yi hem bölgenin istikrarı hem de ulusal güvenliği için bir kez daha vazgeçilmez bir aktör olarak konumlandırmıştır. Amerikan nükleer caydırıcılığı Japon güvenliğinin garantisi iken bölgedeki Amerikan askeri varlığı, Asya-Pasifik bölgesinde barış ve istikrarı korumanın aracıdır. Ne var ki, ABD'nin bu rolüne karşılık Japonya'nın ittifaka katkısı tıpkı Soğuk Savaş döneminde olduğu gibi bu dönemde de sorgulanmaya başlanmıştır. Japonya'nın gerek 1991 Basra Körfezi Savaşı'nda gerekse 1993-94 Kore Yarımadası gerginliğinde sergilediği pasif duruş, ittifakta yeni güvenlik stratejilerinin belirlenmesi ve tarafların rollerinin netleştirilmesi ihtiyacını açığa çıkartmıştır. Basra Körfezi Savaşı'nda Japonya petrol için Körfez'e neredeyse tamamen bağımlı olmasına rağmen Körfezi açık tutmak için yürütülen BM onaylı, çok uluslu askeri ve barışı koruma operasyonuna asker göndermeyi anayasal kısıtlamaları öne sürerek reddetmiştir.⁴⁹⁴ Körfez Savaşı'nın bu etkileri henüz hafızalarda canlı iken Çerçeve Antlaşması'na rağmen Kuzey Kore'nin nükleer faaliyetlerine karşı duyulan şüphe, Kore Yarımadası'nda benzer bir duruma acil yanıt verilmesi için ittifakta savaş zamanında rollerin açıklığa kavuşturulmasını gerektirmiştir. İşte ABD-Japon ittifakında yeni güvenlik stratejilerinin geliştirilmesinin ve Kuzey Kore'ye duyulan şüphenin bir parçası olarak 1997 yılında ABD ve Japonya, 1978'de imzaladıkları Savunma İş Birliği için Rehber İlkeleri günün koşullarına uygun olarak revize ettiklerini deklare etmişlerdir.⁴⁹⁵

1997'de revize edilen Rehber İlkeler, Kuzeydoğu Asya'da olası askeri çatışmalara verilecek yanıtlarda koordineli davranılmasını sağlamak amacıyla her bir

⁴⁹⁴ Akio Shibata, "Japanese Peacekeeping Legislation and Recent Developments in U.N. Operations", **The Yale Journal of International Law**, 1994, Vol.19, No.307, p.341.

⁴⁹⁵ James J. Przystup, "The U.S.-Japan Alliance: Review of the Guidelines for Defense Cooperation", **Institute for National Strategic Studies National Defense University (INSS)**, 2013, Vol.18, p.10.

ortağın rollerini belirlemektedir.⁴⁹⁶ 1997 Rehber İlkeler, normal koşullar altında savunma iş birliği, Japonya'ya karşı yapılan silahlı saldırıya yanıt olarak yapılacak eylemler ve Japonya'yı çevreleyen alanlarda ve Japonya'nın barış ve güvenliğine önemli etkisi olacak durumlarda iş birliği olmak üzere üç ana alanı vurgulamaktadır.⁴⁹⁷ Revize edilen Rehber İlkeler, Kore Savaşı sırasında ikili ittifakın kurulmasından bu yana ABD-Japonya güvenlik ilişkilerinde bir kilometre taşı temsil etmektedir. Nitekim, iki ülke arasındaki Karşılıklı Güvenlik Antlaşması Japonya'nın iş birliğini, ABD kuvvetlerinin Japonya'daki üsleri kullanmasına izin vermekle sınırlandırmaktayken yeni ilkeler Japonya'nın hayati önem taşıyan konular ve ulusal çıkarları söz konusu olduğunda yalnızca kendi sınırları içinde değil, onların ötesinde de ABD'ye yardım etmesine izin vermektedir.⁴⁹⁸ Dolayısıyla revize antlaşması yalnızca ABD-Japonya ortak askeri operasyonlarındaki Japon rolünü, savunma yükünün paylaşılması yönünde arttırmamış aynı zamanda kendi savunması için de daha fazla sorumluluk alması yönünde belirlemiştir.⁴⁹⁹

1997 Rehber İlkelerin Japonya'yı çevreleyen alanlarda ve durumlarda iş birliğini içeren V. bölümüne göre bir kriz sırasında Japonya, Doğu Asya'daki Amerikan kuvvetlerine SDF tesislerinin, sivil havalimanı ve limanlarının geçici kullanımını sağlayarak iş birliği yapacaktır. Ayrıca Japonya, ABD kuvvetlerine arka alan (**rare area**) desteği sağlayacaktır. Doğası gereği, Japonya'nın arka alan desteği öncelikle Japon topraklarında sağlanacak olup ayrıca savaş alanı olmayan Japonya çevresindeki açık denizlerde ve uluslararası hava sahasında da sağlanabilir.⁵⁰⁰ Her ne kadar Rehber İlkelerde Japonya'nın tüm eylemlerini, Anayasasının sınırları dahilinde ve münhasıran

⁴⁹⁶ "Joint Statement U.S.-Japan Security Consultative Committee Completion of the Review of the Guidelines for U.S.-Japan Defense Cooperation", **Ministry of Foreign Affairs of Japan**, New York, September 23, 1997, (Çevrimiçi), <https://www.mofa.go.jp/region/n-america/us/security/defense.html>, Erişim Tarihi:01.01.2021.

⁴⁹⁷ International Business Publications, **Global National Security and Intelligence Agencies Handbook: Strategic Information and Important Contacts**, Washington DC, IBP, 2001, p.99.

⁴⁹⁸ "Joint Statement U.S.-Japan Security Consultative Committee Completion of the Review of the Guidelines for U.S.-Japan Defense Cooperation".

⁴⁹⁹ Chris Ajemian, "The 1997 U.S.-Japan Defense Guidelines under the Japanese Constitution and Their Implications for U.S. Foreign Policy", **Washington International Law Journal**, 1998, Vol.7, No.2, p.324

⁵⁰⁰ "Joint Statement U.S.-Japan Security Consultative Committee Completion of the Review of the Guidelines for U.S.-Japan Defense Cooperation".

savunma odaklı politikasına ve nükleer olmayan üç ilkesine uygun olarak yürütüleceği belirtilmiş olsa da Japonya'yı çevreleyen alanlara ilişkin iş birliği detaylarının nasıl yorumlanacağı, tartışmaları beraberinde getirmiştir.

Japonya'yı çevreleyen alanlara ilişkin düzenleme, uluslararası anlaşmazlıkların çözümünde saldırganlığı yasaklayan Japon Anayasası'nın 9. maddesinin yanı sıra ABD-Japonya Karşılıklı Güvenlik Anlaşması açısından da sorunludur. Nitekim ABD-Japonya Güvenlik Anlaşması, her iki ülkenin de Japonya'nın topraklarında saldırıya uğradığı durumlarda iş birliği yapacağını belirtir. Doğu Asya'da uluslararası barış ve güvenliği sağlamak için Japonya yalnızca ABD'ye askeri üs sağlamakla yükümlüdür. Oysa revize edilen Rehber İlkeler, pasifist duruşu ihlal eden bir görünüm olarak yorumlanabilir. Nitekim arka alan savunma desteği için her ne kadar “savaş alanı dışındaki” tanımlaması kullanılsa da ABD kuvvetlerine açık denizlerde ve uluslararası hava sahasında yardım etmek, SDF'nin savaşa karışan Kuzey Kore veya Çin kuvvetleriyle karşılaşma olasılığını zorunlu olarak arttırmaktadır.⁵⁰¹ Başka bir ifade ile, Kuzey Kore veya Çin ile olası bir çatışmada ABD doğrudan çatışma yürütürken SDF, Japonya ve çevresinde çatışmanın yayılmasını önlemek için bir abluka yürütmeye zorlanmaktadır. Bu durumun SDF'yi saldırgan göstermesi muhtemeldir.

Kuvvet kullanımına izin verdiği gerekçesiyle Japon kamuoyunda tartışmalar devam ederken 1997 ABD-Japonya Rehber İlkelerinin yarattığı militarizmi yeniden canlandırılmış Japon görüntüsü ve Çerçeve Antlaşması'nın yavaş uygulanması, Kuzey Kore'nin gözünde bir stratejik meydan okuma olarak yorumlanmıştır. Nitekim Pyongyang 31 Ağustos 1998'de Japonya üzerinden Pasifik Okyanusuna uzanan, Pyongyang'ın “**Kwangmyongsong**”, ABD ve müttefiklerinin ise “Taepodong” olarak adlandırdığı uzun menzilli füzeyi test etmiştir. ABD Ulusal İstihbaratına göre bu füze yaklaşık 2,000 km menzile sahip olup Japonya'yı doğrudan tehdit etmektedir.

⁵⁰¹ Tetsushi Kajimoto, “SDF Faces Tough Battle In Meeting New Demands”, **Japan Times**, September 24, 1997. İster BM ister ABD tarafından yürütülsün Kore Yarımadası'nda bir operasyon olması durumunda Japonya'nın rolü kaçınılmazdır. Nitekim Kore, coğrafi olarak Japonya'nın etkilenmemesini imkansız kılacak kadar yakındır. Diğer yandan Tayvan Boğazı coğrafi olarak uzak olsa bile Japonya, Asya'nın Çin'e karşı dengeleyici gücüdür ve en azından ABD ile ittifakını siyasi olarak sağlam tutmak istediği ölçüde düşmanlıklara uzak kalmazdı. Bkz: James Shinn, “Testing the United States-Japan Security Alliance”, **Current History**, 1997, Vol.96, No.1, p.430.

1998 Taepodong testi, nükleer silah edinme olasılığı fikrinin bile hoş karşılanmadığı Japonya’da “nükleer tabunun” kırılmasına yol açmış ve Japonya’nın nükleer silahlar edinmesi tartışmalarını harekete geçirmiştir. Ancak dönemin Japon Başbakanı Keizo Obuchi, ülkesinin nükleer olmayan ilkelere bağlılığını tekrarlamıştır. Taepodong testine Keizo Obuchi’nin yanıtı, hafif su reaktörleri için Japon finansmanını iptal etmek ve Pyongyang ile ilişkileri normalleştirme konusundaki görüşmeleri askıya almak olmuştur.⁵⁰² Dahası, Kuzey Kore’yi Japonya toprakları üzerinde başka bir füze testi gerçekleştirmesi durumunda tek taraflı olarak daha fazla yaptırım uygulayacağını söyleyerek tehdit etmiştir. Ne var ki, Japonya’nın bu karşılığı gerek ABD’nin angajman gerekse Güney Kore’nin Güneşli politikalarına zarar vereceği endişeleri sebebiyle müttefikleri tarafından endişeyle karşılanmıştır. ABD ve Güney Kore, yürüttükleri politikaların sekteye uğramaması için Japonya’nın KEDO’daki taahhütlerini yerine getirmesi hususunda güçlü baskı uygulamışlardır. Nisan 1999’da “Üç Taraflı Koordinasyon ve Gözetim Grubu (**Trilateral Coordination and Oversight Group**)” kurulmuş ve bu üçlü arasındaki iş birliği kurumsallaştırılmıştır. Üçlü iş birliğinin Kuzey Kore’ye verdiği mesaj, meydan okumadan ziyade iş birliğinin daha çok kazanç sağlayacağıdır.

Taepodong testinin yarattığı güvenlik endişesiyle 24 Mayıs 1999’da Japon Parlamentosu, ABD-Japonya Savunma İş birliği için Rehber İlkeler’in etkili uygulanmasını sağlamak amacıyla birtakım kısmi düzenlemeler yapmıştır. Japonya’yı Çevreleyen Alanlarda ve Durumlarda Japonya’da Barış ve Güvenliğin Sağlanması İçin Alınacak Tedbirler Hakkında Kanun (**The Law Concerning Measures to Ensure the Peace and Security of Japan in Situations in Areas Surrounding Japan**) kabul edilerek anayasanın 9. maddesini yeniden geniş perspektifte yorumlamışlardır. Hükümete göre, anayasa güç kullanımını bir savaş eylemi olarak tanımladığından çatışma eylemi olmayan operasyonlarda ABD kuvvetlerini desteklemek doğrudan güç kullanımı anlamına gelmemektedir.

⁵⁰² James Cotton, “The Koreas in 1999: Between Confrontation and Engagement”, **Parliamentary Library Research Paper 14**, Parliament of Australia, 23 March 1999.

ABD'nin askeri güç kullanımına entegrasyon noktasında Kanun, arka alan desteğinin sınırlarını çizmiştir. Buna göre SDF, ABD kuvvetlerine ölümcül olmayan malzeme yardımı sağlayacak ve sivil limanları ve hava alanlarını açacaktır. Ayrıca SDF, ABD savaş gemilerini destekleyebilir, sivilleri ve Amerikan askerlerini tehlikeli durumlarda tahliye edebilir, açık denizlerdeki mayınları kaldırabilir ve BM yaptırımlarını uygulayabilirdi. Kısacası Japonya, ABD için bir arka alan oluşturacaktı.⁵⁰³ Öz Savunma Kuvvetleri Kanunu'nun 100-8. Maddesinde Değişiklik **(the Amendment to Article 100-8 of the Self Defence Forces Law)** ile de arka alan desteği ve arama kurtarma operasyonları sırasında SDF'nin silah kullanımına izin verilmiştir.⁵⁰⁴ Taepodong tehdidi ayrıca Japonya'yı, Harekat Alanı Füze Savunması **(Theater Missile Defense- TMD)** geliştirme amaçlı ortak bir proje için ABD ile daha kolay bir iş birliği yapmaya teşvik etmiştir.⁵⁰⁵ Bu dönemde ABD-Japon ittifakında ekonomik ve askeri iş birliğinin arttığı ve Japonya'nın pasif bir korunan aktörden ziyade stratejik bir müttefik statüsünü sürdürdüğü dikkat çekmektedir.

3.2.2. Çok Taraflı Müzakereler- Tek Taraflı Öncelikler (2001-2009 Yılları): “Yalnız Kurt” Japonya

Japonya'nın politika değişikliklerini yönlendiren en görünür ve acil faktör olarak Kuzey Kore'nin nükleer ve füze tehdidinin Japonya'da yarattığı kaygı, Tokyo'nun gerek ABD ile ittifak ilişkisini gerekse kendi uluslararası siyasi rolünü büyük ölçüde etkilemiş, Japonya'nın temel savunma politikalarını hızlandırmış ve Japon

⁵⁰³ Przystup, “The U.S.-Japan Alliance: Review of the Guidelines for Defense Cooperation”, pp.9-11.

⁵⁰⁴ International Business Publications, **Global National Security and Intelligence Agencies Handbook: Strategic Information and Important Contacts**, p.99; “Japan: Interpretations of Article 9 of the Constitution”, **The Law Library of Congress**, 2015, p.28. <https://www.loc.gov/law/help/japan-constitution/interpretations-article9.php>

⁵⁰⁵ Przystup, “The U.S.-Japan Alliance: Review of the Guidelines for Defense Cooperation”, pp.9-11. ABD'nin füze savunma sistemi, kendi anararasını koruyan Ulusal Füze Savunma Sistemi **(National Missile Defense System)** ve müttefiklerini ve ABD'nin yurt dışındaki kuvvetlerini koruyan Harekat Alanı Füze Savunma Sistemi **(Theater Missile Defense System)** olmak üzere iki kısımdan oluşuyordu. 1993'te ABD hükümeti resmi olarak Japonya'nın TMD'ye katılımını önermiştir. Kuzey Kore'nin ilk Nodong füze testini yaptığını duyurması üzerine Eylül 1993'te ABD-Japonya zirvesinde TMD üzerine çalışılması için bir forum oluşturulmuştur. 1995'te Japon Savunma Ajansı kurulmuştur. 1995'ten bu yana her iki ülkeden uzmanlar diğer konuların yanı sıra balistik füzelerin özelliklerini ve füze savunma sistemlerinin teknolojik fizibilitesini incelemektedir. 1998'deki Taepodong testi, Japonya'nın kendi Balistik Füze Savunma Sistemine sahip olma gerekliliğini açığa çıkartmıştır. Bkz: Norifumi Namatame, “Japan Ballistic Missile Defence Debates and Difficulties”, **Security Challenges**, Vol.8, No.3, 2012.

hükümetini, bölgedeki askeri bir ihtimal sırasında ABD kuvvetlerine lojistik destek sağlama konusunda daha büyük taahhütlerde bulunmaya teşvik etmiştir.⁵⁰⁶ Kuzey Kore'nin nükleer ve füze tehditleri, bir yandan ABD-Japon ittifakının güçlendirilmesinin itici gücü olurken diğer yandan Washington ve Tokyo arasında diplomatik gerilim de yaratmıştır. Esasında bu gerilimler kaçınılmazdır çünkü ABD ve Japonya, Kuzey Kore karşısında hem farklı hem de örtüşen çıkarlara ve önceliklere sahiptir. 2001-2009 yılları arasında ABD-Japonya-Kuzey Kore üçgenindeki caydırıcılık ilişkisinde, Kuzey Kore'nin tırmandıran eylemlerine rağmen statükoyu kazanç olasılıklı kabul edilebilir olarak gördüğü, ABD-Japon ittifakında ise çıkarlar noktasında önceliklerin farklılaştığı dikkat çekmektedir. Kuzey Kore, müttefikler arasında değişen önceliklere göre politika uygulayarak ittifakın caydırıcılığını yıpratmaya çalışmıştır. Nitekim bu dönem, Japonya'nın ABD'den özerk bir politika sürdürme çabalarına tanıklık etmiştir.

1994-2003 yılları arasında varlığını sürdüren Çerçeve Antlaşması'nın başarısızlık nedeni, Kuzey Kore açısından Washington'un antlaşmayı yavaş uygulaması ve taahhütlerini yerine getirme hususunda gecikmesi iken ABD açısından Kuzey Kore'nin nükleer programını yeniden başlatarak antlaşmayı ihlal etmesidir.⁵⁰⁷ Esasında tarafların attığı her adım bir diğeri tarafından tehdit algılanarak karşılıklı tırmandırmayı beslemiştir. George W. Bush, 2001'de ABD Başkanı olarak göreve başladıktan sonra Kuzey Kore'ye karşı sert bir yaklaşım benimsemiş ve Pyongyang

⁵⁰⁶ Yoichiro Sato, 'Will the US-Japan Alliance Continue?', **New Zealand International Review**, Vol.24, No.4, 1999, pp. 11-12.

⁵⁰⁷ Bush yönetimi, Çerçeve Antlaşması'nın çökmesinin tek sorumlusunun Kuzey Kore'nin zenginleştirilmiş uranyum programı olduğuna inanmaktadır. Kuzey Kore Dışişleri Bakanlığı sözcüsü ise 25 Ekim 2002'de yaptığı açıklamada, reaktör inşaatındaki gecikmeler, Amerikan ekonomik yaptırımları ve ABD'nin Kuzey Kore'ye yönelik önleyici saldırı tehditleri gibi Washington'ın eylemlerinin Çerçeve Antlaşması'nı geçersiz kıldığını deklare etmiştir. Bkz: Paul Kerr, "North Korea Admits Secret Nuclear Weapons Program", **Arms Control Association**, Çevrimiçi, <https://www.armscontrol.org/act/2002-11/news/north-korea-admits-secret-nuclear-weapons-program>, Erişim Tarihi: 15.07.2020. Nitekim Çerçeve Antlaşmasına göre 2003 yılında teslim edilmesi öngörülen hafif su reaktörlerinin teslimi planlananın beş yıl gerisindedir ve ancak 2008 yılında teslim edilebilecektir. Dahası, antlaşmada ABD-Kuzey Kore ilişkilerinin geliştirilmesi öngörülürken 2001 yılından beri ilişkiler gerileme halindedir. Dolayısıyla Kuzey Kore, kendisini kandırılmış hissetmektedir. Bkz. Paul F. Chamberlin, "Six-Party Talks: Time For Change", **Georgetown Journal of International Affairs**, Vol.8, No.1, 2007, p.62. İki taraf da karşılıklı olarak algı kalıplarının paranoyasına kapılmıştır. Kuzey Kore, ABD'nin hiçbir zaman ilişkileri normalleştirme veya barış anlaşması yapma niyetinde olmadığı; ABD ise Kuzey Kore'nin nükleer silah programını terk etme niyetinde olmadığı sonucuna varmıştır.

rejimin bölgedeki müttefiklerine bir saldırı başlatması durumunda Kuzey Kore'ye yönelik olası bir askeri saldırı da dahil olmak üzere tüm seçenekleri açık tuttuğuna dair söylemlerde bulunmuştur. Yalnızca başkanlığı sırasında değil öncesinde başkanlık kampanyası sırasında da Bush, Kuzey Kore krizi üzerinden söylemlerde bulunmuş ve Clinton yönetiminin yatıştırma politikasını ve Çerçeve Antlaşması'nı kınayarak ABD'nin Kore politikasında kapsamlı bir revizyon talep etmiştir.⁵⁰⁸

11 Eylül 2001'deki terörist saldırısından sonraki ilk Ulusa Sesleniş konuşmasında Başkan Bush, Kuzey Kore'ye El Kaide'nin ABD'nin ideolojik nefretini paylaşan "kötülük ekseninin" bir parçası olarak atıfta bulunmuştur.⁵⁰⁹ Bush, daha sonra "kötülük eksenini" teriminin kullanımını hafife almış olsa da Pyongyang'ın Bush'un Ulusa Sesleniş konuşmasını özellikle kışkırtıcı olarak yorumlamak için kendince nedenleri vardır. Nitekim İkinci Dünya Savaşı'nda Nazi Almanyası, Mussolini'nin İtalyası ve militarist Japonya arasındaki ittifakının genel olarak "Mihver devletleri (**Axis of Powers**)" olarak adlandırılması ve eksenin savaşın yürütülmesi gereken ABD'nin ölümlü düşmanı olarak tanımlanması, Kuzey Kore'nin ABD'yi ve Bush yönetimini güvenliğine stratejik bir tehdit olarak görmesinin temel gerekçeleridir.⁵¹⁰ Dahası, ABD'nin 2002 yılındaki Nükleer Duruş Raporu (**Nuclear Posture Review- NDR**) Kuzey Kore'yi (İran ve Irak'la birlikte) ABD'nin nükleer silahları için potansiyel bir hedef olarak listelemiştir. Rapor, Kuzey Kore'nin ABD'nin nükleer silahlarının hedefi olmayacağına güvence veren Çerçeve Antlaşması'nın negatif güvence maddesiyle açıkça çelişmektedir. Bu güvenceleri sağlamanın yerine Rapor, açıkça Kuzey Kore'nin bir hedef olduğunu doğrulamaktadır.

⁵⁰⁸ David E. Sanger, "Clinton Approves a Plan to Give Aid to North Koreans", The New York Times, October 19, 1994, (Çevrimiçi), <https://www.nytimes.com/1994/10/19/world/clinton-approves-a-plan-to-give-aid-to-north-koreans.html>, Erişim Tarihi: 01.01.2021.

⁵⁰⁹ Bush yönetiminin başlangıç varsayımı, Kuzey Kore'nin en başta kabul edilen Çerçeve Antlaşması konusunda asla samimi olmadığı ve ABD'nin menfaatlerini tehdit eden bir araç olarak nükleer füzeler geliştirmeye niyetlenmeye devam ettiği şeklindeydi. Tırmanan karşılıklı antagonizmi Bush'un Ulusa Sesleniş konuşması takip etmiştir. Ulusa sesleniş konuşması için Bkz: George W. Bush, State of the Union Address, 29 January 2002, (Çevrimiçi), <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/01/20020129-11.html>, Erişim Tarihi: 14.07.2020.

⁵¹⁰ Glenn Greenwald, **A Tragic Legacy: How a Good vs. Evil Mentality Destroyed the Bush Presidency**, New York, Three Rivers Press, 2007, pp.99-100.

Bush yönetiminin bu sert yaklaşımı, Clinton yönetiminin diyalog ve angajman politikasının sürdürülmesinden taraf olan müttefikleri Japonya ve Güney Kore'den başlangıçta destek görmemiştir.⁵¹¹ ABD-Kuzey Kore gerilimi artarken, Japonya'nın takip ettiği diyalog ve angajman politikası bağlamında 2000'li yılların başları Japonya-Kuzey Kore ilişkilerinde dikkate değer gelişmelere sahne olmuştur. 29-30 Ekim 2002 tarihinden başlayarak Kuzey Kore ve Japonya arasında 12 tur normalleşme görüşmesi yapılmıştır.⁵¹² Ekim 2002'de "Pyongyang Deklarasyonu" ile normalleşme görüşmelerinin sürdürüleceği kararlaştırılmıştır. Japon tarafı, kolonyal dönemdeki zarar için özür dilemiş ve Kore'nin Japon sömürge yönetiminde acı çektiğini, Kore halkına zarar verdiğini ve diplomatik ilişkilerin restorasyonu üzerine Japonya'nın Kuzey Kore'ye ekonomik yardım sağlayacağını kabul etmiştir. İki taraf da 15 Ağustos 1945'ten önce meydana gelen nedenlerden kaynaklanan tüm mülkiyet haklarından ve vatandaşlarının haklarından feragat etmeyi kabul etmiştir. İki ülke de uluslararası hukuka uyacağı ve diğer tarafı tehdit edecek davranışlarda bulunmayacakları konusunda hemfikir olmuşlardır. Kim Jong-Il, Japonya'nın Pyongyang'a yönelik politikasının birincil önceliği olan Japon vatandaşlarının kaçırılması olayını şahsen itiraf etmiş ve özür dilemiştir.⁵¹³

Pyongyang Deklarasyonu, iki tarafın Kuzey-Doğu Asya'nın barış ve istikrarını korumak ve güçlendirmek için iş birliği yapacağını altını çizmiş ve bölge ülkeleri arasında karşılıklı güvene dayalı iş birliği ilişkileri kurmanın ve bölge ülkeleri arasındaki ilişkileri normalleştirme sürecinin bir parçası olarak bölgesel güçler arasında güven inşası için bir çerçeve inşa edilmesinin önemini doğrulamıştır. Dahası iki taraf, Kore Yarımadası'ndaki nükleer sorunların genel bir çözümü için ilgili tüm uluslararası antlaşmalara uyacağını kabul etmiş ve ilgili ülkeler arasındaki diyalogları

⁵¹¹ ABD'nin Kuzey Kore'ye yönelik önleyici saldırısı Güney Kore'nin onayını gerektirecektir ancak Kuzey'in askeri provokasyonu olmadan Güney Kore'den onay alınması zor olacaktır. Japonlar tarafından en korkulan olasılık Kuzey Kore'nin Japonya'ya karşı füze fırlatarak misilleme yapmasıdır. ABD'nin Kuzey Kore'ye yönelik saldırısının sonuçları adeta "kabus" olarak değerlendirilmektedir. Nitekim Japonya'nın ABD'nin güvenlik anlaşması yükümlülükleri altındaki eylemlerini desteklemekten başka alternatifi olmayacaktır.

⁵¹² Kim, **The Two Koreas and The Great Powers**, pp. 183-184.

⁵¹³ "Japan-DPRK Pyongyang Declaration", **Japanese Ministry of Foreign Affairs**, September 17, 2002, Pyongyang, (Çevrimiçi), https://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/n_korea/pmv0209/pyongyang.html, Erişim Tarihi: 01.01.2021.

teşvik ederek nükleer ve füze konularını da içeren güvenlik sorunlarının çözülmesi gerekliliğini teyit etmiştir. Japonlar ayrıca Kuzey Kore tarafına Kuzey-Güney Kore diyalogunun ilerlemesinin ve ABD-Kuzey Kore tartışmalarının yeniden açılmasının önemli olduğunu söylemiştir.⁵¹⁴ Kim Jong-Il'in "geçmişi tasfiye etme" zamanının geldiğini ve Japon halkının güvenlik kaygılarını da ortadan kaldıracığını ifade etmesi, Kuzey'in uluslar topluluğuna katılma girişimi olarak değerlendirilebilir.⁵¹⁵

Pyongyang, Japonya ile yapılan normalleşme görüşmesinin ve Pyongyang Deklarasyonu'nun ardından davranışlarının takdir edileceğini ve Japonya'nın Bush'un sert yaklaşımına olası desteğinin önünü kesebileceğini düşünmekteydi. Dahası, Tokyo ile diplomatik ilişkilerin normalleştirilmesi, özellikle ABD-Kuzey Kore diplomatik normalleşmesinden önce veya Kuzey ve Güney arasındaki bağları artırmak için Kore Yarımadası'nda bir "barış rejimi" kurulmasından önce gerçekleşirse, Pyongyang'a siyasi olarak da fayda sağlayacaktı. Kim Jong-Il, ABD ile ilişkilerinde Japonya'nın arabulucu olabileceğini düşünmüştür. Japon perspektifinden bakıldığında ise Pyongyang Deklarasyonu, kimi analistler tarafından önemli bir diplomatik başarı, Japonya'nın "yeni bir Kuzeydoğu Asya" bölgeselciliğine doğru ilk adımı ve 57 yıl boyunca Birleşik Devletler ile ikili ilişkilerin ardına saklandıktan sonra "çığır açan" bir belge olarak değerlendirilmiştir.⁵¹⁶

Her ne kadar Japonya, ABD-Kuzey Kore gerilimi tırmanırken ABD'den farklı bir yaklaşımla Kuzey Kore ile normalleştirme görüşmelerini sürdürse de müttefiklerinin kaygılarıyla kısıtlanmıştır denilebilir. Nitekim ABD ve Güney Kore, nükleer silahlar konusunun normalleşme görüşmelerinde Tokyo tarafından bir pazarlık aracı olarak kullanılması ve Tokyo'nun göze çarpan sorunları çözmeden önce Pyongyang'ın "boş vaatlerine" kanarak ekonomik ödüller vermemesi hususunda baskı

⁵¹⁴ Tsuneo Akaha, "Japan and Recurrent Nuclear Crisis", **North Korea Policy: Japan and Great Powers**, (Ed.) Linus Hagström, Marie Söderberg, New York, Routledge, 2006, p.24.

⁵¹⁵ Leon Sigal, "North Korea Is No Iraq: Pyongyang's Negotiating Strategy", **Arms Control Association**, 2002, (Çevrimiçi), <https://www.armscontrol.org/act/2002-12/features/north-korea-iraq-pyongyangs-negotiating-strategy>, Erişim Tarihi:20.01.2021.

⁵¹⁶ Akaha, "Japan and Recurrent Nuclear Crisis", p.24.

yapmaktadır.⁵¹⁷ Oysa Kuzey Kore, nükleer ve füze yeteneklerini Washington ile müzakerelerde bir pazarlık aracı olarak gördüğünden dolayı Tokyo ile ikili ilişkilerinde Pyongyang'ın bunlardan taviz vermesi pek olası değildir. Pyongyang Deklarasyonu, Japonlar tarafından bu kısıtlamalara rağmen Japonya'nın özerk bir politika adımı olarak değerlendirilmiştir. Ne var ki Koizumi hükümeti, Pyongyang zirvesi dönüşünde rehinelere ailelerinden, avukatlarından ve halktan beklenmedik bir eleştiri fırtınasıyla karşılaşmıştır. Kuzey Kore'nin kaçırılan 8 kişinin öldüğünü kabul etmesi sebebiyle halk ve parlamento tepkileriyle gözle görülür bir şekilde sarsılan Koizumi yönetimi, diyaloga olan vurgudan vazgeçerek kaçırılanların aile üyelerinin ülkelerine geri gönderilmeleri için baskı uygulamaya başlamıştır.⁵¹⁸

Aynı dönemde ABD Dışişleri Başkan Yardımcısı James Kelly'nin Pyongyang ziyareti sonrasında “nükleer silahların babası” lakabıyla bilinen Abdul Qadir Khan'ın Pyongyang'a nükleer silah programının gelişimine devam etmesini sağlayacak Yüksek Zenginleştirilmiş Uranyum (HEU) tesisinin inşası için gerekli bilgileri doğrudan sağladığını belirten istihbarat raporlarının ortaya çıkması, kaçırma sorununa gelen tepkilerle birleşince kamuoyunda Japonya'nın Kuzey Kore'ye karşı daha sert bir duruş sergilemesi talebi artmıştır.⁵¹⁹ Bu durum, Koizumi'yi esnek bir Kuzey Kore politikasını sürdürmek yerine Bush'un sert yaklaşımına yaklaştırmıştır. Esasında bu kayma, Japonya'nın sıradan eylemlerinden biri olarak görülmektedir. Geçmişteki davranışlarından da gözlendiği gibi Japonya, bir “güvensizlikle” karşılaştığında ABD ile ittifakını güçlendirme ve yeniden güvence alma eğilimindedir. Nitekim Japonya'nın Kuzey Kore tehdidine tek başına verebileceği karşılık oldukça sınırlıdır. Askeri seçenekler, hem Japonya'nın bu tür operasyonlar için gerekli olan donanımın eksikliği hem de yasal kısıtlamalar sebebiyle olası ve inandırıcı değildir. Tokyo'nun Pyongyang'ı tek taraflı ekonomik yaptırımlarla cezalandırma kabiliyeti de düşük

⁵¹⁷ Yasuhiro Izumikawa, “North Korea Problems and US–Japan Relations: A View from Japan”, **North Korea Challenges for the US-Japan Alliance**, (Ed.) Yuki Tatsumi, Stimson, Washington DC, Stimson, 2011, p.31.

⁵¹⁸ Richard P. Cronin, “The North Korean Threat and the U.S.-Japan Security Alliance: Perceived Interests, Approaches, and Prospects”, *The Fletcher Forum of World Affairs*, Vol.29, No.1, 2005, pp.62-63.

⁵¹⁹ John Bolton, **Surrender is Not an Option: Defending America at the United Nations and Abroad**, New York, Threshold Editions, 2007, p.106.

ihtimaldir çünkü iki ülke arasındaki ekonomik ilişkiler zaten oldukça sınırlıdır. Bu durum, Japon ekonomik yaptırımlarını “sembolik” kılmaktadır.⁵²⁰ Dolayısıyla Koizumi yönetimi için ABD-Japon ittifakının güçlendirilmesi uzun vadede Japonya’nın ulusal ve uluslararası çıkarları açısından elzemdir.

Pyongyang Deklarasyonu’na rağmen Kuzey Kore’nin devam eden nükleer faaliyetleri, Japonya açısından ittifakın ve Amerikan nükleer şemsiyesinin sürdürülebilirliğinin önemini bir kez daha ortaya koyarken 2002 yılındaki NDR’de Bush yönetiminin kapasite temelli yaklaşıma vurgu yapması Japonya’da Amerikan yaygınlaştırılmış caydırıcılığının güvenilirliğinin sorgulanmasına yol açmıştır. 2002 NDR’ye göre ABD’nin, müttefiklerinin güvenliği ile tutarlı olarak nükleer silahların en düşük seviyesinde bir caydırıcılık sağlayacağı ifade edilmiş ve nükleer olmayan yeteneklerin geliştirilmesine vurgu yapılmıştır. Her ne kadar NDR’de ABD’nin nükleer kuvvetlerinin güvenlik ortaklarına, bilhassa nükleer, biyolojik ve kimyasal saldırıların bilinen veya şüpheli tehditlerinin varlığında veya şaşırtıcı askeri gelişmelerin olması durumunda güvence vermeye devam edeceğinin altı çizilmiş ve Kuzey Kore, anlık ve beklenmedik durumlara dahil olabilecek bir tehdit olarak tanımlanmış olsa da nükleer olmayan yeteneklerin geliştirilmesinin, ABD’nin nükleer cephanesinin azaltılmasına olanak sağlayacağı düşünülmektedir.⁵²¹ İşte bu yıllarda ABD’nin nükleer silahların rolünü azaltmaya çalıştığı yeni politikasının Japonya’da yarattığı inanılabilirlik kuşkusu, ülkenin kendi nükleer yeteneklerini geliştirmesi seçeneğini yine tartışmaya açmıştır.

2002 yılında Kabine Genel Sekreter Yardımcısı Shinzo Abe, Japonya’nın küçük ve savunma amaçlı bir nükleer cephaneliğe sahip olmasının anayasasına aykırı olmadığını söylediğinde nükleer silah edinme tartışması tekrar gündeme gelmiştir. Mart 2003’te Japonya Savunma Dairesi Genel Müdürü Shigeru Ishiba, Japonya’nın

⁵²⁰ Heigo Sato, “A Japanese Perspective on North Korea: Troubled Bilateral Relations in a Complex Multilateral Framework”, **International Journal of Korean Unification Studies**, Vol. 18, No. 1, 2009, pp. 54–92.

⁵²¹ Hans M. Kristensen, “Nuclear Posture Review Report”, 2002, (Çevrimiçi), <http://home.sogang.ac.kr/sites/jaechun/courses/Lists/b7/Attachments/6/2002%20nuclear%20posture%20review.pdf>, p.3, Erişim Tarihi: 02.01.2019.

düşman ülkelerin balistik füze alanlarına saldırabilme yeteneğini elde etme ihtiyacından bahsetmiştir.⁵²² “Düşman ülkelerin üslerine saldırı teorisi (**attacking the enemy’s bases theory- Teki-kichi Kogeki Ron**)”, Japonya’nın Kuzey Kore füzelerine ve füze üslerine sınırlı vuruş yapma yeteneğine sahip olması teorisidir. Buna göre, hiçbir alternatif kalmadığında Japonya, öz savunma prensibini ihlal etmeyecek bir şekilde ülkesine yönelen saldırıları önlemek için düşmanın füze üslerine saldırabilecekti. Bu teori, SDF kuvvetlerine Kuzey Kore’ye karşı önleyici müdahale yapma hakkı tanımaktadır.⁵²³ Esasında bu teori, yeni değildi. 1956’da Başbakan Ichiro Hatoyama’nın, “başka bir yol mevcut değilse” söylemini kullanarak Amerikan nükleer şemsiyesi doğrultusunda Karşılıklı Güvenlik Antlaşması’nı yenilemek için ABD’ye karşı kullandığı ve işe yarayan bir şantajdı. Ne var ki, Başbakan Junichiro Koizumi bu teklifi kabul etmeyi reddetmiştir.⁵²⁴ Koizumi, Nisan 2003’te Kim Jong-Il’i Irak lideriyle birlikte “despot” olarak nitelendirmiş ve nükleerleşme tartışmalarına yönelik “Japonya barış ve güvenliğini tek başına sağlayamaz ve bu yüzden ABD ile ittifakı var”⁵²⁵ sözleriyle nükleer silah edinme seçeneğinin bugüne kadarki tek alternatifi olan ABD-Japonya ittifakını güçlendirmeyi tercih etmiştir.

Japonya bu dönemde bir taraftan ABD’ye güvenilir bir müttefik olduğunu kanıtlamak için Bush yönetiminin küresel politikalarını desteklerken diğer taraftan Bush’un önceliklerinin aksine kaçırılma konusu odağında Kuzey Kore ile ilişkilerini normalleştirmeye çalışmıştır.⁵²⁶ Yeni ve beklenmedik bir küresel ortamla yüz yüze

⁵²² Press Conference by Director-General of Defense Agency Shigeru Ishiba, August 29, 2003, (Çevrimiçi), <https://www.defense-aerospace.com/article-view/feature/24960/highlights-of-japanese-defense-white-paper.html>, Erişim Tarihi:02.02.2021.

⁵²³ Tomohiko Satake, “Korean Peninsula Division/Unification: From the Security Perspective of Japan,” **Korean Peninsula Division/Unification: From the International Perspective**, (Ed.) Kyuryoon Kim and Jae-Jeok Park, Korea Institute for National Unification, 2012, pp. 129-131.

⁵²⁴ Nitekim bu dönemde yapılan anketler, Japon halkının %97 oranında nükleer silah karşıtı duruşunu yansıtmakla birlikte Tokyo’nun, kendi ülkesinde yeterli caydırıcı kabiliyet sağlayamayacağı için Japonya’nın bağımsız bir nükleer güç haline gelmesinin imkansız olduğu görüşü hakimdir. Bkz: Anthony Difillippo, **Japan’s Nuclear Disarmament Policy and the U.S. Security Umbrella**, Palgrave Macmillan, 2006, p.4; Fred Charles Ikle, Terumasa Nakanishi, “Japan’s Grand Strategy” *Foreign Affairs*, Vol. 69, No.3, 1990, pp. 89-91.

⁵²⁵ Cronin, “The North Korean Threat and the U.S.-Japan Security Alliance: Perceived Interests, Approaches, and Prospects”, p.58.

⁵²⁶ Bu yeni evrenin ilk göstergesi, Japonya’nın ABD’nin Irak ve Afganistan operasyonlarındaki alışılmadık desteğidir. Japonya bu dönemde Afganistan’a özgürlük Operasyon Sürecinde terörle mücadele deniz operasyonlarına ikmal desteği sağlayan “Terörizmle Mücadele Özel Tedbirler Kanununu (the Anti-Terrorism Special Measures Law)” ve Irak’taki çatışma sonrası uluslararası

gelen Koizumi'nin Japonya'nın ABD ile ittifakını güçlendirmeye yönelik girişimleri, Bush yönetimi tarafından memnuniyetle karşılanmıştır. Nitekim 11 Eylül sonrasındaki yeni uluslararası düzen algısı, Bush'un ABD'nin iş birliğinde bulunduğu müttefiklerinden geçmişteki fedakarlıklarının karşılığını talep ettiği ve adete “geri ödeme” aramaya başladığı bir dönemi beraberinde getirmiştir. Kuzey Kore tehdidinin bu algıyla birleşmesi, Japonya'nın ABD ile müttefik ilişkisinin formunu değiştirmiştir. Geçmişte Japonya, ittifaktaki askeri sorumluluklarını genişletme hususunda ABD tarafından “tuzağa düşme” başka deyişle istemediği bir çatışmanın içine çekilme korkusuyla isteksizken yeni güvenlik ortamının oluşturduğu tehditler göz önüne alındığında, Kore Yarımadası'nda beklenmedik bir durum söz konusu olduğunda bile ABD ile daha yakın bir askeri uyumu çıkarlarına uygun görmeye başlamıştır.⁵²⁷ Öyle ki, Koizumi bir basın toplantısında Japonya'nın sadece “çekler yazabileceği” zamanın geçtiğini açıklamıştır. Bunun yerine Japon halkına, “Biz sadece para ödeyebileceğimiz ve tehlikeli olduğu için insan katkısı yapmaktan kaçınabileceğimiz bir durumda değiliz. Test edilen şey ulus olarak ideallerimiz” demiştir.⁵²⁸

Pyongyang'ın zenginleştirilmiş uranyum programının açığa çıkarılması Bush yönetiminin Kuzey Kore'ye yönelik zaten sert tutumunu daha da güçlendirdi. İttifak yükümlülükleri nedeniyle Bush yönetimindeki bu değişim, Japonya'yı Tokyo ve Pyongyang arasındaki diplomatik normalleşme müzakerelerinde Kuzey Kore nükleer

yeniden yapılanma çabalarını destekleyen “Irak'ta İnsani ve Yeniden Yapılanma Yardımı için Özel Tedbirler Yasası (the Special Measures Law for Humanitarian and Reconstruction Assistance in Iraq)” kabul etti. 2003 yılında Savunma Akademisi'nde yaptığı bir konuşmada, Başbakan Junichiro Koizumi, Japonya'nın eylemlerini ittifakla ilişkilendirdi ve Japonya'nın “yeri doldurulamaz müttefikinin” Irak'taki kitle imha silahlarını ortadan kaldırmak için uluslararası toplum adına fedakarlık yaptığını savundu. Dolayısıyla, Koizumi'ye göre ülke içi muhalefete rağmen Japonya'nın müttefik olarak ABD'nin çabalarını mümkün olduğunca desteklemesi doğaldı. Koizumi hükümeti, bir seferde altı ay boyunca Deniz Öz Savunma Kuvvetleri'nin (MSDF) küçük bir filosunu Afganistan'daki operasyonları destekleyen Amerikan ve müttefik gemilerine su ve yakıt sağlamak için Hint Okyanusu'na göndermesine izin veren tartışmalı mevzuatı Japon Diet'ine kabul ettirmeye zorladı. Dahası, ülke içindeki savaş karşıtı muhalefete rağmen Japonya, BM'de Irak işgalini desteklemiş ve Koizumi hükümeti, Irak'taki mücadelenin başlamasından sonra ABD politikasına güçlü bir halk desteği sağlamaya devam etmiştir. Bkz: Przystup, “The U.S.-Japan Alliance: Review of the Guidelines for Defense Cooperation”, p.12.

⁵²⁷ Balbina Y. Hwang, “America's “North Korea Problem” and US-Japan Relations”, **North Korea Challenges for the US-Japan Alliance**, (Ed.) Yuki Tatsumi, Stimson, Washington,DC., 2011, pp.14-15.

⁵²⁸ “Japan Postpones Iraq Deployment,” **BBC News**, November 13, 2003, (Çevrimiçi), <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/3266215.stm>, Erişim Tarihi:12.01.2021.

sorununa öncelik vermeye zorlamıştır. Japonya'nın bu tavrı, ABD ile doğrudan ikili müzakereler talep eden Kuzey Kore tarafından eleştirilmiştir. Kuzey Kore'nin resmi medyası, Japonya'yı Kuzey Kore'ye karşı düşmanca bir politika izleyerek ABD'yi körü körüne takip etmekle suçlamıştır. Kuzey Kore resmi gazetesi Rodong Sinmun, “bu konu, Japonya'nın küstahça harekete geçmesi gereken bir sorun değil çünkü ABD ile Kuzey Kore arasında çözülmesi gereken ikili bir konudur (...) Japonya, Kore Yarımadası'nın nükleer meselesinin çözümü ile ilgilenen bir taraf değil dolayısıyla müdahale etmek için bahaneye veya niteliklere sahip değil” diyerek Japonya'ya kapıları kapatmıştır.⁵²⁹

Çok Taraflı Müzakereler ve ABD-Japonya İttifakında Önceliklerin Ayrışması

Amerikan istihbaratının Kore'nin gizli zenginleştirilmiş uranyum faaliyetlerini raporlaması ve Kuzey Kore'nin Ocak 2003'te Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Antlaşması'ndan çekildiğini deklare etmesinin ardından Bush yönetimi artık ikili müzakereler yerine Pyongyang rejimine karşı Çin, Güney Kore, Japonya ve Rusya'nın bir araya geldiği bir birleşik cephe oluşturmak gerektiğini ifade etmiştir. Bush'un tasarladığı çok taraflı diplomaside anahtar roldeki aktör, komünist rejimle yakın ilişkileri olan Çin'dir. Her ne kadar ABD, bölgeye yönelik politikalarında Çin ile farklı çıkarlara sahip olsa da Kuzey Kore'nin nükleer silahlar edinmemesi noktasında Çin'le ortak bir zeminde buluşabileceğine inanmaktadır.⁵³⁰ Ne var ki, Çin Bush yönetiminin birleşik cephe teklifini, konunun ABD'nin kendisinin çözmesi gereken bir sorun olduğunu ifade ederek reddetmiştir. Çin'in, arabulucu olmak ya da çok taraflı görüşmelere ev sahipliği yapmak konusunda gönülsüz olmasının altında yatan temel

⁵²⁹ “Japan Intervention in Nuclear Issue ‘Ineffective’ – North Korean Radio,” **BBC-AAIW**, January 27, 2003.

⁵³⁰ Bush'a göre, Çin'i ikna etmenin zorluğu her iki tarafın da Kore yarımadasında farklı çıkarlara sahip olmasıydı. ABD, Kore yarımadasında özgürlük isterken Çin, istikrar istiyor; Çin, sınır ötesinden bir mülteci krizinden endişe ederken ABD, insan hakları ve açlık konularında endişe ediyordu. Ancak Bush'ın iki tarafın Kuzey Kore'nin nükleer silah edinmesinin önlenmesi noktasında ortak çıkara sahip olduğu çıkarımına varmıştır. Bush, anılarını yazdığı “Decision Points (Karar Noktaları)” kitabında Ekim 2002'de Çin Başkanı Jiang Zemin ile yaptığı görüşme esnasında Kuzey Kore bahsini açarak Çin'e birlikte politika yürütme çağrısında bulunduğunu şu sözlerle anlatır; “Bu sadece ABD için değil aynı zamanda Çin için de bir tehdittir. ABD ve Çin, Kuzey Kore üzerinde farklı etki türlerine sahiptir. Bizim etkimiz çoğunlukla negatif, sizin ise pozitifdir. Eğer bu etkileri bir araya getirebilirsek, etkileyici bir ekip oluşturabiliriz”. Bkz: George W. Bush, **Decision Points**, New York, Crown Publishers, 2010, p.42.

gerekçeler, Kuzey Kore nükleer meselesini iki ülke arasındaki bir sorun olarak görmesinin yanı sıra Çin yönetiminin Kuzey Kore nükleer silahlarının ülkelerini hedef alacağına ya da Çin için ciddi ya da doğrudan bir güvenlik sorunu oluşturacağına inanmaması olarak sıralanabilir.⁵³¹

Kuzey Kore'nin 2003'te NPT'den çekildiğini duyurması üzerine Bush, Çin'i çok taraflı müzakereye ikna etmek için Japonya kartını oynamıştır. Bush, Kuzey Kore'nin nükleer silah programının devam etmesi durumunda Çin'in Asya'daki tarihsel rakibi Japonya'nın nükleer silah elde etmesini durduramayabileceğini, bölgede nükleer silahlanma yarışının başlamasını önlemek için birlikte çalışabilecek bir pozisyonunda olduklarını belirtmiştir. Şubat 2003'te söylemlerini bir adım daha ileri götürerek diplomatik olarak bu sorunu çözemezlerse, Kuzey Kore'ye askeri bir saldırı düşünebileceğini açıklamıştır.⁵³² Çin, Kuzey Kore'nin NPT'den çekilmesi ve nükleer silahlara sahip olmasının Bush'un da ifade ettiği gibi Güney Kore, Japonya ve Tayvan'da nükleer silahların yayılmasını teşvik ederek bölgede bir silahlanma yarışına neden olabileceğini kabul ederek sürece dahil olmuş ve Çin hükümeti, Kuzey Kore nükleer meselesini adeta Çin'in bir sorunu gibi ele almaya başlamıştır.⁵³³ Böylece II. Dünya Savaşı'nın sonundan itibaren ABD'nin bölgede özellikle de Japonya'da oynadığı “şişedeki mantar tıpa” rolünü Bush'un bir koz olarak kullanması, Çin'i çok taraflı görüşmeleri kabul etmeye zorlamış ve Kore yarımadasının nükleer silahlardan arındırılması hedefini sahiplenmesini beraberinde getirmiştir.⁵³⁴

⁵³¹ Zhu Feng, “China’s Foreign Mediation and the Six-Party Talks on North Korean Nuclear Problem”, **Foreign Affairs Review**, 2008, pp. 23-30.

⁵³² Bush, **Decision Points**, p.424.

⁵³³ Feng, “China’s Foreign Mediation and the Six-Party Talks on North Korean Nuclear Problem”, pp. 23-30.

⁵³⁴ Çin'in 6'lı müzakerelere derin bağlılık göstermesinin ardında yatan birkaç sebep sıralanabilir. Her şeyden önce bu ilgi tarihseldir. Çin, geleneksel olarak Kore yarımadasını ve Kuzeydoğu Asya'yı çıkarlarının yer aldığı komşu bir bölge olarak tanımlıyor. Dolayısıyla nükleer tehdit konusunun bir sonuca bağlanması için bölge ülkelerini teşvik etmek Çin için uygun bir sonuçtur. Dahası, Çin'in yükselişe sürdüğü için Asya ve dünyada barış ve güvenlik ve ekonomik kalkınma için daha fazla “uluslararası sorumluluk” kabul ediyor. Bir diğer sebep ise 2001 yılının yazı itibarıyla Çin-ABD ilişkilerinde yaşanan olumlu gelişmelerdir. Nitekim ABD, Tayvan gibi kimi konularda Çin'in çıkarlarına uygun davranıştır ve karşılığını beklemektedir. Bkz: Chu Shulong, Lin Xinzhu, “A Sixty Party Talks: A Chinese Perspective”, **Asian Perspective**, Vol.32, No.4, 2008, pp.30-31.

Japonya, ABD'nin Kuzey Kore ile yaptığı herhangi bir anlaşmada Japonya'nın çıkarlarını dikkate alacağı beklentisiyle ABD pozisyonlarını mümkün olduğunca desteklemeyi en uygun seçenek olarak görmüştür. Bu nedenle, Japon hükümeti Kuzey Kore nükleer meselesi ile mücadelede ABD'nin çok taraflı yaklaşımını desteklemiştir. Çok taraflı görüşmelerin ilk turunda Japonya, ABD'nin Kuzey Kore'nin nükleer tesislerinin “Tam, Doğrulanmış ve Geri Döndürülemez (**Complete, Verifiable, Irreversible Dismantlement -CVID**)” bir şekilde sökülmesinde ısrar ettiği duruşla benzer talepler iletmıştır. Ayrıca Japonya, Kuzey Kore için ekonomik yardım sağlama istekliliğini ifade etmiş ancak bunu nükleer ve kaçırılma sorunlarını içeren diplomatik normalleşmeden sonra yapacağını açıklığa kavuşturmuştur.⁵³⁵ Pyongyang'ın nükleer programını sona erdirmek için somut adımlar attığı takdirde Japonya'nın Kuzey Kore'ye enerji yardımı sağlamayı düşünmeye hazır olduğunu da belirtmiştir.

2003-2004 yılları arasında gerçekleşen çok taraflı müzakerelerin ilk üç turunda ABD ve Kuzey Kore'nin dişe diş başka bir ifade ile “söze söz, eyleme eylem” politikası çerçevesinde uyguladıkları tavizsiz tavırları herhangi bir net sonuç üretmemiştir.⁵³⁶ Pyongyang, müzakere masasına dördüncü turda oturup oturmayacağı

⁵³⁵ Yoshinori Kaseda, “Japan and the Second North Korean Nuclear Crisis,” **North Korea's Second Nuclear Crisis and Northeast Asian Security**, (Ed.) Seung Ho Joo and Tae Hwan Kwak, Burlington, Ashgate Publishing, 2007, p. 114.

⁵³⁶ ABD, müzakereleri Kuzey Kore'ye karşı mümkün olan en geniş Kuzeydoğu Asya birleşik cephesini kurulması ve nükleer silah programının tamamen, doğrulanabilir ve geri döndürülemez şekilde sökülmesi fırsatı olarak görürken Pyongyang müzakereleri başta Çin olmak üzere yeni bir ekonomik yardım ve enerji yardımı da dahil olmak üzere çok fazla ilave yardım ve teşvik aracı olarak kullanmıştır. Bkz: Edward Cody, Anthony Faiola, “N. Korea's Kim Reportedly in China for Talks”, **Washington Post**, April 20, 2004; Ralph A. Cossa, “CVID, WMD, and Elections Galore”, **Comparative Connections**, Vol. 6, No.1, 2004. Müzakerelerin ilk üç turunda ABD, Kuzey Kore'nin tüm nükleer faaliyetlerinin tam bir listesini sunması ve tüm nükleer faaliyetlerini durdurması; tüm parçalanabilir malzemelerin sabitlenmesi, tüm yakıt çubuklarının ve tüm nükleer silahların ve silah bileşenlerinin gözlemlenebilir bir şekilde devre dışı bırakılmasına izin vermesi gerekliliğini koşulları olarak öne sürmüştür. Kuzey Kore taahhütlerini yerine getirirken diğer taraflar da ilgili adımları atacaktırlar. Bkz: Charles L. Pritchard, “The Korean Peninsula and the Role of Multilateral Talks”, **Disarmament Forum**, Vol.1, 2005, (Çevrimiçi), https://www.peacepalacelibrary.nl/ebooks/files/UNIDIR_pdf-art2275.pdf, Erişim Tarihi: 20.07.2020. Kuzey Kore'nin çözüm teklifine göre ise, Kuzey Kore ve Japonya, Kuzey Kore ve Güney Kore arasında ekonomik iş birliğinin garanti edilmesi ve ABD ve Japonya ile diplomatik ilişkilerin kurulmasını içeren Çerçeve Antlaşması benzeri bir füze antlaşması önerilmektedir. Pyongyang, nükleer programın sökülmesinin ABD'nin düşmanca tavırlarının azalmasına bağlı olduğunu, saldırmazlık anlaşmasının düşmanlıktaki bu azalmanın ölçütü olduğunu, böyle bir anlaşmanın yasal bağlayıcı olması gerektiğini ve bu eylemin aynı anda yapılması gerektiğini ileri sürmüştür. Bu tamamıyla Kuzey Kore'nin “söze söz eyleme eylem” politikasının bir çıktısıdır. Pyongyang'ın eşit zamanlı koşullarının listesine ABD'nin yanıtı, Pyongyang'ın nükleer programını

kararını vermeden önce 8 Kasım 2004'te yeniden başkan seçilen Bush yönetiminin ikinci döneminde nasıl bir politika izleyeceğini yakından takip etmiş ve bekle-gör taktiğini uygulamıştır. Pyongyang hükümetine göre ABD, güven arttırıcı bir tutum benimsemeliydi aksi halde bu “yanlış tutumuna” devam ederse görüşmelerin devam etmesi zor görünüyordu. Pyongyang, sürdürdüğü politikada ısrarcı olmasına rağmen müzakere sürecinin devamından yanadır. Ne var ki, ikinci Bush döneminin yeni atanan Dışişleri Bakanı Condoleezza Rice'ın “Elbette, dünyamızda zulüm karakolları (**outposts of tyranny**) var ve Amerika her kıtada ezilen insanlarla aynı safta yer alıyor”⁵³⁷ ifadesi ve Kuzey Kore'yi bir “zulüm karakolu” olarak tanımlaması, Pyongyang'ın ikinci Bush dönemine ilişkin beklentilerini boşuna çıkarmıştır. Bir diplomatik kilitlenme yaşanmıştır. 15 Şubat 2005'te Pyongyang, Bush yönetiminin Kuzey Kore'yi izole etmeye ve boğmaya çalışan ve her zamankinden daha fazla gizlenmiş olan politikasıyla başa çıkmak için kendini savunmak amaçlı nükleer silahlar ürettiğini ve bu nedenle süresiz olarak çok taraflı müzakerelere katılımı askıya almak zorunda kaldığını ifade etmiştir.⁵³⁸ Bu açıklama, aynı zamanda Kuzey Kore'nin nükleer silaha sahip olduğunun ilk resmi açıklamasıdır.

Çin ve Güney Kore'nin yoğun arabulucu diplomasisiyle ABD baş müzakerecisi Christopher Hill ve Kuzey Kore Dışişleri Bakan Yardımcısı Kim Kye Gwan Temmuz 2005'te bir araya gelmiştir. Christopher Hill, Kuzey Kore ile görüşmede Japonya'nın kaçırma sorununu bir kenarda tutmuştur. ABD, Kuzey Kore'yi müzakere masasına getirmeye öncelik vermiştir bu nedenle de Japonya'nın pozisyonunu destekleme konusunda hevesli değildir. Bu durum, iki hükümet arasında duruş boşluğu yaratmıştır.⁵³⁹ Kaldı ki çok taraflı görüşmeler sırasında da Japonya kaçırılma sorununun kendisi için “en önemli gündem” olduğunu açıklayarak diğer taraflardan

müzakerelerin öncüsü olarak sökmektedir. Bkz: “Keynote Speeches Made at Six-way Talks”, **KCNA**, August 29, 2003.

⁵³⁶ Anne Wu, “What China Whispers to North Korea”, **The Washington Quarterly**, Vol. 28, No. 2, 2005, pp. 39-44.

⁵³⁷ “Rice Targets 6 ‘Outposts of Tyranny’”, *The Washington Times* January 19, 2005, (Çevrimiçi), <https://www.washingtontimes.com/news/2005/jan/19/20050119-120236-9054r/>, Erişim Tarihi: 12.01.2021.

⁵³⁸ Samuel S. Kim, “China’s Conflict-Management Approach to the Nuclear Standoff on the Korean Peninsula”, **Asian Perspective**, Vol.30, No.1, 2006, p.22.

⁵³⁹ Katsuhisa Furukawa, “Japan–US Cooperation on North Korea: Regional Perspectives”, **North Korea Challenges for the US-Japan Alliance**, (Ed.) Yuki Tatsumi, Stimson, 2011, pp.47-48.

bu konunun Tokyo için önemini anlamalarını istemiş olmasına rağmen ABD, Çin ve Güney Kore'den yalnızca isteksiz bir destek bulmuştur. Japon diplomatlar arasında Hill'e olan eleştiriler, O'nu "Kim Jong-Hill" olarak niteleyecek bir boyuta ulaşmıştır. Tokyo, çok taraflı müzakerelerdeki tarafların kaçırma sorununu çözmek için iş birliği yapacaklarını umut ederken ABD, Japonya'nın pozisyonunun Pyongyang'ın müzakere sürecine olan ilgisini kaybetmesine neden olabileceğinden korkmaktadır.

Eylül 2005'te müzakerelerin dördüncü turunda taraflar bir Ortak Deklarasyonda mutabık kalmışlardır. Pyongyang sivil ve askeri nükleer silah programlarından vazgeçmeyi ve NPT'ye dönmeyi kabul etmiştir. Buna karşılık, çok taraflı müzakerelerin diğer üyeleri güvenlik güvenceleri, daha güçlü ekonomik ilişkiler ve nihai siyasi normalleşme sözü vermiştir. ABD de rejime özel güvenlik garantileri vermiş ve Kuzey Kore'ye konvansiyonel veya nükleer silahlarla saldırmak gibi bir niyetinin olmadığını, Kuzey Kore'nin egemenliğine saygı göstereceğini ve bu devletle ilişkilerini normalleştirmek için çalışacağını ifade etmiştir.⁵⁴⁰

Ortak Deklarasyonda "Kuzey Kore ve Japonya'nın "talihsiz geçmişin çözülmesi ve kaygı verici meseleler temelinde Pyongyang Deklarasyonu uyarınca [ikili] ilişkileri normalleştirmek için adımlar atmalıdır." denilmektedir.⁵⁴¹ Bu, Kuzey Kore'nin kaçırma sorununu çözme yükümlülüğü de dahil olmak üzere Pyongyang Bildirgesi kapsamındaki görevlerinin "çok taraflılaştırıldığı" anlamına gelmektedir. 9-11 Kasım 2005 tarihleri arasında çok taraflı görüşmelerin beşinci turunda Japonya, biri nükleer sorun diğeri enerji ve ekonomik yardım olmak üzere iki çalışma grubunun oluşturulmasını önerdi. Japon hükümeti açısından bu oldukça dikkate değer bir gelişmeydi.⁵⁴² Ne var ki, 2005'te Ortak Deklarasyon ile Japonya'nın da hem güvenlik hem de kaçırma sorununa yanıt veren bir uzlaşya varılmışken ABD'nin, Kuzey Kore'nin yasadışı faaliyetlerine aracı olduğu gerekçesiyle Banco Delta Asya'ya tek

⁵⁴⁰ Kerr, "North Korea Talks chieve Breakthrough".

⁵⁴¹ "Joint Statement of the Fourth Round of the Six-Party Talks", **Ministry of Foreign Affairs of Japan**, September 19, 2005, (Çevrimiçi), https://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/n_korea/6party/joint0509.html, Erişim Tarihi: 15.01.2021.

⁵⁴² Izumikawa, "North Korea Problems" and US-Japan Relations: A View from Japan", p.38.

tarafli mali yaptirim uygulaması görüşmeleri durdurmuştur.⁵⁴³ Taraflar Kasım 2005'te tekrar bir araya geldiğinde, görüşmeler hiçbir yere gitmemiş ve Kuzey Kore'nin nükleer programı konusu, görünüşe göre Pyongyang'ın yasadışı faaliyetlerinin ve onları destekleyen ön şirketlerle ilgili endişelerin gölgesinde kalarak ikincil plana atılmıştır. Kuzey Kore, bunun üzerine 2006'da yeni bir nükleer test yapmıştır.⁵⁴⁴

ABD'nin tek taraflı hamlesinin ardından gerçekleşen Kuzey Kore'nin Ekim 2006'daki testi, Japonya'nın ittifakın güvenilirliğini sorgulamasına yol açmış ve kıdemli Liberal Demokrat Parti üyesi Shoichi Nakagawa ve ardından Dışışleri Bakanı Taro Aso, nükleer olmayan ilkelerin yeniden gözden geçirilmesi için bir kamuoyu tartışması çağrısında bulunmuştur. Taro Aso, Japonya için nükleer silah bulundurmak dahil tüm seçenekleri tartışmanın önemli olacağını savunmuştur.⁵⁴⁵ Her ne kadar Nakawaga ve Taso'nun çağrısı, Japonya'nın değişikliklere bağlı olarak nükleer olmayan bir devlet olarak kalma taahhüdünü yeniden gözden geçirmesi yönündeki kamuoyu desteğini arttırmış olsa da (2005 yılındaki anketlerde Japon kamuoyunun nükleer silah edinme konusundaki desteği sadece %6 iken testten sonra bu oran

⁵⁴³ 15 Eylöl 2005 tarihinde ABD Hazine Bakanlığı, ABD PATRIOT Yasası'nın 311. maddesi uyarınca harekete geçerek Macao'da Banco DeltaAsia'yı (BDA) "birincil kara para aklama sorunu" olarak belirlemiştir. Hazine'nin terörizm ve finansal istihbarat müşteşarı Stuart Levey, Banco Delta Asia'nın Kuzey Kore hükümetinin kara para aklama kontrollerinde önemli ölçüde iyileştirilmesi gereken bir bölge olan Macao aracılığıyla yolsuz mali faaliyetlerde bulunmaya istekli olduğunu söylemiştir. Macao, Kuzey Kore'nin kara para aklama faaliyetlerinin merkeziydi. Levey ayrıca, bankanın Kuzey Koreliler için yürüttüğü yasadışı faaliyetleri vurguladı ve ABD bankalarının orada iş yapmasını yasakladı. Bkz: U.S. Department of Treasury, "Treasury Designates Banco Delta Asia as Primary Money Laundering Concern under USA PATRIOT Act," press release, September 15, 2005, (evrimii), <https://www.treasury.gov/press-center/press-releases/pages/js2720.aspx>, Erişim Tarihi: 15.08.2020. Dışışleri Bakanlığı yetkilisi William Bach'a göre, Kuzey Kore hükümeti otuz yıldan fazla bir süredir yasadışı faaliyetlerde aktif olarak yer almaktadır. Yaklaşık 30 yıldır Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti yetkilileri, narkotik ve insan ticareti gibi diğer suç faaliyetlerinde için tutuklandı. Ayrıca, son zamanlarda özellikle Japonya'daki bir dizi metamfetamin ele geçirme olayından Kuzey Korelilerin metamfetamin ilaçlarının trafiğine girdiği ve muhtemelen ürettiği konusunda çok açık belirtiler vardı. Bkz: William Bach, Office of African, Asian, and European Affairs, Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs, Department of State, testimony, Hearing on Drugs Counterfeiting and Arms Trade, Senate Subcommittee on Financial Management, the Budget, and International Security, May 20, 2003, (evrimii), <https://www.govinfo.gov/content/pkg/CHRG-108shrg88250/html/CHRG-108shrg88250.htm>, Erişim Tarihi: 15.08.2020.

⁵⁴⁴ Marianne Hanson, Rajesh Rajagopalan, "Nuclear Weapons: Asian Case Studies and Global Ramifications", **Security politics in the Asia-Pacific: A Regional Global Nexus**, (Ed.) William T. Tow, Cambridge, Cambridge University Press, 2009, pp.238-239.

⁵⁴⁵ Axel Berkofsky, "Japan's North Korea Policy: Trends, Controversies and Impact on Japan's Overall Defence and Security Policy, **AIES Studien**, 2011, p.16.

%17'ye yükselmiştir⁵⁴⁶) Aso'nun niyetinin, ABD'nin yaygınlaştırılmış caydırıcılık taahhütlerini ve ittifaka bağlılığını yeniden doğrulatmak olduğu söylenebilir. Nitekim Ekim 2006'da ABD Başkan Yardımcısı Condoleezza Rice ve Taso Tokyo'da bir araya gelmişler ve Rice, Japonya'ya yönelik Amerikan taahhütlerinin eksiksiz yerine getirileceğini söylemesi üzerine Taso, Japonya'nın Kuzey Kore'ye karşı bir nükleer silah programı yürütmeye niyetli olmadığına dair güvence vermiştir.⁵⁴⁷

“Yalnız Kurt Japonya”

Japonya'nın Kuzey Kore'nin nükleer veya füze programlarından ziyade kaçırma konusuna odaklanması, Bush yönetiminin ABD ulusal güvenlik çıkarlarına tabi olan insan hakları kaygılarını ele almaya başladığı bu döneme denk düşmektedir. Ayrışan öncelikler iki müttefik arasında gerginliğe ve sürtünmeye neden olarak her iki ülkenin Kuzey Kore konusundaki genel konumunu zayıflatmıştır. Pyongyang, iki müttefik arasında öncelik farklılığını bir araç olarak kullanmak istemiştir. Nitekim, Japonya açısından da kaçırılma konusu zamanla Kuzey'in nükleer ve füze programlarının gerisinde kalmaya başlamıştır. Bunun üzerine Pyongyang, müttefikler arasındaki çıkarların ayrıştırılması açısından Japonya'ya nükleer konudaki isteklerini ölçeklendirirse kaçırma sorunu dolaylı olarak çözebileceklerini önermiştir. Bush yönetimi, Koizumi hükümetinin Kuzey Kore ile daha büyük konularda hiçbir anlaşmanın kaçırılma sorununu çözmeden gerçekleşmeyeceği konusundaki duruşuna desteğini açıklayarak Japon endişelerini yatıştırmaya çalışmaktadır. Bu arada Japon hükümeti, Kuzey Kore'nin nükleer programlarının ve tesislerinin tamamen ortadan kaldırılması ihtiyacından taviz verilemeyeceğini belirtmektedir. ABD ve Japonya'nın birbirlerinin önceliklerini göz ardı etmeyeceklerine dair sözlü taahhütlerine rağmen Kuzey Kore konuyu, Japonya ile ABD kaldırıcını zayıflatabilecek Japonya ile ikili bir

⁵⁴⁶ Mike M. Mochizuki, “Japan Tests the Nuclear Taboo”, **Nonproliferation Review**, Vol. 14, No. 2, 2007, p.307; Llewelyn Hughes, “Why Japan Will not Go Nuclear (Yet): International and Domestic Constraints on the Nuclearization of Japan”, **International Security**, Vol. 31, No. 4, 2007, pp. 89-90.

⁵⁴⁷ Thom Shanker, Norimitsu Onishi, “Japan Tells Rice It Will Not Seek Nuclear Weapons”, **The New York Times**, October 18, 2006, (Çevrimiçi), <https://www.nytimes.com/2006/10/18/world/asia/18cnd-korea.html>, Erişim Tarihi:18.01.2021.

yan anlaşma yapmak veya ikili görüşmelerde ve çok taraflı görüşmelerde uzlaşmazlık için bir mazeret oluşturmak amacıyla bir söz olarak kullanmaya devam etmiştir.⁵⁴⁸

Her ne kadar Bush yönetimi, Japonya'ya kaçırma konusunun göz ardı edilmeyeceği hususunda taahhüt verse de 2006 yılında Kuzey Kore'nin nükleer füze testi, Japonya'yı Kuzey Kore'ye verilecek karşılık noktasında daha özerk bir noktaya taşımıştır. Japon hükümeti bir yandan ABD'nin kaçırma meselesine olan bağlılığını artırmaya çalışmış diğer yandan da Kuzey Kore üzerindeki ekonomik baskıyı arttırmak için tek taraflı yaptırımlar uygulamıştır.⁵⁴⁹ 2006 testine Japonya'nın cevabı, Güvenlik Konseyi Kararlarına ve kendi iç yasalarına dayanarak çeşitli ekonomik yaptırımlar benimsemek olmuştur. Her şeyden önce Japonya, Kuzey Kore'den ithalatı durdurmuş ve Kuzey Kore vatandaşlarının Japonya'ya girmesini ve Kuzey Kore gemilerinin Japon limanlarına girişini yasaklamıştır.⁵⁵⁰ Eylül 2006'da yapılan seçimlerde Başkanlığı Koizumi'den alan Shinzo Abe liderliğindeki Japonya'nın Pyongyang'ın eylemlerine tepkisi ABD'den daha sert olmuştur. Japonya, BM Güvenlik Konseyine Kuzey Kore ve BM üye ülkeleri arasındaki neredeyse tüm ekonomik işlemleri yasaklayacak bir teklif sunmuştur. Konsey'den beklediği önlemleri göremeyen Japonya, onları tek taraflı olarak uygulamıştır.

Dahası, Kuzey Kore'nin füze ve nükleer testlerine tepki olarak savunma ve askeri birikimini yoğunlaştırmaya başlamıştır.⁵⁵¹ 2004'ten başlayarak Japonya, Japonya'daki hedefleri vurmadan kısa süre önce düşman füzelerini vurmak için Patriot gelişmiş önleme füzeleri satın almaya başlamıştır. Japon hükümeti, ABD yapımı Aegis ve Pac-3 (**Patriot Advanced Capability**) savunma sistemlerinden oluşan çok katmanlı bir savunma sistemi oluşturmayı planlamıştır. Japonya başlangıçta bu gelişmiş önleme füzelerini satın almak için 1 milyar dolar harcamayı taahhüt

⁵⁴⁸ Cronin, "The North Korean Threat and the U.S.-Japan Security Alliance: Perceived Interests, Approaches, and Prospects", p.60.

⁵⁴⁹ Izumikawa, "North Korea Problems" and US-Japan Relations: A View from Japan", p.38.

⁵⁵⁰ Kaseda, "Japan and the Second North Korean Nuclear Crisis," pp.125-126.

⁵⁵¹ Christopher W. Hughes, "'Super-Sizing' the DPRK Threat: Japan's Evolving Military Posture and North Korea," **Asian Survey**, Vol. XLIX, No. 2, 2009, p. 308.

etmiştir.⁵⁵² Temmuz 2006’da Japon hükümeti Balistik Füze Savunma Sisteminin (**Ballistic Missile Defence- BMD**) inşasını hızlandırmaya karar vermiştir.⁵⁵³ Nitekim 2007’de Pac-3 ve Aegis sistemleri konuşlandırılmıştır. Her ne kadar Japon hükümeti BMD’nin, Japonya’nın savunma odaklı politikasına sıkı sıkıya bağlı olarak konuşlandırılacağını vurgulasa da BMD, Japonya’nın ABD’nin caydırıcı güçlerine bağımlılıktan kendi aktif savunmasına geçişi ve ülkesini kendi füze savunma kalkanyla koruma istekliliği açısından büyük bir adım ve kaymadır.

13 Şubat 2007’de yeniden başlayan müzakerelerde taraflar, 2005 yılında kabul edilen Ortak Deklarasyonun tamamlanması yönünde kırılğan bir uzlaşya varmıştır. Buna göre, Kuzey Kore Yongbyong nükleer tesislerini mühürleyecek ve UAEA’nın teftişlerine izin verecek olup tüm nükleer tesislerin listesini diğer taraflarla paylaşacaktır. Dahası, tüm taraflar ekonomik, enerji ve insani yardım konusunda iş birliği yapmayı kabul etmişlerdir. Bu bağlamda, ilk aşamada Pyongyang’a acil enerji yardımı sağlanmasına karar verdiler. 50.000 ton ağır akaryakıt eşdeğer acil enerji yardımının ilk sevkiyatı 60 gün içinde başlayacaktı.⁵⁵⁴ En dikkat çekici nokta ise Pyongyang’ın nükleer programını içeren belgeleri teslim etmesi ve Yongbyon nükleer tesisinde faaliyetlerin durdurularak sökülmesi karşılığında ABD’nin Kuzey Kore’yi terörizmin devlet sponsorları listesinden çıkarmayı kabul etmesidir.⁵⁵⁵

⁵⁵² Samuel S. Kim, **The Two Koreas and The Great Powers**, New York, Cambridge University Press, 2006, pp.198-199.

⁵⁵³ 2004’ten başlayarak Japonya, Japonya’daki hedefleri vurmadan kısa süre önce düşman füzelerini vurmak için Patriot gelişmiş önleme füzeleri satın almaya ve konuşlandırmaya ve düşman füzelerini yeryüzünün atmosferine girmeden önce Standart Füze sistemine müdahale etmeye başladı. Japonya başlangıçta bu gelişmiş önleme füzelerini satın almak için 1 milyar dolar harcamayı taahhüt etmiştir. Bkz: Kim, **The Two Koreas and The Great Powers**, pp.198-199.

⁵⁵⁴ “North Korea—Denuclearization Action Plan: Initial Actions for the Implementation of the Joint Statement,” **Department of State**, February 13, 2007, (Çevrimiçi), <https://2001-2009.state.gov/r/pa/prs/ps/2007/february/80479.htm>, Erişim Tarihi: 20.08.2020.

⁵⁵⁵ Bruce E. Bechtol, **Defiant Failed State: The North Korean Threat to International Security**, Lincoln, University of Nebraska Press, 2010, pp. 90-91; Arshad Muhammed, “Rice Says Verifying N. Korea Declaration to Take Time,” **Reuters**, April 17, 2008; (Çevrimiçi), <https://www.reuters.com/article/us-korea-north-usa-idUSN1722700420080418>, Erişim Tarihi: 20.08.2020; Winston Lord, Leslie H. Gelb, “Yielding to N. Korea Too Often,” **Washington Post**, April 26, 2008, (Çevrimiçi), <https://www.almendron.com/tribuna/yielding-to-n-korea-too-often/>, Erişim Tarihi: 15.08.2020.

2007’de varılan kırılgan uzlaşya uygun olarak Ekim 2008’de ABD’nin Kuzey Kore’yi terörizmin sponsorları listesinden çıkarması, ABD-Japonya arasında bir diğer duruş farkını açığa çıkartmıştır. Japonya, bunu adeta ihanete uğramak olarak yorumlamıştır. Çünkü bu karar, kaçırılma konusunda ilerleme kaydedilmemesine rağmen uzlaşmaya yol açan bir harekettir. Bu nedenledir ki, bu dönemde Japonya-ABD ilişkisi, Tokyo ve Washington arasındaki ilişkilerin kötüleştiğine dair genel bir algı ile karakterize edilmektedir. Medya ve kamuoyu araştırmaları Japonya’da ABD karşıtı duyguların belirgin bir şekilde arttığını ortaya koyarak bu algıyı haklı kılmıştır.⁵⁵⁶ Tüm bu gelişmelerin üzerine Tokyo sert bir tavır takınmış ve uzlaşda sözü geçen tarafların 50.000 ton petrol sağlamasını reddetmiştir.⁵⁵⁷ Japonya, ağır petrol tedarik etmeyi reddederken diğer dört ülkenin maliyetini artırarak Kuzey Kore ve diğer dört taraf karşısında pazarlık gücünü arttırmaya çalışmıştır.

2009 yılına gelindiğinde Bush yönetimi görevden ayrılmaya hazırlanırken, taraflar arasındaki ilişkiler azalmaya ve çok taraflı müzakerelere katılan ülkeler dağılmaya başlamıştır. Kuzey Kore’nin müzakere masasına oturması, 2001-2009 döneminde statükonun geleceğine dair beklentilerinin umutsuz olmadığı ve statükoyu kazanç olasılığı olan kabul edilebilir statüko olarak tanımladığını göstermektedir. Ayrıca Bush yönetiminin Kuzey Kore ile Japonya’nın beklentilerini göz ardı ederek bir uzlaşma yapma ihtimali ve ABD ve Japonya’nın farklılaşan öncelikleri, Japonya’da ABD’nin etkisinden bağımsız diplomatik girişimler için farkındalık yaratmıştır.

3.2.3. Kore’nin “Stratejik Sabır(sız)lığı” (2009-2017 Yılları): Statikten Dinamiğe Kayan Japon Caydırıcılığı

2009 yılında göreve başlayan Barack Obama yönetiminin askeri, ekonomik ve diplomatik önceliği, Asya Pasifik ve özellikle de Çin’di. Dolayısıyla Kuzey Kore ikincil plana atılmıştı. ABD, Kuzey Kore ile doğrudan ilişki kurmaktan vazgeçmiş ve Kuzey Kore nükleer sorununu çözmek için ABD-Çin iş birliğinin önemini

⁵⁵⁶ Linus Hagstrom, “Normalizing Japan: Supporter, Nuisance, or Wielder of Power in the North Korean Nuclear Talks,” *Asian Survey*, Vol. XLIX, No. 5, 2009, p.845.

⁵⁵⁷ Izumikawa, “North Korea Problems” and US-Japan Relations: A View from Japan”, p.38.

vurgulamıştır.⁵⁵⁸ Obama, ikili ilişkilerin daha yakın bir askeri ve diplomatik ortaklığa doğru kademeli ilerlemesi yönünde devam edeceğini öngördüğü için Tokyo ile ilişkiler de dış politika gündemindeki en acil öncelikler arasında yer almamıştır.⁵⁵⁹

Eylül 2009’da yapılan Japon genel seçimleri, bu durumu tamamen değiştirmiştir. Obama yönetimi Yukio Hatoyama’nın büyük farkla kazandığı seçim zaferini, Doğu Asya’daki ABD pozisyonunun tamamına değilse bile Japonya ile olan güvenlik düzenlemelerinin temelini oluşturan yapıya bir ayaklanmanın başlangıcı olarak algılamıştır.⁵⁶⁰ Hatoyama, Japonya’nın bölgesel kimliğini ön plana çıkaran bir stratejik vizyon benimsemiştir. Nitekim 2009 yılında Hatoyama’nın sözlerine kulak verirse; “Japonya-ABD ilişkileri diplomamızın önemli bir ayağıdır. Bununla birlikte, Asya’da bulunan bir ulus olarak kimliğimizi de unutmamalıyız...Doğu Asya bölgesi... Japonya’nın temel varlık alanı olarak kabul edilmelidir.”⁵⁶¹ Hatoyama hükümetinin temel hedeflerini; ABD’nin siyasi ve ekonomik aşırılıklarını sınırlamak, Japonya’nın siyasi ve ekonomik bağımsızlığını sürdürmek ve ABD ve Çin arasında kaldığında ulusal çıkarlarını korumak olarak sıralamıştır.⁵⁶²

Ne var ki, Hatoyama göreve başladıktan yaklaşık sekiz ay sonra istifa etmiştir. Aralık 2012’de Shinzo Abe’nin Japon Başbakanı olarak seçilmesi, Obama yönetimi ile Japonya arasındaki ilişkide köklü bir değişikliği tetiklemiştir. Abe’nin ulusal iyileşme vizyonu hem güvenlik hem de ekonomik alanlarında Obama’nın Pivot Stratejisinin gündemi ve stratejik öncelikleriyle büyük ölçüde örtüşmektedir. Pivot’un yazarları, Japon güvenlik rolünün genişletilmesini ve ittifakın daha da

⁵⁵⁸ Kurt M. Campbell, “U.S. Policy Toward North Korea, Remarks at Senate Foreign Relations Committee”, **U.S. Department of State**, Washington, DC, March 1, 2011, (Çevrimiçi), <https://2009-2017.state.gov/p/eap/rls/rm/2011/03/157472.htm>, Erişim Tarihi: 25.08.2020.

⁵⁵⁹ M. Green, N. Szechenyi, “US-Japan Relations: A Fresh Start”, **Comparative Connections**, Vol.11, No.1, 2009, pp. 1–9.

⁵⁶⁰ Micheal Green, **By More Than Providence: Grand Strategy and American Power in the Asia Pacific Since 1783**, New York, Columbia University Press, 2017; Matteo Dian, **The Evolution of the US-Japan Alliance: The Eagle and the Chrysanthemum**, Oxford, Chandos Publishing, 2014.

⁵⁶¹ Y. Hatoyama, “In Hatoyama’s “Fraternity”, People the End, not Means”, **Japan Times**, 9 September 2009, (Çevrimiçi), <https://www.japantimes.co.jp/opinion/2009/09/09/commentary/world-commentary/in-hatoyamas-fraternity-people-the-end-not-means/>, Erişim Tarihi: 14.08.2020.

⁵⁶² Y. Hatoyama, “A New Path for Japan”, **New York Times**, 27 August 2009, (Çevrimiçi), <https://www.nytimes.com/2009/08/27/opinion/27iht-edhatoyama.html>, Erişim Tarihi: 15.08.2020.

güçlendirilmesini öngörüyordu. Bu amaçla Abe yönetimi, uluslararası ve bölgesel güvenlik durumunda değişikliklere neden olan çeşitli olaylara yanıt verebilmek için güvenlik politikasını kademeli bir şekilde yeniden düzenlemiştir.⁵⁶³ Şüphesiz bu noktada temel belirleyici, Kuzey Kore faktörüdür.

Obama yönetimi, Soğuk Savaş'tan bu yana Amerikan yönetimleri içerisinde nükleer silahlara sahip Kuzey Kore'yi neredeyse hiç dikkate almayan ilk yönetimdir. Yeni yönetim göreve başladığında mali kriz ve Irak Savaşı gibi diğer acil konularla uğraşırken, Pyongyang ikincil plana atılmıştı ve ABD'nin dikkatini çekmekte çaresizdi. Kuzey Kore liderliği “düşük öncelikli” bir konu olarak kalmak istemeyerek giderek daha sabırsız hale gelmiştir. Kuzey Kore 2009 yılına dek “tırmandırmak kazandırıyor” örüntüsüne alışkın olarak öncelikle nükleer silahlanıyor daha sonra nükleer silahlardan arınması için bir dizi fayda ile ödüllendiriliyordu. Obama döneminde Pyongyang, geçmişte deneyimlediği döngüden farklı bir yanıtla karşılaştıkça provokatif eylemlerini adım adım arttırarak ve bir dizi füze fırlatarak “beni unutma” mesajı vermeye çalışmıştır.⁵⁶⁴

Obama yönetiminin tüm bu eylemlere cevabı, benimsediği “stratejik sabır” politikasıyla olmuştur. Stratejik sabır politikasının temel duruşu, Kuzey Kore'nin nükleer silahlardan arındırma taahhüdünü gösteren somut kanıtları sunana kadar ABD'nin Pyongyang ile müzakere etmemesiydi. Stratejik sabır politikası, bir taraftan Kuzey Kore'nin provokatif eylemlerine karşı ABD'nin hem BM Güvenlik Konseyi hem de Güney Kore ve Japonya gibi bölgesel müttefikler ile iş birliği yaparak uluslararası yaptırımlar uygulamasını öngörüyor diğer yandan da Kuzey Kore'nin uzun zamandır devam eden müttefikleri ve en büyük ticaret ortağı olan Çin'i, Pyongyang'ın nükleer programını ve askeri provokasyonlarını durdurması için daha

⁵⁶³ Hirofumi Tosaki, “The North Korean Nuclear Issue and Japan’s Deterrence Posture”, **Japan and the World**, Japan Digital Library, 2017, pp.1-2. Bu makalenin orijinali i “Kitachosen no Kakumondai to Nihon no Yokushitaisei: Genjo to Kadai” in the Japan Institute of International Affairs’ Report on the Korean Peninsula (March 2016), Chapter 13, 139-155, şeklinde yayınlanmıştır. Japon uluslararası İlişkiler Kurulu tarafından İngilizceye çevrilmiştir.

⁵⁶⁴ Hong Nak Kim. “U.S.-North Korea Relations under the Obama Administration: Problems and Prospects”, **North Korean Review**, Vol. 6, No.1, 2010, p.26-27.

fazla baskı yapmaya ikna etmeyi içeriyordu.⁵⁶⁵ ABD'nin stratejik sabır politikası, Kuzey Kore'de yalnızca söylem ve caydırıcılık duruşunun farklılaşmasına yol açmamış aynı zamanda statükonun geleceğine ilişkin beklentilerini de kazanç olasılığı olan kabul edilebilir statükodan kayıp olasılığı olan daha kabul edilebilir statükoya kaydırmıştır. Stratejik sabır, istenmeyen sonuçlar doğurmuş⁵⁶⁶ ve Kuzey Kore'yi adeta “korkutucu savaşçıya” dönüştürmüştür.⁵⁶⁷

Kuzey Kore'nin nükleer politikasının 2010 yılında ABD'nin Nükleer Duruş Raporu'na dek ilk kullanılmayı içeren minimum caydırıcılık olduğu söylenebilir. Washington'un nükleer politikasının ayrıntılarını içeren 6 Nisan 2010'da yayınlanan ve bölgesel ve ittifaklara dayalı caydırıcılığı vurgulayan NDR'de, ABD'nin NPT'ye taraf olan ve nükleer silahların yayılmasını önleme yükümlülüklerine uygun olarak

⁵⁶⁵ Emma Chanlett Avery, Mark E. Manyin, Mary Beth D. Nikitin etc., “North Korea: U.S. Relations, Nuclear Diplomacy, and Internal Situation”, **CRS Report, Congressional Research Service**. January 15, 2016, pp.6-7.

⁵⁶⁶ Obama yönetimim Kuzey Kore politikası, esasında “hiçbir şey yapmamakla” tanımlanmış ve eleştirilmiştir. Her şeyden önce ABD tarafından ciddiye alınmak ve müzakere koşullarının kabul edilmesiyle pazarlık etmek isteyen Kuzey Kore'nin geri plana atılarak ve statükodan memnuniyetini artırıcı herhangi bir adım atılmaksızın yalnızca yaptırımlarla masaya oturmasını beklemek, Pyongyang'ın geçmişteki davranışları gözlemlendiğinde pek gerçekçi değildir. Nitekim ABD'nin stratejik sabrı, Kuzey Kore'de sabırsızlığa yol açmıştır. Bkz: Taehyung Ahn, “Patience or Lethargy? U.S. Policy toward North Korea under the Obama Administration”, **North Korean Review**, Vol.8, No.1, 2012, pp. 77-78. Obama yönetimi, nükleer silahların yayılması tehdidini çözme çalışmalarında hiçbir stratejiye sahip olmamakla eleştirilmiştir. Dahası, stratejik sabır politikasının, Kuzey Kore'nin nükleer koleksiyonunu izlemek, beklemek ve öngörmekten başka bir şeyle sonuçlanmamakla eleştirilmiştir. Bkz: Jong Kun Choi, “The Perils of Strategic Patience with North Korea”, **The Washington Quarterly**, Vol.38, No.4, 2016, p.57. Tüm bu eleştirileri haklı kılarcasına Kuzey Kore, Başkan Obama göreve başladığından bu yana ikisi 2016'da olmak üzere dört yeraltı nükleer testi ve yaklaşık 50 balistik füze ve roket fırlatma gerçekleştirmiştir. Buna ek olarak, ülkenin nükleer tehdidi, nükleer silah ve füze geliştirmedeki istikrarlı ilerlemeler sonucunda genişledi. 2016'nın sonlarına doğru, Kuzey Kore'nin yaklaşık 10 nükleer savaş başlığı için yeterli plütonyuma sahip olduğu değerlendirildi. Sonunda, stratejik sabır politikası Pyongyang'ı nükleer ve füze programlarını ilerletmekten caydırmada başarısız oldu. ABD'nin stratejik sabır politikası, Çin'i diplomatik baskı uygulamaya ve ülkenin nükleer programını askıya alabileceği ve müzakere masasına dönebileceği ölçüde Kuzey Kore'ye karşı BM yaptırımlarını sıkı bir şekilde uygulamaya ikna edemedi. Nitekim Bruce Klingner, Çin'i Kuzey Kore'nin yanlış davranışlarının sağlayıcısı ve BM'deki “savunma avukatı” olarak değerlendirmiştir. O'na göre Pekin, daha güçlü yaptırımlara direnerek, çözüm metinlerini sulandırarak, geniş yasal boşluklarda ve asgari zorlayıcı kararlarda ısrar ederek Pyongyang'a yönelik daha cezai yaptırımlar içeren BM Güvenlik Konseyi kararlarını formüle etme ve uygulama konusunda pasif ve hatta isteksizdi. Bkz: Bruce Klingner, “Creating a Comprehensive Policy Response to North Korean Threats and Provocations,” Testimony before the Subcommittee on Asia and the Pacific Committee on Foreign Affairs, U.S. House of Representatives, September 14, 2016, (Çevrimiçi), <https://www.heritage.org/testimony/creating-comprehensive-policy-response-north-korean-threats-and-provocations>, Erişim Tarihi: 18.01.2021.

⁵⁶⁷ Terence Roehrig, **From Deterrence to Engagement: The U.S. Defense Commitment to South Korea**, Lanham, MD Lexington, 2006, p.26.

nükleer olmayan silah devletlerine karşı nükleer silah kullanmayacağı veya kullanmakla tehdit edemeyeceği açıkça ifade edilmekteydi.⁵⁶⁸ Bu “negatif güvenlik güvencesine” göre, Kuzey Kore NPT’den çekildiği gerekçesiyle bir istisnaydı. Bu durum, Pyongyang’ı minimum caydırıcılıktan farklı olarak yeni bir nükleer duruş arayışına itmiştir.

2006’daki ilk nükleer testinden 2013 yılına dek Kuzey Kore, nükleer silahların yalnızca misilleme yapabilmek için ikinci vuruş kapasitesi olarak kullanılmasına dayanan ilk kullanmama (**no first use**) politikasını sürdürmüştür.⁵⁶⁹ Dahası, “nükleer” ve “önleyici” kelimelerini yan yana kullanmama konusunda ihtiyatlı davranmıştır.⁵⁷⁰ Ne var ki, Kim Jong Il’in ölümünün ardından yerine gelen Kim Jong-Un,’un 31 Mart 2013’teki İşçi Partisi Genel Komitesi’ndeki “savaş duruşu”⁵⁷¹ söylemi, Kuzey Kore

⁵⁶⁸ Nuclear Posture Review Report, https://dod.defense.gov/Portals/1/features/defenseReviews/NPR/2010_Nuclear_Posture_Review_Report.pdf, Erişim Tarihi: 20.07.2020.

⁵⁶⁹ Hideya Kurata, “Formation and Evolution of Kim Jong Un’s ‘Nuclear Doctrine’: The Current State of North Korea’s ‘Minimum Deterrence’ in Comparison”, **International Symposium on Security Affairs 2016**, The 17th Symposium (FY 2016), July 25, 2016 “The Kim Jong Un Regime and the Future Security Environment Surrounding the Korean Peninsula”, Tokyo, The National Institute for Defense Studies, 2017, p.43.

⁵⁷⁰ 2006’daki ilk nükleer testinin ardından Kuzey Kore Dışişleri Bakanlığı yaptığı açıklamada, Kuzey Kore’nin asla nükleer silahı ilk kullanmayacağını açıklamıştır. Bkz: Kurata, “Formation and Evolution of Kim Jong Un’s ‘Nuclear Doctrine’: The Current State of North Korea’s ‘Minimum Deterrence’ in Comparison”, p.43. 2009 yılında gerçekleştirilen ikinci nükleer testin ardından Dışişleri Bakanlığı sözcüsü bu testin savunma amaçlı olduğunu söylemiş ancak ilk kullanmadan hiç bahsetmemiştir. Bkz: “Statement by the Spokesman of the Foreign Ministry of the DPRK,” **Minju Choson**, May 26, 2009. Rodong Sinmun’da gelişmiş silahlar tarafından önleyici saldırı ifadesini kullanılmış ancak “önleyici saldırı” silahlarının nükleer silah olduğunu açıkça belirtmekten kaçınılmıştır. Kim Jong Il’in 17 Aralık 2011’de ölümünden sonra bile Kuzey Kore’nin nükleer silah kullanımı konusundaki söyleminde bir değişiklik olmamıştır. Kim Jong Un, 2 Mart 2012’de Stratejik Roket Kuvvet Komutanlığı’nı teftiş ettiğinde Kuzey Kore’nin “eyleme geçmesi halinde acımasız ateş saldırılarıyla düşman kalesini bir alev denizine çevireceğini” söylemiş ancak nükleer silahlara atıfta bulunmamıştır. Bkz: “Korean People’s Army Supreme Commander Comrade Kim Jong Un Inspects the Korean People’s Army Strategic Rocket Force Command,” **Minju Choson**, March 3, 2012.

⁵⁷¹ 31 Mart 2013’teki İşçi Partisi Genel Komitesi’nde Kim Jong-Un nükleer ve ekonomik gelişmeleri aynı anda takip etmek anlamına gelen “Byungjin Hattı” önerirken, Halk Ordusu, savaş caydırıcılığı ve savaş stratejisi ile ilgili her konuda nükleer silahlı kuvvetlerin önemli rolünü artırma yönünde savaş yöntemini ve operasyonunu mükemmelleştirmeli ve nükleer silahlı kuvvetler her zaman savaş duruşunu tamamlamalıdır, demiştir. “Savaş caydırıcılığı” stratejisinin, temel bileşenleri ilk kullanmama taahhüdü ve ikinci vuruşa hazır olmanın sağlanabilirliği olan minimum caydırma ile eşdeğerdir. “Savaş stratejisi” ise bir savaşın kaçınılmaz olduğuna karar verildiğinde alınacak strateji olarak yorumlanabilir. O zaman Kim Jong-Un’un bahsettiği “savaş duruşu” ne ilk kullanmama teminatı ne de karşı ikinci vuruşla sınırlı değildir. Bkz: Hideya Kurata, “Kim Jong-un’s Nuclear Posture under Transformation: The Source of North Korea’s Counterforce Compulsion”, **North Korea’s Security Threats Reexamined**, (Ed.) Hideya Kurata, Jerker Hellström, Center for Global Security, National Defense Academy, Japan, 2019, p.13.

resmi organlarının “önleyici nükleer saldırı” ifadeleri ve son zamanlarda geliştirdiği ve test ettiği balistik füzeleri, Kuzey Kore’nin nükleer politikasını “minimum caydırıcılıkla” açıklanamayacak bir noktaya taşımıştır.⁵⁷² Nitekim 2012 yılında anayasasında kendisini “tam teşekküllü bir nükleer devlet” olarak tanımlamış, Nisan 2013’te ise Kuzey Kore Yüce Halk Meclisi (**Supreme People’s Assembly**) “Nükleer Silah Devletin Kendini Savunma Durumundaki Konsolidasyona İlişkin Kanunu (**Ordinance on Consolidating the Position of Nuclear Weapons State for Self-Defense**)” yayınlamıştır. Bu Kanun, aynı zamanda Kuzey Kore’nin nükleer doktrinini oluşturmaktadır.

Kuzey Kore’nin Nükleer Doktrini: A2AD Stratejisi

Kuzey Kore’nin nükleer doktrinini oluşturan Kanun, neye karşılık gelmekte ve ABD-Japon ittifakına nasıl bir mesaj vermektedir? sorusu sorgulanmaya değerdir. Nükleer Doktrin, Kuzey Kore’nin olası bir “İkinci Kore Savaşı” durumunda ABD’nin kıtalararası balistik füzeler, denizaltı tarafından fırlatılan balistik füzeler ve Amerikan birliklerinin taktik nükleer silahlarına erişimini engelleme stratejisi olan “Erişimi Engelleme-Bölgeden Men Etme (**Anti Access Area Denial (A2AD)**)” stratejisine karşılık gelmektedir.⁵⁷³ Kuzey Kore’nin A2AD stratejisinin iki sac ayağı bulunmaktadır: Japonya’yı nötralize ederek ABD-Japon ittifakını ayırıştırmak ve önleyici nükleer saldırı ile ABD’yi caydırmak.

⁵⁷² Esasında, Kim Jong Un’un iktidara gelmesinden sonra bir süre Kuzey Kore söyleminde çok fazla değişiklik göstermedi. 11 Nisan 2012’de Kore İşçi Partisi’nin Dördüncü Konferansı düzenlendiğinde, Kuzey Kore Kim Jong Un’un Parti’nin birinci sekreteri olarak atanmasını kutlamak ve Kim Il-Sung’un yüzüncü yıl dönümünü anmak için Unha-3 (Galaxy-3) roketini fırlattı. Fırlatma o zaman başarısızlıkla sonuçlandı, ancak Kuzey Kore rokette bazı iyileştirmeler yaptıktan sonra 12 Aralık 2012’de göndermeyi başardı. Bu eylemin karşılığı olarak Ocak 2013’te BM Güvenlik Konseyi’nin yaptırımıyla karşı karşıya kalan Kuzey Kore’nin Dışişleri Bakanlığı, “Düşman güçlerin provokasyonu devam ederse, devrimci silahlı kuvvetlerimiz... onları ortadan kaldırmasıyla sonuçlanacak önlemleri alma konusunda sağlam ve sarsılmaz kararlılıkla doludur.” sözleriyle “nükleer silah” tehdidinde bulunmuştur. Nitekim bu açıklamanın ardından 12 Şubat 2013’te üçüncü nükleer testini gerçekleştirmiştir. Bkz: “Statement by the Foreign Ministry of the DPRK,” Minju Choson, January 25, 2013, Korece’den çevirerek aktaran Kurata, “Formation and Evolution of Kim Jong Un’s ‘Nuclear Doctrine’: Current State of North Korea’s ‘Minimum Deterrence’ in Comparison”, p.40.

⁵⁷³ Sangmin Lee, “Technical Assessment and Prospects on North Korean Nuclear Capability”, **North Korea’s Security Threats Reexamined**, (Ed.) Hideya Kurata, Jerker Hellström, Center for Global Security, National Defense Academy, Japan, 2019, pp.32-33.

Japonya'yı Nötralize Etmek

Kuzey Kore'nin nükleer doktrini ve bununla bağlantılı olarak caydırıcılık stratejisi, yaygınlaştırılmış caydırıcılığın özellikle zayıf ve savunmasız noktasına başka deyişle, savunanın ve korunanın farklı algı ve çıkarlarına nüfuz etmeyi amaçlamaktadır. Nitekim Kanun'un 5. maddesinde, "Kuzey Kore, Kuzey Kore'ye işgal ve saldırıda düşman bir nükleer silah devletine katılmadıkça, nükleer olmayan devletlere karşı nükleer silah kullanmayacak veya onları bu silahlarla tehdit etmeyecektir".⁵⁷⁴ denilmektedir. Doktrin, anlık caydırıcılık durumunda ABD'nin müttefiklerinin, Kuzey Kore'nin nükleer saldırısının ilk hedefi olacağını göstermeye çabalamaktadır. Doktrin, ABD ve müttefiklerinin arasını açmak ve ABD'nin yaygınlaştırılmış caydırıcılığını zayıflatmayı amaçlamaktadır.⁵⁷⁵

Ayrıştırma stratejisinin bir parçası olarak Kuzey Kore, Japonya'ya "dışarda kalma" ve "ABD tarafından bırakılma" seçenekli bir tablo sunarak ittifakın caydırıcılık duvarını kırmayı amaçlamaktadır.⁵⁷⁶ Japonya'nın stratejik önemini Kore Savaşı esnasında Japon takımadalarının ABD'ye sağladığı lojistik destekle deneyimlemiş olan Kuzey Kore için ayrıştırma stratejisinin temel hedefinin Japonya olması şaşırtıcı değildir. Kore Savaşı tecrübesinden hareketle Kuzey Kore, Japonya'daki ABD üslerinin Kore Yarımadası'nın olası beklenmedik durum planlamasında kritik roller oynayacağını bilincindedir. Dünyanın dört bir yanından gelen ABD takviyeleri, Japonya'daki ABD üslerinden, Japon karasularından veya hava sahasından geçerek Kore Yarımadası'na gidecektir. Japonya, Kuzey Kore'nin şantajına teslim olarak ABD'ye Japonya'da üs kullanma izni ve hatta Japonya'nın kara suları ve hava sahası üzerinden ABD askeri varlıkları yoluyla geçiş dahil destek vermeyi reddederse, Kore dışındaki ABD kuvvetleri dışarıdan destek kaybedecek ve

⁵⁷⁴ "Law on Consolidating Position of Nuclear Weapons State Adopted," **KCNA**, April 1, 2013.

⁵⁷⁵ Sung Chull Kim, "North Korea's Nuclear Doctrine and Revisionist Strategy", **North Korea and Nuclear Weapons: Entering The New Era of Deterrence**, (Ed.) Sung Chull Kim, Micheal D. Cohen, Georgetown University Press, Washington D. C., 2017, p.36.

⁵⁷⁶ Sugio Takahashi, "North Korea's Threat and Japan's Response", **North Korea's Security Threats Reexamined**, (Ed.) Hideya Kurata, Jerker Hellström, Center for Global Security, National Defense Academy, Japan, 2019, pp.74-75.

Kuzey Kore stratejik durumunu önemli ölçüde iyileştirebilecekti.⁵⁷⁷ Kuzey Kore'nin Japon sularından geçen füze testleri, ABD ile müttefik olma kararının Japonya'nın Kuzey Kore'den gelen nükleer uçlu füzeler tarafından saldırıya uğrama riskini arttıracak mesajını içermektedir. Esasında mesajın çarpıcı olan kısmı, Kore Yarımadası'ndaki savaşın Japonya için bir "zorunluluk savaşı" yerine "bir seçim savaşı" olacağını iletmeğidir.⁵⁷⁸

Kuzey Kore'nin ayrıştırma stratejisinin bir diğer parçası da kaçırılma konusunu yeniden gözden geçirmeyi kabul ederek Japonya ile hükümetler arası düzeyde toplantılar yapmak ve böylece Japonya için önemli olan konuyu çözüme kavuşturarak ABD'yle Japonya arasındaki ittifakı sarsmaktır. Kore'nin konuyu yeniden gözden geçirme sözüne dayanarak Japonya, Kuzey Kore ile diplomatik ilişkileri normalleştirme görüşmelerine başlamış ve yapılan görüşmeler sonunda "Stokholm Sözleşmesi (**Stockholm Agreement**)" üzerinde uzlaşmışlardır.⁵⁷⁹ Bu Antlaşmaya göre Kuzey Kore, kaçırılan Japon vatandaşları üzerinde kapsamlı bir soruşturma yürütme sözü vermiş ve bir soruşturma komitesi kurmuştur. Karşılığında ise Japonya, Kore'ye karşı tek taraflı yaptırımların bir kısmını kaldırmayı kabul etmiştir. Ne var ki 2016 yılındaki Kuzey Kore nükleer testleri sonrasında Japonya tek taraflı birtakım yaptırımlar uygulamaya başlamıştır. Yaptırımların sonucu olarak Pyongyang, tek taraflı olarak soruşturma komitesini dağıttığını açıklamıştır.

Kuzey Kore'nin tüm bu nükleer şantajına Japonya'nın cevabı caydırıcılık duruşunu ve ABD ile olan ittifakını güçlendirerek olmuştur. Esasında Obama döneminin ilk yılları, ittifakın caydırıcılığı açısından Japonya için kaygı verici gelişmelere sahne olmuştur. 2009 yılında Başkan Obama, Prag'daki konuşmasında nükleer silahsız bir dünyanın barış ve güvenliğini sağlama yönünde ABD'nin somut

⁵⁷⁷ Ibid.

⁵⁷⁸ Ibid.

⁵⁷⁹ Stockholm Anlaşması uyarınca Kuzey Kore, dört konuyu yeniden araştırmak için özel bir araştırma komitesi kuracaktı: Japon vatandaşlarından geriye kalanlar, Kuzey Kore'de kalan Japon vatandaşları ve yakınları, kaçırılanlar ve Japonya tarafından talep edilen belirli kişiler dahil kayıplar. Ayrıca Kuzey Kore, hayatta kalanların dönüşünü tartışacaktı. Bkz: Shunji Hiraiwa, "Japan's policy on North Korea: Four Motives and Three Factors", **Journal of Contemporary East Asia Studies**, Vol.9, No.1, 2020, p.12.

adımlar atacağını ifade etmiştir.⁵⁸⁰ 2010 yılında NDR’de Obama ve nükleer duruş ekibi, nükleer silahların tek amacının nükleer saldırıyı caydırmak olduğunu, yalnızca kendi ülkelerine ya da Japonya gibi müttefiklerine yapılacak bir nükleer saldırıya karşılık nükleer silahların kullanılmasını veya kullanma tehdidinde bulunulmasını içeren “tek amaç (**sole purpose**)” başka deyişle “ilk kullanmama (**non-first use**)” politikasını benimsemek istemişlerdir.⁵⁸¹ Ne var ki, müttefiklerinin özellikle de Japonya’nın endişesi ve ABD’nin nükleer olmayan seçeneklerinin kendisini ve müttefiklerini korumak için yeterli noktada olmadığına anlaşılmayla ilk kullanmama politikası raporda yer almamıştır. Japonya, ABD’nin nükleer silahları ilk kullanmama politikasının, Japonya’yı Kuzey Kore karşısında savunmasız bırakacağı endişesini had safhada hissetmektedir.

Japonya, bu dönemde nükleer silahlarla ilgili olarak nükleer olmayan üç ilkeye bağlılığını yeniden doğrulamış ve uluslararası nükleer silahsızlanmada yapıcı ve aktif rol oynayacağını dahası nükleer silahlardan arındırılmış bir dünya yaratmaya yardımcı olmak için nükleer silahların yayılmasını önleme çabalarına destek olacağını belirtmiştir. Ancak bunun için ABD tarafından sağlanan nükleer caydırıcılık şemsiyesinin kaçınılmaz olduğunun altını çizmektedir.⁵⁸² Artan tehdit karşısında Japonya, Washington’un güvenlik garantisine güvenmek yerine ABD’nin yaygınlaştırılmış caydırıcılığına olan katkısını artırmaya çalışmıştır. Başkan Obama da nükleer şemsiye de dahil olmak üzere Amerikan yaygınlaştırılmış caydırıcılığı tarafından Japonya’ya sunulan savunma taahhütlerinin kararlılığını koruduğunu söyleyerek yeniden güvence vermiştir.⁵⁸³

⁵⁸⁰“Remarks by President Barack Obama”, Prague, 2009, (Çevrimiçi), <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/remarks-president-barack-obama-prague-delivered>, Erişim Tarihi: 03.02.2019.

⁵⁸¹ Steve Fetter, Jon Wolfsthal, “No First Use and Credible Deterrence”, **Journal for Peace and Nuclear Disarmament**, Vol.1, No.1, 2018, pp.107-108.

⁵⁸² Government of Japan, “National Defense Program Guidelines for FY 2014 and Beyond” Provisional Translation, December 17, 2013, p.5-6, (Çevrimiçi), http://japan.kantei.go.jp/96_abe/documents/2013/_icsFiles/afiedfile/2013/12/27/NDPG.pdf, Erişim Tarihi: 15.01.2021.

⁵⁸³ “Readout of the President’s Call with Japanese Prime Minister Shinzo Abe,” February 13, 2013, (Çevrimiçi), <http://japan2.usembassy.gov/e/p/2013/tp-20130214-01.html>, Erişim Tarihi: 14.12.2020.

Abe yönetimi ittifaka Japon güvenlik katılımının genişletilmesi için birtakım reformlara başkanlık etmiştir.⁵⁸⁴ 2013 yılındaki Japonya'nın ilk Ulusal Güvenlik Stratejisi (UGS), Japonya'nın kendi savunma kapasitesinin güçlendirilmesinin yanı sıra ABD-Japon ittifakının da caydırıcılığını arttırmayı vurgulamaktadır. Ayrıca 2013 UGS'sinde Japonya'nın, ABD-Japon ittifakının caydırıcılık ve yanıt verme yeteneğini geliştirmek için çaba göstereceği ifade edilmektedir. Bu taahhüdü desteklemek için strateji, ortak eğitim, ortak istihbarat, gözetleme ve keşif faaliyetleri, Öz Savunma Kuvvetleri ve ABD kuvvetleri tarafından tesislerin ortak kullanımı ve operasyonel ve politik iş birliği dahil olmak üzere çeşitli adımlar sıralanmıştır.⁵⁸⁵

Ulusal Güvenlik Stratejisini, Nisan 2015'te ikili ilişkilerdeki rol ve görev dağılımını tanımlayan ABD-Japonya Savunma İş Birliği Kılavuzu izlemiştir. Bu Kılavuzda Japonya, bölgedeki ABD veya Güney Kore gibi üçüncü bir ülkeye yapılan silahlı saldırılara yanıt verme konusunda ABD ile iş birliği yapmayı taahhüt etmiştir. Buna göre, Kore Yarımadası'nda beklenmedik bir durum artarsa Japonya'daki Amerikan üsleri, birlikleri Güney Kore'ye göndermek için merkez olarak kullanılacaktı. Ancak bu, yalnızca anayasanın yorumlanmasında birtakım değişikliklerin yapılması ile mümkün olabilirdi. Nitekim Mart 2016'da bu adım atılmıştır. Japon hükümeti, Anayasanın 9. maddesini sınırlı da olsa toplu öz savunma hakkının (kolektif savunma) kullanılmasına izin verecek şekilde yeniden yorumlayarak Japonya'nın lojistik veya arka alan desteğindeki rolünü genişletmiştir. Bu yorum, Japonya'nın yalnızca kendi bölgesini savunmak için güç kullanmasına değil aynı zamanda Japonya ile yakın ilişki içinde olan yabancı bir ülkeye karşı silahlı

⁵⁸⁴Amerikan örneğine göre modellenen bir Ulusal Güvenlik Konseyi'nin oluşturulması, ABD ve diğer dost ülkelerle gelişmiş istihbarat paylaşımına izin veren bir eyalet gizlilik yasasının onaylanması, Japonya'nın ABD ve müttefikleriyle birlikte silah sistemleri geliştirmesine izin veren silah ihracatı ilkeleri reformu ve Japonya için ilk Ulusal Güvenlik Stratejisinin yayınlanması. Japon güvenlik politikasının söz konusu reformlar çerçevesinde yaptığı yasal düzenlemeler, Ulusal Güvenlik Stratejisi (2013), Japonya'nın Hayatta Kalmasını Sağlamak ve Halkını Korumak İçin Sorunsuz Güvenlik Mevzuatının Geliştirilmesi (2014), ABD-Japonya Savunma İş Birliği Yönergeleri (2015) ve Japonya'nın Barış ve Güvenlik Mevzuatı (2015)'dir. Bkz: Matteo Dian, "Obama and Japan: An Endangered Legacy", *The United States in the Indo Pacific*, (Ed.) Oliver Turner, Inderjeet Parmar, Manchester, Manchester University Press, 2020, p.67.

⁵⁸⁵ Yukio Satoh, "U.S. Extended Deterrence and Japan's Security", *Livermore Papers on Global Security*, No. 2, Lawrence Livermore National Laboratory Center for Global Security Research October 2017, p.46.

bir saldırı gerçekleştiğinde ve bunun sonucunda Japonya'nın hayatta kalmasını tehdit ettiğinde de güç kullanmasına izin veriyordu.⁵⁸⁶

Bu reformlar, Kore yarımadasında meydana gelebilecek bir istikrarsızlıkta Güney'in savunulmasında Japonya'nın rolünü arttırmıştır. Kuzey Kore'nin çok sayıda füze testinin, Güney Kore ve Japonya'yı füze savunması alanında da iş birliğine yönelttiği, Japonya açısından dinamik caydırıcılık kavramını öne çıkardığı ve Japonya'nın denizaltı karşıtı savaş yeteneklerinin ve ABD-Japon ortak Balistik savunma sisteminin stratejik değerini arttırdığının altını çizmek gerekir.⁵⁸⁷ Caydırıcılık duruşunu güçlendirmenin bir yan etkisi olarak, Kuzey Kore nükleer bir saldırıyı veya Japonya'ya yönelik tehdidini daha önemli olarak düşünmeye başladı. Nitekim güçlendirilen caydırıcılık duruşu kapsamında Kore Yarımadası'nda beklenmedik bir olay ortaya çıkar ve "Japonya'nın barış ve güvenliği üzerinde önemli bir etkiye sahip olacak bir durum" olarak tanımlanırsa Tokyo, Japonya'nın Barış ve Bağımsızlığı ve Ulusun Korunması Hakkında Kanun kapsamında operasyonlar yürütebilecekti. Kore Yarımadası'nda silahlı bir çatışmanın ortaya çıkması durumunda Japonya bunu, "Japonya'nın hayatta kalmasını tehdit edebilir yabancı bir ülkeye karşı silahlı saldırı (**certain situation**)" olarak tanımladığında; başka bir ifade ile bu durum Japonya'nın hayatta kalmasını ve insanların yaşam haklarını ve özgürlüklerini açıkça tehlikeye attığında Japonya, arama kurtarma ve varlıkların korunması gibi operasyonları yürütebilecekti.⁵⁸⁸

Tüm bu reformlar göz önünde bulundurulduğunda Japonya'nın ABD ile olan ittifakı çerçevesinde güçlendirilen caydırıcılık duruşunun, Japonya'yı Kuzey Kore'nin hedefi haline getirdiği çıkarımını yapmak mümkündür. Kaldı ki Kuzey Kore, Japonya'nın savaş öncesi sömürge yönetimi kisvesi altında Japonya'ya karşı nükleer saldırıyı haklı kılabilceğini savunmaktadır. Japonya'yı hedef alarak meydana

⁵⁸⁶ "Cabinet Decision on Development of Seamless Security Legislation to Ensure Japan's Survival and Protect its People", **Japanese Ministry of Foreign Affairs**, 1 July 2014, (Çevrimiçi), https://www.mofa.go.jp/fp/nsp/page23e_000273.html, Erişim Tarihi:20.01.2021.

⁵⁸⁷ Japanese Ministry of Defense, "National Defense Program Guidelines for FY 2011 and Beyond", https://www.mod.go.jp/e/d_act/d_policy/pdf/guidelinesFY2011.pdf, December 17, 2010.

⁵⁸⁸ Tosaki, "The North Korean Nuclear Issue and Japan's Deterrence Posture", pp.8-10.

gelebilecek beklenmedik bir olayda Japonya'nın ABD'nin Japonya'daki üslerini kullanmasına izin vermemesi için zorlayıcı baskı uygulamaktadır. Başka bir ifade ile Japonya'yı caydırıcılık duruşunu güçlendirmek veya arka alan desteği sunmayarak ABD tarafından bırakılmak ikilemine sürüklemeye çabalamaktadır. Yapılan düzenlemeler, Japonya'nın tercihinin ilk seçenekten yana olduğunu açıkça ortaya koymakta olup Kuzey Kore'nin A2AD stratejisinin ilk ayağının başarısız olduğunu göstermektedir.

Önleyici Nükleer Saldırı

Kuzey Kore'nin A2AD stratejisinin ikinci sac ayağı, “önleyici nükleer saldırı” politikasıdır. Nükleer Silah Devleti Kanunu'nun 4. maddesine göre, “Kuzey Kore'nin nükleer silahları ancak Kore Halk Ordusu Yüksek Komutanının (devlet başkanı Kim Jong-Un'un) düşman bir nükleer silah devletinden gelen istilayı veya saldırıyı püskürtmek ve misilleme saldırıları yapmak için verdiği son emir tarafından kullanılabilir”.⁵⁸⁹ Her ne kadar nükleer silah kullanılmasının koşulu düşmanca bir nükleer silah devletinin istila veya saldırı yapması olsa da nükleer silah devletinin saldırıda kullanacağı silahların türü (konvansiyonel ya da nükleer) belirtilmemiştir. Dolayısıyla bir nükleer devletin konvansiyonel olarak saldırı yapması durumunda Kuzey Kore'nin nükleer kullanmasına izin veren bir madde olduğu için bu hüküm bir önleyici nükleer saldırıya yol açmaktadır.⁵⁹⁰

Kuzey Kore'nin kurguladığı ikinci Kore Savaşı senaryosunun en can alıcı noktası Kore Yarımadası'nın dışında bulunan ABD kuvvetlerinin üslerinin kullanılmasının önlenmesidir. Çünkü, Kuzey Kore'nin nükleer karşılık tehdidine rağmen Kore Yarımadası dışındaki üslerden Amerikan kuvvetlerinin savaş eylemleri yürütmesi halinde Kuzey Kore, ABD'nin bombardımanına hiçbir şekilde misilleme yapamazdı. Kuzey Kore'nin önleyici saldırı söylemi, Kore'de konvansiyonel güçler

⁵⁸⁹ Law on Consolidating Position of Nuclear Weapons State Adopted,” KCNA, April 1, 2013; Halvor Kippe, “Nuclear Weapons Capabilities and Doctrines in North Korea”, **Norwegian Defence Research Establishment (FFI)-Rapport**, 2019, p.9.

⁵⁹⁰ Kurata, “Formation and Evolution of Kim Jong Un's ‘Nuclear Doctrine’: The Current State of North Korea's ‘Minimum Deterrence’ in Comparison”, pp.39-43.

savaşının başlaması durumunda Kuzey Kore'nin önleyici bir nükleer saldırı ile karşılık vermesi ve ABD'yi nükleer silahlarla misilleme yapmaya davet etmesi varsayımını içermektedir. Nitekim Güney Kore ile konvansiyonel bir savaş durumuna girildiğinde ABD'nin Japonya'daki BM üslerini kullanacağı ve Japonya'da konuşlanmış güçlerini seferber etmek üzere Japonya ile istişarelerde bulunacağı varsayılmaktadır. Bu durumu önlemek için Japonya'ya karşı ayrıştırma stratejisi uygulamaktaydı. Diğer yandan ABD, Kuzey Kore'ye karşı büyük çaplı hava saldırıları başlatmak isterse kuvvetlerini Guam'daki Andersen Hava Üssü'nden seferber etmeyi düşünebilirdi. Kore'nin savaş senaryosunda ABD'nin Guam'daki Andersen Hava Kuvvetleri Üssü, Kuzey Kore'yi işgal etmek için bir lojistik üs olarak nitelendirilmektedir. Konvansiyonel savaş durumundaki bu senaryo göz önünde bulundurulduğunda Kuzey Kore'nin konvansiyonel bir tehditte bulunarak ABD'yi bu üslerdeki kuvvetleri kullanmaktan caydırması pek olası değildir. Kuzey Kore'nin “önleyici nükleer saldırısı”, ABD'yi nükleer silahlarla misillemeye davet edecektir.⁵⁹¹ Kuzey Kore önleyici nükleer saldırı için hazır olduğunu gösterirse, Birleşik Devletler bu üslerden savaşmak için kuvvetlerini seferber etmekte tereddüt edebilirdi.⁵⁹²

Önleyici nükleer saldırının caydırıcı olması için temel gereklilik, Kuzey Kore'nin ikinci vuruş kapasitesi bağlamında gerçek bir ağırlığının olmasıdır. Bu da Amerika kıtasını vurabilecek ve Asya-Pasifik'teki ABD üslerini kapsayan uzun menzilli balistik füzelere ve kıtalararası balistik füzelere sahip olmayı gerekli kılmaktaydı. İşte Kuzey Kore'nin 2016 yılındaki Hwasong-10 testini bu kapsamda değerlendirmek gerekir. Hwasong-10'un menzilin 2000-4000 km olduğu, Japonya'ya ve Japonya'da bulunan ABD askeri üslerine saldırabilme kapasitesinin yani sıra Guam'ı menzilinde bulundurduğu bilinmektedir. Dolayısıyla Hwasong-10, ABD'nin Guam'daki Andersen üssünden gelebilecek bir saldırıya “karşı kuvvet silahı” olarak değerlendirilebilir.⁵⁹³

⁵⁹¹ *Ibid.*, pp.53-54.

⁵⁹² *Ibid.*

⁵⁹³ Hideya Kurata, “North Korea's Nuclear Weapon Capabilities: Emerging Escalation Ladder”, **CSCAP Regional Security Outlook**, Canberra, Council for Security Cooperation in the Asia Pacific, 2017, p. 35.

Kuzey Kore'nin balistik füzelerle ikinci vuruş yeteneklerini başardığı yıl esas olarak 2017'dir. 13 Şubat'ta Kuzey Kore, menzilin 2000 km'den fazla olduğu tahmin edilen Pukguksong-2 (KN-15) adı verilen yerden yere orta-uzun menzilli bir stratejik balistik füzeyi test etmiş ve 21 Mayıs 2017'de yine aynı tür balistik füzeleri fırlatmıştır. Mart 2017'de yaklaşık 1000 km menzilli olduğu tahmin edilen Scud-er (Kn-05)i test etmiştir. Bunun menzili Japonya, Tokyo ve Osaka gibi büyük şehirlere uzanmamakla birlikte amacının Japonya'daki ABD üsleri olduğu bilinmektedir. Scud ER'lerin hedefleri, Kore Savaşı'nda seferber olan Sasebo'daki ABD deniz üssü ve Iwakuni'deki Deniz Piyadeleri üssüdür. Scud ER'ler, ABD'yi beklenmedik durumlarda Japonya'daki ABD üslerini kullanmaktan caydırmak için gerekli olan karşı kuvvet silahları olarak görülmektedir.⁵⁹⁴ Mayıs 2017'nin ortalarında, menzili 3000-5000 km olarak tahmin edilen Hwasong-12 (KN-17) test edilmiş ve Japonya'nın Shimane, Hiroshima ve Kochi vilayetlerinin üzerinden geçmiştir. Dört adet Hwasong-12'nin eşzamanlı ateşi ile Guam'da bir "kuşatma saldırısı" planlanabileceği göz önünde bulundurulduğunda Hwasong-12'nin ABD'yi Kore'ye bombalamak için üssünü kullanmaktan caydırmaya hizmet eden bir karşı güç olduğu söylenebilir.⁵⁹⁵

Pyongyang nükleer kapasitesinin nükleer süper güç ABD ile kıyaslanamayacak ölçüde olduğunu farkındadır. Bu nedenle nükleer varlığını ABD'nin yaygınlaştırılmış caydırıcılığının kırılma noktasına nüfuz etmek için kullanmaya çalışmaktadır. Japonya'daki üslerine hedef alan testlerini bu bağlamda bir ayrıştırma stratejisi kapsamında değerlendirmek gerekir. Kuzey Kore, nükleer ve füze yeteneklerini geliştirmeye ve müttefikleri ayrıştırma stratejisine devam ederken Japonya, Kuzey Kore'nin eylemlerine gelişmiş yaptırımlar arayarak, ABD'nin yaygınlaştırılmış nükleer caydırıcılığını sağlayarak ve Güney Kore ile güvenlik iş birliğini artırarak cevap vermiştir.⁵⁹⁶ Nitekim Kore'nin provokasyonları Japonya'yı, ABD'nin

⁵⁹⁴ Kurata, "Kim Jong-un's Nuclear Posture under Transformation: The Source of North Korea's Counterforce Compulsion", p.16.

⁵⁹⁵ *Ibid.*, p.17.

⁵⁹⁶ Japonya-ABD güvenlik düzenlemeleri ileriye dönük ABD askeri kuvvetlerinin Asya-Pasifik bölgesinde ve ötesinde konuşlandırılması açısından oldukça önemli olduğu kadar ekonomik boyuttan bakıldığında da Japonya finansal olarak ABD kuvvetlerine "ev sahibi ülke desteği" sağlamaktadır. 2016 mali yılında bu 5 milyar doları aştı. Başka hiçbir müttefik bu seviyede mali destek sağlamamaktaydı. Savunma Bakanı Jim Mattis, Şubat 2017'de Tokyo'ya yaptığı ziyarette, Japonya'nın Amerikan müttefikleri arasında maliyet paylaşımı için bir model olduğunu söylemiştir. Japon hükümeti de arka

geliştirdiği en etkili füze savunma yöntemleri olan kısa ve orta menzilli tehditlere karşı geliştirilen Bölge Yüksek İrtifa Hava Savunması (**The Terminal High-Altitude Area Defense-THAAD**) ve hem kara hem de gemi platformlarına entegre edilebilen Aegis Ashore gibi yeni savunma teknolojisi edinme arayışına yöneltmiştir. Japonya, Aegis Ashore'un geniş savunma alanı kapsamı, uzun menzili ve daha az maliyetli olmasını öne sürerek THAAD'dan vazgeçtiği açıklamıştır.⁵⁹⁷ Görüldüğü üzere, her ne kadar Pyongyang'ın ayrıştırma stratejisi başarılı olmadıysa da ikinci vuruş kapasitesi ve önleyici nükleer saldırı stratejilerinin ABD'yi caydırma noktasında başarılı olduğu söylenebilir.

arkaya son beş mali yıldır savunma harcamalarını artırmaktaydı. Bu eğilim 2017 mali yılında 42,5 milyar dolarlık yeni bir yüksekliğe ulaştı. Bir diğer ekonomik iş birliği adımı Abe hükümetinin, Obama'nın pivot stratejisinin ekonomik ayağının temel bir parçası olan Trans Pasifik Ortaklığı (Trans Pacific Partnership TPP)'na katılmaya karar vermesidir. Çin'in yükselişi bölgenin ekonomik gerçekliklerinde büyük bir değişim yaratmış ve ABD'nin bölgedeki müttefiklerini yatırım ve ticaret olarak giderek Çin'e bağımlı hale gelmeye başlamıştır. Öyle ki, İkinci dönem Obama yönetiminde Asya bölgesi, Çin merkezli bir model ve Washington'un yenilenen liderliğine dayanan Trans-Pasifik modeli iki ekonomik yönetim modeli arasında bir rekabetle karşı karşıyaydı. Bkz: Matteo Dian, "The Strategic Value of the Trans-Pacific Partnership and the Consequences of Abandoning it for the US role in Asia", **International Politics**, Vol.54, No.5, 2017, pp.583-597. Japonya'nın güvenlik çıkarlarını ekonomik politikalarıyla yeniden uyumlu hale getirmek için net bir stratejik seçim yapmıştır. Japonya'nın, Pasifik ötesi bölgesel yönetim modelini teşvik etmek ve Çin merkezli bir ekonomik düzenin yükselişine karşı çıkmak için ABD'nin yanında yer alması gerekiyordu. Bkz: Satoh, "U.S. Extended Deterrence and Japan's Security", pp.36-38.

⁵⁹⁷ Kuzey Kore'nin 6 Mart 2017'de dört balistik füzeyi deneme amaçlı fırlatmasına yanıt olarak, ertesi gün ABD ordusu, Güney Kore'de Seul'un 300 kilometre güneyinde Seongju'daki yeni füze savunma üssünde THAAD sistemini konuşlandırmaya başladı. Bu arada, THAAD konuşlandırması Pekin'den güçlü bir muhalefetle karşı karşıya kaldı. Çinli yetkililer, Çin ordusunun nükleer savunma duruşunu zayıflatmak için ABD'nin Çin'in kendi füze sistemlerini tespit etmek ve izlemek için Güney Kore'deki THAAD'ın radarını kullanabileceğinden endişe duyduklarından bunun Çin'in güvenlik çıkarlarını baltaladığını düşündüler. ABD'nin Güney Kore'de THAAD konuşlandırması yoluyla oluşturacağı Kuzeydoğu Asya'daki füze savunma sisteminin gelecekte Çin'i kontrol altına almak amacı taşıdığından şüphe etmişlerdir. Bkz: Adam Taylor, "Why China is so mad about THAAD, a missile defense system aimed at deterring North Korea," **The Washington Post**, March 7, 2017, (Çevrimiçi), <https://www.washingtonpost.com/>, Erişim Tarihi: 20.08.2020. Çin ve Güney Kore arasında ilişkilerin restore edilmesi amacıyla yapılan görüşmelerde Seul, Pekin'e ek THAAD konuşlandırmasının, ABD'nin füze savunma sistemine katılımın ve ABD ve Japonya ile üçlü bir ittifakın olmayacağını garantisini vermiştir. Japonya'nın THAAD'dan vazgeçmesinin bir sebebi olarak da Çin'le toprak konularında (Senkaku/Diaoyu) sorunları devam ederken Çin'in hedefi olmak istememesi gösterilebilir.

3.2.4. İki “Öngörülemez” Yönetim Arasında Japonya (2017-2021 Yılları): İttifakı Yeniden Büyük Yapmak Mı Yoksa Güçlü Japonya İnşası Mı?

Obama’nın görevde olduğu süre boyunca açıkça görülen Kuzey Kore’deki teknolojik gelişmeler, Trump yönetiminin ilk iki yılı boyunca da devam etmiştir. Başkan Donald Trump’ın 20 Ocak 2017’de göreve gelmesinden bu yana Kuzey Kore, ilk kez ABD ana karasına ulaşma yeteneğine sahip iki Hwasong-14 kıtalararası balistik füzeyi fırlatmak da dahil olmak üzere birden fazla balistik füze testi gerçekleştirerek provokasyonlarını sürdürmüştür. Bu dönemde Çin’in yükselişi ve askeri modernizasyonu ve Kuzey Kore’nin ABD’yi menzil içinde tutan stratejik nükleer güçler edinmesi, Japonya’nın Kuzey Kore ve Çin’den algıladığı tehditleri arttırmış ve “ABD anakarası tehlikeye maruz kalsa bile ABD, Japonya’yı savunacak mı?” sorusunu en önemli gündem maddesi haline getirmiştir.

Seçim kampanyası sırasında bölgesel müttefiklerinin “kendi masraflarını ödemelerini” açıkça söyleyen Trump’ın Başkan seçilmesi, Japonya’da ABD ile ayrışma endişelerini arttırmıştır. Trump, kampanyası sırasında “herkesi savunuyoruz” sözleriyle önceki yönetimlerin bölgesel politikalarından yakınmış ve artık ABD’nin başkalarını savunmak için yüklü maliyetlerin altına girmeyeceğini açıkça ifade etmiştir. Bu söylemini desteklercesine nükleer şemsiye de dahil olmak üzere Japonya ve Güney Kore’den Amerikan korumasını geri çekmekle tehdit etmiş ve neden kendilerini Kuzey Kore nükleer silahlarına ve füzelerine karşı savunmadıklarını sormuştur.⁵⁹⁸ Trump, kampanya sürecindeki söylemleri doğrultusunda göreve başladığında Asya’ya yönelik pivot stratejisinin revize edileceğini ifade etmiştir. Nitekim “Asya’ya dönüşün”, ABD’yi gereksiz ve maliyetli taahhütlere soktuğunu savunmuş ve bölgedeki ABD askeri gücünün yeniden teyit edilmesine dayanan tamamen yeni bir politika uygulamaya söz vermiştir.⁵⁹⁹

⁵⁹⁸ D. Sanger, M. Haberman, “In Donald Trump’s Worldview, America Comes First, and Everybody Else Pays”, **New York Times**, 27 March 2016, (Çevrimiçi), <https://www.nytimes.com/2016/03/27/us/politics/donald-trump-foreign-policy.html>, Erişim Tarihi: 21.08.2020.

⁵⁹⁹ Ankit Panda, “Straight from the US State Department: The ‘Pivot’ to Asia is Over”, **The Diplomat**, 14 March 2017 <https://thediplomat.com/2017/03/straight-from-the-us-state-department-the-pivot-to-asia-is-over/>, Erişim Tarihi: 20.07.2020.

Trump'ın gerek seçim kampanyası döneminde gerekse göreve başladığında Tokyo'nun kendisini Kuzey Kore'ye karşı savunması gerektiğini belirterek nükleer silahlar edinmesini önermesi, Japon yönetimini Obama döneminde güçlendirilen ABD-Japon ittifakının caydırıcılık duruşunun geleceği ve ilerleyişi konusunda endişelendirmiştir.⁶⁰⁰ Nitekim Matteo Dian'ın da ifade ettiği gibi, “Başkan Trump'tan önce hiçbir yönetim, Doğu Asya'daki Amerikan büyük stratejisinin temel ilkelerini ciddi bir şekilde sorgulamamış ve güvenlik ittifaklarının stratejik değerini veya Washington'un bölgesel düzeni sürdürme taahhüdünü şüpheyeye düşürmemiştir”.⁶⁰¹

Japonya'nın İttifakı Koruma Girişimi

Trump yönetiminin karşılayabileceği riskleri sezen Başbakan Abe, hızla yeni başkanla verimli bir kişisel ilişki kurmaya çalışmış ve 2016 sonundaki seçimlerden sonra Trump Tower'ı ziyaret eden ilk yabancı lider olmuştur. Donald Trump ve Shinzo Abe, ilk resmi toplantısını 10 Şubat 2017'de gerçekleştirmiş ve yapılan ortak açıklamada “ABD'nin tüm askeri yetenekleri aracılığıyla Japonya'yı hem nükleer hem de konvansiyonel savunma taahhüdü sarsılmaz.”⁶⁰² denilmiştir. Ayrıca Asya-Pasifik bölgesinin giderek zorlaşan güvenlik ortamında, ABD'nin bölgedeki varlığını güçlendireceği ve Japonya'nın da ittifakta daha büyük roller ve sorumluluklar üstleneceği belirtilmiştir.⁶⁰³ Ortak açıklamanın üzerinden yalnızca iki gün geçmiştir ki Kuzey Kore, 12 Şubat 2017'de Japon Denizi'ne doğru orta menzilli balistik füzeyi fırlatmıştır. Trump, “ABD, büyük müttefiki Japonya'nın %100 arkasında duruyor”⁶⁰⁴ açıklamasıyla Japonya'da güven duygusunu arttırmıştır.

⁶⁰⁰ “Full Rush Transcript: Donald Trump, CNN Milwaukee Republican Presidential Town Hall”, CNN, 29 March 2016, (Çevrimiçi), <https://cnnpressroom.blogs.cnn.com/2016/03/29/full-rush-transcript-donald-trump-cnn-milwaukee-republican-presidential-town-hall/>, Erişim Tarihi: 18.01.2021.

⁶⁰¹ Dian, “Obama and Japan: An Endangered Legacy”, p.74.

⁶⁰² “Joint Statement”, February 10, 2017, (Çevrimiçi), <https://www.mofa.go.jp/files/000227768.pdf>, Erişim Tarihi: 23.08.2020.

⁶⁰³ **Ibid.**

⁶⁰⁴ “Trump says U.S. behind Japan ‘100 percent’ after North Korea missile launch”, **Reuters**, February 11, 2017, (Çevrimiçi), <https://www.reuters.com/article/us-northkorea-missiles-trump-idUSKBN15R05E>, Erişim Tarihi: 23.08.2020.

2017 yılı Kim Jong Un ve Trump arasındaki karşılıklı tırmandırıcı söylemlere, Kim'in Japonya'yı doğrudan hedef alan sözlerine ve Kuzey Kore'nin yaklaşık 15 balistik füze testine sahne olmuştur. Her yaptığı testle teknolojisini bir adım daha geliştiren Kuzey Kore'nin test ettiği kıtalararası balistik füzelerin yörüngesinin biraz daha açılması durumunda Pyongyang'ın potansiyel olarak Washington D.C. veya New York'a kadar uzanma yeteneğine sahip olacağı varsayılmaktadır.⁶⁰⁵ ABD ve Kuzey Kore arasında 2017'de başlayan “kelimelerin savaşı” karşılıklı tehditlerle devam ederken Kuzey Kore'nin füze testlerinin ardından Trump yönetimi, Kasım 2017'de “stratejik sabrın” sona erdiğini ve yeni politikanın “maksimum baskı ve angajman” olduğunu ilan etmiştir.⁶⁰⁶

Maksimum baskı ve angajman politikası, tek taraflı ve çok taraflı ekonomik yaptırımlar, askeri yollarla bir rejim değişikliği politikası izlememek, davranışını değiştirmesi amacıyla Kuzey Kore'ye yeterince baskı uygulamak için Çin ile aktif bir şekilde ilişki kurmak, Kuzey Kore'nin provokasyonlarına karşı Güney Kore ve Japonya ile yakın iş birliği yoluyla savunma duruşunu ve askeri hazırlığı güçlendirmek ve komünist rejimle şartlı angajman arayışı gibi temel bileşenlerden oluşmaktadır. ABD, Kuzey Kore politikasının nihai amacının Kore Yarımadası'nın “Tam, Doğrulanabilir ve Geri Döndürülemez” bir şekilde nükleer silahlardan arındırılmasını sağlamak olduğunu ve düşman uluslarla etkili bir şekilde başa çıkmak için müttefiklerle yakın karşılıklı iş birliğinin sürdürülmesinin gerekliliğini açıkça belirtmektedir.⁶⁰⁷ Japonya'nın Kuzey Kore'ye karşı tutumu da tıpkı Trump yönetimi gibi “maksimum baskı” uygulamak yönünde olmuştur.⁶⁰⁸ Japonya, Kuzey Kore'ye

⁶⁰⁵ Elizabeth McLaughlin, Luis Martinez, “A look at every North Korean missile test in 2017”, **ABC News**, 4 May 2019, (Çevrimiçi), <https://abcnews.go.com/International/north-korean-missile-test-year/story?id=46592733>, Erişim Tarihi:24.08.2020.

⁶⁰⁶ “Remarks by President Trump and Prime Minister Abe of Japan in Joint Press Conference”, 6 November 2017,(Çevrimiçi), <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-prime-minister-abe-japan-joint-press-conference-tokyo-japan/>, Erişim Tarihi:20.08.2020.

⁶⁰⁷ Kim Hyun, “Comparing North Korea Policies of The Obama and Trump Administrations”, **Nanzan Review of American Studies**, Vol.39, No.1, 2017, pp58-59.

⁶⁰⁸ 2017'de Trump, Kuzey Kore'nin ABD'yi tehdit etmeye devam ederse “dünyanın hiç görmediği bir ateş ve öfke” ile karşılaşacağını deklare etti. Bkz: Jacob Pramuk, “Trump Warns North Korea Threats Will Be Met with Fire and Fury”, **CNBC**,8 August 2017, (Çevrimiçi), <https://www.cnn.com/2017/08/08/trump-warns-north-korea-threats-will-be-met-with-fire-and-fury.html>, Erişim Tarihi:21.08.2020. Eylül 2017'de BM'ye hitaben yaptığı konuşmada, Kuzey Kore'yi “tamamen yok etmek” tehdidinde bulundu. Bkz:“Remarks by President Trump to 72nd Session of the

karşı fiziksel zorlayıcı güç kullanma yeteneğine sahip olmadığından uygulayabileceği “baskı” esas olarak ekonomik yaptırımlardan oluşmaktadır. Ayrıca, fiziksel zorlayıcı kuvvet ancak ABD ile iş birliği çerçevesinde uygulanabileceğinden maksimum baskı politikası, ABD’nin Kuzey Kore’ye yönelik politikasına bağlıdır. Bu kısıtlamalara rağmen Japonya, BM kararlarına dayalı yaptırımların tam olarak uygulanıp uygulanmadığını doğrulamak için aktif olarak çalışmaktadır. Nitekim 2017’de BM Genel Kurulu’nda Başbakan Abe, “Bu sorunu diyalog yoluyla çözmeye yönelik her girişim göz ardı edildi. Aynı hatayı üç kez yaparsak nasıl bir başarı umudumuz olur? [. . .] Gerekli olan diyalog değil baskıdır.”⁶⁰⁹ demiştir.

Japonya gerek BM yaptırımlarının uygulanması gerekse Trump’a olan desteği sebebiyle Kim’in tehditkar söylemlerinin hedefi olmuştur. Kuzey Kore’nin resmi medyası, Japonya’nın Pyongyang’a nükleer ve füze programlarından vazgeçmesi için baskı yapma çağrılarına karşı “dokun ve git durumunun ne zaman bir nükleer savaşa yol açacağını kimse bilmiyor, ancak böyleyse, Japon takımadaları bir anda alevler içinde kalacak. Bu çok açık”⁶¹⁰ ifadelerine yer vererek Japonya’nın müttefikine olan desteğini, ülkeye “nükleer bulutlar” getirecek bir “intihar eylemi” olarak nitelendirmiştir.⁶¹¹ Japonya’nın doğrudan hedef olduğu bu tehditlere verdiği temel

United Nations General Assembly”, 19 September 2019, (Çevrimiçi), <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-72nd-session-united-nations-general-assembly/>, Erişim Tarihi:20.08.2020. Bu dönemde ABD-Kuzey Kore liderleri arasında adeta “kelime savaşları” yaşanmış ve Kim Jong-un, Trump’ı “bayağı” ve “dengesiz” olarak nitelendirmiş karşılığında ise Trump Kim’i “küçük roket adam” olarak adlandırmıştır. Bkz: Matt Stevens, ‘Trump and Kim Jong- un, and the Names They’ve Called Each Other’, **New York Times**, 9 March 2018, (Çevrimiçi), <https://www.nytimes.com/2018/03/09/world/asia/trump-kim-jong-un.html>, Erişim Tarihi:20.08.2020.

⁶⁰⁹ “Address by Prime Minister Shinzo Abe at the Seventy-Second Session of the United Nations General Assembly,” **Ministry of Foreign Affairs of Japan**, September 20 2017, https://www.mofa.go.jp/fp/unp_a/page4e_000674.html, Erişim Tarihi: 14.01.2021.

⁶¹⁰ “Angered by ‘suicidal’ Abe, North Korea warns of ‘nuclear clouds’ over Japan”, **South China Morning Post**, 3 October 2017, (Çevrimiçi), <https://www.scmp.com/news/asia/east-asia/article/2113755/angered-suicidal-abe-north-korea-warns-nuclear-clouds-over-japan>, Erişim Tarihi: 18.08.2020.

⁶¹¹ Lucy Pasha Robinson, “North Korea threatens Japan with ‘nuclear clouds’”, **Independent**, 4 October 2017, (Çevrimiçi), <https://www.independent.co.uk/news/world/asia/north-korea-japan-nuclear-cloud-threat-kim-jong-un-shinzo-abe-a7982306.html>, Erişim Tarihi: 24.08.2020. Bir Kuzey Kore devlet kurumu Japonya’yı “batırmak” için nükleer silah kullanmakla ve Güvenlik Konseyi kararını ve son nükleer testine ilişkin yaptırımları desteklediği için “küllere ve karanlığa” düşürmekle tehdit etmiştir. Kuzey’in resmi KCNA haber ajansı tarafından yapılan açıklamada, “Takımadaların dört adası, Juche’nin nükleer bombasıyla denize batırılmalıdır. Japonya’nın artık yakınımızda var olmasına gerek yok” demiştir. Bkz: Jack Kim, Kiyoshi Takenaka, “N.Korea threatens to ‘sink’ Japan, reduce U.S. to

yanıt, ABD-Japon ilişkilerinin sağlamlığını korumaktı. Aslında müttefikten yeniden güvenceler alarak ittifakı güçlendirmek, bu tür dış tehditlere karşı tek pratik yanıtı çünkü Japonya, tek başına Kuzey Kore nükleer sorunları ile başa çıkamazdı.

2017'nin tüm bu tırmandırma retoriğine rağmen 2018'de Trump yönetimi, Haziran 2018'de Singapur ve Şubat 2019'da Hanoi zirveleri ile sonuçlanan yeni bir diyalog dönemini teşvik etmek için maksimum baskı politikasından vazgeçerek Kuzey Kore'ye yönelik önceki yaklaşımını tersine çevirdi. Trump'ın, Kim Jong Un ile görüşmeyi kabul edeceğini açıklamasının ardından Japonya'nın da Kore'ye karşı tavrı değişmiştir. Japonya, Kuzey Kore konusundaki politika koordinasyonunu en üst düzeye çıkarmaya çalışmış ve müzakerelere desteğini resmen ifade etmiştir. Başbakan Abe'nin “kaçırma sorununu çözmek için Kuzey Kore ile karşılıklı güvensizliği kırmaya, Başkan Kim Jong-Un ile doğrudan yüzleşmeye ve yeniden başlamaya hazırım”⁶¹² sözleri, Japonya'nın değişen tutumunu ortaya koymaktadır.

Japonya'nın Belirsizlikle Başa Çıkma Mücadelesi

Her ne kadar Japonya, Trump'ın Kuzey Kore'ye yönelik politikasındaki dramatik değişimi desteklediğini açıklasa da Trump'ın diyalog kararı, Tokyo'da büyük bir etki yaratmıştır. 2018 Haziran'ında Trump-Kim zirvesi, şimdiye kadar Pyongyang'ın nükleer silah programına ilişkin ABD'nin talebi olan “Tam, Doğrulanabilir, Geri Dönüşümsüz” ifadesine son vermiştir. Bununla birlikte, Kuzey Kore 2019 yazında bir dizi kısa menzilli füze fırlattığında, Trump yönetimi defalarca bunu bir sorun olarak görmediğini belirtmiştir. Bu durum Japonya'nın gözünde Trump yönetiminin öngörülemezliğini simgelemektedir. Tokyo'nun asıl endişesi, ABD ve Kuzey Kore arasında Japon güvenliğini görmezden gelen bir “antlaşma” yapılması olasılığıdır. Daha spesifik olarak Japonya, ABD'ye ulaşan stratejik nükleer güçlerin

‘ashes and darkness’”, **Reuters**, September 14, 2017, (Çevrimiçi), <https://www.reuters.com/article/northkorea-missiles/n-korea-threatens-to-sink-japan-reduce-u-s-to-ashes-and-darkness-idUSL4N1LV1VT>, Erişim Tarihi: 24.08.2020.

⁶¹² “Address by Prime Minister Abe at the Seventy-Third Session of the United Nations General Assembly” **Ministry of Foreign Affairs of Japan**, September 25 2018, (Çevrimiçi), https://japan.kantei.go.jp/98_abe/statement/201809/00005.html, Erişim Tarihi: 18.01.2021.

dondurulması ve Pyongyang'ın ABD'ye ulaşmayan ancak Japonya'yı menzile içinde tutan stratejik olmayan nükleer güçleri korumasına izin verilmesi gibi maddelere sahip bir anlaşma yapılmasından endişe duymaktadır. Eğer ABD böyle bir anlaşmaya varırsa, Japonya Washington'un kendi çıkarları uğruna bir müttefikin güvenliğini feda ettiği sonucuna varacaktı.⁶¹³

Singapur zirvesinin ardından düzenlediği basın toplantısında Trump'ın ABD-Güney Kore askeri tatbikatlarını, “savaş oyunları” ve “kışkırtıcı” olarak nitelendirerek, Kuzey Kore'nin ABD-Güney Kore ittifakının “kışkırtıcı ve istikrarsızlaştırıcı” olduğu konusundaki uzun süredir devam eden ısrarını destekleyen söylemleri yine Tokyo'da şüphelere yol açmıştır. Trump'ın “Güney Kore ile savaş oyunlarını bitirmek” niyeti ve Singapur zirvesi sırasında kaçırılan Japonlar konusuna değinmemesi, Trump'ın Doğu Asya'daki ABD ittifaklarına uzun vadeli bağlılığı konusunda şüpheler yaratmıştır.⁶¹⁴ Trump'ın Singapur'daki Trump-Kim zirvesinden önce Japonya'nın Kuzey Kore ile olan güvenlik endişelerine verdiği desteği duyurması, Abe'nin Trump ile yakın ilişkiler kurma çabalarının işe yarayacağını gösteriyor gibi bir algı oluşturmuştu. Ne var ki, Zirve sonrasında yapılan ortak açıklamada kaçırma meselesinden hiç bahsedilmemesi ve Kuzey Kore'nin kısa ve orta menzilli füzelerinin ve nükleer olmayan kitle imha silahlarının nükleer silahlardan arındırılması veya sökülmesi için net bir yol haritası çizilmemesi Tokyo'nun endişelerini arttırmıştır.⁶¹⁵

Başkan Donald Trump döneminde Tokyo'yu endişelendiren ve Japonya'nın Amerikan yaygınlaştırılmış caydırıcılığına olan güvenini sarsan bir diğer dikkat çekici gelişme, 2018 yılındaki ABD'nin Nükleer Duruş Raporu'dur. 2018 NDR, ABD'nin düşük verimli nükleer silahlar ve seyir füzeleri gibi sınırlı hedeflerle “kullanılabilir nükleer silahlar” geliştirmeyi amaçladığını belirtmekte ve nükleer silahların önleyici

⁶¹³ Shingo Yoshida, “Nuclear Deterrence: Mixed Messages for Japan”, **The Diplomat**, 2019, (Çevrimiçi), <https://thediplomat.com/2019/10/nuclear-deterrence-mixed-messages-for-japan/>, Erişim Tarihi: 10.05.2020.

⁶¹⁴ Dian, “Obama and Japan: An Endangered Legacy”, pp.71-72.

⁶¹⁵ Sebastian Maslow, “Abe's North Korea dilemma”, **East Asia Forum**, 2 July, 2018, (Çevrimiçi), <https://www.eastasiaforum.org/2018/07/02/abes-north-korea-dilemma/>, Erişim Tarihi: 24.08.2020.

kullanımına izin vermektedir.⁶¹⁶ ABD'nin sahip olduğu tek nükleer silahların anakarasından fırlatılan uzun menzilli büyük füzeler olması düşmanın ise daha küçük nükleer başlıklara, ileri ve orta menzilli füzelere sahip olması, ABD'yi sınırlı nükleer saldırılara karşı herhangi bir misilleme yapmaktan yoksun bırakmaktaydı. Daha küçük nükleer başlıklı füzeler ABD'ye karşı konuşlandırıldığında, ABD'nin nükleer silahı düşmanlarının sınırlı nükleer saldırılarına misilleme yapmak için çok büyük olacak ve bu da onu kullanılamaz hale getirecekti. Japonya'nın bakış açısına göre de ABD'nin orta menzilli nükleer silahlar da dahil olmak üzere çeşitli askeri seçenekleri varsa caydırma kapasitesi artacaktır. Dolayısıyla Japonya, NDR'de sözü edilen "kullanılabilir nükleer silahlar" kararını memnuniyetle karşılamıştır.⁶¹⁷

Ne var ki, ABD'nin "kullanılabilir nükleer silahlara" sahip olma kararı, Tokyo için iki noktada kaygı vericidir. İlk olarak, sınırlı güce sahip düşük verimli nükleer silahlar, düşmanın geleneksel askeri silahlarına karşı konuşlandırılacaktı. Eğer nükleer silahlar geleneksel silahlara karşı kullanılırsa, nükleer silahların kullanımı için genel kabul gören eşik kaybolacaktır. Bu da Kuzey Kore tehdidini Japonya'nın adeta "ensesinde" hissetmesi demektir. İkinci olarak ise, eğer bu silahların kullanımı Batı Pasifik Okyanusunda konuşlanmış ABD askeri kuvvetleri tarafından başlatılırsa, 5500 km'den daha az menzili olan orta menzilli nükleer silahlar Pekin'e ulaşabilirdi. Öte yandan Çin'in sahip olduğu orta menzilli nükleer silahlar, ABD'ye değil Tokyo'ya ulaşabilirdi. Bunun anlamı, ABD'nin kendi topraklarına saldırılmasından korkmadan ara menzilli füzelerle nükleer savaşa girebilmesidir. Bu nedenle, orta menzilli nükleer silahların tehdidi altında Japonya ile ABD arasında büyük bir farklılık vardır ve bu yeni bir ayrışmaya yol açmaktadır.⁶¹⁸

⁶¹⁶ "Nuclear Posture Review", **U.S. Department of Defense**, February 2018, (Çevrimiçi), <https://media.defense.gov/2018/Feb/02/2001872877/-1/-1/1/EXECUTIVE-SUMMARY.PDF>, Erişim Tarihi: 24.08.2020.

⁶¹⁷ Kyoji Yanagisawa, "The North Korea- United States Summit and Possibilities for New Security Oriented Thinking", **Journal for Peace and Nuclear Disarmament**, Vol.12, No.1, 2019, p.367; Dick Zandee, Sico Van der Meer, "Trump's Nuclear Posture Review: A New Rift between Europe and the US?", **Clingendael- Netherlands Institute of International Relations**, 2018, pp.1-4.

⁶¹⁸ **Ibid.**, pp.367-368.

Haziran 2019’da G-20 zirvesinin ardından Trump’ın yaptığı açıklamada Japonya ve ABD arasındaki Güvenlik Antlaşması’nı “adil olmayan” bir anlaşma olarak nitelendirmesi ve değiştirilmesi gerektiğini Japon Başbakanı Abe’ye söylemesi de hali hazırda var olan Japon endişelerini perçinlemiştir. Trump’ın “Biri Japonya’ya saldırırsa, onların peşine düşeriz ve tam kadro bir savaşın içindeyiz. Ama biri ABD’ye saldırırsa, Japonya bunu yapmak zorunda değil. Bu adil değil.”⁶¹⁹ açıklaması ve “önce Amerika (**America first**)⁶²⁰” yaklaşımı, Japonya açısından Amerikan yaygınlaştırılmış caydırıcılık güvencelerinin sorgulanmasına yol açmıştır. Trump, seçim kampanyası sırasında “herkesi biz savunuyoruz” yakınmasının ardından göreve başladıktan sonra da bu tutumuna paralel olarak Japonya’dan, ülkesinde devam eden ABD askeri varlığının maliyetini karşılamak için çok daha fazla ödeme yapmasını talep etmiştir. Nitekim Amerikan askerlerinin Japonya’da kalmasına izin veren antlaşmanın süresi 2021’de sona ermektedir. Dolayısıyla Kuzey Kore tehdidinin belirsizliği devam ederken ABD-Japonya arasında “yük ve maliyet paylaşımı” noktasında yeni bir anlaşmaya varılması beklenmektedir. Japonya, 2004’te Amerikan maliyetlerinin %74.5’ini, 2015’te %86.4’ünü ve 2018’de ise %88.7’sini karşılamıştır. Ancak Temmuz 2019’da Ulusal Güvenlik Danışmanı John Bolton ve Ulusal Güvenlik Konseyi’nin o zamanki Asya direktörü Matt Pottinger’ın bölgeye yaptıkları ziyaret sırasında Tokyo’dan 50.000’den fazla ABD askerini orada konuşlandırmanın maliyetlerini telafi etmek için yılda yaklaşık dört kat daha fazla ödeme yapmasını istedikleri ileri sürülmüştür.⁶²¹ Maliyet paylaşımındaki bu talep, Japonya’yı endişelendirmektedir.

⁶¹⁹ “Trump says ‘unfair’ defense treaty with Japan needs to be changed”, **Reuters**, (Çevrimiçi), <https://www.reuters.com/article/us-g20-japan-trump/trump-says-unfair-defense-treaty-with-japan-needs-to-be-changed-idUSKCN1TU0AJ>, 29 June 2019, Erişim Tarihi: 22.08.2020.

⁶²⁰ Bruce Cumings, 2016 yılındaki Amerikan Başkanlık seçimini, “Beyaz Saray’a dış politika deneyimi olmayan, 1945’ten beri serbest ticarete, enternasyonalizme ve uluslararası oyunun kurallarına muhalefet eden bir kişiyi getiren” bir seçim olarak değerlendirmektedir. O’na göre Trump, birinci dereceden bir Amerikan milliyetçisi olduğunu göstermiştir. Bruce Cumings, “Obama, Trump and North Korea”, p.86; Trump’ın ırkçılığa ve göçmen karşıtı duyarlılığa çağrıları, serbest ticarete muhalefeti ve ihracatçılara Amerikan pazarına gümrük vergisi koyma kararlılığı, 1930’ların önde gelen izolasyonistleriyle aynı çizgide olduğu yorumlarına yol açmıştır. Bkz: Nate Cohn, ‘Trump’s Secret Weapon: Blue- State Voters’, **New York Times**, 27 March 2016, (Çevrimiçi), <https://www.nytimes.com/2016/03/27/upshot/trumps-secret-weapon-blue-state-voters.html>, Erişim Tarihi: 22.08.2020.

⁶²¹ Lara Seligman, Robbie Gramer, “Trump Asks Tokyo to Quadruple Payments for U.S. Troops in Japan”, **Foreign Policy**, 15 November 2019, (Çevrimiçi), <https://foreignpolicy.com/2019/11/15/trump-asks-tokyo-quadruple-payments-us-troops-japan/>, Erişim Tarihi: 22.08.2020; “Joint Press Conference

Dahası, 6 Eylül 2019 tarihinde ABD'nin Kuzey Kore Özel Temsilcisi Stephen Biegun, Kuzey Kore ile yapılan görüşmelerden olumlu bir sonuç çıkmaması durumunda ABD'nin yaygınlaştırılmış nükleer caydırıcılığına dayanan Japonya ve Güney Kore'nin kendi nükleer yeteneklerini gözden geçireceği noktaya gelebileceğini vurgulamıştır.⁶²² Bu vurgu, Soğuk Savaş döneminden bugüne Japonya'nın, Amerika'nın yaygınlaştırılmış nükleer caydırıcılığını doğrulatmak için ABD'ye karşı kullanmış olduğu nükleer silahlanma kozunu kaybettiğinin bir göstergesidir.

ABD-Japon ittifakında yaşanan tüm bu endişe ve belirsizlik, Japon elitlerinin anayasal revizyon yoluyla güçlü bir Japonya'nın yeniden kurulması söylemlerinin kamuoyunda zemin bulmasına yol açmıştır. Nitekim siyaset uzmanları ve akademisyenlerden oluşan bir komisyon tarafından oluşturulan “Büyük İttifaka Doğru” belgesi, Trump yönetiminin Japonya'da bıraktığı etkiyi göstermek açısından dikkate değerdir. Belge, Trump'ın dış politikaya yaklaşımını, Soğuk Savaş'ın sona ermesinden bu yana dünya düzeninde görülebilecek en yüksek düzeyde belirsizliğin enjeksiyonu olarak tanımlamaktadır.⁶²³ Bazı uzmanlar, Trump yönetiminin bu yüksek düzeydeki öngörülemesizliğinin Japonya için uluslararası liberal düzenin istikrarını sağlamada bir adım atması ve liderliği sürdürmesi için altın bir fırsatı temsil ettiğini ileri sürmüştür.

Abe hükümeti, Trump yönetiminin yarattığı belirsizliğe ve ABD'nin bölgesel etkisinin algılanan düşüşüne üç ana politika stratejisi geliştirerek tepki göstermiştir. Tokyo, güvenlik alanında Hindistan ve Avustralya dahil olmak üzere büyük demokrasiler arasında güvenlik iş birliğinin genişlemesini gerektiren “özgür ve açık Hint-Pasifik” fikrini desteklemiştir. Bu öneri hem bir Amerikan varlığını hem de

with Japanese Minister of Defense Tomomi Inada and U.S. Secretary of Defense Jim Mattis.”, **Ministry of Defense of Japan**, February 4, 2017, (Çevrimiçi), <https://www.mod.go.jp/e/press/2017/index.html>, Erişim Tarihi: 14.08.2020.

⁶²² **US Embassy & Consulate in Korea**, <https://kr.usembassy.gov/090619-remarks-by-special-representative-for-north-korea-stephen-e-biegun-at-the-university-of-michigans-weiser-diplomacy-center/>, 2019, (Çevrimiçi), Erişim Tarihi: 05.10.2019.

⁶²³ “Toward a Greater Alliance: A Policy Proposal of the Mt. Fuji Dialogue Special Task Force”, Mount Fuji Dialogue, April 2017, (Çevrimiçi), https://www.jcer.or.jp/eng/pdf/Mt.FUJI_DIALOGUE20170405report_e.pdf, Erişim Tarihi: 17.01.2021.

Çin'in yükselişini dengelemeyi amaçlayan bir güvenlik ilişkileri ağının geliştirilmesini öngörmektedir.⁶²⁴ İkincisi, Trans Pasifik Ortaklığı'ndan Trump göreve başladığı zaman Ocak 2017'de çekilmiştir. Japonya, antlaşmanın yeni versiyonunu onaylamayı amaçlayan müzakerelere liderlik ederek antlaşmanın adı Trans-Pasifik Ortaklığı için Kapsamlı ve Aşamalı Anlaşma olarak değiştirilmiştir. Japon hükümeti ayrıca Washington'daki korumacı eğilimin uzun vadede devam etmeyeceğini ve Trump yönetiminin ticarete yönelik politikalarının muhtemelen takip eden yönetim tarafından tersine çevrileceğini varsaymaktadır.⁶²⁵

Üçüncü eylem hattı Çin ile ikili ilişkilere ilişkindir. Bölgede Amerikan etkisinin algılanan düşüşü, Trump'ın korumacı politikalarının yarattığı ticaret savaşlarının olası tırmanması ve hepsinden önemlisi Washington ile Pekin arasındaki jeopolitik rekabetin yoğunlaşması Çin-Japon ilişkilerini önemli ölçüde etkilemiştir. Funabashi ve Dempsey'in belirttiği gibi, "Tokyo, ABD'nin üstünlüğünün bulunmadığı temiz bir dış politika üzerine ciddi düşünmeye başladı. Böyle bir yeniden kalibrasyon durumunda, hiçbir ilişkiyi istikrara kavuşturmak Çin ile olandan daha önemli olmayacaktır".⁶²⁶ Bunun bir sonucu olarak Abe, Çin ile olan gerilimin azaltılması için çabalamıştır. Abe'nin uzlaşmacı duruşu, Trump'ın politikalarının yarattığı istikrarsızlığın sonuçlarını azaltmak için Çin ile ilişkiyi istikrara kavuşturma ve güvenlik alanındaki gerilimleri yatıştırma ve bölgesel ekonomik düzenin temellerini destekleme ihtiyacını yansıtıyordu.⁶²⁷

Abe hükümeti ABD'nin vazgeçilmezliğinin farkında olmakla birlikte uluslararası rolünü yoğunlaştırarak ABD'nin bölgede yarattığı boşluğu doldurmaya

⁶²⁴ "Priority Policy for Development Cooperation FY2017", **Japanese Ministry of Foreign Affairs**, 2017, (Çevrimiçi), <https://www.mofa.go.jp/files/000259285.pdf>, Erişim Tarihi: 23.08.2020.

⁶²⁵ Noah Smith, "Will Trump Rejoin the Trans-Pacific Partnership? Let's Hope So", **Japan Times**, 2018, (Çevrimiçi), <https://www.japantimes.co.jp/opinion/2018/03/06/commentary/world-commentary/will-trump-rejoin-trans-pacific-partnership-lets-hope/>, Erişim Tarihi: 24.08.2020.

⁶²⁶ Y. Funabashi, H. Dempsey, "Trump Threat Drives China and Japan Closer", **East Asia Forum**, (Çevrimiçi), <https://www.eastasiaforum.org/2017/07/09/trump-threat-drives-japan-and-china-closer/>, Erişim Tarihi: 22.08.2020.

⁶²⁷ Jonathan D. Pollack, "Abe in Beijing: The Quiet Accommodation in China-Japan Relations", **The Brookings Institution**, 25 October 2018, <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2018/10/25/abe-in-beijing-the-quiet-accommodation-in-china-japan-relations/>, Erişim Tarihi: 15.08.2020.

çalışmıştır.⁶²⁸ ABD-Japon ittifakı, Trump'ın öngörülemezliği gölgesinde yeni güvenlik ortamının şeklini alarak devam etse de Kuzey Kore'nin ABD ile yaptığı zirvelerden beklentilerini karşılayamaması üzerine doğrudan Japonya'yı hedef alan eylemleri sürmektedir.⁶²⁹ Japonya açısından Kuzey Kore'nin, Japonya'nın güvenliği, müttefikleriyle ilişkisi ve hatta Abe'nin kendi politik güvenilirliği hakkında önemli sorular ortaya çıkaran kritik bir tehdit oluşturduğu net bir şekilde görülmektedir. Donald Trump'ın 2017'de Başkan olarak göreve başlamasından sonra ABD-Japonya ilişkilerinin görünümü önemli ölçüde değişmiştir. İkili ilişki ayakta kalmış ve hızla gelişen Doğu Asya güvenlik ortamına adapte olmuştur. Ancak Japonya, Trump'ın Kuzey Kore'ye yönelik politikalarından, Çin ile ticaret anlaşmazlığından ve bölgedeki jeopolitik rekabetin artmasından dolayı derinden rahatsız olmaya devam etmiştir.

ABD başkanının çelişkili açıklamaları ve ani Kuzey Kore politika kayması da dahil olmak üzere şüphe duyulan önceki taahhütleri, ABD'nin niyetinin belirsizliğini arttırmıştır. Artan belirsizlik, Japonya'yı nükleer caydırıcılığa daha fazla bağımlı hale getirmiştir. Shinzo Abe, bir taraftan Japonya'yı, Doğu Asya'da sorumlu bir bölgesel güç olarak konumlandırarak "Japonya'yı yeniden büyük yapmak" politikasını sürdürmüş diğer yandan Trump ile yakın kişisel bağlar geliştirerek ve ikili ilişkinin her zamankinden daha güçlü olduğu konusunda ısrar ederek ittifakı daha da büyütme sözü veren bir denge politikası yürütmüştür. Japonya'nın denge politikası, ittifakta herhangi bir radikal değişikliği önlemede başarılı olmuştur.⁶³⁰ Japonya, iki öngörülemez liderle karşı karşıya kaldığı krizde ittifakta deneyimlediği güvenlik ikilemi sorununu ittifaka bağlılığını arttırarak aşmaya çalışmış ve denge politikasıyla temkinli adımlar atmıştır.

⁶²⁸ Dian, "Obama and Japan: An Endangered Legacy", p.73.

⁶²⁹ 29 Mayıs 2019'da Kuzey Kore, herhangi bir bölgedeki "düşmanların nesnelere ultra hassas saldırılar yapma" yeteneğini elde etmek için manevra kabiliyeti olan bir yeniden giriş aracı (MaRV) donanımlı Scud tabanlı kısa menzilli balistik füzeyi test etti. MaRV testinin amacı Japonya'ya, Kuzey Kore'nin Japonya'daki ABD üslerini yok etmenin güvenilirliğini göstermek yerine Japon nüfusuna ciddi zarar verme nükleer seçeneğini koruduğunu bildirmektir. Bkz: Takeshi Watanabe, "Japan-US-ROK Cooperation for Sustaining Deterrence", **North Korea Policy: Japan and great Powers**, (Ed.) Linus Hagström, Marie Söderberg, New York, Routledge, 2019, pp.83-84.

⁶³⁰ Paul O'Shea, Sebastian Maslow, "Making the Alliance even Greater": (Mis-)managing U.S.-Japan Relations in the Age of Trump", **Asian Security**, 2020, p.2.

Trump yönetiminin “Amerika’yı yeniden büyük yapmak” politik söylemi çerçevesinde yürüttüğü önce Amerika politikasının ABD-Japon ittifakında yarattığı belirsizlik karşısında Japonya’nın yüz yüze kaldığı “ittifakı ya da Japonya’yı yeniden büyük yapmak” ikilemi hala yanıt bulmuş değildir. Japonya’nın Aralık 2017’de başlayan ve savunma sisteminin önemli bir parçasını oluşturan ABD yapımı Aegis Ashore savunma sistemini konuşlandırmayı Haziran 2020’de askıya aldığını duyurması, bu noktada dikkat çekicidir. Aegis Ashore sistemi, Japonya’nın Kuzey Kore’nin füze ilerlemelerine karşı koymasına yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Ne var ki, ABD’nin yaygınlaştırılmış nükleer caydırıcılığının inanılabilirliğini sorgularken Tokyo’nun Çin ve Rusya’yı böyle bir füze savunma sistemi ile kışkırtması iyi bir seçim olmayacaktır. Japonya’nın bu vazgeçışı Japonya-ABD askeri iş birliği perspektifinden bakıldığında, Japonya’nın ABD silahlarını satın almasını ve ABD askeri üsleri bulundurma maliyetinin payını ve füze savunma sistemleri üzerine olası iş birliğini etkileyebilir. Ancak Japonya’nın kararı Kuzeydoğu Asya güvenlik durumuna uygundur ve olası bir bölgesel silahlanma yarışını önlemektedir.⁶³¹ Aegis Ashore sisteminin askıya alınması kararının kalıcı bir duruş olup olmadığı, 2020’de gerçekleşen Amerikan seçimlerinin ardından başkan seçilen Joe Biden’ın izleyeceği Japonya ve bölge politikası ışığında şekillenecektir.

⁶³¹ Da Zhigang, “Japan unlikely to Abandon Aegis Ashore System”, Global Times, June 18, 2020, (Çevrimiçi), <https://www.globaltimes.cn/content/1192052.shtml>, Erişim Tarihi: 15.01.2021.

SONUÇ

Bir ülkenin önem atfettiği üçüncü ülkeleri ve toprakları saldırıdan koruması anlamına gelen yaygınlaştırılmış caydırıcılık, Soğuk Savaş döneminde varoluşsal amaçlara hizmet etmiş ve ABD'nin küresel stratejisinin temel yapı taşı olmuştur. Küresel çıkarları olan bir ülke olarak ABD'nin güvenliği ve refahı bu yıllarda, sistemdeki müttefikleri ve ortaklarının güvenliğiyle başka bir ifade ile, kendi sınırlarından uzak ülkelere yönelik tehditlerin ve saldırıların caydırılması ile iç içedir. Bu gerekçeler ışığında ABD, sistemdeki üçüncü devletlerin güvenliğini sağlamak amacıyla ulusal kaynaklarını kullanarak caydırıcılığını yaygınlaştırmıştır. Soğuk Savaş'ın Doğu Asya'ya sirayeti, bölgeyi Amerikan yaygınlaştırılmış nükleer caydırıcılığının öncelikli uygulama sahalarından birine dönüştürmüştür. Çözümlememiş toprak sorunlarına, diplomatik olarak normalleşmemiş ilişkilere, büyük ekonomilere ve nükleer olan ve nükleer olma potansiyeline sahip ülkelere ev sahipliği yapmasıyla Doğu Asya, Soğuk Savaş'ın ardından da Amerikan nükleer şemsiyesinin öncelikli alıcısı konumunu sürdürmeye devam etmiştir.

Bu doktora tezi, Doğu Asya'da Amerikan yaygınlaştırılmış nükleer caydırıcılığının tarihsel kökenlerini, nükleer şemsiye altındaki ABD-Japonya ittifakının benzersiz konumunu, Amerikan nükleer caydırıcılığının atom bombalarının acı teken tek ulusu olarak Japonya'nın ulusal güvenliğinin ayrılmaz ve en önemli parçası haline gelme sürecini ve son olarak da Amerikan nükleer şemsiyesinin sürdürülebilirliğini ve başarısını mükemmel caydırıcılık teorisinin temel varsayımları ışığında ABD-Japonya-Kuzey Kore üçgeninde analiz etmiştir. Tez, ABD'nin yaygınlaşmış caydırıcılığını, nükleer yeteneği olmayan müttefiklere nükleer araçlar götürerek bölgede nükleer silahların yayılmasını önleyen bir araç olarak tanımlamış; Soğuk Savaş döneminde ABD-Japon ittifakını bağlantısız bir grup devlet arasında bir merkez başka deyişle “ekonomik ve askeri bağlantı merkezi (hub)” olarak konumlandıran ve ittifakın varlığını gerek bölgenin istikrarı gerekse Japonya'nın ulusal güvenliği için vazgeçilmez kılan, Soğuk Savaş sonrasında ise Japonya'yı aktif bir aktöre dönüştüren süreç ve dinamiklere odaklanmıştır.

Bu çerçevede çalışma üç bölümden oluşmuştur:

Birinci bölüm, yaygınlaştırılmış caydırıcılığı anlamaya yönelik olarak caydırıcılık teorisi ve kavramını tanıtan “Çalışmanın Zihinsel Arka Planı: Kavramsal ve Kuramsal Çerçeve” bölümüdür. Bu bölüm, kavramsal ve kuramsal belirsizlik arasındaki neden sonuç ilişkisinden hareketle öncelikle kavramın daha sonra ise kavramların sistematik bir şekilde bir araya gelmesiyle oluşturulan ve kavramın nasıl işlediğini anlamlandırmaya çalışan kuramın berrak bir dille tanıtılmaya çalışıldığı iki alt başlıktan oluşmuştur.

Birinci bölümde vurgulandığı gibi caydırıcılık kavramı etimolojik olarak “dēterreō”ya yani korkutup uzaklaştırma fikrine dayanmaktadır. Her ne kadar nükleer silahlarla belirgin bir şekilde ilişkili olsa da caydırıcılık her alana içkin bir kavram olarak binlerce yıllık bir geçmişe sahiptir. Ancak modern çatışmada iki savaş arası dönemde nükleer silahların geliştirilmesiyle caydırıcılığın özellikle de yaygınlaştırılmış caydırıcılığın rolünün arttığı görülmektedir. Stratejik bir kavram olarak yaygınlaştırılmış caydırıcılığın rakibin üçüncü bir tarafa (müttefike) düşmanca eylemlerde bulunmasının caydırılması için askeri güç kullanımı da dahil olmak üzere devlet iktidarının tüm araçlarının kullanılmasını gerektirmesi, kavramın en karanlık yönünü oluşturur. Nitekim hiçbir müttefik veya meydan okuyan, özellikle de söz konusu nükleer silahlar olduğunda savunan aktörün üçüncü bir ülkenin güvenliği için bu silahları kullanma riskine gireceğinden emin olamaz. Tam da bu nokta, yaygınlaştırılmış caydırıcılığın başarısının kilit kavramı olan inanılabilirliğin neye karşılık geldiği sorunsalına yanıt bulmayı gerektirir.

Tez, caydırıcılık literatürünün ana akım kuramı olan rasyonel caydırıcılık teorisinin önermelerini tezin uygulama sahası olan ABD-Japonya-Kuzey Kore üçgenindeki yaygınlaştırılmış nükleer caydırıcılık ilişkisinin sürdürülebilirliğini ve başarısını analiz etmede yetersiz bulmuştur. Yaygınlaştırılmış caydırıcılığının başarısının tek kriteri, müttefike verilen güvence ve rakibe sunulan caydırıcılık bileşiminden oluşan inanılabilirliktir. Tezin kuramsal çerçevesinde (I. Bölüm) ayrıntılı bir şekilde yer verildiği gibi rasyonel caydırıcılık teorisi, inanılabilirliği kazara bir savaşa yol

açabilecek irrasyonel tehditlerle açıklamaktadır. Caydırıcılığın başarısı, nükleer silahların beraberinde getirdiği kabul edilemez zararın ve güç paritesinin olgusal bir sonucu olarak değerlendirilmektedir. Oysa güç paritesinin ve nükleer silahlara sahip olmanın caydırıcılığın başarısına etkisinin ampirik ve mantıksal olarak ortaya konulamamasının yanı sıra rasyonel caydırıcılık teorisinin önermeleri, ABD'nin nükleer üstünlüğüne rağmen ekonomik ve askeri açıdan zayıf, gıda ve enerji açısından yoksun bir ülke olan Kuzey Kore'nin ABD ve nükleer şemsiye sağladığı müttefiklerine nasıl meydan okuyabildiğini açıklayamamaktadır. Bu noktada tez, rasyonel caydırıcılığa alternatif bir teori olarak ortaya çıkan mükemmel caydırıcılık teorisinin varsayımlarının ABD-Japonya-Kuzey Kore üçgenindeki yaygınlaştırılmış caydırıcılığı anlamlandırmada ve analiz etmede geniş bir yelpaze sunduğundan yola çıkarak korunan aktörün de aktif olduğu üç taraflı modeli uygulamış ve çok boyutlu bir açıklama geliştirmiştir.

Mükemmel caydırıcılık teorisi, olgusal olarak müttefike verilen güvence ve rakibe sunulan caydırıcılığın bileşiminden oluşan inanılrlığın kuramsal olarak fiziksel ve psikolojik iki unsura dayandığının altını çizmektedir. Fiziksel unsur, rasyonel tehditlerdir başka deyişle, tehdidi uygulama kapasitesidir. Örneğin nükleer tehdit, nükleer araçlar gerektirir. Bu araçlara ve nükleer kapasiteye sahip olmayan bir devletin nükleer tehdidi fiziksel kapasiteden yoksun demektir. Psikolojik unsur ise misilleme yeteneğidir. Mükemmel teoriye göre tehditler bütünüyle inanılır olsa bile caydırıcılık başarısız olabilir ancak caydırıcılığın başarısı için tek koşul tehdidin inanılrlığıdır. Bu tez, caydırıcılığın başarısını tüm bu unsur ve bileşenleri bünyesinde barındıran inanılrlıklı değerlendirilme olup caydırıcılığın başarısızlık kriterini ise anlık caydırıcılığın başarısızlığı sonucunda sınırlı bir çatışma yaşanması veya savunanın korunana yönelik taahhütlerinde resmi bir geri adım atması olarak belirlemektedir.

Yaygınlaştırılmış genel caydırıcılıktan anlık caydırıcılığa kayma, caydırıcılığın formunun bozulması olarak analiz edilmektedir.⁶³² Yaygınlaştırılmış anlık caydırıcılık; silahlanma yarışı, ittifakların kurulması ve devlet liderlerinin demeçleri

⁶³²Morgan, **Deterrence: A Conceptual Analysis**, pp. 33-36.

şeklinde süregelen bir soğuk savaş durumunun başka deyişle genel caydırıcılık durumunun, meydan okuyanın askeri eylem başlatma veya tehditle statükoyu değiştirme talebi sonucunda başarısız olması durumuna geçişini simgeler. Burada meydan okuyan devletin niyet ve kapasitesi belirleyicidir. Genel caydırıcılıktan anlık caydırıcılığa geçiş şu aşamaları içerir: devletlerin statükoyu değiştirmek için adımlar atmaktan birbirini caydırdığı durum (genel caydırıcılık), meydan okuyanın statükoya yönelik tehditleri (genel caydırıcılık başarısız olmuştur), savunanın güvence ve yeniden güvenceleri, meydan okuyanın bu güvencelere ve misilleme tehdidine rağmen geri çekilmemesi ve son olarak ikili veya çok taraflı savaş ya da statüko (anlık caydırıcılık başarısız olmuştur).

Bu tez, korunan aktör olarak Japonya'nın ittifaktaki aktif rolünün başka deyişle statikten dinamiğe kayan caydırıcılık duruşunun, meydan okuyanın (Kuzey Kore) statükonun geleceğine dair beklentilerinin üzerinde negatif bir etki yarattığını ve buna paralel olarak yaygınlaştırılmış genel caydırıcılık durumunun anlık caydırıcılığa evrilmesine sebebiyet verdiğini göstermiştir. Dahası, her genel caydırıcılıktan anlık caydırıcılığa kaymanın savaşla sonuçlanmayacağını; statükonun değerine ve inanılabilirliğe bağlı olarak anlık caydırıcılığın başarıyla sürdürülebileceğini ortaya koymuştur. Tezin birinci bölümünde yer verilen olgusal ve kuramsal çerçeve ışığında, tezin ikinci ve üçüncü bölümünde bu iddia uygulamalı olarak geliştirilmiştir.

Tezin ikinci bölümü, Soğuk Savaş döneminde Doğu Asya'da ABD'nin ikili ittifaklarla inşa ettiği yaygınlaştırılmış caydırıcılık ağının tarihsel kökenlerine, Japonya ile kurulan caydırıcılık ilişkisinin benzersizliğine ve ABD-Japon ittifakında yaşanan güvenlik ikilemlerine (bırakılma/ tuzağa düşme) odaklanmıştır. Soğuk Savaş'ın Doğu Asya'ya sirayetinin simgesi olarak Kore Savaşı, yalnızca ABD'nin Doğu Asya politikasında değil aynı zamanda Japonya'nın yeniden yapılandırılması politikasında bir dönüm noktası olmuştur. Kore Savaşı esnasında Amerikan kuvvetlerini asiste etmesi ve sağladığı hava, deniz ve kara üsleri ağı, Japonya'nın ABD'nin gözündeki stratejik değerini arttırmış ve Japonya'nın müttefik olarak kazanılmasını, ABD'nin bölge politikasında birincil öncelik haline getirmiştir. Japonya'nın Amerikan stratejisindeki önemi, bu ülkenin sahip olduğu jeo-stratejik

değerle sınırlı değildir. Bölge ülkelerinde tarihin ve Japon militarizminin bıraktığı ize karşılık ABD, Japonya'yı kendisine bağlı Amerikan görüntüsüyle yapılandırarak bölge ülkelerinin gözünde varlığını Japon militarizminin yeniden canlanmasının önlenmesinde vazgeçilmez bir unsur haline getirmiştir. Böylece tarihi düşmanlıklara hapsolmuş ve birbirine güvenmeyen bölge ülkeleriyle ikili antlaşmalarla ittifak kuran ABD'nin Japonya ile olan ittifakı bağlantısız birtakım devletler arasında merkezi role konumlandırılmıştır.

ABD'nin Doğu Asya'da komünizmi çevreleme politikasının kilit aktörü olan Japonya, ABD'nin gözündeki stratejik değerinin farkında olarak Soğuk Savaş süresince herhangi bir yükümlülük altına girmek istemeyen ancak ABD'den sürekli daha fazla taahhüt talep eden bir ülke konumundadır. Amerikan başkanlarının Japonya'dan kendi güvenliğini sağlaması ve bölgede Amerikan yükünü azaltarak istikrara katkıda bulunması talepleri karşısında Japonya'nın ittifakta ABD tarafından bırakılma korkusunu deneyimlediği görülmektedir. Japon başbakanlarının bu korkuya yanıtı, bir taraftan anayasal kısıtlamaları öne sürmek diğer taraftan nükleer silahlar elde etme tartışmalarını gündeme getirmek olmuştur. 1954-1960 yılları arasında Japon başbakanları Ichiro Hatoyama (1954-56), Tanzan Ishibashi (1956) ve Nobusuke Kishi (1956-1960) Japon güvenliği için “başka hiçbir uygun yol mevcut değilse” şeklinde Amerikan nükleer şemsiyesine yaptıkları vurguyla nükleer silahlar edinme kozunu ABD'ye karşı kullanmış ve nükleer güvencenin sürdürülebilirliğini garanti altına almaya çalışmışlardır.

Japonya'nın bırakılma korkusunu deneyimleyerek nükleer silahlar elde etme “şantajında (zayıf müttefik şantajı)” bulunması ve karşılığında ABD'den güvence/yeniden güvence alması döngüsüne bir diğer örnek 1960-1970'li yılların sahne olduğu bir dizi gelişmedir. 1964'te Çin'in nükleer silah testi ve SSCB'nin artan deniz gücüne karşılık Nixon'ın Guam Doktriniyle kuvvet azaltma politikası uygulaması artan maliyetler sebebiyle ABD'yi yaygınlaştırılmış caydırıcılığın sürdürülebilirliği konusunda gönülsüzleştirirken Japonya'da bırakılma korkularını tetiklemiştir. Dahası, ABD'nin Japonya'nın ittifaka daha fazla katkıda bulunması beklentisi Japonya'da Vietnam Savaşı'na dahil olan ABD'nin savaşının içine

sürüklenme başka deyişle tuzağa düşme korkusunu da beraberinde getirmiştir. Bırakılma ve tuzağa düşme korkularını aynı yıllarda deneyimleyen Japonya, Çin'in nükleer tehdidine karşı Amerikan nükleer şemsiyesini doğrulatma arayışını sürdürmüştür. Bu noktada 1970 yılında ilk Savunma Üzerine Beyaz Kitap'ta Japonya'nın kendi nükleer silahlarına sahip olması ve Amerikan rolünün ikame edici değil tamamlayıcı olması gerektiği tartışmaları yeniden gündeme getirilerek ABD'ye nükleer şemsiyeyi resmi olarak doğrulatmak amaçlanmıştır.

1970'lerin sonları ABD-Japon ittifakına Japonya'nın katkısı açısından dikkat çekicidir. Bu yıllara dek ABD'nin çevreleme stratejisini asiste etmek için hiçbir zaman çok fazla kaynak ve enerji sarf etmeyen ve ittifaka askeri katkısını anayasal kısıtlamalarla reddeden Japonya, 1978'de ittifakı yeniden formüle eden Savunma İş Birliği için Rehber İlkelerle askeri rol üstlenmiştir. Şüphesiz Japonya'nın değişen bu duruşunda SSCB'nin bu yıllarda yalnızca ABD için değil Japonya açısından da "zorlayıcı bir tehdit" olmasının payı bulunmaktadır. SSCB'nin Pasifikte asker yığınağı, donanma tatbikatları, kara ve hava kuvvetlerinin yanı sıra Japonya'ya yakın üslerde orta menzilli füze konuşlandırması, Japonya'da ABD ile çıkarlarını uyumlaştırarak daha fazla sorumluluk alma farkındalığı yaratmıştır. ABD de SSCB'nin zorlayıcı tehdidi karşısında Japonya'ya ilk resmi nükleer taahhüdünü vermiştir. ABD ve Japonya arasında siyasi ve askeri birliktelik Sovyet tehdidini azaltmıştır. 1980'ler itibarıyla de Soğuk Savaş sona erene dek ABD-Japon ittifakında deneyimlenen güvenlik ikilemleri yerini önce iş birliğine daha sonra ise belirsizliğe bırakmıştır.

Soğuk Savaş döneminde ABD-Japonya arasındaki yaygınlaştırılmış caydırıcılık ilişkisine dair bulguları şu şekilde sıralamak mümkündür;

- Artan maliyetler, ABD'nin taahhütlerini yerine getirme istekliliğini azaltmıştır.
- ABD'nin taahhütlerinin inanırlılığından şüphe duyan Japonya, ittifakta bırakılma korkularını deneyimlemiş ve nükleer elde etme kozunu kullanarak ABD'den yeniden güvence almıştır.
- Japonya'nın ittifaktaki rolünü ve iş birliğini arttıran SSCB ve Çin'den algıladığı genel tehdittir.

- Yaygınlaştırılmış caydırıcılık başarıyla sürdürülmüştür çünkü genel caydırıcılık durumu hakimdir. SSCB veya Çin'den ittifaka yönelen savaşın habercisi olabilecek bir girişim bulunmamaktadır.

Soğuk Savaşın sona ermesi, ABD-Japon ittifakının geleceğini belirsiz bir noktaya taşıırken Kuzey Kore'nin nükleer bir devlet olarak ortaya çıkması, ittifakın doğasının değişmesine ve tarafların ittifaktaki rollerinin yeniden tanımlanmasına yol açmıştır. ABD-Japon ittifakının Kuzey Kore nükleer tehdidiyle testini analiz eden **üçüncü bölümde**, tıpkı Soğuk Savaş döneminde olduğu gibi Japonya'nın bırakılma korkusunu deneyimlediği dikkat çekmektedir. Ne var ki, bu dönemde bu korkunun yoğunluğu yüksek dozdadır. Nitekim Soğuk Savaş döneminde Japonya'nın bırakılma korkuları blok liderleri olarak ABD-SSCB arasındaki nükleer çatışmadan kaynaklanmaktaydı dolayısıyla Japonya doğrudan hedef değildi. Oysa Kuzey Kore, kolonyal dönemden itibaren Japonya'ya tarihsel bir düşmanlık sürdürmekte ve emperyalist geçmişi kullanarak Japonya'ya saldırı olasılığını meşrulaştırabileceğini düşünmektedir. Bu noktada Amerikan yaygınlaştırılmış nükleer caydırıcılığı, Soğuk Savaş sonrası dönemde Japonya için çok daha hayatidir.

1993'te Kuzey Kore'nin NPT'den çekilme tehdidi, 1998'de Taepodong testi, ABD'nin Nükleer Duruş Raporlarında nükleer silahların azaltılması (2001 NDR) ve ilk kullanmama politikası (2010 NDR), çok taraflı müzakerelerde (2003-2009) ve ABD Başkanı Donald Trump'ın Kuzey Kore lideri ile yaptığı ikili zirvelerde (2018-2019) Japonya'nın öncelik verdiği konuların ikincil plana atılması ve Japonya'nın sahip olduğu ABD'nin Kuzey Kore ile Japon çıkarlarını göz ardı eden bir anlaşmaya varma olasılığı algısı, Japonya'nın ittifakta ABD tarafından bırakılma korkularını tetiklemiştir. Japonya, Kuzey Kore ile ilk krizin yaşandığı 1993-94'ten 2017'de Donald Trump'ın başkan seçilmesi sürecine kadar tıpkı Soğuk Savaş dönemindeki davranışlarında olduğu gibi nükleer silah elde etme kozunu ABD'nin nükleer güvencesini doğrulatmak için bir araç olarak kullanmıştır. Ne var ki uluslararası ortam ve koşullar, Soğuk Savaş döneminden farklıdır. Kuzey Kore nükleer tehdidi, ABD'nin küresel stratejisi için bir tehditken Kore ile çözümlenmemiş tarihsel sorunlara ve normalleşmemiş diplomatik ilişkilere sahip Japonya için tehdit, varoluşsal, olası ve

jeopolitik olarak yakındır. Bu koşullar altında yalnızca nükleer elde etme kozunu kullanarak ABD’den beklediği güvenceleri alamayacağının farkına varan Japon liderler, Japonya’nın artık “çekler yazıp karşılığında güvenlik sağlayabileceği” durumda olmadığı gerçeğinden hareketle ittifaktaki “arka alan” desteğini artırmıştır.

Japonya’nın artan arka alan desteğine ilişkin altı çizilmesi gereken nokta, Japonya’nın artan savunma rolünün onu Kuzey Kore’nin doğrudan hedefi haline getirdiğidir. 1997 yılında Savunma İş Birliği için Rehber İlkeler revize edilmiş ve tarafların Kore Yarımadası’nda olası bir çatışma durumundaki rolleri netleştirilmiştir. Rehber İlkeler, Japonya’nın hayati önem taşıyan konular ve ulusal çıkarları söz konusu olduğunda yalnızca kendi sınırları içinde değil sınırları ötesinde de ABD’nin savunma yükünü paylaşması için SDF’nin rolünü arttırmış ve bu da Kuzey Kore’nin gözünde Japonya’nın saldırgan ve yeniden silahlanan bir ülke olarak konumlandırılmasına yol açmıştır. Oysa Japonya ve Kuzey Kore’nin adımlarının karşılıklı algılardan hareketle sıralandığı dikkat çekmektedir. 1997’de ittifakta artan Japon rolünü, 1998’de Kuzey Kore’nin Taepodong testi takip etmiş; Ocak 2003’te Kuzey Kore’nin NPT’den çekildiğini deklare etmesini ise Mart 2003’te Japonya’nın SDF’ye önleyici müdahale yapma hakkı tanıyan teorileri tartışmaya açması izlemiştir. Çok taraflı müzakere sürecinin (2003-2009) başarısızlıkla sonuçlanmasının ardından Kuzey Kore’nin Japonya yönünde yaptığı füze testleri, Japonya’yı füze savunma sistemleri satın almaya ve konuşlandırmaya sevk etmiştir. Son olarak, 2013 yılında Kuzey Kore’nin kendisini “nükleer silah devleti” olarak ilan etmesi ve geliştirdiği füze teknolojisi, Japonya’yı yeni füze savunma sistemi arayışlarına yönlendirmiş ve Japonya’nın caydırıcılık duruşunun statikten dinamiğe kayışının itici gücünü oluşturmuştur. 2016 yılında Japonya, ABD’ye lojistik ve arka alan desteğini arttırmıştır. Ayrıca Japonya ile yakın ilişkili içinde olan yabancı bir ülkeye saldırılması durumunda bu durum Japonya’nın hayatta kalmasını tehdit ediyorsa Japonya güç kullanabilecektir. Böylece Japonya, kolektif savunmayı kabul ederek Güney Kore’nin savunulmasındaki yük paylaşımını arttırmıştır.

İttifakta artan rolü Japonya’yı bölgedeki Amerikan yaygınlaştırılmış caydırıcılığının en güçlü ve aynı zamanda en kırılgan yönü haline getirmiştir. Başka

deyişle, Amerikan yaygınlaştırılmış caydırıcılığının başarısı için Japonya'nın aktif rolü belirleyici unsur olmuştur. Bu temel ışığında Kuzey Kore, ittifakın güvence yönüne nüfuz ederek Japonya'nın Amerikan inanılrlılığını sorgulaması ve böylece nötrale edilmesi stratejisini izlemiştir ki bu da Japonya'yı gerek Kuzey Kore'nin söylemlerinin gerekse eylemlerinin hedefi haline getirmiştir. ABD-Japon ittifakı, Kuzey Kore'nin tehditleri ve ayrıştırma stratejilerine direnmiş ve değişen dinamiklere adapte olmuştur. Kuzey Kore'nin adımları, Japonya'nın caydırıcılık duruşunun güçlenmesine yol açarken artan Japon rolü de Kuzey Kore'nin statüko algısını değiştirmiştir.

Soğuk Savaş sonrası dönemde ABD-Japonya- Kuzey Kore üçgenindeki yaygınlaştırılmış caydırıcılık ilişkisine dair bulguları sıralamak gerekirse;

- Japonya, ittifakta bırakılma korkularını deneyimlemiş ve ABD'den yeniden nükleer güvence elde etmek için nükleer silah edinme kozunu kullanmıştır. Ne var ki, Soğuk Savaş sonrası dönemin bölgesel dinamikleri, yalnızca nükleer kozun Amerikan caydırıcılığının sürdürülebilirliği için yeterli olmadığını açığa çıkartmıştır.
- ABD-Kuzey Kore ilişkisi diyaloga eğilimli olduğunda ittifakta Japonya'nın bırakılma korkuları artmış; tırmandırmaya eğilimli olduğunda ise ittifakta iş birliği yoğunlaşmıştır.
- Japonya, nükleer şemsiyenin sürdürülebilirliği için anayasal kısıtlamalarını esneterek yük ve maliyet paylaşımı noktasında ittifaktaki rolünü genişletmiştir.
- Japonya'nın artan rolleri, Japonya'yı Kuzey Kore'nin gözünde doğrudan hedef konumuna getirmiş, Kuzey Kore'nin statüko algısını değiştirmiş ve yaygınlaştırılmış genel caydırıcılığı adım adım yaygınlaştırılmış anlık caydırıcılığa kaydırmıştır.

Yaklaşık üç çeyrek asırdır devam eden ABD-Japonya ittifakının değişen uluslararası koşullara uyum sağlayarak ayakta kaldığı dikkat çekmektedir. Bu tez, söz konusu uzunca geçmişte ABD'nin inanılrlılığının müttefik Japonya'ya verilen güvence yönünün Soğuk Savaş döneminde daha güçlü, Soğuk Savaş sonrasında ise daha kırılgan ve sorgulanabilir olduğu; rakibe gösterilen caydırıcılık yönünün ise Soğuk

Savaş sonrası dönemde Kuzey Kore karşısında zayıf olduğu tespitine ulaşmıştır. ABD'nin nükleer üstünlüğüne rağmen Kuzey Kore, mükemmel caydırıcılık teorisinin varsayımlarında olduğu gibi sahip olduğu fiziksel kapasite ve misilleme yeteneği ile inanılır bir tehdittir. Kuşkusuz güç paritesindeki asimetriye rağmen caydırmaya yetecek kadar maliyetli tehdide dayanarak ABD'nin genel caydırıcılığını başarısızlığa uğratmıştır.

Kuzey Kore, statükodan avantaj elde etmek için meydan okumaktadır. Mükemmel teorisinin üç taraflı caydırıcılık modeline göre meydan okuyana statükodan avantaj getirecek durum yalnızca savunanın veya korunanın teslimiyetidir. Eğer statükonun geleceğine dair beklentileri bütünüyle umutsuz ise caydırıcılık başarısız olacak ve meydan okuyan kendisini ya çok taraflı bir savaşın ya da korunan veya savunanla çift yönlü bir savaşın içinde bulacaktır. Tercihleri belirleyecek olan kapasite ve inanılabilirlik. Bu noktada tez, mükemmel caydırıcılık teorisinin iç içe geçmiş varsayımları olan statüko, inanılabilirlik ve müzakere yöntemleri açısından iki tespiti ulaşmıştır. İlk olarak Kuzey Kore'nin statükonun geleceğine dair beklentileri henüz aşırı negatif değildir. Nitekim son yıllarda Kuzey Kore'nin statüko algısının, kazanç olasılıklı kabul edilebilir statükodan (genel caydırıcılık) kayıp olasılığı olan daha kabul edilebilir statükoya (anlık caydırıcılık) kaydığı ve bu durumun daha ihtiyatsız davranmasına yol açtığı görülse de Kore'nin müzakere masasına oturarak avantaj elde etme noktasında politik pazarlıklar yürüttüğü görülmektedir. Tüm bu pazarlıklar bir antlaşmayla sonuçlanmamıştır ancak rasyonel teorisinin ya hep ya hiç yaklaşımına karşılık mükemmel teorisinin mütekabiliyet yaklaşımının başka deyişle askeri strateji bağlamında aynı şekilde karşılık verileceğini içeren dış dış politikası ile diplomatik mütekabiliyet bağlamında uzlaşmaya hazır olup teslim olmamayı içeren sağlam ama esnek politikasının birlikteliğinin hakim olduğunu göstermesi açısından dikkat çekicidir.

İkinci olarak, müzakere dışında Kuzey Kore'nin statükodan avantaj elde etmesinin bir diğer yolu ABD ve Japonya ile çok taraflı savaş veya iki müttefikin birinin teslimiyeti sonrasında çift yönlü savaş seçeneğidir. Son yıllarda Japonya, Amerikan yaygınlaştırılmış caydırıcılığının güvence yönünün geçmişten günümüze

olan süreçteki en karanlık ve en belirsiz dönemini deneyimlemektedir. Yine de gerek ABD'nin gerekse Japonya'nın ittifakın ve caydırıcılığın sürdürülmesi yönünde ittifaka sadık beyanlarda bulunduğu altı çizilmelidir. Kaldı ki her iki müttefik de kapasiteli ve inanılır tehdide sahiptir. Bu durum Kuzey Kore'nin kararsızlığı ile birleşince yaygınlaştırılmış caydırıcılığın başarıyla işlerliğinin sürdürülmesi sürpriz değildir.

Sonuç olarak bu tez, ABD-Japonya-Kuzey Kore üçgeninde yaygınlaştırılmış genel caydırıcılık durumunun yaygınlaştırılmış anlık caydırıcılığa dönüşmesinin de anlık caydırıcılığın başarıyla işlerliğinin de belirleyici parametresinin korunan Japonya'nın üstlendiği statikten dinamiğe kayan aktif rolü olduğunu ortaya koymuştur. Dahası tez; tarafların, rakiplerinin dünyayı anlamlandırdığı yolu kavraması, sahip olduğu yetenekleri ve niyetleri doğru bir şekilde analiz etmesi ve güvenlik gereksinimlerini uyumlaştırması yoluyla anlık caydırıcılığın yönünün genel caydırıcılığa doğru yeniden çevrilebileceğini savunmaktadır. “ABD-Japon ittifakında ayrışma derinleşip ittifak çözülür mü? ve ittifakta Japonya'nın ABD tarafından bırakılması durumunda Japonya'nın nükleer elde etme yoluna gider mi?” sorularına verilecek yanıt bu tez açısından “hayır, ittifak değişen koşullara göre form değiştirse de ayakta kalır” şeklindedir. Peki, ABD-Japonya-Kuzey Kore üçgenindeki anlık caydırıcılık ilişkisi Kuzey Kore'nin statüko algısının aşırı negatif bir yöne evrilmesiyle onu caydırılmaz hale getirip sınırlı bir nükleer savaş veya çatışma ile anlık caydırıcılığın başarısızlıkla sonuçlanmasına yol açar mı? sorusu belki de literatürde en çok sorulan soru olmakla birlikte koca bir belirsizliği de içerisinde barındırmaktadır. Andrei Lankov, “Mantıksız ve düzensiz davranışlar için tutkular yanılmazdır. Kuzey Koreli liderler aslında ne yaptıklarını biliyorlar. “Çılgınlar” veya “ideolojik bağınazlar” değil, oldukça etkili ve soğukkanlı hesap makineleri; belki de modern dünyanın en mükemmel Machiavellianları...”⁶³³ der. İnanılır ve rasyonel tehditleriyle bu tez de Kuzey Kore'nin caydırıcılık hesaplamalarında başarısızlığın yakın gelecekte avantaj getirmeyeceğini dolayısıyla da savaş ve çatışmanın olası olmadığını öngörmektedir.

⁶³³ Andrei Lankov, “Why the United States Will Have to Accept a Nuclear North Korea,” **Korean Journal of Defense Analysis**, Vol. 21, no.3, 2009, p. 252.

KAYNAKÇA

Kitaplar:

- Anderson, Justin V., Larsen, Jeffrey A. Holdorf, Polly M.: **Extended Deterrence and Allied Assurance: Key Concepts and Current Challenges for U.S. Policy**, INSS, 2013.
- Auer, James E.: **The Postwar Rearmament of Japanese Maritime Forces, 1945-1971**, New York, Praeger, 1973.
- Barnathan, Galia Press: **Organizing the World: The United States and Regional Cooperation in Asia and Europe**, London, Routledge, 2003.
- Becthol, Bruce E.: **Defiant Failed State: The North Korean Threat to International Security**, Lincoln, University of Nebraska Press, 2010.
- Bello, Walden F.: **Pacific Command: The Structure and Strategy of the U.S. Military in the Pacific**, Leverett, MA: Nautilus, 1983.
- Berger, Thomas: **Redefining Japan& the US-Japan Alliance**, New York, Japan Society, 2004.
- Best, Antony, Hanhimaki, Jussi M., Maiolo, Joseph A., Schulze, Kirsten E.: **International History of The Twentieth Century and Beyond**, New York, Routledge, 2004.
- Boggs, Marion William: **Attempts to Define and Limit “Aggressive” Armament in Diplomacy and Strategy**, University of Missouri, 1941.
- Bolton, John: **Surrender is Not an Option: Defending America at the United Nations and Abroad**, New York, Threshold Editions, 2007.

- Braddick, C.W.: **Japan and the Sino-Soviet Alliance, 1950-1964: in the Shadow of the Monolith**, New York, Palgrave MacMillan, 2004.
- Braithwaite, Rodric: **Afgantsy: The Russians in Afghanistan, 1979-89**, Oxford, Oxford University Press, 2011.
- Brodie, Bernard: **The Atomic Bomb and American Security**, Yale University, Memorandum, No:18, 1945.
- Brodie, Bernard: **The Absolute Weapon: Atomic Power and World Order**, New York, Harcourt Brace, 1946.
- Brodie, Bernard: **Strategy in The Missile Age**, Princeton, Princeton University Press, 1959.
- Bruce, Bueno de Mesquita: **The War Trap**, New Haven, Yale University Press, 1981.
- Buhite, Russell D.: **Soviet-American Relations in Asia: 1945-1954**, Norman, University of Oklahoma Press, 1981.
- Bush, George W.: **Decision Points**, New York, Crown Publishers, 2010.
- Cha, Victor D.: **Alignment Despite Antagonism: The United States-Korea-Japan Security Triangle**, Stanford, Stanford University Press, 1999.
- Cha, Victor D.: **The Impossible State: North Korea, Past and Future**, Great Britain, The Bodley Head, 2012.
- Cha, Victor D.: **Powerplay: The Origins of the American Alliance System in Asia**, Princeton, Princeton University Press, 2016.
- Clark, Mark Wayne: **From Danube to the Yalu**, Tab Books, 1988.
- Clemens, Jr., Walter C.: **The Arms Race and Sino-Soviet Relations**. Stanford, Hoover Institute, 1968.

- Cumings, Bruce: **The Origins of the Korean War: The Roaring of the Cataract 1947- 1950**, Princeton, Princeton University Press, 1990.
- Cumings, Bruce: **Korea's Place in the Sun: A Modern History**, New York: W. W. Norton and Company, 1997.
- Clough, Ralph N.: **East Asia and U.S. Security**, Washington D.C., Brookings Institution, 1975.
- Dallin, Alexander: **Diversity in International Communism: A Documentary Record**, New York, Columbia University Press, 1963.
- Danilovic, Vesna: **When The Stakes Are High: Deterrence and Conflict Among Major Powers**, University of Michigan Press, 2002.
- Dian, Matteo: **The Evolution of the US-Japan Alliance: The Eagle and the Chrysanthemum**, Oxford, Chandos Publishing, 2014.
- Dilion, Micheal: **Modernleşen Çin Tarihi**, (Çev.) Eylem Ümit Atılğan, Aydın Atılğan, İstanbul, İletişim Yayınları, 2016.
- Difillippo, Anthony: **Japan's Nuclear Disarmament Policy and the U.S. Security Umbrella**, Palgrave Macmillan, 2006.
- Dower, John W.: **Embracing Defeat: Japan in the Wake of World War II**, New York, W.W. Norton & Company, 1999.
- Feifer, Gregory: **The Great Gamble: The Soviet War in Afghanistan**, New York, Harper Perennial, 2010.

- Fisher, Margeret W., Rose, Leo E., Huttenback, Robert A., Himalayan: **Battleground: Sino-Indian Rivalry in Ladakh**, New York: Frederick A. Praeger, 1963.
- Freedman, Lawrence: **Strategy: A History**, Oxford University Press, New York, 2013.
- Fuller, J.F.C.: **Armoured Warfare**, London, Eyr and Spottiswoode, 1943.
- Gaddis, John Lewis: **We Now Know: Rethinking Cold War History**, New York, Oxford University Press, 1997.
- George, Alexandre, Smoke, Richard: **Deterrence in American Foreign Policy: Theory and Practice**, New York, Columbia University Press, 1974.
- Golden, James R.: **The Dynamics of Change in NATO: A burden-Sharing Perspective**, New York, Praeger, 1983.
- Goldstein, Joshua S.: **Long Cycles: Prosperity and War in The Modern Age**, Yale University Press, New Haven and London, 1988.
- Goncharov, Sergei N., Lewis, John W., Litai, Xue: **Uncertain Partners: Stalin, Mao, and The Korean War**, Stanford, Stanford University Press, 1993.
- Green, Micheal: **By More Than Providence: Grand Strategy and American Power in the Asia Pacific Since 1783**, New York, Columbia University Press, 2017.
- Greenwald, Glenn: **A Tragic Legacy: How a Good vs. Evil Mentality Destroyed the Bush Presidency**, New York, Three Rivers Press, 2007.
- Griffen, Allen: **Undefeated: Ditch the Poor Choices and Live Free**, Tyndale House Publishers, US, 2013.

- Griffith, William E.: **Sino-Soviet Relations 1964-65**, Cambridge, The M.I. T. Press, 1967.
- Healey, Denis: **The Time of My Life**, London: Michael Joseph, 1989.
- Harriman, W. Averell, Abel, Elie: **Special Envoy to Churchill and Stalin 1941-1946**, New York, Random House, 1975.
- Hastings, Max: **Vietnam: An Epic History of a Tragic War**, United Kingdom, William Collins, 2018.
- Holcombe, Charles: **Doğu Asya Tarihi: Çin, Japonya, Kore Medeniyetin Köklerinden 21. Yüzyıla Kadar**, (Çev.) Muhammed Murtaza Özeren, İstanbul, Dergah yayınları, 2016.
- Hook, Steven W., Spanier, John: **Amerikan Dış Politikası: İkinci Dünya Savaşından Günümüze**, (Çev.) Özge Zihnioğlu Tanırlı, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 2014.
- Huth, Paul K.: **Extended Deterrence and the Prevention of War**, New Haven, Yale University Press, 1988.
- Hwang, Eui-gak: **The Korean Economies**, Oxford Clarendon Press, 1993.
- Ikenberry, G. John: **After Victory: Institutions, Strategic Restraint And The Rebuilding of Order After Major Wars**, Princeton University Press, 2001.
- Jervis, Robert: **Perception and Misperception in International Politics**, Princeton, Princeton University Press, 1976.
- Jervis, Robert: **The Meaning of Nuclear Revolution-Statecraft and The Prospect of Armageddon**, Ithaca, Cornell University Press, 1989.

- Johnson, Lyndon Baines: **The Vantage Point: Perspective of the Presidency 1963-1969**, New York, Holt, Rinehart and Winston, 1971.
- Kahn, Herman: **On the Thermonuclear War**, New Jersey, Princeton University Press, 1960.
- Kahn, Herman: **Thinking About the Unthinkable**, New York, Horizon Press, 1962.
- Kennan, George F.: **Realities of American Foreign Policy**, Princeton, Princeton University Press, 1954.
- Kennan, George F.: **Memoirs, 1925-1950**, New York, Pantheon, 1967.
- Kennedy, Paul: **The Rise and Fall of the Great Powers: Economic Change and Military Conflict From 1500 to 2000**, New York, Random House, 1987.
- Kim, Kwan-bong: **The Korea-Japan Treaty Crisis and the Instability of the Korean Political System**, New York, Praeger, 1971.
- Kim, Samuel: **Two Koreas and Great Powers**, Cambridge, Cambridge University Press, 2006.
- Kissinger, Henry: **Nuclear Weapons and Foreign Policy**, New York, Harper, 1957.
- Kissinger, Henry: **Çin: Düñden Bugüne Yeni Çin**, (Çev.) Nalan Işık Çeper, İstanbul, Kaknüs Yayınları, 2015.
- Knebel, Fletcher, Bailey, Charles: **No High Ground: The Secret History of The Hiroshima Bomb**, London, 1960.
- Kweku, Ampiah: **The Dynamics of Japan's Relations with Africa: South Africa, Tanzania and Nigeria**, London, Routledge, 1997.
- LaFeber, Walter: **The Clash: A History of U.S.-Japan Relations**, New York, W.W. Norton, 1998.

- Larrabee, Eric: **Commander-in-Chief: Franklin Delano Roosevelt, His Lieutenants and Their War**, New York, Harper&Row, 1987.
- Leckie, Robert: **Okinawa: The Last Battle of World War II**, New York, Penguin Books, 1995.
- Lee, Chae-Jin, Sato, Hideo: **US Policy Toward Japan and Korea: A Changing Influence Partnership**, New York, Praeger, 1982.
- Leffler, Melvyn: **A Preponderance of Power: National Security, the Truman Administration and the Cold War**, Stanford, Stanford University Press, 1992.
- Liska, George: **Nations in Alliance: The Limits of Interdependence**, Baltimore, John Hopkins University Press, 1992.
- Loth, Wilfried: **The Division of the World 1941-1955**, London, Routledge, 1988.
- MacArthur, Douglas: **Reminiscences**, New York, MacGraw-Hill, 1964.
- Mandelbaum, Micheal: **The Nuclear Revolution: International Politics Before and After Hiroshima**, New York, Cambridge University Press, 1981.
- Mazarr, Michael: **North Korea and the Bomb: A Case Study in Nonproliferation**, Basingstoke, Macmillan, 1997.
- Meyer, Armin: **Assignment Tokyo: An Ambassador's Journal**, New York, Bobbs-Merrill, 1974.
- Morgan, Patrick M.: **Deterrence: A Conceptual Analysis**, Sage Publications, London, 1997.
- Morgan, Patrick M.: **Deterrence Now**, Cambridge, Cambridge University Press, 2003.
- Morgenthau, Hans J.: **Politics Among Nations**, New York: Knopf, 1948.

- Nester, William R.: **Power Across the Pacific: A Diplomatic History of American Relations with Japan**, London, MacMillan Press, 1996.
- Nixon, Richard M.: **Setting the Course: First Year**, New York, Funk&Wagnalls, 1970.
- Nye Jr., Joseph S., Welch, David A.: **Küresel Çatışmayı ve İşbirliğini Anlamak: Kurama ve Tarihe Giriş**, (Çev.) Renan Akman, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2015.
- Oberdorfer, Don, Carlin, Robert: **The Two Koreas: A Contemporary History**, Third Edition, New York, Basic Books, 2014.
- Oberdorfer, Don: **The Two Koreas: A Contemporary History**, Massachusetts, Addison-Wesley, 1997.
- Oh, Kongdan, Hassig, Ralph C.: **North Korea Through the Looking Glass**, Washington, Brookings Institution Press, 2000.
- O'Neil, Andrew: **Asia, The US and Extended Nuclear Deterrence: Atomic Umbrellas in the Twenty-first Century**, New York, Routledge, 2013.
- Peattie, M. R.: **Ishiwara Kanji and Japan's Confrontation with The West**, Princeton University Press, 1975.
- Poster, Edward: **NATO's Military in the Age of Crisis Management**, London, The Royal United Services Institute for Defense Studies, 1995.
- Pruessen, Ronald W.: **John Foster Dulles: The Road to Power**, New York, Free Press, 1982.
- Pyle, Kenneth B.: **Japan Rising: The Resurgence of Japanese Power and Purpose**, New York, Public Affairs, 2007.
- Reischauer, Edwin O.: **The United States and Japan**, Third Edition, Harvard University Press, 2013.

- Roehrig, Terence: **From Deterrence to Engagement: The U.S. Defense Commitment to South Korea**, Lanham, MD Lexington, 2006.
- Roehrig, Terence: **Japan, South Korea, and the United States Nuclear Umbrella: Deterrence After the Cold War**, New York, Columbia University Press, 2019.
- Saikal, Amin, Maley, William: **The Soviet Withdrawal from Afghanistan**, Cambridge, Cambridge University Press, 1989.
- Schaller, Micheal: **Altered States: The United States and Japan since the Occupation**, Oxford, Oxford University Press, 1997.
- Schelling, Thomas C.: **The Strategy of Conflict**, Cambridge, Harvard University Press, 1960.
- Schelling, Thomas C., Halperin, Morton H.: **Strategy and Arms Control**, New York, The Twentieth Century Fund, 1961.
- Schelling, Thomas: **Arms and Influence**, Yale University Press, 1966.
- Sibley, Katherine A.S.: **The Cold War**, London, Greenwood Press, 1998.
- Sigal, Leon V.: **Disarming Strangers: Nuclear Diplomacy with North Korea**, Princeton, Princeton University Press, 1998.
- Sung, Kim II: **Selected Works**, Vol. I, Pyongyang, Foreign Languages Publishing House, 1971.
- Snyder, Glenn H.: **Deterrence By Denial and Punishment**, Princeton University, 1958.
- Snyder, Glenn H., **Deterrence and Defense: Toward A Theory of National Security**, New Jersey, Princeton University Press, 1961.
- Snyder, Glenn H.: **Alliance Politics**, Ithaca, Cornell University Press, 1997.

- Szalontai, Balazs: **Kim Il Sung in the Khrushchev Era: Soviet-D.P.R.K. Relations and the Roots of North Korean Despotism, 1953–1964**, Washington, DC, Woodrow Wilson Center Press, 2005.
- Terence, Roehrig: **Japan, South Korea, and the United States Nuclear Umbrella: Deterrence After the Cold War**, New York, Columbia University Press, 2019.
- Tocqueville, Alexis de: **Democracy in America**, (Ed.) J. P. Mayer, (Trans.) George Lawrence, Garden City, New York, 1969.
- Tudda, Chris: **Cold War Summits: A History, From Potsdam to Malta**, Bloomsbury, New York, 2015.
- Van Evera, Stephen: **Causes of War: Power and The Roots of Conflict**, Ithaca, Cornell University Press, 1999.
- Walt, Stephen M.: **The Origins of Alliances**, Ithaca, Cornell University Press, 1990.
- Waltz, Kenneth N.: **Theory of International Politics**, Addison-Wesley, 1979.
- Ward, Geoffrey C., Burns, Ken: **The Vietnam War: An Intimate History**, New York, Knopf, 2017.
- Weinberger, Caspar: **Fighting for Peace: Seven Critical Years in Pentagon**, New York, Warner Books, 1990.
- Weinstein, Martin E.: **Japan's Postwar Defense Policy, 1947-1968**, New York, 1971.
- Welfield, John: **An Empire in Eclipse: Japan in the Postwar American Alliance System**, London: The Athlone Press, 1988.
- Westad, Odd Arne: **Cold War and Revolution: Soviet-American Rivalry and the Origins of the Chinese Civil War, 1944-1946**, New York, Columbia University Press, 1993.

- Wit, Joel, Poneman, Daniel, Gallucci, Robert: **Going Critical: The First North Korean Nuclear Crisis**, Washington, DC, Brookings Institution Press, 2004.
- Zagare, Frank C.: **The Games of July: Explaining The Great War**, University of Michigan Press, 2011.
- Zagare, Frank C., Kilgour, D. Marc: **Perfect Deterrence**, Cambridge, Cambridge University Press, 2004.
- Zhang, Shu Guang: **Mao's Military Romanticism: China and the Korean War, 1950-1953**, Lawrence, University Press of Kansas, 1995.
- Yazar Yok, **Juche Idea: Answers to Hundred Questions**, Pyongyang, Foreign Languages Publishing House, 2012.

Kitap Bölümleri ve Makaleler:

- Aichi, Kiichi: "Japan's Legacy and Destiny of Change", **Foreign Affairs**, 1969.
- Ahn, Taehyung: "Patience or Lethargy? U.S. Policy toward North Korea under the Obama Administration", **North Korean Review**, Vol.8, No.1, 2012.
- Ajemian, Chris: "The 1997 U.S.-Japan Defense Guidelines under the Japanese Constitution and Their Implications for U.S. Foreign Policy", **Washington International Law Journal**, Vol.7, No.7, 1998.
- Akaha, Tsuneo: "Japan and Recurrent Nuclear Crisis", **North Korea Policy: Japan and Great Powers**, (Ed.) Linus Hagström, Marie Söderberg, New York, Routledge, 2006.
- Altfeld, Michael F., Bueno de Mesquita, Bruce: "Choosing Sides in Wars", **International Studies Quarterly**, Vol.23, No.1, 1979.

- Altfeld, Michael F.: "The Decision to Ally: A Theory and Test", **Western Political Quarterly**, Vol.37, No.4, 1984.
- Arkin, William M.: "Pershing II and U.S. Nuclear Strategy", **Bulletin of the Atomic Scientists**, Vol.39, No.6, 1983.
- Avery, Emma Chanlett-, Rinehart, Ian: "The US Military Presence in Okinawa and the Futenma Base Controversy", **Congressional Research Service**, 2012.
- Avery, Emma Chanlett, Manyin, Mark E., etc., "North Korea: U.S. Relations, Nuclear Diplomacy, and Internal Situation", **CRS Report, Congressional Research Service**. January 15, 2016.
- Berger, T.U.: "The Politics of Memory in Japan's Foreign Relations", Japan in **International Politics: The Foreign Policies of an Adoptive State**, (ed.) Thomas U. Berger, Mike M. Mochizuki, Jitsuo Tsuchiyama, CO: Lynne Rienner, 2007.
- Berkofsky, Axel: "Japan's North Korea Policy: Trends, Controversies and Impact on Japan's Overall Defence and Security Policy", **AIES Studien**, 2011.
- Blakeslee, George H.: "The Japanese Monroe Doctrine", **Foreign Affairs**, 1933.
- Blenchman, Barry M.: "Extended Deterrence: Cutting Edge of the Debate on Nuclear Policy", **Policy Forum Online** 09-066A, 2009.
- Borton, Hugh: "American Occupation Policies in Japan since Surrender", **Political Science Quarterly**, Vol.62, No.2, 1947.
- Brodie, Bernard: "The Anatomy of Deterrence", **World Politics**, Vol.11, No.2, 1959.
- Brodie, Bernard: "The Development of Nuclear Strategy", **International Security**, Vol.2, No.4, 1978.

- Brody, Richard A.: “Deterrence Strategies: An Annotated Bibliography”, **The Journal of Conflict Resolution**, Vol.4, No.4, 1960.
- Byman, Daniel, Lind, Jennifer: “Pyongyang’s Survival Strategy: Tools of Authoritarian Control in North Korea.”, **Quarterly Journal: International Security**, Vol. 35, No.1, 2010.
- Carpenter, Ted Galen: “Closing the Nuclear Umbrella”, **Foreign Affairs**, Vol.73, No.2, 1994.
- Chai, Sun-Ki: “Entrenching The Yoshida Doctrine: Three Techniques for Institutionalization”, **International Organization**, Vol. 51, No.3, 1997.
- Chamberlin, Paul F.: “Six-Party Talks: Time For Change”, **Georgetown Journal of International Affairs**, Vol.8, No.1, 2007.
- Choi, Jong Kun: “The Perils of Strategic Patience with North Korea”, **The Washington Quarterly**, Vol.38, No.4, 2016.
- Cirincione, Joseph: “The Asian Nuclear Reaction Chain”, **Foreign Policy**, No.118, 2000, p.128.
- Clemens Jr., Walter C.: “North Korea’s Quest for Nuclear Weapons: New Historical Evidence”, **Journal of East Asian Studies**, 2010, Vol.10, No.1.
- Cohen, Micheal D., Kim, Sung Chull: “Introduction: A New Challenge and A New Debate”, **North Korea and Nuclear Weapons: Entering the New Era of Deterrence**, (Ed.) Sung Chull Kim, Micheal D. Cohen, Washington D.C., Georgetown University Press, 2017.
- Cohen, Warran I.: “Acheson, His Advisors, and China 1949-1950”, **Uncertain Years: Chinese and American Relations 1947-1950**, (Ed) Dorothy Borg,aldo

- Heinrichs, New York, Colombia University Press, 1980.
- Cossa, Ralph A.: “CVID, WMD, and Elections Galore”, **Comparative Connections**, Vol. 6, No.1, 2004.
- Cossa, Ralph A., Glosserman, Brad: “Extended Deterrence and Disarmament”, **Nonproliferation Review**, Vol.18, No.1, 2011.
- Cotton, James: “The Koreas in 1999: Between Confrontation and Engagement”, **Parliamentary Library Research Paper 14**, Parliament of Australia, 23 March 1999.
- Cronin, Richard P.: “The North Korean Threat and the U.S.-Japan Security Alliance: Perceived Interests, Approaches, and Prospects”, *The Fletcher Forum of World Affairs*, Vol.29, No.1, 2005.
- Cronin, Richard P.: “Challenges of Governance in Asia: Significance for Regional Security and Stability”, **Growth and Governance in Asia**, (Ed.) Yoichiro Sato, Honolulu: Asia-Pacific Center for Security Studies, 2004.
- Cumings, Bruce “Introduction: The Course of Korean-American Relations, 1943-1953”, **Child of Conflict: The Korean-American Relationship, 1943-1953**, (Ed.) Bruce Cumings, Seattle, University of Washington Press, 1983.
- Cumings, Bruce: “Ending the Cold War in Korea”, *World Policy Journal*, 1984, Vol.1, No.4.
- Curtis, Gerald L.: “Meeting the Challenge of Japan in Asia”, **The United States, Japan and Asia**, (Ed.) Gerald L. Curtis, New York, W.W. Norton & Company, 1994.

- Daalder, Ivo, Lodal, Jan: "The Logic of Zero: Toward a World Without Nuclear Weapons", **Foreign Affairs**, Vol. 87, No. 6, 2008.
- Danilovic, Vesna: "Conceptual and Selection Bias Issues in Deterrence", **The Journal of Conflict Resolution**, Vol. 45, No.1, 2001.
- Dian, Matteo: "The Strategic Value of the Trans-Pacific Partnership and the Consequences of Abandoning it for the US role in Asia", **International Politics**, Vol.54, No.5, 2017.
- Dian, Matteo: "Obama and Japan: An Endangered Legacy", **The United States in the Indo Pacific**, (Ed.) Oliver Turner, Inderjeet Parmar, Manchester, Manchester University Press, 2020.
- Dingman, Roger: "Theories of, and Approaches to, Alliance Politics", **Diplomacy: New Approaches in History, Theory and Policy**, (Ed.) Paul G. Lauren, New York, Free Press, 1979.
- Dingman, Roger: "The Dagger and the Gift: The Impact of the Korean War on Japan", **The Journal of American-East Asian Relations**, Vol.2, No.1, 1993.
- Drifte, Reinhard: "Japan's Involvement in the Korean War", **The Korean War in History**, (Ed.) James Cotton, Ian Neary, 1989.
- Dulles, John Foster: "Security in the Pacific", **Foreign Affairs**, Vol.30, No.2, 1952.
- Eberstadt, Nicholas: "Why Hasn't North Korea Collapsed? Understanding the Recent Past, Thinking about the Future", **North Korea: The Politics of Regime**

- Survival**, (Ed.) Young Whan Kihl, Hong Nack Kim, New York, M.E. Sharpe, 2006.
- Eldridge, R. D.: “Post-reversion Okinawa and US-Japan Relations: A Preliminary Survey of Local Politics and the Bases, 1972-2002”, **US-Japan Alliance Affairs Series 1**, 2004.
- Ellsberg, Daniel: “The Theory and Practice of Blackmail”, **Bargaining: Formal Theories of Negotiation**, (Ed.) Oran R. Young, Urbana, University of Illinois Press, 1975.
- Envall, H. D. P., Ng, Kerri: “Okinawa, the US-Japan Alliance, and Asia-Pacific Security”, **MacArthur Asia Security Initiative**, No. 11, 2013.
- Feng, Zhu: “China’s Foreign Mediation and the Six-Party Talks on North Korean Nuclear Problem”, **Foreign Affairs Review**, 2008.
- Fetter, Steve, Wolfsthal, Jon: “No First Use and Credible Deterrence”, **Journal for Peace and Nuclear Disarmament**, Vol.1, No.1, 2018.
- Fitzpatrick, Mark: “How Japan Could Go Nuclear?”, **Foreign Affairs**, 2019.
- Ford, Gerald: “Joint Announcement to the Press Following Discussions with Prime Minister Miki of Japan,” **Public Papers of the Presidents of the United States: Gerald R. Ford, 1975**, Vol. 2, Washington DC, GPO, 1976.
- Forrestal, James: “Kennan’s memorandum for Admiral Hill”, **Forrestal Papers**, File “K” in Box 70, October 7, 1946.

- Freedman, Lawrence: "General Deterrence and the Balance of Power", **Review of International Studies**, Vol. 15, No. 2, 1989.
- Friedberg, Aaron L.: "Ripe for Rivalry: Prospects for Peace in a Multipolar Asia", **International Security**, Vol.18, No.3, 1993-1994.
- Fuqua, Jacques: "Understanding Okinawa's Role in the US-Japan Security Agreement", **Japan Digest**, 2001.
- Furukawa, Katsuhisa: "Japan's Policy and Views on Nuclear Weapon: A Historical Perspective", **Malaysian Journal of History, Politics & Strategic Studies**, Vol.37, 2010.
- Furukawa, Katsuhisa: "Nuclear Arms Control and Disarmament Views among Japan's National Security Community", **Security Challenges**, Vol.6, No.4, 2010.
- Furukawa, Katsuhisa: "Japan-US Cooperation on North Korea: Regional Perspectives", **North Korea Challenges for the US-Japan Alliance**, (Ed.) Yuki Tatsumi, Stimson, 2011.
- Gaddis, John Lewis: "The Strategic Perspective: The Rise and Fall of the defense Perimeter Concept, 1947-1951", **Uncertain Years: Chinese-American Relations 1947-1950**, (Ed.) Dorothy Borg, Waldo Heinrichs, New York, Columbia University Press, 1980.
- Gaddis, John Lewis: "The Long Peace: Elements of Stability in the Postwar International System", **International Security**, Vol.10, 1986.
- Gaddis, John Lewis, Nitze, Paul: "NSC 68 and the Soviet Threat Reconsidered", **International Security**, Vol.4, No.4, 1980.
- Gallicchio, March: "Occupation, Dominion, and Alliance: Japan in American Security Policy, 1945-69", **Partnership:**

- The United states and Japan, 1951-2001**, (Ed.) Akira Iriye, Robert A. Wampler, Kodansha International, Tokyo, 2001.
- Garver, John W.: “Chiang Kai-Shek’s Quest for Soviet Entry into the Sino-Japanese War”, **Political Science Quarterly**, Vol. 102, No.2, 1987.
- Glaser, Charles L., Kaufmann, Chaim: “What is the Offense-Defense Balance and Can We Measure It?”, **International Security**, Vol.22, No.4, 1998.
- Gray, Colin: Nuclear Strategy and the Case for A Theory of Victory”, **International Security**, 1979.
- Green, Micheal Jonathan: “The Search for an Active Security Partnership: Lessons from the 1980s”, **Partnership: The United States and Japan 1951-2001**, (Ed.) Akira Iriye, Robert A. Wampler, Tokyo, Kodansha International, 2001.
- Green M., Szechenyi,N.: “US-Japan Relations: A Fresh Start”, **Comparative Connections**, Vol.11, No.1, 2009.
- Gross, Woolf: “An Orphan Weapon System: One Battalion’s Saga of Operationalizing the Lance Missile in U.S. Army Europe”, **On Point**, 2017, Vol.22, No.3.
- Gülboy, Burak S.: “19. Yüzyılda Uzak Doğu Asya’daki Güç Dengesinin Evrimi”, **Çin’in Gölgesinde Uzak Doğu Asya**, (Ed.) Deniz Ülke Arıboğan, İstanbul, Bağlam Yayınları, 2001.
- Ha, Eunyoung, Hwang, Christopher: “The U.S.-North Korea Geneva Agreed Framework: Strategic Choices and Credible Commitments”, **North Korean Review**, Vol.11, No.1, 2015.
- Haggard, M. T.: “North Korea’s International Position”, **Asian Survey**, Vol. 5, No.8, 1965.

- Hagstrom, Linus: “Normalizing Japan: Supporter, Nuisance, or Wielder of Power in the North Korean Nuclear Talks,” **Asian Survey**, Vol. XLIX, No. 5, 2009.
- Hanson, Marianne, “Nuclear Weapons: Asian Case Studies and Global Ramifications”, **Security politics in the Asia-Pacific: A Regional Global Nexus**, (Ed.) William T. Tow, Cambridge, Cambridge University Press, 2009.
- Rajagopalan, Rajesh:
- Hart, Liddell: “Aggression and the Problems of Weapons”, **The English Review, 1908-1937**, 1932.
- Heinrichs, Waldo: “American China Policy and the Cold War in Asia: A New Look”, **Uncertain Years: Chinese and American Relations 1947-1950**, (Ed) Dorothy Borg, Waldo Heinrichs, New York, Columbia University Press, 1980.
- Hiraiwa, Shunji: “Japan’s policy on North Korea: Four Motives and Three Factors”, **Journal of Contemporary East Asia Studies**, Vol.9, No.1, 2020.
- Hughes, Christopher W.: “‘Super-Sizing’ the DPRK Threat: Japan’s Evolving Military Posture and North Korea,” **Asian Survey**, Vol. XLIX, No. 2, 2009.
- Hughes, Christopher W.: Japan’s Grand Strategic Shift: From the Yoshida Doctrine to an Abe Doctrine?”, **Strategic Asia 2017-2018: Power, Ideas, and Military Strategy in the Asia-Pacific** (Ed.) Ashley J. Tellis, Alison Szalwinski, and Michael Wills, Washington, The National Bureau of Asian Research, 2017.
- Hughes, Llewelyn: “Why Japan Will not Go Nuclear (Yet): International and Domestic Constraints on the Nuclearization of Japan”, **International Security**, Vol. 31, No. 4, 2007.

- Huh, Moon Young, Jeung, Young Tai: “External Policies and Relations”, **Prospects for Change in North Korea**, (Ed.) Tae Hwan Ok and Hong Yung Lee, Berkeley, Regents of the University of California, 1994.
- Huth, Paul K., Russett, Bruce: “What Makes Deterrence Work? Cases From 1900-1980”, **World Politics**, Vol. 36, No.4, 1984.
- Huth, Paul K.: “Extended Deterrence and The Outbreak of War”, **The American Political Science Review**, Vol.82, No.2, 1988.
- Huth, Paul, Russett, Bruce: “General Deterrence Between Enduring Rivals: Testing Three Competing Models”, **American Political Science Review**, No.87, Vol.1, 1993.
- Hwang, Balbina Y.: “America’s “North Korea Problem” and US–Japan Relations”, **North Korea Challenges for the US-Japan Alliance**, (Ed.) Yuki Tatsumi, Stimson, Washington,DC., 2011.
- Hyun, Kim: “Comparing North Korea Policies of The Obama and Trump Administrations”, **Nanzan Review of American Studies**, Vol.39, No.1, 2017.
- Ikle Fred Charles, Nakanishi, Terumasa: “Japan’s Grand Strategy” **Foreign Affairs**, Vol. 69, No.3, 1990.
- International Business Publications: **Global National Security and Intelligence Agencies Handbook: Strategic Information and Important Contacts**, Washington DC, IBP, 2001.
- Iokibe, Makoto: “Fifty Years of Japanese Diplomacy”, **Japan’s Diplomacy Series**, Japan Digital Library, 2001.
- Izumikawa, Yasuhiro: “North Korea Problems and US–Japan Relations: A View from Japan”, **North Korea Challenges for the US-Japan Alliance**, (Ed.) Yuki Tatsumi, Stimson, Washington DC, Stimson, 2011.

- Jervis, Robert: "Cooperation Under the Security Dilemma", **World Politics**, Vol.30, No.2, 1978.
- Jervis, Robert: "Review Article: Deterrence Theory Revisited", **World Politics**, Vol.31, No.2, 1979.
- Jervis, Robert: "The Impact of the Korean War on the Cold War," **Journal of Conflict Resolution**, Vol.24, 1980.
- Jervis, Robert: "Deterrence and Perception", **International Security**, Vol.7, No.3, 1982-1983.
- Jervis, Robert: "The Nuclear Revolution and the Common Defense", **Political Science Quarterly**, Vol.101, No.5, 1986.
- Jervis, Robert: "The Political Effects of Nuclear Weapons: A Comment", **International Security**, Vol.13, No.2, 1988.
- Jervis, Robert: "Was The Cold War A Security Dilemma?", **Journal of Cold War Studies**, Vol.3, No.1, 2001.
- Jervis, Robert: "Dilemmas about Security Dilemmas", **Security Studies**, Vol.20, No.3, 2011.
- Jones, Sean M. Lynn: "Offense Defense Theory and Its Critics", **Security Studies**, Vol.4, 1995.
- Kajimoto, Tetsushi: "SDF Faces Tough Battle In Meeting New Demands", **Japan Times**, September 24, 1997.
- Kang, C.S. Eliot, Kaseda, Yoshinori: "Korea and the Dynamics of Japan's Post-Cold War Security Policy", **World Affairs**, Vol.164, No.2, 2001.
- Kaseda, Yoshinori: "Japan and the Second North Korean Nuclear Crisis," **North Korea's Second Nuclear Crisis and Northeast Asian Security**, (Ed.) Seung Ho Joo and Tae Hwan Kwak, Burlington, Ashgate Publishing, 2007.

- Katzenstein, Peter J.: “Asian Regionalism in Comparative Perspective,” **Network Power: Japan and Asia**, (Ed.) Peter J. Katzenstein and Takashi Shiraishi, Ithaca, Cornell University Press, 1997.
- Katzenstein, Peter J., Shiraishi: “Takashi: Regions in World Politics— Japan and Asia—Germany in Europe”, **Network Power: Japan and Asia**, (Ed.) Peter J. Katzenstein and Takashi Shiraishi, Ithaca, Cornell University Press, 1997.
- Kaufmann, William W.: “The Requirements of Deterrence”, **Military Policy and National Security**, (Ed.) William W. Kaufmann, New York, Kennikat Press, 1956.
- Kazi, Reshmi: “Japan’s Nuclear Policy at Crossroads”, **Strategic Analysis**, Vol.34, No.3, 2010.
- Kennan, X, George F.: “The Sources of Soviet Conduct”, **Foreign Affairs**, Vol.25, No.4, 1947.
- Kibaroglu Mustafa: “Kuzey Kore’nin Nükleer Silah Programı: Sebepler ve Sonuçlar”, **Uluslararası İlişkiler**, Cilt.1, Sayı.1, 2004.
- Kim, Hakjoon: “North Korea’s Nuclear Development Program and Future”, **Korea and World Affairs**, Vol.18, No.2, 1994.
- Kim, Hong Nack: “Japan’s Policy Toward the Two Koreas in the Post-Cold War Era”, **International Journal of Korean Studies**, Vol.1, No.1, 1997.
- Kim, Hong Nak: “U.S.-North Korea Relations under the Obama Administration: Problems and Prospects”, **North Korean Review**, Vol. 6, No.1, 2010.
- Kim, Kap-sik: “Suryong’s Direct Rule and The Political Regime in North Korea Under Kim Jong Il”, **Asian Perspective**, 2008, Vol.32, No.3.

- Kim, Key-Hiuk: **The Last Phase of The East Asian World Order: Korea, Japan and Chinese Empire 1860-1882**, Berkeley: University of California Press, 1979.
- Kim, Samuel S.: “China’s Conflict-Management Approach to the Nuclear Standoff on the Korean Peninsula”, **Asian Perspective**, Vol.30, No.1, 2006.
- Kim, Sung Chull: “North Korea’s Nuclear Doctrine and Revisionist Strategy”, **North Korea and Nuclear Weapons: Entering The New Era of Deterrence**, (Ed.) Sung Chull Kim, Micheal D. Cohen, Georgetown University Press, Washington D. C., 2017.
- Kippe, Halvor: “Nuclear Weapons Capabilities and Doctrines in North Korea”, **Norwegian Defence Research Establishment (FFI)-Rapport**, 2019.
- Kissinger, Henry: “Kissinger’s Critique”, **Economist**, 1979.
- Knopf, Jeffrey W.: “Three Items in One: Deterrence as Concept, Research Program and Political Issue”, **Complex Deterrence: Strategy in the Global Age**, (Ed.) T. V Paul, Patrick M. Morgan, James J. Wirtz, Chicago, University of Chicago Press, 2009.
- Kovalio, Jacob: “Japan’s Perception of Stalinist Foreign Policy in the Early 1930s”, **Journal of Contemporary History**, Vol.19, No.2, 1984.
- Kugler, Jacek: “Terror Without Deterrence: Reassessing of the Role of Nuclear Weapons”, The **Journal of Conflict Resolution**, Vol.28, No.3, 1984
- Kugler, Jacek, Organski, A.F.K.: “The Power Transition: A Retroperspective and Prospective Evaluation”, **Handbook of War**

- Studies**, (Ed.) Manus I. Midlarsky, Unwin Hyman, Boston, 1989.
- Kurata, Hideya: “Formation and Evolution of Kim Jong Un’s ‘Nuclear Doctrine’: The Current State of North Korea’s ‘Minimum Deterrence’ in Comparison”, **International Symposium on Security Affairs** 2016, The 17th Symposium (FY 2016), July 25, 2016 “The Kim Jong Un Regime and the Future Security Environment Surrounding the Korean Peninsula”, Tokyo, The National Institute for Defense Studies, 2017.
- Kurata, Hideya: “Kim Jong-un’s Nuclear Posture under Transformation: The Source of North Korea’s Counterforce Compulsion”, **North Korea’s Security Threats Reexamined**, (Ed.) Hideya Kurata, Jerker Hellström, Center for Global Security, National Defense Academy, Japan, 2019.
- Kurata, Hideya: “North Korea’s Nuclear Weapon Capabilities: Emerging Escalation Ladder”, **CSCAP Regional Security Outlook**, Canberra, Council for Security Cooperation in the Asia Pacific, 2017.
- Kurosawa, Mitsuru: “Japan’s View on Nuclear Weapons”, **Osaka University Knowledge Archive: OUKA**, 2006, p.132.
- Koga, Kei: “The Anatomy of North Korea's Foreign Policy Formulation”, **North Korean Review**, 2009, Vol.5, No.2, pp. 22-23.
- Kydd, Andrew: “Game Theory and The Spiral Model”, **World Politics**, Vol.49, No. 2, 1997.

- Labs, Eric: "Beyond Victory: Offensive Realism and the Expansion of War Aims," **Security Studies**, Vol. 6, No. 4, 1997.
- Lawson, Fred: "Back to the Future in the Study of Deterrence", **St Antony's International Review**, Vol.9, No. 1, 2013.
- Layne Christopher: "From Preponderance to Offshore Balancing: America's Future Grand Strategy", **International Security**, Vol. 22, No.1, 1997.
- Lebow, Richard N.: "Thucydides and Deterrence", **Security Studies**, Vol.16, No.2, 2007.
- Lebow, Richard N., Stein, Janice G.: "Beyond Deterrence", **Journal of Social Issues**, Vol. 43, No.4, 1987.
- Lebow, Richard Ned, Stein, Janice Gross: "Rational Deterrence Theory: I Think, Therefore I Deter", **World Politics**, Vol.41, No.2, 1989.
- Lebow, Richard N., Stein, Janice G.: "Deterrence: The Elusive Dependent Variable", **World Politics**, Vol.42, No.3, 1990.
- Lee, Chong-sik: "The Detente and Korea", **The World and The Great Triangles**, (Ed.), William E. Griffith, Cambridge, M.I.T. Press, 1975.
- Lee, Chong-sik: "New Paths for North Korea", **Problems of Communism**, 1977, Vol.26, No.2.
- Lee, Myonwoo: "Japanese-North Korean Relations: Going in Circles", **North Korea and Northeast Asia**, (ed.), Samuel S. Kim, Tai Hwan Lee, Maryland, Rowman& Littlefield Publishers, 2002.
- Lee, Sangmin: "Technical Assessment and Prospects on North Korean Nuclear Capability", **North Korea's Security Threats Reexamined**, (Ed.) Hideya

- Kurata, Jerker Hellström, Center for Global Security, National Defense Academy, Japan, 2019.
- Leeds, Brett Ashley, Long, Andrew G., Mitchell, Sara
McLaughlin: "Re-evaluating Alliance Reliability: Specific Threats, Specific Promises", **Journal of Conflict Resolution**, Vol.44, No. 5, 2000.
- Legro, Jeffrey W., Moravcsik, Andrew: "Is Anybody Still a Realist?", **International Security**, Vol.24, No.2, 1999.
- Lohschelder, Sarah: "Why North Korean Foreign Policy is Rational: An Application of Rational Theories", **Yonsei Journal of International Studies**, Vol.9, No.1. 2007.
- Lupovici, Amir: "The Emerging Fourth Wave of Deterrence Theory- Toward a New Research Agenda", **International Studies Quarterly**, Vol.54, No.3, 2010.
- Luttwak, Edward N.: "Of Bombs and Men", **Commentary**, August 1983.
- Lyon, Rod: "The Challenges Confronting US Extended Nuclear Assurance in Asia", **International Affairs**, Vol. 89, No. 4, 2013.
- Manning, Robert A.: "United States-North Korean Relations: From Welfare to Workfare", **North Korea and Northeast Asia**, (ed.), Samuel S. Kim, Tai Hwan Lee, Maryland, Rowman & Littlefield Publishers, 2002.
- Matsuura, Masataka: "Japan and Pan-Asianism", **The International History of East Asia 1900-1968: Trade, Ideology and The Quest for Order**, (Ed.) Antony Best, New York, Routledge, 2010.

- Mayers, David: "Containment and the Primacy of Diplomacy: George Kennan's Views, 1947-1948", **International Security**, Vol.11, No.1, 1986.
- Mearsheimer, John J.: "Back to the Future: Instability in Europe After the Cold War", **International Security**, Vol. 15, No.1,1990.
- Mearsheimer, John J.: "The False Promise of International Institutions", **International Security**, Vol. 19, No.3, 1994/95.
- Mearsheimer, John J.: "The False Promise of International Institutions," **The Perils of Anarchy: Contemporary Realism and International Security**, (Ed.) Micheal E. Brown, Sean M. Lynn Jones, Steven E. Miller, The MIT Press, 1995.
- Mearsheimer, John J.: "Structural Realism", **International Relations Theories: Discipline and Diversity**, (Ed.), Tim Dunne, Milja Kurki, and Steve Smith, Oxford, Oxford University Press, 2006.
- Miller, Jennifer M.: "The Struggle to Rearm Japan: Negotiating the Cold War State in US-Japanese Relations", **Journal of Contemporary History**, Vol. 46, No.1, 2011.
- Mochizuki, Mike M.: "U.S.-Japan Relations in the Asia-Pacific Region", **Partnership The United States and Japan: 1951-2001**, (Ed.) Akira Iriye, Robert A. Wampler, Japan, Kodansha International, 2001.
- Mochizuki, Mike M.: "Japan Tests the Nuclear Taboo", **Nonproliferation Review**, Vol. 14, No. 2, 2007.

- Montgomery, Evan Braden: “Extended Deterrence In the Second Nuclear Age: Geopolitics, Proliferation and The Future of U.S. Security Commitments”, **CSBA**, 2016.
- Morgenthau, Hans J.: “A Political Theory of Foreign Aid”, **American Political Science Review**, Vol. 56, No.2, 1962.
- Mueller, John: “The Essential Irrelevance of Nuclear Weapons: Stability in the Postwar World”, **International Security**, Vol. 13, No.2, 1988.
- Mueller, John: “What Was the Cold War About? Evidence from its Ending”, **Political Science Quarterly**, Vol. 119, No.4, 2004-05.
- Mueller, John: “Questing for Monsters to Destroy,” **Uncertain Times: American Foreign Policy after the Berlin Wall and 9/11**, (Ed.) Melvyn P. Leffler, Jeffrey W. Legro, New York, Cornell University Press, 2011.
- Murata, Koji: “The 1990s: From a Drifting Relationship to a Redefinition of the Alliance”, **The History of US-Japan Relations From Perry to Present**, (Ed.) Makoto Iokibe, (Trans.) Tosh Minohora, Palgrave: MacMillan, 2008.
- Nakato, Sachio: “Japan’s Responses to the North Korean Nuclear Crisis: Responsive Engagement Perspectives”, **The Journal of East Asian Affairs**, Vol. 27, No. 1, 2013.
- Nalebuff, Barry: “Brinkmanship and Nuclear Deterrence: The Neutrality of Escalation”, **Conflict Management and Peace Science**, Vol.9, No.2, 1986.
- Namatame, Norifumi: “Japan Ballistic Missile Defence Debates and Difficulties”, **Security Challenges**, Vol.8, No.3, 2012.

- Nexus, Goryeo: “The North Korean Nuclear Crisis”, **Game Theory and Nuclear Stability in Northeast Asia**, (Ed.) Lauren Ices, James Scouras, Kelly Rooker, Robert Leonhard, David McGarvey, Wokshop Proceedings, John Hopkins, 2019.
- Nish, Ian: “Forty Years of Diminishing Cordiality: Anglo-Japanese Relations, 1902–41”, (Ed.) Anthony Best, **The International History of East Asia 1900-1968: Trade, Idelogy and The Quest for Order**, Routledge, New York, 2010.
- Nitze, Paul H.: “Deterring our Deterrent”, **Foreign Policy**, 1976.
- Nixon, Richard M.: “Asia After Viet Nam”, **Foreign Affairs**, 1967.
- Noland Marcus: “Why North Korea Will Muddle Through” **Foreign Affairs**, Vol.76, No.4, 1997.
- Norris, Robert S., Arkin, William M., Burr, William: “Where They Were”, **The Bulletin of the Atomic Scientists**, Vol.55, No.6, 1999.
- Nye, Joseph S., Welch, David A.: **Küresel Çatışmayı ve İşbirliğini Anlamak: Kurama ve Tarihe Giriş** (Çev.) Renan Akman, IV. Basım, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2015.
- O’Neil, Andrew: “Extended Deterrence in East Asia: Redundant or Resurgent?”, **International Affairs**, Vol.87, No. 6, 2011.
- O’Shea, Paul, Maslow, Sebastian: ““Making the alliance even greater”: (Mis-)managing U.S.-Japan Relations in the Age of Trump”, **Asian Security**, 2020.
- Park, Jae Kyu: “North Korea’s Policy Toward The Third World: The Military Dimension”, **Two Koreas in World Politics, Korean Studies Information Service System (KISS)**, 1983.

- Parrington, Col Alan J.: "Mutually Assured Destruction Revisited: Strategic Doctrine in Questine", **Airpower Journal**, Winter 1997.
- Paul, T.V.: "Complex Deterrence: An Introduction", **Complex Deterrence: Strategy in The Global Age**, (Ed.) T.V. Paul, Patrick M. Morgan, James J. Wirtz, Chicago, The University of Chicago Press, 2009.
- Pifer, Steven, C., Richard, Vanda, Bush v.d.: "U.S. Nuclear and Extended Deterrence: Considerations and Challanges, **Arms Control Series Paper 3**, 2010.
- Posen, Barry: "Command of the Commons: The Military Foundations of US Hegemony", **International Security**, Vol. 28, no.1, 2003.
- Posen, Barry R., Van Evera, Stephen: "Reagan Administration Defense Policy: Departure from Containment", **Eagle Resurgent? The Reagan Era in American Foreign Policy**, (Ed.) Kenneth Oye, Robert Lieber, Donald Rothchild, Boston, Little- Brown, 1987.
- Powell, Robert: "The Theoretical Foundations of Strategic Nuclear Deterrence", **Political Science Quarterly**, Vol.100, No.1,1985.
- Powell, Robert: "Crisis Bargaining, Escalation, and MAD", **American Political Science Review**, Vol.81, No.3, 1987.
- Przystup, James J.: "The U.S.-Japan Alliance: Review of the Guidelines for Defense Cooperation", **Institute for National Strategic Studies National Defense University (INSS)**, Vol.18, No.1, 2013.
- Quackenbush Stephen L.: "Not Only Whether but Whom: Three-Party Extended Deterrence", **Journal of Conflict Resolution**, Vol.50, No.4, 2006.

- Quackenbush, Stephen L.: “General Deterrence and International Conflict: Testing Perfect Deterrence Theory”, **International Interactions**, Vol.36, No.1, 2010.
- Revilla, Claudio Cioffi-: “Origins and Age of Deterrence: Comparative Research on Old World and New World Systems”, **Cross- Cultural Research**, Vol.33, No.3, 1999.
- Sasaki, Takuya, Nakanishi, Hiroshi: “The 1950s: Pax Americana and Japan’s Postwar Resurgence”, **The History of US-Japan Relations From Perry to Present**, (Ed.) Makoto Iokibe, (Trans.) Tosh Minohara, Palgrave: MacMillan, 2008.
- Satake, Tomohiko: “Korean Peninsula Division/Unification: From the Security Perspective of Japan,” **Korean Peninsula Division/Unification: From the International Perspective**, (Ed.) Kyuryoon Kim and Jae-Jeok Park, Korea Institute for National Unification, 2012.
- Sato, Heigo: “A Japanese Perspective on North Korea: Troubled Bilateral Relations in a Complex Multilateral Framework”, **International Journal of Korean Unification Studies**, Vol. 18, No. 1, 2009.
- Sato, Yoichiro: “Will the US–Japan Alliance Continue?”, **New Zealand International Review**, Vol.24, No.4, 1999.
- Satoh, Yukio: “Agenda for Japan-US Strategic Consultations,” **Major Powers’ Nuclear Policies and International Order in the 21st Century**, Tokyo, National Institute for Defense Studies, 2010.
- Satoh, Yukio: “U.S. Extended Deterrence and Japan’s Security”, **Livermore Papers on Global Security**, No. 2,

- Lawrence Livermore National Laboratory Center for Global Security Research October 2017.
- Schaller, Micheal: “The Korean War: The Economic and Strategic Impact on Japan”, **The Korean War in World History**, (Ed.) William Stueck, Lexington, The University Press of Kentucky, 2004.
- Schaller, Michael: “U.S.-Japan Ties Since the San Francisco Peace Treaty — A Look at the Trump Administration’s Japan Policies from the Perspective of Diplomatic History”, **Japan Review**, Vol.2, No.4, 2019.
- Schonberger, Howard: “U. S. Policy in Post-War Japan: The Retreat from Liberalism”, **Science & Society**, Vol.46, No.1, 1982.
- Schroeder, Paul: “Alliances, 1815-1945: Weapons of Power and Tools of Management”, **Historical Dimensions of National Security Problems**, (Ed.) Klaus Knorr, Lawrence, Kansas, 1976.
- Schweller, Randall L.: “Bandwagoning for Profit: Bringing the Revisionist State Back in”, **International Security**, Vol.19, No.1, 1994.
- Shibata, Akio: “Japanese Peacekeeping Legislation and Recent Developments in U.N. Operations”, **The Yale Journal of International Law**, Vol.19, No.307, 1994.
- Shibayama, Futoshi, Kusunoki, Ayako: “The Pacific War and the Occupation of Japan, 1941-52”, **The History of US-Japan Relations From Perry to Present**, (Ed.) Makoto Iokibe, (Trans.) Tosh Minohora, Palgrave: MacMillan, 2008.

- Shimsoni, Jonathan: "Technology, Military Advantage and World War I: A Case for Military Entrepreneurship", **International Security**, Vol.15, No.3, 1990-1991.
- Shimizu, Sayuri Guthrie: "Japan, the United States and the Cold War, 1945-1960", **The Cambridge History of The Cold War Volume I Origins**, (Ed.) Melvyn P. Leffler, Odd Arne Westad, Cambridge, Cambridge University Press, 2010.
- Shinn, James: "Testing the United States-Japan Security Alliance", **Current History**, Vol.96, No.1, 1997.
- Shulong, Chu, Xinzhu, Lin: "A Sixty Party Talks: A Chinese Perspective", **Asian Perspective**, Vol.32, No.4, 2008.
- Snyder, Gleen H.: "Alliance Theory: A Neorealist First Cut", **International Organization**, No.45, Vol.1, 1991.
- Snyder, Glenn H.: "Security Dilemma in Alliance Politics", **World Politics**, Vol. 36, No.4, 1984.
- Snyder, Scott: "North Korea's Challenge of Regime Survival: Internal Problems and Implications for the Future", **Pacific Affairs**, Vol.73, No. 4, 2000.
- Stephen L.: "General Deterrence and International Conflict: Testing Perfect Deterrence Theory", **International Interactions**, Vol.36, No.1, 2010.
- Stokes, Bruce, Aho C. Michael: "Asian Regionalism and U.S. Interests", **The United States, Japan and Asia: Challenges for U.S. Policy**, ed. Gerald Curtis New York, Norton, 1994.
- Suh, Dae-Sook: "Military- First Politics of Kim Jong Il", **Asian Perspective**, Vol.26, No.2, 2002.
- Suh, Dae-Sook: "Crisis Management by New Leaders in North Korea", **The Two Koreas and the United States: Issues of Peace, Security, and Economic**

- Cooperation**, (Ed.) Wonmo Dong, New York, M.E. Sharpe, 2000.
- Sulick, Michael: “Intelligence in the Cold War,” **The Intelligencer**, Vol. 21, No.1, Winter 2014-15.
- Suzuki, Tessa Morris: “Post-War Warriors: Japanese Combatants in the Korean War”, **The Asia-Pacific Journal**, Vol.10, Issue.31, No.1, 2012.
- Suzuki, Tessa Morris: “Japan and The Korean War: A Cross Border Perspective”, **The Journal of Asian Studies**, Vol.61, No.2, 2015.
- Sweeney, Kevin, Fritz, Paul: “Jumping on the Bandwagon: An Interest-Based Explanation for Great Power Alliances”, **The Journal of Politics**, Vol.66, No.2, 2004.
- Takahashi, Sugio: “Dealing with the Ballistic Missile Threat: Whether Japan Should Have a Strike Capability Under Its Exclusively Defense-Oriented Policy”, **NIDS Security Reports**, No. 7, 2006.
- Takahashi, Sugio: “North Korea’s Threat and Japan’s Response”, **North Korea’s Security Threats Reexamined**, (Ed.) Hideya Kurata, Jerker Hellström, Center for Global Security, National Defense Academy, Japan, 2019.
- Tanaka, Akihiko, Tadokoro, Masayuki: “The 1980’s: The Decade of Neoliberalism”, **The History of US-Japan Relations From Perry to Present**, (Ed.) Makoto Iokibe, (Trans.) Tosh Minohora, Palgrave: MacMillan, 2008.
- Tanter, Richard, Hayes, Peter: “Beyond the Nuclear Umbrella: Re-Thinking the Theory and Practice of Nuclear Extended Deterrence in East Asia and Pacific”, **Pacific Focus**, Vol. XXVI, No.1, 2011.

- Tiltman, Hessel: "Japan and the Korean War", **Contemporary Japan 19**, 1950.
- Tosaki, Hirofumi: "The North Korean Nuclear Issue and Japan's Deterrence Posture", **Japan and the World**, Japan Digital Library, 2017.
- Walt, Stephen M.: "Rigor or Rigor Mortis? Rational Choice and Security Studies", **International Security**, Vol.23, No. 4, 1999.
- Waltz, Kenneth N.: "The Stability of a Bipolar World", **Daedalus**, Vol.93, No.3, 1964.
- Waltz, Kenneth N.: "Nuclear Myths and Political Realities", **The American Political Science Review**, Vol.84, No.3, 1990.
- Waltz, Kenneth N.: "The Emerging World Structure of International Politics", **International Security**, Vol.18, No.2, 1993.
- Wallerstein, Immanuel: "What Cold War in Asia? An Interpretative Essay", **Cold War in Asia: The Battle for Hearts and Minds**, (Ed.) Zheng Yangwen, Hong Liu, Michael Szonyi, Leiden, Boston, 2010.
- Watanabe, Takeshi: "Japan-US-ROK Cooperation for Sustaining Deterrence", **North Korea Policy: Japan and great Powers**, (Ed.) Linus Hagström, Marie Söderberg, New York, Routledge, 2019.
- Watman, Kenneth, Wilkening, Dean, Aravilla, John, Nichiporuk, Brian: "U.S. Regional Deterrence Strategies", **RAND**, 1995.
- Weathersby, Kathryn: "Should We Fear This? Stalin and The Danger of War With America", **Cold War International History Project**, Working Paper Series No.39, 2002.

- Weathersby, Kathryn: “Stalin and The Korean War”, **Origins of The Cold War: An International History**, (Ed.) Melvyn P. Leffler, David S. Painter, Second Edition, New york, Routledge, 2005.
- Weathersby, Kathryn: “Dependence and Mistrust: North Korea’s Relations with Moscow and The Evolution of Juche”, **US-Korea Institute at SAIS**, 2008.
- Weathersby, Kathryn: “The Soviet Union”, **The Ashgate Research Companion to the Korean War**, (Ed.) James I. Matray, Donald W. Boose, London, Routledge, 2014.
- Weede, Erich: “Extended Deterrence by Superpower Alliance”, **Journal of Conflict Resolution**, Vol.27, No.2, 1983.
- Werner Suzanne: “Deterring Intervention: The Stakes of War and Third Party Involvement”, **American Journal of Political Science**, Vol.44, No.4, 2000.
- Wholstetter, Albert: “The Delicate Balance of Terror”, **Foreign Affairs**, 1959.
- Wu, Anne: “What China Whispers to North Korea”, **The Washington Quarterly**, Vol. 28, No. 2, 2005.
- Yanagisawa, Kyoji: “The North Korea- United States Summit and Possibilities for New Security Oriented Thinking”, **Journal for Peace and Nuclear Disarmament**, Vol.12, No.1, 2019.
- Yoon, Dae-Kyu: “The Constitution of North Korea: Its Changes and Implications”, **Fordham International Law Journal**, Vol.27, No.4, 2003.
- Yoshida, Fumihiko: “From the Reality of a Nuclear Umbrella to a World without Nuclear Weapons: An Interview

- with Katsuya Okada”, **Journal for Peace and Nuclear Disarmament**, Vol.1, No.2, 2018.
- Y.y. “U.S. Nuclear and Extended Deterrence: Considerations and Challenges”, **Arms Control Series Paper** 3, 2010.
- Yazar Yok: “Syria Improves Its SCUD D Missile with Help from North Korea”, **Geostrategy Direct**, February 22, 2006.
- Zandee, Dick, Van der Meer, Sico: “Trump’s Nuclear Posture Review: A New Rift between Europe and the US?”, **Clingendael-Netherlands Institute of International Relations**, 2018.
- Zagare, Frank C.: “Reconciling Rationality with Deterrence: A Re-examination of the Logical Foundations of Deterrence Theory”, **Journal of Theoretical Politics**, Vol.16, No.2, 2004.
- Zagare, Frank C., Kilgour, D. Marc: “The Deterrence-Versus-Restraint Dilemma in Extended Deterrence: Explaining British Policy in 1914”, **International Studies Review**, Vol.8, No.4, 2006.
- Zagare, Frank C.: “Deterrence Theory, Then and Now: There is No Going Back”, **St Antony’s International Review**, Vol.9, No. 1, 2013.

Elektronik Kaynaklar, Raporlar ve Resmi Dokümanlar:

- Acheson, Dean: **Speech on the Far East**, 1950, (Çevrimiçi), <https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/1950-01-12.pdf>, Erişim Tarihi: 21.11.2019.
- Bach, William: Office of African, Asian, and European Affairs, Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs, Department of State,

testimony, Hearing on Drugs Counterfeiting and Arms Trade, Senate Subcommittee on Financial Management, the Budget, and International Security, May 20, 2003, (Çevrimiçi), <https://www.govinfo.gov/content/pkg/CHRG-108shrg88250/html/CHRG-108shrg88250.htm>,

Erişim Tarihi: 15.08.2020.

Bush, George W.:

“State of the Union Address”, 29 January 2002, (Çevrimiçi), <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/01/20020129-11.html>, Erişim Tarihi: 14.07.2020.

Campbell, Kurt M.:

“U.S. Policy Toward North Korea, Remarks at Senate Foreign Relations Committee”, **U.S. Department of State**, Washington, DC, March 1, 2011, (Çevrimiçi), <https://2009-2017.state.gov/p/eap/rls/rm/2011/03/157472.htm>, Erişim Tarihi: 25.08.2020.

Cody, Edward, Faiola, Anthony:

“N. Korea’s Kim Reportedly in China for Talks”, **Washington Post**, April 20, 2004, (Çevrimiçi), <https://www.washingtonpost.com/archive/politics/2004/04/20/n-koreas-kim-reportedly-in-china-for-talks/dc7272be-a52f-4363-93aa-7a0ba8936519/>, Erişim Tarihi:15.01.2021.

Cohn, Nate:

‘Trump’s Secret Weapon: Blue- State Voters’, **New York Times**, 27 March 2016, (Çevrimiçi), <https://www.nytimes.com/2016/03/27/upshot/trumps-secret-weapon-blue-state-voters.html>, Erişim Tarihi: 22.08.2020.

- Daggett, Stephen: “Costs of Major US Wars”, **Congressional Research Service**, 2010, (Çevrimiçi), <https://fas.org/sgp/crs/natsec/RS22926.pdf>, Erişim Tarihi: 30.11.2017.
- Eleanor, Albert: “North Korea’s Military Capabilities”, **Council on Foreign Relations**, 2018, (Çevrimiçi), <https://www.cfr.org/backgrounder/north-korea-military-capabilities>, Erişim Tarihi: 01.04.2019.
- Funabashi, Y., Dempsey, H.: “Trump Threat Drives China and Japan Closer”, **East Asia Forum**, (Çevrimiçi), <https://www.eastasiaforum.org/2017/07/09/trump-threat-drives-japan-and-china-closer/>, Erişim Tarihi: 22.08.2020.
- Hatoyama, Y.: “In Hatoyama’s “Fraternity”, People the End, not Means”, **Japan Times**, 9 September 2009, (Çevrimiçi), <https://www.japantimes.co.jp/opinion/2009/09/09/commentary/world-commentary/in-hatoyamas-fraternity-people-the-end-not-means/>, Erişim Tarihi: 14.08.2020.
- Hatoyama, Y.: “A New Path for Japan”, **New York Times**, 27 August 2009, (Çevrimiçi), <https://www.nytimes.com/2009/08/27/opinion/27iht-edhatoyama.html>, Erişim Tarihi: 15.08.2020.
- Ishii, Viscount Kukijiro: “The Permanent Bases of Japanese Foreign Policy”, **Foreign Affairs**, 1933, (Çevrimiçi), <https://www.foreignaffairs.com/articles/japan/1933-01-01/permanent-bases-japanese-foreign-policy>, Erişim Tarihi: 31.10.2018.
- Jameson, Sam: “Official Says Japan Will Need Nuclear Arms if N. Korea Threatens”, **Los Angeles Times**, 29 July,

- 1993, (Çevrimiçi),
<https://www.latimes.com/archives/la-xpm-1993-07-29-mn-18214-story.html>, Erişim Tarihi:
28.01.2021.
- Kim Jack, Takenaka, Kiyoshi: “N.Korea threatens to ‘sink’ Japan, reduce U.S. to ‘ashes and darkness’”, **Reuters**, September 14,2017, (Çevrimiçi),
<https://www.reuters.com/article/northkorea-missiles/n-korea-threatens-to-sink-japan-reduce-u-s-to-ashes-and-darkness-idUSL4N1LV1VT>,
Erişim Tarihi: 24.08.2020.
- Kerr, Paul: “North Korea Admits Secret Nuclear Weapons Program”, **Arms Control Association**, Çevrimiçi,
<https://www.armscontrol.org/act/2002-11/news/north-korea-admits-secret-nuclear-weapons-program>, Erişim Tarihi: 15.07.2020.
- Klingner, Bruce: “Creating a Comprehensive Policy Response to North Korean Threats and Provocations,” Testimony before the Subcommittee on Asia and the Pacific Committee on Foreign Affairs, U.S. House of Representatives, September 14, 2016, (Çevrimiçi),
<https://www.heritage.org/testimony/creating-comprehensive-policy-response-north-korean-threats-and-provocations>, Erişim Tarihi:
18.01.2021.
- Kristensen, Hans M.: “Nuclear Posture Review Report”, 2002, (Çevrimiçi),
<http://home.sogang.ac.kr/sites/jaechun/courses/Lis>

- [ts/b7/Attachments/6/2002%20nuclear%20posture%20review.pdf](https://b7/Attachments/6/2002%20nuclear%20posture%20review.pdf), p.3, Erişim Tarihi: 02.01.2019.
- Lankov, Andrei: “The Troubled Russia-North Korea Alliance”, **Asia Times**, 28 December 2004.
- Lord, Winston, Gelb, Leslie H.: “Yielding to N. Korea Too Often,” **Washington Post**, April 26, 2008, (Çevrimiçi), <https://www.almendron.com/tribuna/yielding-to-n-korea-too-often/>, Erişim Tarihi: 15.08.2020.
- Maslow, Sebastian: “Abe’s North Korea dilemma”, **East Asia Forum**, 2 July, 2018, (Çevrimiçi), <https://www.eastasiaforum.org/2018/07/02/abes-north-korea-dilemma/>, Erişim Tarihi: 24.08.2020.
- McDonough, David S.: “The 2002 Nuclear Posture Review: The ‘New Triad’, Counterproliferation, and U.S. Grand Strategy”, **Working Paper**, No.38, 2003, pp. 2-3, (Çevrimiçi), <https://www.files.ethz.ch/isn/46523/WP38.pdf>, Erişim Tarihi: 01.01.2019.
- Mclaughlin, Elizabeth, 2017”, **ABC News**, 4 May 2019, (Çevrimiçi), <https://abcnews.go.com/International/north-korean-missile-test-year/story?id=46592733>, Erişim Tarihi:24.08.2020.
- Martinez, Luis:
- Muhammed, Arshad: “Rice Says Verifying N. Korea Declaration to Take Time,” **Reuters**, April 17, 2008; (Çevrimiçi), <https://www.reuters.com/article/us-korea-north-usa-idUSN1722700420080418>, Erişim Tarihi: 20.08.2020.

- Panda, Ankit: “Straight from the US State Department: The ‘Pivot’ to Asia is Over”, **The Diplomat**, 14 March 2017 <https://thediplomat.com/2017/03/straight-from-the-us-state-department-the-pivot-to-asia-is-over/>, Erişim Tarihi:20.07.2020.
- Pollack, Jonathan D.: “Abe in Beijing: The Quiet Accommodation in China-Japan Relations”, **The Brookings Institution**, 25 October 2018, <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2018/10/25/abe-in-beijing-the-quiet-accommodation-in-china-japan-relations/>, Erişim Tarihi: 15.08.2020.
- Pramuk, Jacob: “Trump Warns North Korea Threats Will Be Met with Fire and Fury”, **CNBC**, 8 August 2017, (Çevrimiçi), <https://www.cnn.com/2017/08/08/trump-warns-north-korea-threats-will-be-met-with-fire-and-fury.html>, Erişim Tarihi:21.08.2020.
- Pritchard, Charles L.: “The Korean Peninsula and the Role of Multilateral Talks”, **Disarmament Forum**, Vol.1, 2005, (Çevrimiçi), https://www.peacepalacelibrary.nl/ebooks/files/U_NIDIR_pdf-art2275.pdf, Erişim Tarihi: 20.07.2020.
- Robinson, Lucy Pasha: “North Korea threatens Japan with ‘nuclear clouds’”, **Independent**, 4 October 2017, (Çevrimiçi), <https://www.independent.co.uk/news/world/asia/north-korea-japan-nuclear-cloud-threat-kim-jong-un-shinzo-abe-a7982306.html>, Erişim Tarihi: 24.08.2020.

- Satoh, Yukio: “Japan’s Responsibility Sharing for the U.S. Extended Deterrence”, **Discuss Japan: Japan Foreign Policy Forum**, No:19, 2014, (Çevrimiçi), <https://www.japanpolicyforum.jp/diplomacy/pt20140310010210.html>, Erişim Tarihi: 22.01.2020.
- Sanger, D., Haberman, M.: “In Donald Trump’s Worldview, America Comes First, and Everybody Else Pays”, **New York Times**, 27 March 2016, (Çevrimiçi), <https://www.nytimes.com/2016/03/27/us/politics/donald-trump-foreign-policy.html>, Erişim Tarihi: 21.08.2020.
- Sanger, David E.: “Clinton Approves a Plan to Give Aid to North Koreans”, **The New York Times**, October 19, 1994, (Çevrimiçi), <https://www.nytimes.com/1994/10/19/world/clinton-approves-a-plan-to-give-aid-to-north-koreans.html>, Erişim Tarihi: 01.01.2021.
- Seligman, Lara, Gramer, Robbie: “Trump Asks Tokyo to Quadruple Payments for U.S. Troops in Japan”, **Foreign Policy**, 15 November 2019, (Çevrimiçi), <https://foreignpolicy.com/2019/11/15/trump-asks-tokyo-quadruple-payments-us-troops-japan/>, Erişim Tarihi: 22.08.2020.
- Shanker, Thom, Onishi, Norimitsu: “Japan Tells Rice It Will Not Seek Nuclear Weapons”, **The New York Times**, October 18, 2006, (Çevrimiçi), <https://www.nytimes.com/2006/10/18/world/asia/18cnd-korea.html>, Erişim Tarihi: 18.01.2021.
- Sigal, Leon: “North Korea Is No Iraq: Pyongyang’s Negotiating Strategy”, **Arms Control Association**, 2002, (Çevrimiçi), <https://www.armscontrol.org/act/2002->

- [12/features/north-korea-iraq-pyongyangs-negotiating-strategy](https://www.japantimes.co.jp/opinion/2018/03/06/commentary/world-commentary/will-trump-rejoin-trans-pacific-partnership-lets-hope/), Erişim Tarihi:20.01.2021.
- Smith, Noah: “Will Trump Rejoin the Trans-Pacific Partnership? Let’s Hope So”, **Japan Times**, 2018, (Çevrimiçi), <https://www.japantimes.co.jp/opinion/2018/03/06/commentary/world-commentary/will-trump-rejoin-trans-pacific-partnership-lets-hope/>, Erişim Tarihi: 24.08.2020.
- Stevens, Matt: “Trump and Kim Jong- un, and the Names They’ve Called Each Other’, **New York Times**, 9 March 2018, (Çevrimiçi), <https://www.nytimes.com/2018/03/09/world/asia/trump-kim-jong-un.html>, Erişim Tarihi:20.08.2020.
- Wedermeyer, Albert C.: “Memorandum by the Secretary of State to President Truman”, Foreign Relations of United States, 1949, The Far East: China, Vol. IX, (Çevrimiçi), <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1949v09/d1418>, Erişim Tarihi: 20.11.2019.
- Willett, Edward: “Dialectical Materialism and Russian Objectives”, **President’s Secretary’s File**, 1946, p.28, (Çevrimiçi), <https://www.trumanlibrary.gov/library/research-files/report-dialectical-materialism-and-russian-objectives-edward-f-willett>, Erişim Tarihi: 18.12.2019.
- Yoshida, Shingo: “Nuclear Deterrence: Mixed Messages for Japan”, **The Diplomat**, 2019, (Çevrimiçi), <https://thediplomat.com/2019/10/nuclear-deterrence-mixed-messages-for-japan/>, Erişim Tarihi: 10.05.2020.

Young, Benjamin R: “The Reagan-era invasion that drove North Korea to develop nuclear weapons”, **The Washington Post**, August 9, 2017, <https://www.washingtonpost.com/news/made-by-history/wp/2017/08/09/the-reagan-era-invasion-that-drove-north-korea-to-develop-nuclear-weapons/>

Zhigang, Da: “Japan unlikely to Abandon Aegis Ashore System”, **Global Times**, June 18, 2020, (Çevrimiçi), <https://www.globaltimes.cn/content/1192052.shtml>, Erişim Tarihi: 15.01.2021.

“Address by Prime Minister Shinzo Abe at the Seventy-Second Session of the United Nations General Assembly,” **Ministry of Foreign Affairs of Japan**, September 20 2017, https://www.mofa.go.jp/fp/unp_a/page4e_000674.htm, Erişim Tarihi: 14.01.2021.

“Address by Prime Minister Abe at the Seventy-Third Session of the United Nations General Assembly” **Ministry of Foreign Affairs of Japan**, September 25 2018, (Çevrimiçi), https://japan.kantei.go.jp/98_abe/statement/201809/_00005.html, Erişim Tarihi: 18.01.2021.

“Angered by ‘suicidal’ Abe, North Korea warns of ‘nuclear clouds’ over Japan”, **South China Morning Post**, 3 October 2017, (Çevrimiçi), <https://www.scmp.com/news/asia/east-asia/article/2113755/angered-suicidal-abe-north-korea-warns-nuclear-clouds-over-japan>, Erişim Tarihi: 18.08.2020.

“Cabinet Decision on Development of Seamless Security Legislation to Ensure Japan’s Survival and Protect its People”, **Japanese Ministry of Foreign Affairs**, 1 July 2014, (Çevrimiçi), https://www.mofa.go.jp/fp/nsp/page23e_000273.html, Erişim Tarihi: 20.01.2021.

Cairo Communique, **U.S. National Archives & Records Administration (RG59)**, 1943, Records of the Department of State Relating to World War II, 1939-1945 “740.0011 EUROPEAN WAR 1939/32623” <SDW-1, Roll No. 179>, (Çevrimiçi), https://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/01/002_46shoshi.html, Erişim Tarihi: 20.01.2020.

“Chronology of U.S.- North Korean Nuclear and Missile Diplomacy”, **Arms Control Association**, (Çevrimiçi), <https://www.armscontrol.org/factsheets/dprkchron>, Erişim Tarihi: 07.02.2020.

“Conversation between Soviet Ambassador in North Korea Vasily Moskovsky and the German Ambassador,” August 26, 1963, History and Public Policy Program Digital Archive, AVPRF, fond 0102, opis 19, papka 97, delo 5, list 93. Obtained and translated for NKIDP by Sergey Radchenko, (Çevrimiçi), <https://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/110608.pdf?v=8e1d1d7c14761837c23d5773137f4dc5>, Erişim Tarihi:20.01.2021.

CSIS Missile Defense Project, <https://missilethreat.csis.org/missile/hwasong-5/> (Çevrimiçi), Erişim Tarihi: 11.08.2020.

CSIS Missile Defense Project, <https://missilethreat.csis.org/missile/hwasong-6/>, (Çevrimiçi), Erişim Tarihi: 11.08.2020.

DOD Dictionary of Military and Associated Terms, 2017, (Çevrimiçi), http://www.dtic.mil/doctrine/new_pubs/dictionary.pdf, Erişim Tarihi. 10.06.2017

“Full Rush Transcript: Donald Trump, CNN Milwaukee Republican Presidential Town Hall”, CNN,29 March 2016, (Çevrimiçi), <https://cnnpressroom.blogs.cnn.com/2016/03/29/full-rush-transcript-donald-trump-cnn-milwaukee-republican-presidential-town-hall/>, Erişim Tarihi: 18.01.2021.

“Gist of White Paper on Defense,” **Japan Times**, October 21, 1970.

“International Atomic Energy Agency Information Circular, Agreed Framework of 21 October 1994 Between The United States of America and The Democratic People’s Republic of Kore”, 2 November 1994, (Çevrimiçi), <https://www.iaea.org/sites/default/files/publications/documents/infcircs/1994/infcirc457.pdf>, Erişim Tarihi: 01.07.2020.

“Japan-DPRK Pyongyang Declaration”, **Japanese Ministry of Foreign Affairs**, September 17, 2002, (Çevrimiçi), https://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/n_korea/pmv0209/pyongyang.html, Erişim Tarihi: 01.01.2021

“Japan: Interpretations of Article 9 of the Constitution”, **The Law Library of Congress**, 2015, p.28. <https://www.loc.gov/law/help/japan-constitution/interpretations-article9.php>

“Japan Intervention in Nuclear Issue ‘Ineffective’ – North Korean Radio,” **BBC-AAIW**, January 27, 2003.

“Japan Postpones Iraq Deployment,” **BBC News**, November 13, 2003, (Çevrimiçi), <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/3266215.stm>, Erişim Tarihi:12.01.2021.

“Japanese Peace Treaty Problems”, John Foster Dulles Papers, Princeton University Press, **FRUS**, 1950, 23 October 1950, box:48.

“Japanese Association of International Law”, (Ed.) **Japan and the United Nations**, New York, 1958.

“Joint Press Conference with Japanese Minister of Defense Tomomi Inada and U.S. Secretary of Defense Jim Mattis.” **Ministry of Defense of Japan**, February 4, 2017, (Çevrimiçi), <https://www.mod.go.jp/e/press/2017/index.html>, Erişim Tarihi: 14.08.2020.

“Joint Statement”, February 10, 2017, (Çevrimiçi), <https://www.mofa.go.jp/files/000227768.pdf>, Erişim Tarihi: 23.08.2020.

“Joint Statement U.S.-Japan Security Consultative Committee Completion of the Review of the Guidelines for U.S.-Japan Defense Cooperation”, **Ministry of Foreign Affairs of Japan**, New York, September 23, 1997, (Çevrimiçi), <https://www.mofa.go.jp/region/n-america/us/security/defense.html>, Erişim Tarihi:01.01.2021.

“Joint Statement of the Fourth Round of the Six-Party Talks”, **Ministry of Foreign Affairs of Japan**, September 19, 2005, (Çevrimiçi), https://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/n_korea/6party/joint0509.html, Erişim Tarihi: 15.01.2021.

Joint Strategic Survey Committee 1769/1, “United States Assistance to Other Countries From the Standpoint of National Security”, **FRUS**, 1947, p.746, (Çevrimiçi), <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1947v01/d386>, Erişim Tarihi: 21.11.2019.

“Keynote Speeches Made at Six-way Talks”, **KCNA**, August 29, 2003.

“Korean People’s Army Supreme Commander Comrade Kim Jong Un Inspects the Korean People’s Army Strategic Rocket Force Command,” **Minju Choson**, March 3, 2012,

Korea Herald, July 31, 1982.

Korea Herald, January 23, 1982.

“Law on Consolidating Position of Nuclear Weapons State Adopted,” **KCNA**, April 1, 2013.

“League of Nations Assembly Report on the Sino-Japanese Dispute”, **The American Journal of International Law**, Vol.27, No.3, 1933.

“Letter from Douglas MacArthur to Yoshida Shigeru”, **National Diet Library, Modern Archives of Japan**, 8 July 1950, (Çevrimiçi), http://www.ndl.go.jp/modern/e/img_r/M010/M010-00Ir.html, Erişim Tarihi: 21.01.2020.

“Memorandum, Hungarian Foreign Ministry” February 16, 1976, History and Public Policy Program Digital Archive, MOL, XIX-J-1-j Korea, 1976, 83. doboz, 6, 002134/1976. Obtained and translated for NKIDP by Balazs Szalontai, (Çevrimiçi), <http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/111471>, Erişim Tarihi: 15.01.2021.

“Memorandum of Conversation”, **FRUS 29- 1964-1968**, 1967.

“National Defense Program Guidelines for FY 2014 and Beyond” Provisional Translation, December 17, 2013, p.5-6, (Çevrimiçi), http://japan.kantei.go.jp/96_abe/documents/2013/_icsFiles/afieldfile/2013/12/27/NDPG.pdf, Erişim Tarihi: 15.01.2021.

“National Security Council Report, NSC 68, ‘United States Objectives and Programs for National Security’”, **History and Public Policy Program Digital Archive, US National Archives**, 14 April 1950, <http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/116191> , Erişim Tarihi:01.12.2019.

“National Security Decision Directive Number 32”, (Çevrimiçi), <https://www.reaganlibrary.gov/sites/default/files/archives/reference/scanned-nsdds/nsdd32.pdf>, Erişim Tarihi: 01.02.2020.

“National Security Decision Directive on United States-Japan Relations”, 1982, (Çevrimiçi), https://www.reaganlibrary.gov/sites/default/files/archives/reference/scan_ned-nsdds/nsdd62.pdf, Erişim Tarihi: 02.02.2020.

“North Korea—Denuclearization Action Plan: Initial Actions for the Implementation of the Joint Statement,” **Department of State**, February 13, 2007, (Çevrimiçi), <https://2001-2009.state.gov/r/pa/prs/ps/2007/february/80479.htm>, Erişim Tarihi: 20.08.2020.

“Note by the Executive Secretary to the National Security Council on Basic National Security Policy”, **FRUS: 1952-1954 National Security Affairs**, Vol. II, Part.I, 1953, (Çevrimiçi), <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1952-54v02p1/d101>, Erişim Tarihi: 20.01.2020.

“Note On a Conversation with the Acting Hungarian Ambassador to the DPRK, Comrade Dr. Taraba, on 19 July 1973 in the Hungarian Embassy”, July 23, 1973, History and Public Policy Program Digital Archive, PolA AA, MfAA, C 6854. Obtained and translated by Bernd Schaefer. (Çevrimiçi), <https://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/116636>, Erişim Tarihi: 15.01.2021.

“Nuclear Guarantees, Extended Deterrence and the Assurance of Allies”, **Planning the Future U.S. Nuclear Force: Foundation Report**, Washington, National Institute for Public Policy, Vol.2, 2009.

Nuclear Posture Review Report, https://dod.defense.gov/Portals/1/features/defenseReviews/NPR/2010_Nuclear_Posture_Review_Report.pdf, Erişim Tarihi: 20.07.2020.

“Nuclear Posture Report”, **Secretary of Defense**, 2010, (Çevrimiçi), https://dod.defense.gov/Portals/1/features/defenseReviews/NPR/2010_Nuclear_Posture_Review_Report.pdf, Erişim Tarihi: 08.03.2019.

Post World War II Foreign Policy Planning, State Department Records of Harley A. Notter, 1939-1945, “600-T-357 Japan: General Principles Applicable to the Post-War Settlement with Japan” Sheet No. YE5-21 600-T-357, 28 July 1943; State Department Documents of the Post-War Programs Committee, 1944 “PWC108 Japan: The Postwar Objectives of the United States in regard to Japan”, <PWC-1, Rol l No.2>, 14 March 1944; State Department Documents of the Post-War Programs Committee, 1944 “PWC108 Japan: The Postwar Objectives of the United States in regard to Japan”<PWC-1 Roll No. 2>, 4 May 1944, (Çevrimiçi), <https://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/01/001shoshi.html>, Erişim Tarihi:28.11.2019.

Presidential Directive/NSC-12 U.S. Policy in Korea”, 1977, (Çevrimiçi), <https://www.jimmycarterlibrary.gov/assets/documents/directives/pd12.pdf>, Erişim Tarihi: 27.01.2020.

Press Conference by Director-General of Defense Agency Shigeru Ishiba, August 29, 2003, (Çevrimiçi), <https://www.defense-aerospace.com/article-view/feature/24960/highlights-of-japanese-defense-white-paper.html>, Erişim Tarihi:02.02.2021.

“Priority Policy for Development Cooperation FY2017”, **Japanese Ministry of Foreign Affairs**, 2017, (Çevrimiçi), <https://www.mofa.go.jp/files/000259285.pdf> , Erişim Tarihi: 23.08.2020.

Publications Department of the League of Nations Geneva, (Çevrimiçi), <http://digital.library.northwestern.edu/league/le00178b.pdf>, Erişim tarihi:.01.01.2020.

“Readout of the President’s Call with Japanese Prime Minister Shinzo Abe,” February 13, 2013, (Çevrimiçi), <http://japan2.usembassy.gov/e/p/2013/tp-20130214-01.html>, Erişim Tarihi: 14.12.2020.

“Recommendations with Respect to U.S. Policy toward Japan (NSC13/2)”, **Harry S. Truman Library Documents**, Record of the National Security Committee-Meetings <Sheet No. TRUMAN-4847>, 7 October 1948, (Çevrimiçi), <https://www.ndl.go.jp/modern/e/cha5/description10.html>, Erişim Tarihi: 30.11.2019.

“Remarks by President Barack Obama”, Prague, 2009, (Çevrimiçi), <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/remarks-president-barack-obama-prague-delivered>, Erişim Tarihi: 03.02.2019.

“Remarks by President Trump and Prime Minister Abe of Japan in Joint Press Conference”, 6 November 2017,(Çevrimiçi), <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-prime-minister-abe-japan-joint-press-conference-tokyo-japan/>, Erişim Tarihi:20.08.2020.

“Remarks by President Trump to 72nd Session of the United Nations General Assembly”, 19 September 2019, (Çevrimiçi), <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-72nd-session-united-nations-general-assembly/>, Erişim Tarihi:20.08.2020.

“Report, Embassy of Hungary in North Korea to the Hungarian Foreign Ministry”, May 10, 1960, History and Public Policy Program Digital Archive, MOL, XIX-J-1-j Korea, 5. doboz, 5/ca, 004238/1960. Translated for NKIDP by Balazs Szalontai, (Çevrimiçi), <https://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/113405>, Erişim Tarihi:21.01.2021.

“Rice Targets 6 ‘Outposts of Tyranny’”, The Washington Times January 19, 2005, (Çevrimiçi), <https://www.washingtontimes.com/news/2005/jan/19/20050119-120236-9054r/>, Erişim Tarihi: 12.01.2021.

“Richard Nixon: 1969: Containing the Public Messages, Speeches, and Statements of the President”, **Public Papers of the Presidents of the United States**, Washington:

Federal Register Division, National Archives and Records Service, General Services Administration, 1969.

“Statement by the Spokesman of the Foreign Ministry of the DPRK”, **Minju Choson**, May 26, 2009.

“Statement of the United States Government, Economic Stabilization of Japan (10 December 1948)”, **FRUS**, Vol.6, 1948.

“Summary Report on Meeting of the Government Section”, **Alfred Hussey Papers; Constitution File** No. 1, Doc. No. 4, 4 February 1946, (Çevrimiçi), https://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/03/002_21/002_21_0021.html, Erişim Tarihi: 30.11.2019.

“Texts of Accounts by Lucas and Considine on Interviews With MacArthur in 1954”, The New York Times, April 9, 1964, (Çevrimiçi), <https://www.nytimes.com/1964/04/09/archives/texts-of-accounts-by-lucas-and-considine-on-interviews-with.html>, Erişim Tarihi: 05.12.2020.

“Text of President Bush's 2002 State of the Union Address”, **Washington Post**, 2002, (Çevrimiçi), <https://www.washingtonpost.com/wpsrv/onpolitics/transcripts/sou012902.htm?noredirect=on>, Erişim Tarihi: 01.03.2019.

“Testimony before the Committee on Foreign Relations of the United States Senate’s Hearing on a Report on the Latest Round of Six-Way Talks Regarding Nuclear Weapons in North Korea”, 15 July 2004.

“The Chief of Staff, United States Army to the Commander in Chief, Far East (Clark), Washington, May 30, 1953” 1952-1954 Korea, **FRUS**, Vol.15.

“The Constitution of Japan”, https://japan.kantei.go.jp/constitution_and_government_of_japan/constitution_e.html, Erişim. 12.11.2018.

“The Pueblo Seizure and North Korean Intrusions”, **US Department of State**, Washington D.C., 1968, (Çevrimiçi), http://www.usspueblo.org/Pueblo_Incident/US_Reactions/US_Dept_State.html, Erişim Tarihi: 22.01.2020.

Three Non-Nuclear Principles”, **Ministry of Foreign Affairs of Japan**,1967, (Çevrimiçi), <https://www.mofa.go.jp/policy/un/disarmament/nnp/index.html>, Erişim Tarihi: 21.02.2019.

“Toward a Greater Alliance: A Policy Proposal of the Mt. Fuji Dialogue Special Task Force”, Mount Fuji Dialogue, April 2017, (Çevrimiçi), https://www.jcer.or.jp/eng/pdf/Mt.FUJI_DIALOGUE20170405report_e.pdf, Erişim Tarihi: 17.01.2021.

“Treaty of Mutual Cooperation and Security Between Japan and The United States of America”, **Ministry of Foreign Affairs of Japan**, 8 September 1951, (Çevrimiçi), <https://www.mofa.go.jp/region/n-america/us/q&a/ref/1.html>, Erişim Tarihi: 02.12.2019.

“Trump says U.S. behind Japan ‘100 percent’ after North Korea missile launch”, **Reuters**, February 11, 2017, (Çevrimiçi), <https://www.reuters.com/article/us-northkorea-missiles-trump-idUSKBN15R05E>, Erişim Tarihi:23.08.2020.

“Trump says ‘unfair’ defense treaty with Japan needs to be changed”, **Reuters**, (Çevrimiçi), <https://www.reuters.com/article/us-g20-japan-trump/trump-says-unfair-defense-treaty-with-japan-needs-to-be-changed-idUSKCN1TU0AJ>, 29 June 2019, Erişim Tarihi: 22.08.2020.

“United States Objectives and Courses of Action with Respect to Japan”, **FRUS:1952-1954 China and Japan**, Vol.XIV, Part.2, 1952, (Çevrimiçi), <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1952-54v14p2/d588>, Erişim Tarihi: 20.01.2020.

U.S. Department of Treasury, “Treasury Designates Banco Delta Asia as Primary Money Laundering Concern under USA PATRIOT Act,” press release, September 15, 2005, (Çevrimiçi), <https://www.treasury.gov/press-center/press-releases/pages/js2720.aspx>, Erişim Tarihi: 15.08.2020.

US Embassy & Consulate in Korea, <https://kr.usembassy.gov/090619-remarks-by-special-representative-for-north-korea-stephen-e-biegun-at-the-university-of-michigans-weiser-diplomacy-center/>, 2019, (Çevrimiçi), Erişim Tarihi: 05.10.2019.

U.S. Initial Post-Surrender Policy for Japan (SWNCC150/4/A), GHQ/SCAP Records; Top Secret Records of Various Sections. Administrative Division; Box No. LS-1: "Top Secret, File No. 1- Covering the Period from 1 September 1945 thru 19 January 1946" <Sheet No. TS00320-00323>, 21 September 1945, (Çevrimiçi), <https://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/01/022shoshi.html>, Erişim Tarihi: 28.11.2019.

“U.S.-Japan Joint Statement Following Discussions with Prime Minister Sato of Japan”, **Public Papers of the Presidents of the United States: Lyndon Johnson**, Washington DC, GPO, 1967.

“U.S. Policy Toward Japan”, **FRUS: 1955-1957, Japan**, Vol.XXIII, Part.1, 1955, (Çevrimiçi), <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1955-57v23p1/d28>, Erişim Tarihi: 20.01.2020.

Vandenberg Resolution U.S. Senate Resolution 239, 80th Congress, 2nd Session, 11th June 1948, (Çevrimiçi), https://www.nato.int/ebookshop/video/declassified/doc_files/Vandenberg%20resolution.pdf, Erişim Tarihi: 02.12.2019.

“White Papers of Japan 1972-1973”, Tokyo, Japan Institute of International Affairs, <https://missilethreat.csis.org/missile/hwasong-15-kn-22/>, Erişim Tarihi: 01.04.2019.

ÖZGEÇMİŞ

Yeliz Yazan Koç, 2011 yılında Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden mezun olmuştur. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde yüksek lisans yapmış ve “İnsan Hakları Bağlamında Avrupa Birliği'nin Yasadışı Göç Politikası: Türkiye Örneği” başlıklı teziyle 2014 yılında yüksek lisansını tamamlamıştır. 2012 yılının şubat ayından itibaren İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak çalışmakta olan Yazan Koç, 2014 yılında aynı bölümde doktora eğitimine başlamış olup doktora tez araştırmasının bir bölümünü, TÜBİTAK 2214-a bursu kapsamında ABD'nin New York eyaletinde bulunan Columbia Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü'nde yürütmüştür. Yeliz Yazan Koç'un çeşitli konularda makale, kitap bölümü ve tebliğleri bulunmakla birlikte ilgi alanları nükleer caydırıcılık, Doğu Asya, Avrupa Birliği ve yasadışı göçtür.